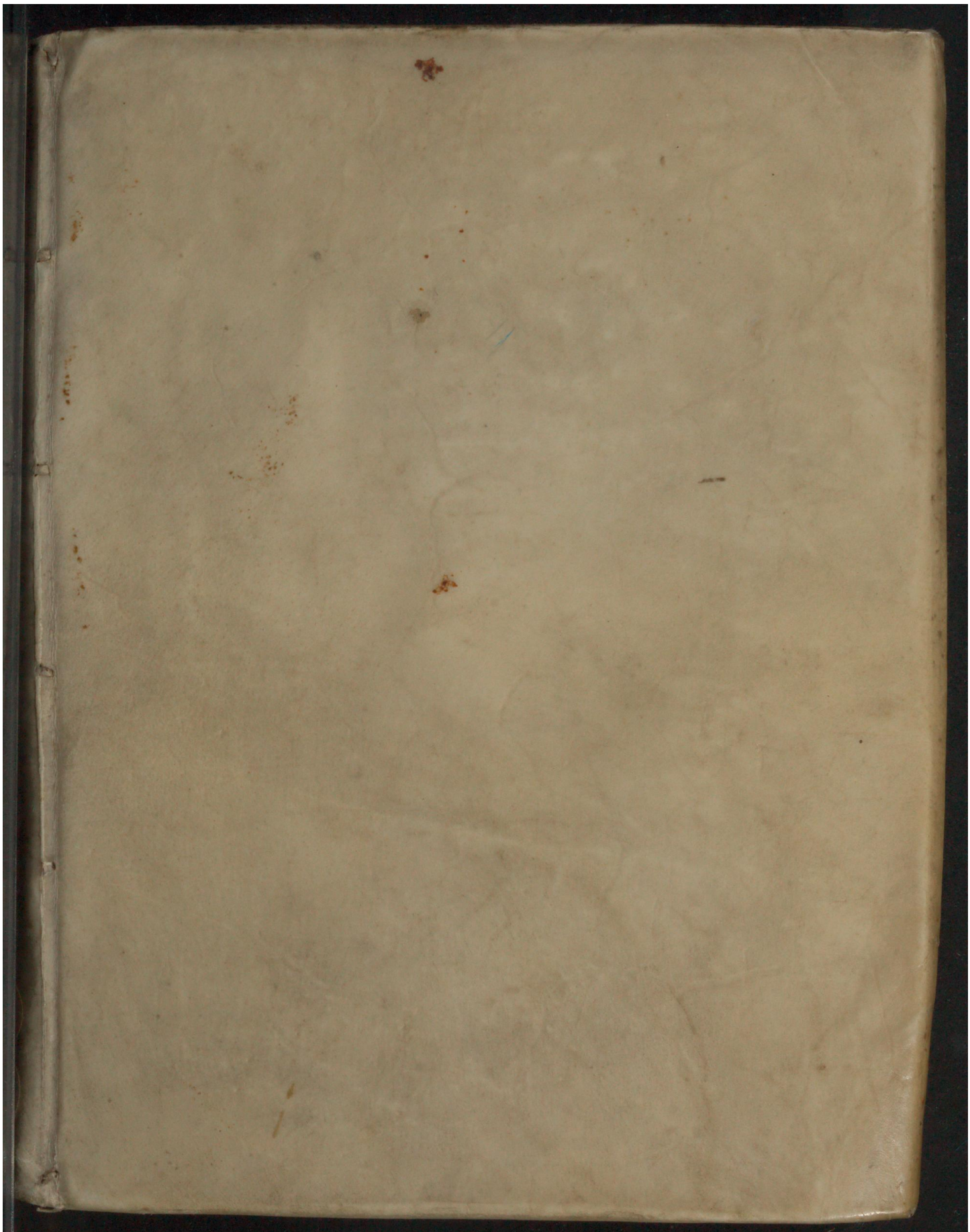

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

25

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Kon 367 D29
1

PETRI GASSENDI

DISQVISITIO METAPHYSICA.

Seu

DVBITATIONES, ET INSTANTIÆ:

Adverſus

RENATI CARTESII

Metaphyſicam, & Reſponſa,

AMSTERODAMI,
Apud IOHANNEM BLAEV,
CIↃ IↃ C XLIV.

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
'S-HAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

SEries, ac Summa Meditationum, adversum quas heic scribitur, habetur infrà, Dubitatione prima in Meditationem Secundam, Articulo 1 v. seu pag. 34.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

SAMVELI SORBERIO
P. GASSENDVS
S.

FAcio tandem satis, Sorberi; mitto scilicet quem jamdudum efflagitasti codicem mearum adversus Cartesii Metaphysicam Instantiarum. Nisi priùs feci, caussam ad te scripsit præclarus ille juvenis, tuique amans Thomas Martellus, qui est conscius illum abiisse, exulasséque procùl à me, & vix nunc per varias ambages rediisse in meas manus. Nempe amici variè habuerunt, invicemque, ac etiam longè extra urbem, communicârunt; neque te id latuit, qui significasti dixisse tibi Cartesium se, cùm est publicè conquestus de scriptis adversum se libris, qui non in lucem emitterentur, sed privatìm lectitarentur, meum subnotare præsertìm voluïsse. Quod tu verò ipsum non legendi modò sed & evulgandi licentiam deposcis, ut tibi sanè,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

qui ſic me amas, qui ſic depoſcis, videbitur; tametſi res mihi non videtur tanti. Quippe opus quidem conſcripſi, ut amicis gratificarer, cùm non ferrent virum eo ſolùm fine habere voluiſſe ex me, aliiſque privatas cenſuras, ut jactare publicè poſſet non carere ſe adverſariis, qui reverâ habuerat nullos (me ſaltem non habuerat.) Sed cùm ipſis tamen amicis ſatisfeciſſe viſus ſim, mihi ipſe non ſatisfeci. Cùm illi enim cenſuerint, ut quemadmodum priùs fueram contextus ſeriem inſequutus, & Carteſius ſuas Reſponſiones ſingulis Epiſtolæ meæ articulis accommodârat, ſic ordine eodem inſtarem in Reſponſiones ſingulas; mihi tamen ipſi opus videbatur eſſe futurum longè concinnius, ſi propoſito cauſſæ ſtatu, quæ dicenda haberem omnia ſpeciali quadam cohærentéque diſpoſitione contexerentur. Et excepere illi quidem, id demùm præſtandum, ſi fortè Carteſius quidpiam deinceps reponeret, quod novam manum ſollicitaret; ſed interim tamen eſt quam-

obrem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

obrem verear, ne, qua res est compagine, si edendam censueris, non sit satis lectu futura jucunda. Tu tamen, ubi res legendo fuerit perspectior, id videris; nisi quòd sum author, ut, si velle pergas, quotquot fuerant articuli in mea Epistola distincti, distinguantur jam, atque inscribantur Dubitationes totidem, ac Tituli fiant, qui & tædium levent, & argumentis appositis, quid in unaquáque contineatur, doceant. Nam tametsi Epistola (alio fine scripta, quàm ut fundamentum disputationis sterneretur) non sic digesta fuerit, ut quilibet articulus specialis quædam objectio, seu Dubitatio fieret, (aliâs siquidem unamquámque sua conclusione, suisque probationibus, tanquam numeris absolvissem) nihilominùs quia sic res tulit, & Cartesius me privatim monentem traduxit in publicum jurgium, enitendum est, quantum licet, ne resindecorè procedat. Certè & quamvis urgeam nunc multa circa Meditationem primam, non ideò tamen distinguendas plureis Dubitatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nes cenſeo ; quandò initio circa ipſam non-niſi caput unicum fuit ; idque cùm vix dicere plura circa cæteras cogitarem , qui ſenſim tamen abreptus ſum ad commemorandum tam multa. Satis erit articulos Inſtantiæ facere diſcretos , ſummulis ſeu ad marginem, ſeu ad frontem appoſitis ; cùm & poſſit idem circa cæteras , ac etiam circa Præfationem , ſive Occaſionem ſcribendi præſtari. Nimirum ex hac diſcretione , appoſitioneque lux eſt affulſura : ac præmiſſo potiſſimùm Elencho , ſive indice , quem ſi lectores percurrerint , poſſint ut ſummam operis noſſe , ſic deligere , ſi quid fortè ſit , quod cognoſcere potiſſimùm velint. Vale , & amicos optimos ſaluta. Pariſiis v. Eid. Iun. M. IↃ C. XLIII.

T Y.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

TYPOGRAPHVS

Candido & erudito lectori.

VEnit in manus noſtras, *lector candide*, *ſummi viri Petri Gaſſendi* Diſquiſitio Metaphyſica, *cujus editionem tum ob ſubjectam materiam, tum ob Auctoris nec non Carteſii, in quem ſcripta eſt, famam ſummè fuiſſe expetitam ſcio. Obſtitit tamen totum fermè biennium viri optimi modeſtia, qui aliunde clarus poſtgenitis futurus, inſuper habuit altercationis funem trahere; apud amicos tantùm interioris notæ, quibus ſolis codicem ſuum manuſcriptum communicârat, oſtendens quàm facili negotio diluere poſſet adverſarii ratiocinia, & acerbiora dicta ridere. Sed tandem victus amici, ad quem miſit codicem ſuum, importunâ efflagitatione, quippe qui nullum precibus finem faciebat, libertatem ipſe fecit evulgandi. Spero, nec vana fides, magno eruditorum omnium plauſu opus iſtud exceptum iri, ut pote quo nullū in iſto ſcriptionis genere potuiſſet accuratiùs ſcribi. Quàm diligenter enim, doctiſſimus ille vir omnia rimatur adverſarii dicta? quantâ ſolertiâ Cuniculos detegit? quanto acumine intricata ſolvit? quàm validè ſpicula in adverſarium retorquet? quàm firma veſtigia in lubrico & præcipiti loco ponit? quanto judicio rem difficilem tractat? quàm doctè diſſerit? quàm modeſtè de ſe ipſo loquitur? quàm lenis in adverſarium, præ cæteris malè habentem virum, quem præ cæteris ſuſpicere & revereri debebat? quantus nitor, quan-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quanta sermonis elegantia? Intererat sanè bonæ mentis studiosorum, ne tot numeris absolutus liber diutiùs premeretur, & natus in publica commoda privatis tantùm paucorum usibus inserviret. ἀγαθὴ γὰρ ἔρις ἥδε βροτοῖσι. Quæstio gravis est, digna proculdubio in quam ingenua & excelsa ingenia vires suas exerceant. Qui contendunt viri sunt omni exceptione majores. Vnum doleo, Gassendum non fuisse satis notum Cartesio: unde vir bonus, ingeniosus, & cujus præclaris conatibus nemo non debet favere, cùm ex indole cæterorum philosophantium Gassendi indolem æstimaret, secus accepit verbulum unum & alterum atque ab illo fuerat benignè prolatum: Prehendens autem ἀφόρητον λάθω, factum est ut paulatim vehementissimè animo commoveretur, & sui oblitus, rationis quoque oblivisceretur; ad quam tamen erat in primis attendendum. Sed tu videbis, lector Candide, & judicabis. Non est quod te diutiùs morer. Hæc enim in vestibulo præmittere volui ut te rogarem gratam habere operam nostram qualemcunque, & mihi extorquere ab auctore nostro, quâ valebis apud illum gratiâ, Exercitationum Philosophicarum opus, quod ajunt immensa fruge refertum; cujus spes ante aliquot annos literatis est facta. Vale. E Typographeio nostro.

Dubi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Dubitationum, & Instantiarum

INDEX.

Scribendi Occasio, Pag. 1
Responsio. 2
Instantia 1. Instandi necessitas. 3
2. Non agi heic de rerum Veritate, sed de ratiociniorum vi. 4
3. Si Demonstrationes fuerunt, nihil fuisse necesse implorare Sorbonæ decretum. 6
4. Non vituperandos, qui jactatas Demonstrationes non suspiciunt, aliisque viis ad Dei, animæque naturam assurgunt. 8
5. Demonstrationum vim non ex sui jactatione, neque ex aliorum ignoratione æstimandam esse. 10

In Meditationem I. quæ est, *De iis, quæ in dubium revocari possunt.*

Dubitatio Unica. De Methodo, qua omnis cognitio, seu vera, seu falsa, etiam adhibitis machinis, jubetur extrudi. 11
Responsio. 12
Instantia 1. Philosophum esse non jactatorem, sed studiosum sapientiæ. 13
2. Falsò supponi omnia præjudicia posse exui, ac deinceps certissima evidentissimáque principia haberi. 14
3. Itemque omnia præjudicia ita haberi aliquandiu dubia, ac falsa, ut deinceps prava consuetudo non detorqueat ampliùs mentem à recta rerum perceptione. 16
4. In purganda ab opinionibus mente habendum delectum, ut in purgandis humoribus; nempe ut non omnes etiam laudabiles egerantur. 18
5. Esse quidem omnem sensum fallacem; at non omnem sensionem falsam; neque eum, qui vigilat non certiorem esse, quòd vigilet, quàm quòd dormiat. 20
6. Immeritò haberi Deum, quasi deceptorem, ut dubium faciamus, An non fortè in iis, quæ evidentissima, ac certissima nobis videntur decipiamur. 21
7. Mentem perperàm in falsitatem conjici, ea spe, ut faciliùs ad veritatem assurgat. 23
8. Injuriâ recurri ad malum Genium, ut persuadeamur nos decipi, dum esse cælum, nos habere manus, cæteráque existimamus, aut plusquàm pro insomniis habemus. 25
9. Non concludi legitimè propositam Methodum legitimam esse. 26

In Meditationem II. quæ est, *De Natura Mentis humanæ: Quod ipsa sit notior, quàm Corpus.*

Dubitatio 1. De Inutilitate superioris apparatus, ut quis inferat, *se esse, quia cogitat*; & ex isto, quasi principio omnia certò deducat; ac specialiter se non esse corpus. 26
Responsio. 27
Instantia 1. Fuisse omnia bona fide objecta: etiam circa Ludificationem. 28
2. Scepticos abs re suggillari, qui meliùs & actiones vitæ, & τὰ φαινόμενα reliquerunt: ac solùm de rebus reverâ obscuris, incertisque controversiam fecerunt. 30
3. Vt quis inquirat, Quid ipse sit? Non esse necessarium, ut fictione, & operosa molitione esse se, seu exsistere probet. 32
4. Quæ summa, ac series istius, residuarumque Meditationum. 34
5. Frustrà desudari in stabiliendo, tanquam inconcussum principium, illud *Ego sum*; ac illi præsertim, qui spo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſpoliatus ſit omni præjudicio. 36
6. Vanitas apparatus ad illam conſequutionem *Ego cogito, igitur exſiſto.* 38
7. Ex hoc conſtituto principio cætera, quæ noſcuntur omnia, connexione neceſſaria deduci, falſum. 39
Dubitatio 11. De non demonſtrata anima incorporea, ex eo, quòd quiſpiam deceptus, & tamen advertens, affirmat ſe nihil corporeum in ſe reperire; & ne quidpiam quidem, quod ſit, quaſi ſpiritus, ventus, aut aliud corpus tenue. 41
Reſponſio. 42
Inſtantia 1. Eum, qui ſe nihil corporeum, ſed puram eſſe Mentem dicit, ſtomachari immeritò, ſi quis cum ipſo agens, alloquatur ut ſolam mentem. 42
2. Non probari Animam non eſſe corpus tenue, ſi nihil aliud, quàm ſupponatur nullum planè eſſe corpus in mundo. Et varia quidem, ſed vana effugia. 44
3. Demonſtrationem non eſſe, ſi quis, ut probet non habere ſe aliquid, quod ad corporis naturam pertineat, nihil aliud afferat, quam ſe à malo Genio deluſum, attendere tamen, & nihil tale poſſe affirmare. 46
Dubitatio 111. De non demonſtrata Anima incorporea, ex eo, quòd idem affirmet ſe pari modo deluſum non deprehendere, quòd nutriatur, incedat, ſentiat; ac deprehendat interim ſeſe cogitare. 47
Reſponſio. 48
Inſtantia. 1. Nihil-ne impugnatum, ac propoſitum, quod fuerit reſponſione dignum. 50
2. Illum non demonſtrare, ſed quæſitum petere, qui probaturus Animam non adoleſcere, debilitari, aut turbari cum corpore, nihil aliud dicat, quam uti Animam corpore, tanquam inſtrumento. 51
3. Poſtulari jure Demonſtrationes ab eo, qui ſe demonſtrare gloriatur; & malè remitti probandum in Meditationem V I, quod illeic ſupponitur in iſta probatum, ubi tamen probatum non eſt. 52
4. Illum, qui dicit non habere ſe rationem, quare Animam dicat corpus tenue; non idcircò demonſtrare, quòd anima tenue corpus non ſit. 54
5. Non ex eo, quod cogitationis, & corporeitatis diſtincti conceptus ſunt, probari res eſſe reipſâ diſtinctas; ac non debuiſſe diſſimulari, quod objectum fuerat de Brutorum ratiocinio, déque cerebri ad ratiocinandum neceſſitate. 56
Dubitatio 1 v. De non probata conſequutione illa, *Sum igitur præcisè res cogitans, id eſt Mens, Animus, intellectus, ratio.* 57
Reſponſio. 59
Inſtantia 1. De uſurpatione vocum Animæ, ac Mentis; deque cogitatione in utero, & per Lethargum. 60
2. Reſponſionem de ineptitudine cerebri in infante, aut lethargico ad rerum veſtigia recipienda, nullam eſſe. 61
3. Iterùm non præſtari heic, quod in Meditatione ſexta ſupponitur præſtitum, ac vitioſam eſſe conſequutionem, *Cognoſco me præcisè tantùm rem cogitantem; Ergo ſum tantùm res cogitans.* 62
Dubitatio v. De non probata Intellectus, & Imaginationis diſtinctione quaſi Intellectio ſine imaginatione ſit. 64
Reſponſio. 66
Inſtantia 1. Eum, qui cognoſcit aliquid ſui non propterea ſe cognoſcere totum. Et qui dicit ſe nihil agnoſcere in ſe, quod in imaginationem cadat, non eum propterea ſuam naturam diſtinctiſſimè percipere. 66
2. Declinatam fuiſſe difficultatem de corporea imagine, ſine qua mens intelligere non poſſit. 67
3. Declinatam quoque illam de criterio, quo diſcernatur, quando-nam imaginatione, quæ intellectio non ſit, aut intellectione, quæ non ſit imaginatio, quidpiam concipiamus. 69
Dubitatio v1. De Mente Brutis viſa aſſerenda, ſi Mens ſit res ſentiens, imaginans, &c. 71
Reſponſio. 73
Inſtantia 1. Difficultatem de Brutorum ratiocinatione declinatam immeritò fuiſſe. 73

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

2. Esse non criterium, sed petitionem principii circa distinctionem Mentis, & corporis, Quòd illa dicatur *Res cogitans* istud *extensa:* falsumque esse, quòd tota illius natura *in cogitatione*, hujus *in extensione* consistat. 74
3. Iterùm longè abesse, ut qui perspectum habet mentem cogitare, totam propterea, seu intimam mentis naturam perspectam habeat. 77
4. Non fuisse probatum intelligere mentem independenter à cerebro; etiam cùm inter somniandum se somniare advertit. 79
Dubitatio VII. De exemplo Ceræ: Quòd detractis mente omnibus illius accidentibus, non propterea intima illius natura clarè, distinctéque, & intellectu quidem absque imaginatione noscatur. 81
Responsio. 82
Instantia 1. Nihil non fuisse jure objectum ex ipsa verborum commemoratione. 83
2. Dissimulatas interim difficultates præcipuas de substantia ceræ manente occulta; ac substantia Mentis similiter, quantumcúmque cognitis, detractisque nonnullis accidentibus spectentur. 84
Dubitatio VIII. De Natura mentis non declarata; tantùm abest, ut probatum sit, *eam esse* notiorem, quàm corpus. 86
Responsio. 89
Instantia 1. Difficultates præcipuas dissimulatas fuisse. 89
2. Quicquid de rebus cognoscimus, non esse intimam illarum naturam; quam voluit Deus latere nos; ut ejus notitiâ non perinde nobis, ac accidentium necessaria. 90
3. Effugium esse lepidum; tot proprietates mentis agnosci, quot res singulares possunt ab ea cognosci; ut inde arguatur *pleniorem illius, quàm ullius alterius rei haberi notitiam.* 92
4. Tota Secunda Meditatio in Syllogismum cogitur, ut ratiocinationis imbecillitas magis pateat; ac varia notantur circa id quod *Mens* dicitur *esse notior, quàm corpus.* 94

In Meditationem III. quæ est *De Deo*, *Quòd exsistat.*

Dubitatio 1. De habenda Regula, non qua statuatur *id esse verum, quod clarè, distinctéque percipimus*; sed qua cognoscamus *nos ita clarè, & distinctè percipere, ut non fallamur.* 95
Responsio. 97
Instantia 1. De connexione Meditationum, & quæ pugnantia consequantur ex Regula hic suppositâ, & non habitâ, quæ supponitur futura, de Deo notitia. 98
2. Declinatam fuisse, dissimulatamque difficultatem præcipuam quæ fuit adversus Regulam, applicationemve illius objecta. 100
3. Desiderari adhuc Regulam, sive Methodum, qua putantes nos aliquid clarè, distinctéque percipere, certi simus omnia esse circumspecta, ut nihil possit suboriri, unde erasse deprehendamur. 102
Dubitatio II. De adventitia omnium Idearum origine, etiam Chimærarum; etiam Rei, Veritatis, cogitationis. 103
Responsio. 105
Instantia 1. Declinatas fuisse difficultates præcipuas, quibus efficitur non esse ideas, nisi adventitias; & quo artificio aliæ ideæ in exemplum assumptæ, aliæ prætermissæ. 105
2. Declinatum specialiter quod objectum fuerat circa Ideam Rei non formatam, nisi ex perspectis singularibus, præhabitisque illorum ideis: Et, Eum, qui postquàm affectavit exuere omnia præjudicia, deprehendit in se aliquas ideas, dicere non posse eas esse innatas. 107

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Dubitatio III. De adventitia Idearum origine, ex iis, quæ cæco & ſurdo deſunt comprobata : Et de Idea unica Solis, quæ ſenſu habita, ratione ampliatur. 109
Reſponſio. 110
Inſtanta 1. Objectionem factam de cæco, & ſurdo eſſe inſolutam. Neque ex quibuſdam ſolàm propoſitis, id quod intenditur, legitimè concludi. 111
2. Difficultatem præcipuam de Idea Solis diſſimulatam. Ideam propriè imaginem eſſe. Aliqua per veram ideam percipi, aliqua vi conſequutionis. 113
Dubitatio IV. De Idea ſubſtantiæ non propria, & per accidentia, ac inſtar ipſorum: Deque idea Dei deſumpta ex rebus, earumve perfectionibus. 115
Reſponſio. 118
Inſtantia 1. Videri intellectionem non poſſe ab imaginatione ſejungi; & eandem eſſe, ſive obverſari in utraque imaginem. 119
2. Falſum videri ſubſtantiam non imaginatione, ſed intellectu ſolo percipi; & quam habemus illius ideam, non pendere ab iis, quas habemus accidentium. 121
3. Qua rationne videantur primi homines Dei Ideam habere potuiſſe, ſi non habuerunt ingenitam; & ut ratiocinetur, qui habere ſe ingenitam putat. 123
4. Dei, cùm infinitus ſit, non haberi veram ideam. Infinitum negatione ſola cognoſci. Vnde ſit ideæ ampliatio. Injuriâ negari fore perpuſillum Deum, ſi major non ſit, quàm à nobis intelligatur. 126
Dubitatio V. De illo effato, *Nihil eſt in effectu, quod non ſit in cauſſa*, intelligendo de cauſſa materiali. Et, quatenus verum eſſe poſſit, *tantum ſaltem eſſe debere realitatis formalis in cauſſa Ideæ, quantum objectivæ in idea eſt.* 128
Reſponſio. 130
Inſtantia 1. Haud jure relinqui regiam viam, qua Dei exſiſtentia probatur ex effectibus in univerſo manifeſtis; ut per vocatam objectivam ideæ realitatem probetur. Realitatis vocem impropriè uſurpari. 130
2. Videri Ideam cum ſua realitate objectiva ſeſe habere ut figuram ceræ impreſſam cum ſua ſigilli repræſentatione; adeò ut, quemadmodum figura repræſentativa eſt, ſigillum repræſentabile; ſic idea habeat realitatem objectivam, ſeu repræſentationem cauſſæ, ipſa cauſſa realitatem formalem, ſeu repræſentabilitatem. 132
3. Diſſimulatas difficultates fuiſſe : Et quatenus verum, aut non verum ſit præexſiſtere effectum in cauſſa, ut de objectiva ideæ realitate concludatur. 134
Dubitatio VI. De non habente ex ſe ſui ipſius ideam mente (quæ non videatur poſſe ſeipſam magis intelligere, quàm oculus ſeipſum videre) & neque Dei, neque Angelorum, neque corporearum potiſſimùm rerum. 137
Reſponſio. 136
Inſtantia 1. Non ineptiendum. Difficultates declinatas fuiſſe. Omnem ideam eſſe imaginem: quare in intellectu, non minùs, quàm in imaginatrice imaginem eſſe. 140
2. Probatum non fuiſſe, *idem non agere in ſeipſum*, ſuggillari immeritò, & retorqueri in doctorem culpam. In circumductione turbinis non agere idem in ſeipſum. 141
3. Nihil confictum fuiſſe, cùm objectum eſt, dictam eſſe mentem poſſe deducere ex ſe ideas rerum corporearum: neque reſponſum fuiſſe ad difficultatem, quæ propoſita fuerat ea de re. 142
Dubitatio VII. De Capitali Demonſtratione pro *Dei exſiſtentia* ex præcedente apparatu; ad cujus imitationem conficiatur exſiſtere reipſâ infinitos Mundos, quorum habita eſt idea ab antiquis Philoſophis. 144
Reſponſio. 147
Inſtantia 1. Capitalis illa Demonſtratio proponitur formâ Syllogiſtica; ejuſque imbecillitas univerſè primùm, ac variè monſtratur. 147
2. Monſtratur deinde ſpeciatim, ac variè in majore Proſyllogiſmi propoſitione. 149
3. Similiterque in Minore, ſive Aſſumptione. 151

4. Ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

4. Ac rursùs in Sub-assumptione ; ubi & de Consequutione pro exsistentia infinitorum Mundorum. 153
5. Falsum, quam habemus ideam Entis infiniti repræsentare reverâ non partem, sed totum infinitum. Et quî differat idea, quam Deus habet sui, ab ea, quam homo habet de Deo. 156
Dubitatio VIII. De subsidiaria Demonstratione, ex eo, quod, Qui sibi deesse sentit aliquid, inferre debeat dari Ens, quòd sit infinitè perfectius. 158
Responsio. 160
Instantia 1. Dissimulatam difficultatem fuisse circa illam consequutionem, *Si unum alio perfectius est, igitur illud est infinitum.* 161
2. Committi semper Paralogismos, quibus, Ex esse actuali ideæ colligitur esse actuale rei; ex finitudine cognitionis, quæ possit adhûc crescere, infinitudo cogniti; ex eo, quod aliquid in idea est, exsistentia illius, ut caussæ, 162
Dubitatio IX. De alia subsidiaria Demonstratione, ex eo, quòd aliquid fieri, aut exsistere non posset, si Ens infinitum non exsisteret; quódque partes temporis sint inter se independentes. 165
Responsio. 168
Instantia 1. Non fuisse demonstratum in antecedentibus esse Deum creatorem; ut neque, esse Deum caussam rerum, eo modo, quo Sol lucis caussa est. 169
2. Remanere Paralogismum ex assumpta Temporis conditione, seu natura alia, quam sit. 170
3. Variè peccare demonstrationem, ex independentia partium temporis inter se, deductam. 173
4. Non agi heic de veritate Rei ipsius, sed de vi Ratiocinii, adversus quam quæ objecta præsertim fuerant, aut insoluta sunt, aut intacta. 176
5. Pravè detortum, quod objectum fuerat de progressu infinito in caussis essentialiter, & accidentialiter subordinatis. 177
6. Non ex eo, quòd perfectio aliqua mente ampliatur, illam ampliatam reipsâ dari. 178
Dubitatio X. De modo impressionis ideæ Dei in mente, ut notæ impressæ ab Artifice, cujus similitudinem mens gerit. 179
Responsio. 181
Instantia 1. Quæ conclusa ad calcem Meditationis III, Syllogisticâ formâ exhibentur, ut quid virium habeant, uno prospectu pateat. 182
2. Falsum, ideis, quas de rebus habemus, nihil posse addi, aut adimi. 185
3. Falsum, nihil addi posse ideæ, quam de Deo semel habemus. Quo sensu rerum essentiæ sint indivisibiles; etiam divina: Et de divinis attributis. 187
4. Declaratur variè, ut habita semel de Deo idea amplietur. 189
5. Difficultatem lepidè eluśam; quasi agatur de idea, quæ sit non similitudo artificis, sed nota peritiæ illius. 192
6. Debere in imagine non omnimodam quidem, sed saltem tamen aliquam esse similitudinem cum eo, cujus est imago. 193
7. Prætextu comparationis Trianguli non appositæ, declinatam difficultatem de iis, qui ideam Dei vel nullam habent, vel eandem non habent. 195

In Meditationem IV. quæ est, *De vero & falso.*

Dubitatio 1. De creata à Deo facultate judicandi erroris non immuni; deque rejecta à Physica caussarum finalium consideratione. 198
Responsio. 200
Instantia 1. Difficultatem pro more dissimulatam circa creationem facultatis errori obnoxiæ. Id statui tanquam principium, quod inferiùs probandum sit: ac supponi demonstratum, quod demonstratum tamen non fuit. 201
2. Necessariam maxime finium considerationem in Physica; ut Deus tum Rector, tum Author Vniversi agnoscatur. 203
3. Non esse incompertos hominibus omneis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

neis fineis Dei; idque vel ex variarum partium corporis humani finibus constare. 205
4. Inexplicabileis esse difficultates propositas de caussa efficiente valvularum cordis; cùm tamen finis, sive usus videatur perspectissimus. 206
5. Falsum, Si quis ab utero absque omni sensuum usu maneret, habiturum easdem (ac etiam puriores) rerum ideas, quàm habeat usus sensibus. 208
Dubitatio II. De judicandi facultate errori obnoxia homini tributa à Deo, qui tamen immunem tribuere illi potuerit. 209
Responsio. 211
Instantia 1. Difficultatem declinatam fuisse. Comparationem Mundi cum Republica, in qua præstet neminem esse civem malum, fuisse appositam; non item illam cum homine, cujus nulla pars oculus non sit. 212
2. Difficultatem iterùm dissimulatam adversus imbecillitatem Ratiocinii, quo facultas judicandi, quæ est in homine, concluditur esse perfecta. 213
Dubitatio III. De Caussa erroris, vel falsitatis: Sit-ne ex eo, quòd voluntas, aut judicandi facultas latiùs pateat, quàm intellectus. 215
Responsio. 217
Instantia 1. Vitandæ confusionis gratiâ debere intellectum, & voluntatem ita distingui, ut quicquid cognitionis, & judicii est, ad Intellectum pertineat; quicquid appetitionis, electionisque, ad Voluntatem. 218
2. Progressus Intellectus à prima operatione in secundam, & ab hac in tertiam, eamque multiplicem; absque ulla actionum voluntatis intermistione. 219
3. Omnem actionem voluntatis supponere intellectus de re expetenda, aut non expetenda judicium; etiam cùm ipsi intellectui imperat, ut dijudicet aliquid. 220
4. Non patere latiùs voluntatem, quàm Intellectum (imò nec tam latè) & objectus-ne meritò propriæ sententiæ amor fuerit. 222
5. Non nasci errores ex eo, quòd voluntas, aut etiam Iudicium, latiùs pateat, quam intellectus, aut simplex apprehensio. 224
6. Indifferentiam intellectus videri radicem indifferentiæ voluntatis, in qua est libertas; & hanc ab illo determinari; ac non tàm *libertatem*; quàm *libentiam* esse, cùm voluntas hæret summo bono clarè perspecto. 226
7. Vt voluntas corrigatur, corrigendum priùs intellectus judicium, ex correcta apprehensione rerum: Et Voluntatem non imperare intellectui, nisi ipsomet prælucente. 228
8. Quatenùs falsitas in rebus sit; cùm non sit propriè, nisi in intellectu. 230
Dubitatio IV. De Desiderata adhuc Methodo, qua agnoscamus nos ita clarè, distinctéque aliquid percipere, ut periculum ne erremus, non subsit. 231
Responsio. 232
Instantia 1. Vt agnosci posset, an promissa Methodus foret tradita, fuisse præcipuas Meditationum particulas sigillatim expendendas. 232
2. Circulum commissum, probando, esse Deum, ipsúmque veracem, quia clara, distinctaque est ejus notitia; Et, Notitiam Dei esse claram, distinctamque, quia Deus est, ipseque verax. Desideratam denique Methodum adhûc desiderari. 233

In Meditationem V. quæ est, *De essentia rerum Materialium; & iterùm de Deo, quòd existat.*

Dubitatio 1. De cognita ex sola quantitate, figura, &c. rerum Materialium essentia; déque attributa ideis, ac Vniversalibus æterna, immutabilique natura. 236
Responsio. 238
Instantia 1. Visam haud immeritò fuisse tractationem de essentia rerum materialium admodùm jejunam. 240
2. Naturas rerum æternas, ac realeis nullas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nullas esse; & quas, ut ideas, habemus in mente, ab ipsa mente ex inspectis rebus singularibus fieri. 242
3. Falsum, ideas figurarum Geometricarum non esse haustas à sensibus: ac dari in mundo taleis posse, quales à Geometris considerantur, h. e. indivisibileis. 244
4. Falsum, experiri puerum habere se Trianguli ideam, priusquam triangulum, aliamve figuram, ex cujus analogia ratiocinetur, viderit. 245
5. Animalis, aut alterius rei, quæ sensu percepta non fuerit, nullam esse in Mente ideam, experientiâ ipsâ convinci. 246
Dubitatio II. De probata Dei exsistentia ex eo, quòd Ens summè perfectum exsistentiam sic exigat, ut Triangulus æqualitatem trium angulorum cum duobus rectis. 247
Responsio. 250
Instantia 1. Exsistentiam non esse proprietatem; neque esse ullius determinati generis rerum. 251
2. Paralogismum fuisse, ac perseverare, ob mutatam suppositionem ex statu ideali in statum realem. 252
3. Non alia ratione fuisse probatum Deum exsistere, quàm quia Deus exsistit. 254
Dubitatio IV. De Certitudine, ac veritate omnis cognitionis, quatenùs asseritur pendere à clara, evidentéque notitia, quòd Deus sit, & quòd sit verax. 256
Responsio. 258
Instantia 1. Scepticos non disputasse adversus apparentia (in quibus habuere propositiones Geometricas) sed adversus hypotheseis, & Arrogantiam dogmaticorum. 258
2. Res divinas esse magis necessarias; at non magis notas, quàm Geometricas; neque proinde harum evidentiam ab illarum evidentia pendere. 259

In Meditationem VI. quæ est, *De rerum Materialium exsistentia, & reali Mentis à corpore distinctione.*

Dubitatio I. De Distinctione Intellectionis, & Imaginationis, 261
Responsio. 263
Instantia 1. Difficultates dissimulatas. Falsum esse Chiliagonum clarè, distinctéque sine imaginatione intelligi, & Trigonum non clariùs, distinctiúsque intelligi cum imaginatione. 264
2. Nullam intellectionem sine imagine corporea esse. Difficultatem dissimulatam. Intelligi etiam Deum, Angelum Mentem sub aliqua specie corporea. 266
Dubitatio II. De sensu non semper fallente. 268
Responsio. 269
Instantia 1. Quis à præjudiciis cavere præsertìm dicendus. 270
2. Etsi fallamur aliquando, dum turrim eminùs spectatam judicamus teretem; posse tamen non falli nos, dum eam cominùs exploramus. 271
Dubitatio III. De Capitali demonstratione pro *Mentis exsistentia separatim à corpore*, Ex eo, quòd ipsa sit Res cogitans, & corpus res extensa. 273
Responsio. 275
Instantia 1. Sponte revelari dissimulatum Paralogismum de separatione rerum ex separatione conceptuum. Falsò assumi ut demonstratum, posse Deum quicquid à quoquam clarè, distinctéque intelligitur. 275
2. Verè objectum fuisse demonstrationis verba intelligi de corpore crasso, & ex membris constante; non de corpore tenui, aut quolibet. 277
3. Etsi ex II Meditatione colligatur Mentem *concipi*, ut substantiam, seu rem exsistentem per se; non colligi tamen, *esse* propterea substantiam, sive rem per se exsistentem. 279
4. Demonstratio perturbatè proposita, reducitur in Syllogisticam formam. 281
5. Vitiosus demonstrandi modus, ex eo, quòd quis dicit se in seipso experiri. Paralogismum heic repeti, qui fuit inculca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

culcatus in Meditatione 11, de ſeparabilitate rerum ex ſeparabilitate conceptuum. 282
6. Ex Reſponſis ad alios, colligi quid ad objectum de duabus Trianguli proprietatibus, quæ concipi quidem, ſed exſiſtere tamen ſeparatim non poſſint; reſponderi potuerit. 284
7. Quæſtionem malè inſtitutam. Non quæri, *an duæ completæ ſubſtantiæ ſint ſeparabiles*; ſed, *an duo quædam ſeparatim intellecta ſint duæ completæ ſubſtantiæ.* 286
8. Fruſtrà recurri ad diſtinctionem adæquatæ, & inadæquatæ cognitionis; cùm nulla adæquata ſit, aut cognoſci adæquata poſſit. 287
9. Quæſtionem eſſe de ſpeciali cogitatione, & extenſione; ac probatum adhûc non eſſe, repugnare rei extenſæ, corporeæve, ut cogitet. 289
10. Licèt eſſe extenſio ſine cogitatione, & cogitatio ſine extenſione poſſit; nondum tamen eſſe probatum non poſſe ſimùl utrumque eſſe in eodem tenui corpore, quale eſſe poſſit anima; idque etiam ex retortis exemplis. 291
11. Ex præciſione conceptuum propoſita tam inferri mentem eſſe corpoream, imò confici potius inſeparabilem, quam ſeparabilem eſſe. 293
Dubitatio IV. De ſpecie rei corporeæ, quæ non videatur recipi poſſe in mente incorporea; Et de Mente, quæ ſi coexſiſtat corpori, ſeu rei extenſæ, non videatur eſſe poſſe inextenſa. 294
Reſponſio. 298
Inſtantia 1. Artificioſa evaſio. Ad intellectionem quoque requiri ſpeciem, ſeu imaginem; & imaginem rei extenſæ ſine extenſione non eſſe. 299
2. Non infirmari comparationem ejus, qui dicit, *ſe clarè noſſe naturam Mentis*, quia dicere poteſt, *Eſt res cogitans*, cum Cæco, qui dicit *ſe clarè noſſe naturam Solis*, quia dicere poteſt, *Eſt res calefaciens.* 301
3. Ex eo, quòd quis dicere non poſſit, quid aliud ſit Mens, quàm res cogitans, colligi non poſſe illam igitur nihil eſſe prætereà. 303
4. Remanere difficultatem, quòd dicere Mentem rem non extenſam, ſit dicere non quid ſit, ſed quid non ſit: ut ſi dicatur de Bucephalo, quòd non ſit muſca. Peti Principium. Authoritatem propriam aſſumi pro demonſtratione. Difficultates præcipuas diſſimulari. 305
Dubitatio V. De commiſtione Mentis cum corpore, deque doloris ſenſu: Quòd ſcilicet fieri poſſe non videatur, ſi Mens inextenſa, & incorporea ſit. 307
Reſponſio. 308
Inſtantia 1. Difficultates, quæ videntur in concluſiones objici, impetere ipſas rationes, ſeu principia, quæ debitæ firmitatis non ſunt. 309
2. Petitum fuiſſe principium, & declinatas difficultates circa objecta adverſus commiſtionem Mentis, & ſenſum doloris, ſi mens quidem ſit inextenſa. 310
3. Etſi ſpecies extenſa ſit, non ſequi propterèa eam eſſe tantam, quantum objectum, quod repræſentat. 311
4. Qua ratione imago rei viſibilis magna in parva oculi capacitate imprimitur, eadem videri imprimi in longè minore cerebri, aut mentis. 313
Præteritio. De quibuſdam capitibus ſuperſtitibus ex poſtrema meditatione. 315
Reſponſio. 315
Inſtantia. Fuiſſe occaſionem inſultandi abs re, & præpoſterè (ſed de induſtria tamen) captatam. 315
Concluſio. 317
Reſponſio. 317
Inſtantia. Fuiſſe objectiones abſque duplicitate. Actum non de rerum Veritate, ſed de Ratiociniorum vi. Benevolentiæ teſtatio gratè excipitur, ac refertur. 318

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

DISQVISITIO METAPHYSICA.

Seu

Dubitationes, & Inſtantiæ,

Adverſus

RENATUM CARTESII

Metaphyſicam, & Reſponſa.

SCRIBENDI OCCASIO.

Eximio viro

RENATO CARTESIO

PETRVS GASSENDVS S.

VIR EXIMIE;

Beavit me Merſennus noſter, cùm tuarum illarum ſublimium de prima Philoſophia Meditationum participem fecit. Quippe argumenti præſtantia, ingenii perſpicacia, nitorque dictionis mirificè placuit. Quare & lubens gratulor, quòd animo adeo excelſo ac fœlici aggrederis ſcientiarum fineis provehere, & res omnibus retrò ſæculis abſtruſiſſimas enucleare. Id mihi fuit durum, quod ille prætereà amicitiæ jure exegit, ut ad te perſcriberem, ſi quis fortaſſis ſcrupulus ingereretur, ſupereſſetve. Si quidem præſenſi nihil aliud me, quàm hebetudinem teſtaturum, ſi rationibus tuis non acquieſcerem; vel potius quàm temeritatem, ſi tantillum etiam in oppoſitum, quaſi repugnando, hiſcere auderem. Annui tamen viro amico, ratus aliunde te non tam meum quàm illius conſilium, æqui bonique conſulturum; cùm eo nempe candore ſis, ut facilè putes nihil aliud me, quàm nudas tibi propo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nere meas dubitandi rationes voluiſſe. Teſtor ſanè abundè fore, ſi illas vel ad calcem uſque legere ſuſtinueris : nam quòd te permovere debeant, ut vel de tuis ratiociniis minimum diffidas, vel ad reſpondendum tempus deteras, melioribus curis deſtinatum, ipſe profectò Author non ſum. Quin-etiam non audeo, niſi cum rubore, illas coram te propalare, qui certo ſum certior nullam eſſe earum, quæ non tibi pluries inter meditandum occurrerit, & quam tamen, certo conſilio, vel contempſeris, vel cenſueris diſſimulandam. Profero ergo, ſed ea mente, ut prolatas duntaxat velim ; prolatas, inquam, non de rebus ipſis quas demonſtrandas ſuſcipis, ſed de methodo ac vi demonſtrandi. Profectò enim & ter-maximi Dei exſiſtentiam, & animorum noſtrorum immortalitatem profiteor ; ac hæreo duntaxat circa energiam illius ratiocinii, quo tu tam iſta, quàm alia Metaphyſica cohærentia, probas.

RESPONSIO.

VIR PRÆSTANTISSIME,

Tam eleganti & accurata diſſertatione Meditationes meas impugnaſti, quæque ad earum veritatem illuſtrandam adeò profutura eſſe mihi videtur, ut multum me tibi debere exiſtimem quòd ipſam perſcripſeris, multumque etiam R. P. Merſenno, quòd te ad ſcribendum incitarit. Quippe optimè novit vir ille rerum omnium ſtudioſiſſimus indagator, & eorum præcipuè quæ ſpectant ad gloriam Dei promotor indefeſſus, nulla via melius cognoſci poſſe an meæ rationes pro veris demonſtrationibus habendæ ſint, quàm ſi aliquot ex iis qui doctrina & ingenio reliquos antecedunt, ipſas examinarent ac totis viribus impugnarent ; ut deinde fieret periculum, an ego ſatis commodè ad omnia quæ ab iis propoſita eſſent reſponderem. Idcirco quamplurimos ad hoc provocavit, à nonnullis impetravit, & gaudeo quòd etiam à te. Quamvis enim non tam Philoſophicis rationibus uſus fueris ad opiniones meas refutandas, quàm oratoriis quibuſdam artibus ad illas eludendas, hoc tamen ipſum ideò mihi gratum eſt, quòd inde conjiciam non facilè in me rationes afferri potuiſſe diverſas ab iis quæ in præcedentibus aliorum objectionibus, quas legiſti, continentur. Neque enim ſi quæ eſſent, ingenium & diligentiam tuam effugiſſent, & judico te hîc non aliud habuiſſe inſtitutum, quàm ut eorum me admoneres quibus meæ rationes, ab iis quorum ingenia ſenſibus ita immerſa ſunt ut à Metaphyſicis cogitationibus prorſus ab-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

abhorreant, eludi possent, atque ita mihi dares occasionem iis occurrendi. Quamobrem ego hîc non tanquam tibi Philosopho acutissimo, sed tanquam alicui ex hominibus istis carneis respondebo.

INSTANTIA.

PRodiere è prælo superiore autumno tuæ illæ Meditationes, quarum exemplum MS. Mersennus mecum communicârat. Adjuncta iis fuit Objectionum, Responsionumque congeries, quas me, cùm ad te scriberem, legisse, haud verè supponis: quippe oblatas à Mersenno videre prorsùs nolüeram; ne præoccupatus accederem ad Meditationum examen. Cætera inter tibi Objecta, meam quoque Epistolam satis prolixam editam vidi. Responsionem postquàm perlegi, mirari satis non potui, quo erga me genio fueris animatus. Nam quod conscripta quidem à me floccifacienda censueris, etiam mihi pro votis fuit; qui nihil meum tanti æstimo, ut habendum pretii alicujus putem. At non potui majorem quendam non desiderare candorem, quo, si nihil tibi videbatur alicujus esse momenti, debebas potiùs silentio, tenebrisque involvere, quàm propalando sic insultare. Ego certè ad te non ultrò, sed rogatus perscripseram; & dissentiendo à te, difficultates non publicè, sed privatim significâram. Ea scilicet mihi mens fuerat, ut tibi ingenuè, amiceque proponerem, quos obsevâram inter legendum mihi subnasci scrupulos; quò, si res videretur tanti, posses lectionem facere aliquantò explanatiorem; nisi videretur, tum esset in te, ut rem planè supprimeres. Putabam enim velle te id exemplum mihi, aliisque legi, ut judicia varia expertus, providere posses, autographum-ne, priusquàm edi procurares, aliqua ratione foret emendandum. At verò, tu plenum benevolentiæ consilium ita excepisti, quasi hostiliter provocassem; & nihil privatim rescribens, pugnam publicè instituisti; declarans reipsâ, exemplum fuisse commonstratum à te; non quasi ratum non haberes quicquid à te scriptum semel fuerat; sed quòd excitari velles aliquos, adversum quos posses vireis experiri. Annon proinde mihi fecisti propugnationem necessariam, qui visus es velle facere nihil aliud, quàm ex amico adversarium, & nihil tale cogitantem, in arenam compellere? Quod enim bona quædam verba præmiseris, subjunxerisque, illa, qua consentaneum est, excipio gratitudine (quantumvis tu me, ut puerum habueris, cui poculum circùm contingitur melle, ut tetrum absinthii

I. Instandi necessitas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

sinthii laticem perpotet.) Quod supereſt verò, sic gessisti te, ut periculum feciſſe videaris, num me probares degenerem, eumque, qui tibi porrigerem herbam. Conditiones ergo accipio; qui in receſſu non invidebo, si, prout cœpisti tibi plausum dare; ita ovationem, & triumphum captes. Hoc unum cavebo; ne, quia te agnosco offensum, quòd te Meditationibus totis sub nomine Mentis loquentem nomine Mentis interpellarim, ut si feciſſem ironicè, quod factum fuit prorsus ingenuè, quemadmodum posteà memorandum est; ne, inquam, te amplius Mentem vocitem; sed te, tametsi non loquentem, nisi ut partem hominis, alloquar ut hominem totum. Tu me, ut voles; nam, per me quidem, integrum tibi est affari non modò ut Carnem, quæ vox solertiæ tuæ occurrit, ut esset menti ἀνθρωπος: sed etiam, ut saxum, ut plumbum, &, si quid putes esse obtusius. Quippe quòd te heic respondere dicis, *Non tanquam mihi Philosopho acutissimo, sed tanquam uni ex hominibus carneis*; gratias primùm habeo, qualeis debeo; tibique tanquam meliùs merenti *acutissimi* ἀνθρωπον reddo: ac deinde me, qui scripsi ad te, illum non inficior, cui ipse respondes. Nimirùm ago longè simplicius, quàm ut distinctionem hanc nôrim; &, qui dissimulare nescio, duplicem personam mihi non assumo. Illam proinde ingenuè respuo, quam tu facis sepositam, aliamque sustineo, quam reliquam facis. Ac si ageretur quidem de ipsa rei veritate, ut putà de Dei exsistentia, animorumque immortali natura; eo sanè casu abnegarem; quòd videri posset ex Literarum Sacrarum sensu adversari caro spiritui; sed quia non amplius agitur, quàm de vi tui Ratiocinii, sicque privata tua caussa est, ac tibi soli est repugnandum, non apparet cur mihi potius detrectanda persona sit, quàm ipsi Aristoteli, cùm est adversatus Anaxagoræ, qui Mens vulgò appellabatur. Tametsi enim carneum me dicas, non ideò facis exanimem; ut neque tametsi te mentalem geras, te idcircò facis excarnem. Quare & permittendum tibi, ut pro genio loquaris tuo; sufficitque, ut Deo propitio, neque ego sim planè caro sine mente, neque tu planè mens sine carne; & neque tu supra, neque ego infra conditionem hominis simus; quamvis tu, quod est humanum recuses; ego id à me alienum non putem.

II. *Non agi heic de Rerum veritate; sed de Ratiociniorum vi.*

Quod præfaris porrò, *me non tam Philosophicis rationibus usum ad opiniones tuas refutandas, quàm oratoriis quibusdam artibus ad eas eludendas*, Repeto primum non agi heic de ipsis opinionibus, quæ tam meæ, quàm tuæ sunt, imò quæ sunt omnium piorum, rectéque sen-

sentientium communes. Quare neque animus fuit ullis seu Philosophicis, seu aliis rationibus uti ad eas refutandas, quas effusione sanguinis defendere paratus sum. Quæstio igitur est de energia tuarum rationum, quatenus illas deprædicas, ac pro demonstrationibus jactas; cùm ex iis tamen omnibus, quas doctores proponere in hujusmodi argumento solent, illas duntaxat delegeris, quæ videntur omnium maximè infirmæ. Hinc objectiones non conjeci, quæ fieri prætereà numerosæ potuerant, ut neque ipse adhibuisti tot rationes alias præclaras, quibus res potuerat fieri evidentior; sed ut persuasus ipse fuisti te demonstrasse speciali modo; ita opposui solùm ea, ob quæ visus est inefficax modus. Deinde, quod vocas *Oratorias arteis*, mihi nimiùm tribuis, qui arteis ignoro, ac oratorias potissimùm; nisi artem voces id naturæ donum, quo sensa mentis exprimere dicendo quisque possumus. Solam certè naturam sequor, & ut lingua adfarer te, ita calamo ad te scribo. Si nunc enuncio, nunc interrogo, nunc paucis, nunc pluribus urgeo; id non ex arte, sed sponte fit: & utcumq; in me acumen non sit, est tamen perpetua, constansque voluntas efferendi omnia quàm possum perspicuè. Vnde & quemadmodum nolim mihi fucum fieri lenocinio ullo verborum; ita longè absum, ut facere velim; neque tu ullum ostendes locum, in quo non bona, ingenua, candida fide egerim, artemque oratoriam præhabuerim simplicitati. Ad *Rationes* quod attinet, nescio quas *Philosophicas* dicas; nisi non omnes Philosophicæ sunt, quæ germanæ, legitimæ, ad verum eruendum institutæ sunt, alicuique problematis, ut loquuntur, parti probandæ deserviunt. An nullas porrò nisi alienas, institutoque confirmando nihil conferentes usurpârim, lectores æqui dijudicent; ego certè is nunquam fui, qui me eas adeptum gloriarer, unde res planè conficeretur. Etsi enim facilius est falsi quidpiam convincere, quàm veri quidpiam demonstrare; novi tamen quanta caligo humanas menteis occupet; quanta sit ubique humanæ rationis fluctuatio, & incertitudo. Quamobem, ut nihil statuo, quod haberi velim quasi inconcussum; ita nihil adorior, quod me eversurum contendam; ac solùm, ut me nihil demonstraturum confido, aut profiteor; ita caveo ne cuilibet dogmata tradenti temerè assentiar. Sic tecum egi: Nam & cùm rationes tibi proponendas assumpsi, dubitandi rationes dixi; neque esse potui ea securitate, qua tu, dum divendidisti pro demonstrationibus, quas te asserendi habere es ratus. Neque verò est quorsum putes pellegisse me tuas Meditationes contradicendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſtudio, aut congeſſiſſe poſteà ludicras ſolum dubitationes. Teſtor Deum ter Max. ſi me comparare ad legendum potui puriore affectu cognoſcendarum, complectendarum, commendandarum demonſtrationum, ſi non ſimpliciter expoſui reſiduos in me ſcrupulos. Res, in qua verſamur, magis ſeria eſt, magiſque noſtrâ intereſt, quàm ut arbitrer eſſe colludendum. De veritate agitur, quæ demonſtratione paratur; Ecquis verò illam, ſi videat, non amet, vel potius non depereat? quis illi vel reſiſtere, vel contradicere, ſi homo ſit, poſſit? Quin-etiam, cùm me nullius tuarum jactatarum demonſtrationum vim experiri agnoſcerem, quæſivi ab aliquot viris magni nominis, & impenſè doctis, qui Meditationes tuas legerant, ecquid-nam ipſis videretur; deprehendi autem illos, perinde ac me demonſtrationis vim non ſenſiſſe. Quam-putas verò condoluimus, cùm à te, tanto viro, & tanta in re, tantum exſpectantes, ſpe excidimus? Communis ſanè hæc vox fuit, Fieri-ne poteſt, ut ille vir Mathematicis ſtudiis innutritus, & quæ res demonſtratio ſit tantoperè ſciens, eas rationes habeat, evulgetque pro demonſtrationibus germanis, quæ à nobis tamen adeò attentis, adeò benè animatis elicere aſſenſum nō valeant? An fortè elatus applauſu, quo aliqua nova in Geometricis excogitavit, demonſtravitque, eò adductus fuit, ut confideret poſſe ſe circa cætera, ac metaphyſica præſertim, paris eſſe fœlicitatis? An nihili, ut cæteros, ſic Ptolemæum quoque fecit, qui Mathematicen proſequutus, dixit ſe intactam Theologiam, Phyſicamque relinquere; iſtam ob materiæ conditionem inſtabilem, illam ob rerum divinarum incomprehenſibilem naturam? An poſtquam in ſua Synopſi tantam promiſit ſegetem, putavit Lectores fore ſpe contentos, neque ſtudioſè requiſituros utrum plenæ eſſent, an inanes ſpicæ?

III. *Si Demonſtrationes fuerunt, nihil fuiſſe neceſſe implorare Sorbonæ decretum.*

Subiit poſteà quoque mirari, quàm ſecurè Doctores ſummos ſummæ facultatis compellans, prædicaveris apud illos *te fuiſſe rationes ita proſequutum, ut jam pro certiſſimis, & evidentiſſimis demonſtrationibus illas auſus fueris proponere:* addideriſque *etiam taleis eſſe, ut non putes ullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam poſſint*; ac denique ſollicitâris, *ut ipſas pro demonſtrationibus habentes hoc ipſum declarare, & publicè teſtari velint.* Cùm enim ea ſacra Facultas extulerit hactenus, efferatque etiam-num tot viros tam magnos, ac in his rebus adeò ſublimeis, putaſti-ne nullum hactenus exortum, qui tale quidpiam viderit: imò & nullum exoriturum, qui videre quidpiam quàm tu meliùs, poſſit? Crediſti-ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

disti-ne quotquot sunt, ac erunt, mutuari debere ex te, unde solemnia dogmata probent? Es-ne arbitratus totam Facultatem ignorasse, quousque rem ipsi demonstraveris, quemadmodum essent Christiani suadendi? Nam proferre te quidem quæ potueris hisce de rebus comminisci, nemo improbet, sed potiùs collaudet. Veritas quasi bravium est, & ut nemini non fas est ad assequutionem ejus adspirare, sic quisquis illam assequatur, ipsa operæ pretium est. At verò quæ commentus fueris existimare statim digna, quæ augustissima Facultas sic à te addiscat, quasi sine te Doctore cæca fuerit; & decreto suo ita approbet, ut dubitare de iis sit nefas; id denique mirum, ac stupendum est. Sanè, aut hoc est nimiùm de tuarum rationum vigore diffidere; aut potiùs illas pretio pretiosissimo æstimare, cùm dignas ducis, quæ imperentur mortalibus omnibus, ipsisque adeò conciliare majestatem adniteris, ut tibi viam sternere ad ingeniorum tyrannidem possis. Sed mihi crede, aut ratiocinium demonstratio non est, aut ex seipso eluceścit; neque emendicanda authoritas est, qua persuaderi valeat; cùm & vi propria assensum extorqueat, & nisi extorqueat, demonstratio non sit; neque authoritas faciat, ut pro demonstratione habeatur, sed ut conclusio, quæ ex vi præmissarum persuasionem non obtinet, ex authoritate dicentis obtineat. Quàm proinde abfuit sublimis Facultas, ut votis tuis annueret, quæ decretis non argumenta, sed conclusiones sancire solet! Novit quàm sit humana ratio inconstans, atque imbecilla, quare & ex ea decretorum firmitudinem non exquirit. Momentum ex Sacra Scriptura, aliisque fidei canonibus quærit; ipsas rationes (si aliquæ sint) cum suis momentis (si aliqua habeant) intactas penitùs relinquit. Et non ignorat quidem nonnullas esse præclaras præ cæteris: sed cùm illæ sint tamen quasi fumosæ faculæ ad fidei jubar, & quasi Solem comparatæ, ideò cum fidei splendore, atque majestate ipsas non commiscet. Habet illas, ut quoddam genus probationis heterogeneum; existimatque Sacram fidem esse debere sibi ipsi solidissimum fundamentum. Plærumque etiam adhibere rationes existimat nefas; tum ne excellentia rerum credendarum imminuatur, si putetur humana ratio posse ad illam pertingere; tum ne impii arbitrentur nos iis induci ad credendum ea, quæ cur ipsi quoque ob rationum imbecillitatem, non credant, sibi ipsis videri excusabiles possint. In cæteris, non respuit quidem; sed eæne sint, annon sint demonstrationes, non præstituit. Novit alios aliis

rationi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

rationibus capi; & cum aliquæ his, non illis; aliquæ verò non his, sed illis pro demonstrationibus habeantur; omneis, quantum valere possunt, sinit, & columnâ fidei, tanquam inconcussâ semel positâ, illas circumexstrui, quales sunt, permittit. Hoc censu potuerunt tuæ quoque haberi; at dum haberi ipsas voluisti, quasi dogmata fidei, tantum abest, ut id feratur, quin interest potiùs, ut eæ refellantur. Nempe ne sint impii, qui existiment nos illarum vi potius, quàm fidei merito ad credendum induci; aut firmiores saltem rationes ex ipsismet Doctoribus repetere negligant, quos decreviisse putarunt, *Nullam viam humano ingenio patere, per quam meliores inveniri unquam possint.* Quo loco verba illa prætereo, quæ ad ipsorum unum es scribere ausus: *Quapropter, si verum hîc sine invidia scribere licet, ausim sperare venturum tempus aliquando, quo illa opinio, quæ ponit accidentia realia, ut à ratione aliena, & incomprehensibilis, & parùm tuta in fide à Theologis explodetur, & mea in ejus locum ut certa, & indubitata recipietur. Quod hîc dissimulandum esse non putavi, ut &c.*

IV. *Non vituperandos qui jactatas demonstrationes non suspiciunt, aliisque viis ad Dei animæque notitiam assurgunt.*

Adhæc mirari etiam subit, cur tuum ingenium ita evectum habeas supra conditionem cæterorum, ut si qui dissentiant abs te, dicas *eorum ingenia ita immersa sensibus, & à Metaphysicis cogitationibus prorsùs abhorrentia*, &c. Nam quod supra sensus nihil sapiant, & metaphysicè nihil cogitêt; quomodo potes dicere, nisi quia nõ sapiunt, neq; cogitãt tuo modo. Quæso te enim ecquæ-nam est Metaphysica cogitatio? De vi vocis nõ disputo, quam Aristotelis Sectatores imposuere illi Philosophiæ parti, cujus membrũ fuit Theologia ab auctore dicta. Theologia, inquam, naturalis, quæ ratione nititur, ut discernatur à supernaturali, quæ sola DEI revelantis authoritate fulcitur. Dico solùm, cùm ea seu Metaphysica, seu Theologia, sit Platoni Dialectica, quasi quæ ratione utatur; ex quo factum est, ut nonnulli ex ejus Sectatoribus eandem Rationalem, ac Intellectualem appellaverint, putantes nempe res divinas non-nisi ratione intellectuque intelligi; ideò tuam illam cogitationem esse non posse aliam, quam Dialecticam, sive rationalem, ac intellectualem. Cùm tua ergo ratio, ac intelligentia occupetur heic circa Dei exsistentiam, ac mentis humanæ separabilitatem; idcircò non potest tibi esse alia Metaphysica cogitatio, quàm ea, qua ratiocinaris, ac intelligis tum Deum exsistere, tum mentem separabilem esse. Igitur & cùm existimas alios à cogitationibus Metaphysicis abhorrere, existimas illos nec ratiocinari, nec intelligere,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ligere, quòd Deus exſiſtat, aut Mens ſeparabilis ſit. Ecquonam verò argumento ductus id exiſtimas, niſi quia ferre non potes opponi ab ipſis gloriari te nimiùm de tua ratione, ac intelligentia, quaſi ea ſit omnium perfectiſſima, nihilque opponi aut poſſit, aut debeat? Ac de cæterorum quidem ratione, & intelligentia, quatenus perfecta, imperfectave ſit, non aſſumpſi heic diſquirendum: hoc tamen dico, dum ratiocinantur, ac intelligunt exſiſtere Deum, mentemque humanam eſſe ſeparabilem, ſapere illos ſupra ſenſus, ipſorumque cogitationem non poſſe non Metaphyſicam eſſe. Nam ſenſuum eſt quidem, quod ſenſibilia percipiant; ſed quòd à ſenſibilibus ad intelligibilia progrediantur, & inviſibilia Dei, ex iis quæ fecit, viſibilibus intellecta conſpiciant, hoc rationis eſt, atque intellectus. In eo differunt à te, quòd tu putas te abſque præviis ſenſibus ad intelligibilia ferri, ac Dei, Mentiſque non modò exſiſtentiam, ſeparabilitatemque; ſed etiam utriuſque intimam naturam clarè, diſtinctéque intelligere; illi & habeant ſenſibilia pro gradu ad intelligentiam; & cùm intelligant de Deo, Mentéq; ſeparabili quòd ſint; nõ proinde profitentur intelligere ſe quid ſint. Quandoquidem verò tibi non ſubſcribunt, & circa tuum ratiocinandi, ac intelligendi modum difficultates quaſdam proponunt, nec ſatis applaudunt, atque adulantur, tu id non fers, ſed excandeſcis, ſenſibuſque immerſos, & à cogitationibus Metaphyſicis abhorrenteis, carneoſque pronuncias. Quaſi nimirùm ipſe ſolus Metaphyſicus, ſive Theologus naturalis ſis, ac præter te unum nemo adnitatur evehere ſe ſupra ſenſus, & quam-maximè per naturam licet, abſtracta intelligere; quaſi tibi uni veritas ſit cordi, nemoque illam aſſequi præter te aut curet, aut poſſit. Certè hac de re hæc tua ſunt verba; *Quia nullas antehac Ideas eorum, quæ ad mentem pertinent, habuimus, niſi planè confuſas, & cum rerum ſenſibilium Ideis permiſtas; hæcque prima, & præcipua ratio fuit, cur nulla ex iis, quæ de Anima, & Deo dicebantur, ſatis clarè potuerint intelligi, magnum me operæ-pretium facturum eſſe putavi, ſi docerem, quo pacto proprietates, ſeu qualitates mentis à qualitatibus corporis ſint dignoſcendæ. Quamvis enim jam antè dictum ſit à multis, ad res Metaphyſicas intelligendas mentem à ſenſibus eſſe abducendam; nemo tamen adhûc, quod ſciam, qua ratione id fieri poſſet oſtenderat; vera autem via, & meo judicio unica ad id præſtandum in ſecunda mea meditatione continetur: Sed quæ talis eſt, ut non ſit ſatis ipſam ſemel perſpexiſſe; diù terenda eſt, & repetenda, ut totius vitæ conſuetudo res intellectualeis cum corporeis*

 confun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

confundendi contraria, paucorum saltem dierum consuetudine eadem distinguendi deleatur.

V. *Demonstrationum vim, non ex sui jactatione, neque ex aliorum ignoratione æstimandam esse.*

Hac itaque tui de te opinione fretus alios despicis, comparasq; te, aut si quis tecum sentiat, *cum illo, qui navigatione in Americam peracta referat esse Antipodas, ac majorem mereatur fidem, quàm mille, qui negent, ex eo solum, quod ignorēt.* Et si possis quidē pari evidentia facere aperta quæ de tua illa ingenii navigatione ad nos refers, ac ille redux potest, (si modò qui negāt Antipodas esse, navigare cum ipso in Americam velint) quàm passis velis iremus omnes, concederemusque in tuam sententiam? Nam fac nos, quod ais (tametsi secùs nobis videtur) nulla adjuncta ratione negare illam rationum tuarum vim: at saltem, cùm non recusemus tecum navigare, imò ratiocinantem te κατὰ πόδα prosequamur, cur nusquam tamen hanc tuam vim Antipoda detegimus? An-ne pro Antipodibus exspectandi nobis fuere Sciopodes, Enotocœtæ, Astomi, Pygmæi, & quæcumque Megasthenes, Daimachusque olim somniârunt. Dices *nos non satis attentè, ac seriò tecum meditari, non abducere à sensibus mentem, non exuere præjudicia, atque idcircò te nostra judicia prorsùs recusare, & tanquam nullius momenti contemnere.* Sed recusa tamen, & contemne, ut voles; Liceret nobis pari jure idem facere; sed hoc satis est, ubi quicquid potest à veritatis amantibus exigi præstiterimus, nullam tamen à nobis vim, qualis esse debet demonstrationis, sentiri. Dicis *tuas demonstrationes longiusculas esse Geometricarum quarundam instar, ac fieri solum evidenteis, cùm perceptæ integræ fuerint.* Sed sunto, qualeis esse voluisti, longiusculæ, implicitæque; quî fit nihilominùs, ut nullæ Geometricæ sint, quæ se, ubi totam seriem perceperimus, evidentiâ suâ non prodant, & velimus, nolimus ad assentiendum mentem compellant; istæ autem tuæ, tametsi tota serie fuerint perspectæ, neque tamen nobis evidentes fiant, neque nos ad assensum trahant? An jure eas dicis *non modo æquare, sed superare etiam Geometricas certitudine, atque evidentia?* Et cùm *Evidentissimas* dicas, ecquid demùm erit per te evidens, si quod evidentissimum à te dicitur, sit adeò obscurum? Dicis denique posse te meritò concludere *non tam ea, quæ scripsisti, infirmari authoritate doctissimorum virorum, qui ipsis sæpe perlectis nondum possunt assentiri, quàm è contrà eorundem authoritate confirmari, ex eo, quod nullos errores, sive paralogismos post tot accurata examina in demonstrationibus tuis annotârint.* At, si, quia tibi verba non defuerunt, quibus, ut Scholarum mos est, circa argumenta disputabilia responderes, non es confessus ullos errores,

paralo-

paralogiſmoſve admiſſos; non propterea tamen authoritas illa confirmavit potiùs quàm ſuſpecta aliquorum paralogiſmorum ſcripta reddidit; quatenus viri doctiſſimi non potuêre illis toties perlectis aſſentiri. Quippe & illi exiſtimârunt ſe annotaſſe varios; & quoties ratio aliqua ſæpiùs perlecta, intellectaque (niſi te ſemper aquilam, cæteros omneis reputas noctuas) ad aſſenſum non pertrahit; argumentum profectò eſt, eam demonſtrationem non eſſe, ac paralogiſmum aliquem latere, quo, niſi vitium formæ ſit, præmiſſæ ſaltem ſecùs ſe, quàm ſupponantur, habeant. Et fac nondum fuiſſe paralogiſmum detectum; an quicquam repugnat, quin vel ipſimet, vel acutiores alii inpoſterùm detegant, conſtante præſertim ea inevidentia, quæ ſola obſtat, ne hactenus viri doctiſſimi aſſentiantur? Simile eſt certè, ac ſi defoſſo theſauro in loco, quem tu, & ego ignoremus, tu ex viſo quodam terræ aggere inferas illeic theſaurũ eſſe; neq; enim potuiſſe alia occaſione illeic effodi, & aggeri terram. Si enim ego nõ aſſentiar, quòd tametſi neſciam, qua alia occaſione terra illeic effodi, aggerique potuerit, non videã tamen cur nõ potuerit aliqua alia præter hanc eſſe: quónam jure tu ex mea ignorantia argumentabere occaſionem tibi creditam veram eſſe, ac te incidiſſe in theſauri locum? Quaſi verò non alius ſupervenire valeat, qui veram occaſionem nôrit, ac te, tibi nimiùm fidentem, hallucinatum fuiſſe oſtendat? Verùm ex dicendis cognoſcendum eſt, permittendumque Lectoribus, ut dijudicent, nulli-ne errores, aut paralogiſmi, non dico à viris doctiſſimis, in quorum cenſu me non habeo, ſed à me, caligante licèt, fuerint in propoſitis tibi dubitationibus adnotati.

IN MEDITATIONEM I,

Quæ eſt

De iis, quæ in dubium revocari poſſunt.

DVBITATIO VNICA.

De Methodo, qua omnis cognitio, ſeu vera, ſeu falſa, etiam adhibitis machinis, jubetur extrudi.

AC circa primã quidem Meditationem, non eſt quòd multùm immorer; comprobo enim inſtitutum, quo mentem tuam exuere omni præjudicio voluiſti. Id unum non ſatis percipio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

pio, Quamobrem satiùs non duxeris, simpliciter ac paucis verbis incerta habere quæ prænoveras, ut ea deinde seligeres quæ vera deprehenderentur, quàm habendo omnia pro falsis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium. Et vide, ut necesse fuerit, quò tibi ipsi faceres fidem, fingere Deum deceptorem, aut nescio quem malum Genium delusorem; cùm visum fuisset sufficere, humanæ mentis caliginem, solamve naturæ imbecillitatem caussari. Fingis prætereà te somniare, ut in dubium omnia revoces, & quidquid rerum agitur pro ludificatione ducas. Sed an propterea à te extorques, ut non vigilare te credas, & incerta falsaque habeas, quæ coram te sunt aut geruntur? Quicquid dixeris, nemo erit qui persuadeatur, te esse persuasum nihil esse verum ex iis omnibus, quæ cognoveris; ac tibi perpetuò vel sensum, vel somnium, vel Deum, vel cacodæmonem imposuisse. An non futurum fuisset magis & philosophico candore, & veritatis amore dignum, res, ut se habent, & bona fide ac simpliciter enunciare, quàm, quod objicere quispiam posset, recurrere ad Machinam, captare præstigias, sectari ambages? Quanquam, quia tibi ita est visum, nolim amplius contendere.

RESPONSIO.

Ais te comprobare institutum quo mentem præjudiciis exuere conatus sum, utpote quod nemo fingere potest esse improbandum. Sed velles ut simpliciter ac paucis verbis, *hoc est, perfunctoriè tantùm id effecissem. Quasi scilicet tam facile sit omnibus se erroribus liberare quibus ab infantia imbuti sumus? & quasi nimis accuratè id fieri possit quod nemo negat esse faciendum? Sed nempe indicare voluisti, plerosque homines fateri quidem verbo tenus præjudicia esse vitanda, sed tamen nunquam illa vitare; quia nullum studium aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis quæ semel ut vera admiserunt pro præjudiciis habenda esse arbitrantur. Tu certè hîc illorum personam egregiè agis, & nihil eorum quæ ab ipsis dici possent omittis; sed interim nihil affers quod Philosophum redolere videatur. Vbi enim ais opus non esse Deum fingere deceptorem, neque nos somniare, nec talia, Philosophus putasset sibi addendam esse rationem cur illa non possint in dubium revocari; vel si nullam habuisset, ut revera nulla est, id non dixisset: neque addidisset, sufficere hoc in loco humanæ mentis caliginem, aut naturæ nostræ imbecillitatem caussari; nihil enim prodest ad errores nostros emendandos quòd dicatur nos errare, quia*

nostra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

noſtra mens caligat, vel natura eſt imbecilla; idem enim eſt ac ſi tantùm diceretur nos errare quia ſumus erroribus obnoxii; & manifeſte utilius eſt attendere, ut feci, ad omnia in quibus contingere poteſt ut erremus, ne ipſis temerè aſſentiamur. Non etiam dixiſſet Philoſophus me, habendo dubia omnia pro falſis, non tam vetus exuere quàm induere novum præjudicium; *vel prius probare conatus fuiſſet ex tali ſuppoſitione oriri periculum alicujus deceptionis. Sed tu è contra paulò pòſt affirmas me non poſſe à me extorquere ut illa pro incertis, falſiſque habeam quæ falſa ſuppoſui, hoc eſt ut novum illud induam præjudicium quod ne induerem verebaris. Nec magis miraretur Philoſophus iſtiuſmodi ſuppoſitionem, quàm quòd aliquando ut baculum qui curvus eſt rectum reddamus, illum in contrariam partem recurvemus; novit enim ſæpe falſa pro veris utiliter ſic aſſumi ad veritatem illuſtrandam; ut cum Aſtronomi Æquatorem, Zodiacum, alioſque circulos in cœlo imaginantur; cùm Geometræ novas lineas datis figuris adjungunt, & ſæpe Philoſophi multis in locis. Qui autem hoc vocat* recurrere ad machinam, captare præſtigias, ſectari ambages, *aitque*, Philoſophico candore, ac veritatis amore eſſe indignum, *non certè ipſe Philoſophico candore, nec ulla ratione, ſed Rhetorico tantùm fuco uti ſe velle teſtatur.*

INSTANTIA.

QVàm infenſè, quàmque acerbè pauca mea verba exceperis, ſubnotare nihil attinet. Id initio ſtatim obſervo; niſi ſatis erat meam comprobationem tam faſtidioſè admittere; videri ſaltem te non debuiſſe meam illam vocem, *paucis verbis*, interpretari *perfunctoriè*; cùm ſcilicet conſtet quantùm differant *paucis verbis*, quod eſt *conciſè*, & *perfunctoriè*, quod eſt *oſcitanter* enunciare aliquid. Sperabam vocem quoque illam, *Simpliciter*, interpretareris *ſtultè*: ſed fuiſti nempe humanior, contentus id diſſimulare, quod dixeram me non ſatis percipere (quaſi ſcilicet nihil condemnans, ac erudiri ſolùm cupiens) ut inde unum ſtatueres caput, ex quo me probares non-Philoſophum. Porrò ſi vox quidem Philoſophi pro Sapiente uſurpetur, ipſam tibi ultrò concedo, qui tantâ ſapis fiduciâ; at ſi nihil ſonet aliud, quàm quod nominis Author voluit, dum, ut cæterorum jactantiam coargueret, dixit eſſe ſe non Sapientem, ſed ſtudioſum ſapientiæ; non eſt cur mihi illam invideas, qui tametſi nihil ſapiam, ex eo tamen ſolo affectu, quo ſapere deſidero, poſſum ſapientiæ ſtudioſus dici. Quare & cùm dicis *me nihil afferre, quod*

I. *Philoſophum eſſe non jactatorem, ſed ſtudioſum Sapientiæ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quod Philosophum redolere videatur; Esto id tuo sensu, quo credere me Philosophum absit; at dubitationes proponere, erudirique peroptare, aliorum fortè sensu redolebit. Suggeris id ea occasione, qua dicis *me egregiè agere illorum personam, qui fatentur verbo tenus vitanda præjudicia, sed illa tamen nunquã vitant, quia nullum studium, aut laborem in hoc impendunt, nullaque ex iis, quæ semel ut vera admiserint, pro præjudiciis habenda esse arbitrantur.* Ego verò, ut sum præfatus, nullius personam assumpsi, tantum abest, ut illorum sustinere voluerim, quibus me fingis patrocinari; addens *me nihil eorum, quæ ab ipsis dici possunt, omittere*; Cùm & tam pauca tamen dixerim, & de illis, quicumque, aut ubicumque vel sint, vel non sint, ne cogitaverim quidem. Mea ipsius est persona, quam egi, & si quæ mea fuit sententia, pleno candore illam exposui. Sed fuit hæc tibi ansa captanda, tum ut bilem exonerares, tum ut te unum esse probares, qui philosophum ageres; solus utpote eruditus vitare præjudicia, solus falsitatem exhorrens, solus veritatem requirens. Eapropter sanè eam ipse tibi de te opinionem fecisti, ut ex hac tua methodo nihil jam falsi tibi subrepat, nihil non verum excidat, sicque Oracula abs te, de quibus non sit dubitandum, fundantur. Siquidem non modò jactasti in capite ipso *nullam viam patere humano ingenio, per quam rationes tuis meliores inveniri unquam possint*; sed deinceps quoque passim commendasti illarum excellentiam, & ad calcem tandem pronunciasti, *nullam posse esse caussam, cur nihil in ipsis reprehensum hactenus sit, nisi quia sunt omnino veræ, ac certæ; cùm præsertim ipse ex nullis obscuris, ignotisve principiis, sed primùm à summa rerum omnium dubitatione, ac deinde ex iis, quæ menti præjudiciis liberæ, omnium evidentissima, & certissima esse apparent, gradatim deductæ sint, &c.*

II. *Falsò supponi omnia præjudicia posse exui; ac deinceps evidentissima, certissimaque principia haberi.*

Cæterùm quia hæc Meditatio de præjudiciis devitandis, demonstrationum tuarũ arx est, ac veluti Equus Trojanus, è quo illæ prodeuntes nullum non præsidium, quantumvis munitum expugnent: age exploremus quid id rei sit, hoc est retexamus initio primariã ratiocinationem. Illã redigi in hanc formam posse minimè diffiteberis,

Qui mentem fecit liberam à præjudiciis omnibus, is non ex obscuris, incertisve principiis, sed ex evidentissimis, ac certissimis conclusiones deducit.

Atqui ego mentem feci liberam à præjudiciis omnibus.

Igitur ego conclusiones, non ex obscuris, incertisve; sed ex evidentissimis, ac certissimis principiis deduco.

Cum ergo sic argumenteris, dicendũ est quidem hoc loco de tua præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

præsertim Assumptione; sed ut pleniùs constet, sit-ne aliquis paralogismus an-non, de Propositione est quoq; dicendum. Primùm itaq; in ipsa supponis *posse mentem liberam fieri à præjudiciis omnibus*: At impossibilis res videtur. Imprimis, quia memoria judiciorum priùs factorum, penesque ipsam depositorum thesaurus cùm sit, excuti à nobis pro votis non potest. Id in se quisque experitur, & ille nôrat optimè, qui artem non tam memorandi, quàm obliviscendi optabat. Videlicet facta judicia ita habitu perseverant, & sigillorum instar impressa sic hærent, ut illa ad placitum eluere, aut eradere in potestate nostra non sit. Deinde, sunt quidem præjudicia quædam, quę mutari possunt; at sunt etiam quædam, quæ mutari non possunt; & ea, quæ mutantur, non idcircò mentẽ à præjudiciis liberam faciunt. Nam cum omne judicium feratur de re, quatenùs ea menti apparet; efficitur, ut si res quidem eodem semper modo appareat, veluti Sol rotundus, ac lucidus, aut creatio duorum angulorũ rectorum, duobusve rectis æqualiũ, ex incidente recta in rectam: tum fiat semper idem judicium. Sin res nunc uno modo appareat, nunc alio; ut turris procul quidẽ rotunda, propè verò quadrata visa; aut baculus media parte in aëre, media intra aquam conspectus recurvus, ac in aëre totus rectus; tum non idẽ fit, sed varium judicium. Vnde & dico priora illa mutari non posse (quia id quod apparet in re non mutatur) sicq; non posse mentem ab illis liberam evadere: posteriora verò hæc posse quidem mutari (quoniam quod apparet mutatur) at non fieri propterea à mentem à præjudiciis liberam, quoniam cùm à veteribus deseritur, à recentibus occupatur. Secundò, ut mens concedatur fieri libera, esseque velut tabula rasa, in qua judicium nullum sit veluti pictum; supponis *eam posse conclusiones quasdam ex principiis deducere*: Atqui & hoc quoq; impossibile videtur. Nam si nulla habet præjudicia, nulla ergo principia habet; quoniam principia, ut heic sumuntur, sunt enunciationes; Enunciationes verò sunt judicia quædã, quibus aliquid vel affirmatur, vel negatur. Quare & principia illa erunt judicia, & quia præhabentur, præjudicia. Igitur si mens nulla habeat præjudicia in se, ne principia quidẽ, ex quibus aliquid deducat, habebit. An dices mentem, dum præjudicia exuit, abjicere quidẽ enunciationum vincula, verba nempe *Est*, & *Non est*, quibus termini, ut vocãt, nectuntur; at non abjicere tamen ipsos terminos, sive terminorum simplices notiones, ex quibus mens nova principia, novaque adeò judicia texat? Vtcumque sanè enunciationes illo modo dissolvi putes; quia deinceps tamen nihil novi apparet, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quod ſuadeat nexum alium, quàm qui præfuerit adhibendum; idcircò non aliæ, aut oppoſitæ, ſed eædem, quæ priùs enunciationes de rebus fient; quare & redibunt eadem præjudicia. Heinc conſidera quantum voles Solem, ac Lucem ſeorſim; itemque incidentiam rectæ in rectam, & duorum angulorum rectitudinem, aut cum duobus æqualitatem; ubi oportuerit tamen iterum terminos ſive attributa, cum ſubjectis connectere, non aliam connexionem adhibebis, quam ejusdem verbi *Eſt*, nullóque modo dices, Sol *non eſt* lucidus; aut recta incidens in rectam, *non eſt* creans duos angulos qui vel recti ſint, vel duobus rectis æquales. Tertiò ut demus ſupereſſe menti aliqua principia, ex quibus concluſiones deducat: ſupponis illa eſſe *non obſcura, & incerta, ſed evidentiſſima, & certiſſima.* Sed hoc denique impoſſibile eſt, ut nempe ſint alia principia, quàm quæ priùs fuerint, hoc eſt ut nonnulla evidentia, ac certa; ita plura obſcura, & incerta. Plura, inquam, ob caliginem, imbecillitatemque humanam; quoniam quantumcunque mens pura, ac ſublimis ſuâ naturâ ſit; eſt tamē demerſa in molem corpoream, à cujus functionibus pendet, à qua obfuſcatur, à qua præpeditur. Saltem ex ipſa à præjudiciis liberatione indifferens manet ad aſſentiendum tam falſis, quàm veris principiis, quatenus prima occurrerint, ac prout apparuerint: neque ex indifferentia colligere potes, quamobrem illa occurrere, appareréque potiùs debeant obſcurè, eſſeque incerta, quàm evidenter, eſſeque certa. Erit enim mens veluti in bivio, ac fortunæ erit, quòd iſtâ, potius quàm illa ſeſe offerant, quodque iſtis, potiùs quàm illis eo, quod eſſe apparebunt, moventibus fortiùs, ad ipſa feratur.

III. *Itemque omnia præjudicia ita haberi aliquandiù dubia, ac falſa, ut deinceps prava conſuetudo non detorqueat amplius mentem à recta rerum perceptione.*

Nunc ad Aſſumptionem, *Ego*, inquis, *me, aut mentem meam liberam feci à præjudiciis omnibus:* At hoc eſt, quod non perſuademur. Non ſanè quod te non habeamus veracem, hoc eſt dicentem id, quod ſentis; ſed quòd cùm perſuaſi ſimus te dicere quod de te ſentis, perſuademur nihilominùs alium eſſe te, quàm ipſe te ſentias. Tu ſcilicet te liberum ab omni præjudicio putas; nos putamus non liberum, eſtque argumento, tum id, quod mox antè circa propoſitionem eſt dictum, tum ea præoccupatio, qua videmus te iſtas opiniones, quas accipiendas ſemel duxiſti tam acriter defendere. Verùm res uberiùs diſpicienda eſt ex aſſumptionis probatione, cujus totum robur in hac argumentatione conſiſtit:

Qui facit ſibi omnia ſua præjudicia non modo dubia, ſed etiam aliquandiù falſa, donec veluti æquatis utrimque præjudiciorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

orum ponderibus, prava consuetudo non amplius judicium à recta rerum perceptione detorqueat, ille mentem liberam fecit à præjudiciis omnibus:

Atqui ego feci mihi mea omnia præjudicia non modò dubia, sed etiam aliquandiù falsa, donec veluti æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus prava consuetudo non amplius judicium à recta rerum perceptione detorqueret:

Igitur mentem liberam feci à præjudiciis omnibus.

Est quidem heic etiam præsertim de assumptione nova dicendum; quatenus præcipua illius probatio meditationis primæ argumentum est; sed ut rursus appareat videaris-ne φιλολογίζειν, an-non, necesse est ut pauca priùs de propositione nova attingantur. Primùm itaque in illa supponis *præjudicia omnia posse fieri dubia*; At hoc ut impossibile, ita falsum est, ex jam dictis; tam certa enim quædam sunt, ut dubitare de iis non liceat. Nam & quamvis fingas Solem quadratum, aut obscurum, & quocumque demum argumento nitaris tibi facere fidem; non propterea tamen verè dubitabis, quin Sol & rotundus, & lucidus sit; ut neque licèt fingas rectam incidentem in rectam facere duos angulos duobus rectis pareis, idque menti imprimere quacumque ratione coneris, dubitare unquam poteris reipsâ, quin creentur duo anguli aut recti, aut duobus rectis pares. Secundò supponis *posse eadem non modò fieri dubia, verum etiam haberi falsa*; At hoc ipsum videtur adhuc tantò magis esse impossibile, quantò magis falsa, quàm dubia opinio, in qua est probabilitas, ab ipsa veritate, ac certitudine distat. Et certè, quod possis à te extorquere, ut falsum esse credas Solem rotundum, ac lucidum esse; rectam incidentem in rectam, duos angulos rectos, aut rectis pareis facere, ne juranti quidem videtur credendum. Tertiò supponis *haberi posse falsa ad aliquod tempus*: Sed vel supponis haberi falsa seriò, ac reipsâ; vel verbo tenus, & quasi joco. Si seriò, ac reipsâ; tam est impossibile, ut falsa habeantur per horam, quàm per annum, aut sæculum; si verbo tenus, & per jocum; tum id te ad rectam rerum perceptionem nihil promovet; quia seu id agas, seu non agas, mens ipsa nihil afficitur, neque aut ad percipiendum, aut ad rectius percipiendum juvatur. Quartò supponis *præjudicium habitum ut verum, ac certum, ita haberi posse falsum ad aliquod tempus, ut exinde fiat præjudicium novum, priorique oppositum, quod in altera lance collocatum æquilibrium faciat, ac pondere par cum priore sit.* Verùm tametsi non per annum, aut per sæculum, sed etiam per plureis an-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

norum myriadas coneris falsum reputare, Solem non esse rotundum, ac lucidum; rectam incidentem, &c. non idcircò tamen præjudicium unquam priori oppositum menti imprimes; quoniam ut nunquam assentietur, ita nunquam judicabit, neque proinde præjudicium faciet; tantum aberit, ut ejus momenti unquam sit, quo priori illi æquiponderare possit. Quintò supponis *non posse mentem in isto quasi æquilibrio constitutam à recta rerum perceptione detorqueri*. Sed imprimis, sequitur potiùs ex hac ipsa indifferentia, quod ante dicebam, ut mens tam ad pravam perceptionem detorqueri, quam ad rectam converti possit. Sequitur deinde, ut tantò faciliùs detorqueatur ad pravam, quantò longius abest à perceptione veri, & recentior est à perceptione falsi. Addo, existimare mentem capaciorem fieri veræ perceptionis ex deflexione ad falsitatem, perinde videri, ac existimare, debere quempiam, ut dealbetur, fieri priùs Æthiopem.

IV. *In purganda ab opinionibus mente habendum delectum, ut in purgandis corporis humoribus; nempe ut non omnes, etiam laudabiles egerantur.*

Iam de Assumtione, quoniam in prima meditatione totus est illi comprobandæ, ideò quæ sunt ejus capita præcipua percurrenda sunt. Primùm *tibi ipsi indixisti diem, quo solutus omnibus curis vacares totus evertendis præjudiciis omnibus, & quæ superexstruxeras ipsis.* Atqui ut laudabile fuit quærere secessum, & otium ad evertendum aliqua, ac præsertim dubia, atque falsitatis suspecta præjudicia; ita attentando evertere omnia, etiam si quæ certa, ac vera habebas, rem aggressus es neque necessariam, neque tuarum virium. Nam credo sanè voluisse te infixa menti à puero dogmata pietatis, atque Religionis manere prorsùs inconcussa, cùm cætera evertenres; ut dicam verò solùm de aliis, Ecquæ-nam primùm necessitas fuit evertendi illa præjudicia, Solem esse rotundum, rectam incidentem in rectam facere duos angulos, te hominem esse, habere te manus, atque oculos, esse cœlum, esse terram, esse urbeis, esse animalia, esse plantas, ac hujusmodi innumera alia? An-non post ambages, ac circuitus, eò denique redeundum fuit, ut eadem omnia persuadereris? An verò propterea fortior est persuasio, quòd Sol sit rotundus, quòd ex recta incidente in rectam duo anguli fiant, quòd tu homo sis, & cætera omnia? Deinde fuit-ne virium tuarum sic evertere omnia præjudicia, ut illa haberes, non incerta modò, verùm etiam falsa? An vel dubitare seriò potuisti non esse revera Mundum aliquem, homines habere corpora, aliaque id genus? Dixisti sanè versibus paucis ante Meditationem primam, *neminem unquàm sanæ mentis seriò de istis dubitasse*. An-non vis ergo ut credamus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

damus non potuisse te dubitare seriò? An-non ergo joco, & verbo duntaxat? Porrò si non seriò, sed verbo duntaxat dubitare potuisti de his, similibusque præjudiciis, putasti-ne posse te omnia præjudicia evertere? Sanè ut qui fumo ædeis obtegit, eas invisas quidem, at non idcircò eversas facit; ita tu fictionem præjudiciis obducens, verba quidem pro illis das, at non idcircò ipsa evertis. Addo te videri perinde fecisse, ac si delegisses diem, quo humores penitùs omneis exigeres à corpore. Nam ut humores quidem omnes abjici, nisi cum vitæ profusione non possunt, ita neque opiniones omnes quæ in mente sunt, nisi cum totius memoriæ jactura. Heinc, ne existimes me nolle præjudicia ulla esse evertenda; eum habeo hac in re delectum, quem in purgatione humorum. Vt enim satis simus fœlices, si humores pravos excernere potuerimus, si non etiam laudabileis, proboſque ejecerimus; ita fœlices nimiùm simus, si habitis quibusdam sanis verisque opinionibus; intemeratis, ac salvis illis, deponere potuerimus quas inaneis, noxias, incertas, falsitatis suspectas habemus. Et satis sanè est in nobis opinionum hujusmodi, ut in ipsis exstirpandis non unum diem decernamus, sed totam penè vitam destinemus, & non perinde in convellendis sanioribus collaboremus. Ac tu mihi quidem ita respondisti, *quasi ego censuissem facile esse omnibus se erroribus liberare, quibus ab infantia imbuti sumus, & quasi id nimis accuratè posset fieri:* Ego verò neque id censeo esse facile, qui impossibile penè duco; neque judico posse nimis accuratè fieri, qui plenum studium, ac totos annos vix sufficere arbitror; sed me duntaxat ita habeo, ut existimem satis esse, infœlix lolium è mentis agro evellere; non item frumentum convellere simùl, aut eradicare. Vnde & cum dixi *satius mihi visum, si paucis verbis incerta habuisses, quæ prænoveras, ut ea deinde seligeres, quæ vera deprehenderentur, quàm habendo omnia pro falsis,* &c. nihil aliud feci, quàm si quis suadeat agricolæ, ut consideret potius lolium esse frumento intermistum, quo selectum frumentum faciat, lolium solum eradicet; quàm ut segetem totam pro lolio habeat, unáque manu utrumque exstirpet. Tu tamen eam vocem *paucis verbis* ita accepisti, quasi non ad suppositionem, suasionemve spectaret; & quasi non supereſſet deinde & tempus, & labor *ut ea seligeres, quæ vera deprehenderentur.* Sed immorandum in hoc non est.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

V. *Esse quidē omnem sensum fallacem; at non omnem sensionem falsam; neque eum, qui vigilat non certiorem esse, quòd vigilet, quàm quòd dormiat.*

Deinde rem aggressus, & quasi fundamentum succutiens, caussatus es sensuum fallaciam, ex qua omnia tibi dubia redderentur. Quia *nempe quicquid eatenus admiseras, ut maximè verum, id à sensibus aut per sensus acceperas, ac illos interdum fallere deprehenderas; ideò prudentiæ esse censuisti, nunquam illis planè confidere, qui te vel semel decepissent.* Attamen tu heic perinde feciſti, acsi quia cibus semel nocuerat, sumendum nunquam cibum censuisses, dictante prudentia ab eo abstinendum, quod vel semel nocuerit. Sed nempe neque prudentia dictat ideò nulli cibo fidendum, quoniam interdum aliquis nocuit, verùm cavendum esse à noxio, ac eum usurpandum, qui constanter profuit; Neque dictat omnem sensionem idcirco esse dubiam, falsamve habendam, quoniam aliqua interdum fefellit: verùm dubiam quidem meritò non habendam ut certam, falsam meritò respui; illam verò esse admittendam ut veram, quæ vera constanter deprehensa est, & quam falsam esse nihil sit, quod demonstret. Heinc si de turri procùl visa quæratur, illa-ne rotunda, an quadrata sit; meritò quidem cohibetur assensus quantumcumq; illa rotunda appareat, quoniam est alias deprehensum turrim procùl visam rotundam, fuisse cominùs spectanti quadratam. At si turris propè spectata visa fuerit angulis carens, ac omninò teres; tum cohibere assensum velle, aut dubitare quadrata-ne, potiusquam rotunda, sive teres sit, nescio cur referri ad illos non debeat, quos tu dicis *non sanæ mentis.* Sic quamvis fuerit visus deceptus, cum judicavit baculum partim in aëre, partim in aqua exsistentem esse recurvum; attamen, quia postquàm is fuit ex aqua eductus, totusque in aëre fuit, rectus esse apparuit; non subest profectò cur ea quoque sensio deceptionis suspecta fiat. Dices te habuisse omnia suspecta ad tempus duntaxat, & quousque posses certa ab incertis separare: Verum circuitus inutilis, & in cujus reditu nihil ampliùs fructus, quàm in exitu reportetur: cùm toto decursu meditationum peracto, nemo certiùs nôrit turrim propè spectatam esse teretem, aut baculum visum in aëre rectum; quàm si consistat in limine. Objicis ipse quoque tibi *tam perspicuum esse te istheic sedere, tenere chartam, præ manibus habere has manus, hoc corpus, & cætera, ut de eo dubitare tam videatur demens, quam sunt illi insani, qui pauperrimi cùm sint, videntur sibi reges, habere caput fictile, totos esse cucurbitas, aut ex vitro conflatos:* Respondes autem, *te de illis ideò dubitare, quòd fortassis dormias; cùm eadem soleas in somnis pati, ac etiam interdum non minùs verisimilia, quàm quæ isti vigilantes patiuntur.* Quid porrò heic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

heic aliud dicendum, quàm quod insinuatum jam est; nos ergo de te veriora sentire, quam tu ipse sentias. Quippe nos certi omninò sumus te hæc differentem, conscribentemque vigilare: alioquin enim ad nos usq; si dormires, non pervenirent. Addo subtilitatem hanc (tametsi ipsam Socrates frequentem esse dixerit πότερον ἐν τῷ παρόντι καθεύδομεν, καὶ πάνθα, ἃ διανοούμεθα ὀνειρώττομεν, ἢ ἐγρηγόραμέν τε, καὶ ὑπὲρ ἀλλήλοις διαλεγόμεθα) videri planè supervacaneam (neque enim dico, quod quidam dixerunt esse merè cavillatoriam, aut sophisticam.) Nam quantumcumq; inter somniandum non possimus discernere dormiamus-ne, an vigilemus; haud dubiè tamen cùm vigilamus, sumus, efficimurque certi vigilare nos, non dormire; & quærere ad hoc probandum argumentum aliud, quam ipsam evidentiam, hominis videtur otio abutentis, ac similis illi, qui meridiano Sole relicto, faculam requirit, ut quidpiam conspiciat. Quodcumque profectò argumentum fingas, id neque dormienti quicquam proderit; neque vigilantem efficiet de sua vigilia securiorem. Vno verbo istud effugium non efficit tibi propterea res dubias, quas certas esse sensu constabat.

VI. *Immeritò haberi Deum, quasi deceptorē; ut dubium faciamus, an non fortè in iis, quæ evidentissima, ac certissima nobis videntur, decipiamur.*

Ad-hæc, *Age, somniemus,* inquis, *nec particularia ista vera sint, nos aperire oculos, caput movere, &c.* ac tum instas adversum te, *ista, quæ in somnis apparent, esse saltem quasdam imagines, quæ sint ex veris rebus depromptæ, ac saltem naturam corpoream magis simplicem, ac universalem, unde deducuntur, esse veram, veráque communia ejus attributa, extensionem, figuram, locum. Quare & disciplinas quidem de rebus compositis, singularibusque, ut Physicam aut Astronomiam, esse posse dubias; at non quæ de rebus simplicissimis, generalissimisque, ut Arithmeticam, aut Geometriam: cùm seu dormias, seu vigiles, duo & tria sint quinque, & quadratum plura latera, quàm quatuor non habeat.* Respondes autem, *cùm sit menti infixa quædam vetus opinio, Deum esse qui possit omnia, nescire te cur non fecerit, ut nullum esset cœlum, nulla terra, nulla cætera, & viderentur tamen ut nunc tibi videntur exsistere. Vnde & tam fallare arbitratus duo, & tria esse quinque, aut quadrati latera esse solùm quatuor, quàm sæpè falluntur, qui se aliquid perfectissimè scire arbitrantur. Nam & quamvis Dei bonitatem dedecere videatur, ut te talem fecerit, qui posses falli; dedecuisse quoque talem facere, qui aliquando fallereris: Et quantumcumque aliqui malint Deum tam potentem negare, quàm hæc omnia incerta; quamcumque tamen tui caussam assignaverint, quantò illa fuerit imbecillior, tantò fore probabilius te esse adeò imperfectū, ut semper fallare.* Ita, inquam, instas, ac respondes ipse. Veruntamen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quid fuit neceſſe, ut te ſomniare ſupponeres, quò te conjiceres in hos labyrinthos? An non, ſi reverà ſomniaſſes optanda erat vigilia, ut labyrinthi evaneſcerent? Cedò verò, dormienti-ne, an vigilanti quæſiiſti fructum? Dormienti non dices; quoniam vel iſta nunquam ſomniabis, vel ſi aliquando ſomnies, non erit in tua poteſtate ut hæc remedia applices; vel ſi applicatio poſſibilis foret, longè facilior, promptiorque eſſet ex proxima ſtatim evigilatione curatio. Sed neque etiam vigilanti; quia nimis præpoſterum eſt ſenſiones in vigilia peractas corrigere velle ex iis, quæ per inſomnia imaginamur; & promptiùs erit diſquirere phyſicas fallaciarum cauſſas, quam percipere cur aut quomodo, Deus nos decipere aut poſſit, aut velit. Hæc cùm inſinuaſſem, ſuccenſuiſti ipſe, quaſi audacter nimis dixiſſem, *nihil fuiſſe opus fingere Deum deceptorem*. Attamen & dixi, & iterùm dico; tum quia mens horret hominem, ut ignorantiæ prætextum quærat, deceptorem fingere Deum, quem aliunde quàm certum eſt eſſe, tam certum eſt deceptorem non eſſe; tum quia ſine iſta fictione, inveſtigari, ac reperiri poſſunt naturales, veræque cauſſæ earum deceptionum, quæ in ſenſionibus contingunt; tum quia niſi tales cauſſæ reperiri à nobis poſſint, fruſtrà fingetur DEUS cauſſa, cujus neque fallendi vim, neque actionem, neque modum, neque finem, liceat nobis cognoſcere, impedire, deflectere, ut à fallacia nobis caveamus: tum demùm, quia iſta, ob quæ finxiſti Deum deceptorem, *te iſteic eſſe, foco aſſidere, hiemali toga eſſe indutum, chartam iſtam manibus contrectare, manus has ipſas, totumque hoc corpus tuum eſſe*, & ſimilia, non ſunt deceptiones, aut fallaciæ; adeò ut omninò abs re deceptorem DEUM finxeris, quem ne ob cauſſam quidem graviſſimam nec fingere licet, nec dicere talem. Succenſuiſti etiam quòd dixerim *nihil opus fuiſſe, ut te hæc dicentem, ſcribentemve fingeres ſomniare*. Sed feci nempe, quia credidi te eſſe magis compotem tui, quàm ut iſta perſuadereris; quia exiſtimavi præjudicia dormientium quidem non diſputatione, ſed evigilatione ſola excutienda; vigilantium verò, abſque inſomniorum fictione tollenda. *At Philoſophus*, inquis, *putaſſet ſibi addendam rationem, vel id non dixiſſet*. Quaſi verò (abſit intereà Philoſophi nomen, tuo ſaltem ſenſu mihi adrogem) quaſi, inquam, cùm fuiſſem præfatus non immoraturum me circa primam meditationem, debuerim ita eſſe effuſus, ut in cæteris, in quibus mihi viſus fueras non perinde ſomniaſſe? Quaſi vel ſola reverentia, qua de Deo ſentire, ac loqui debemus; & ipſa evidentia,

qua

qua tu illa ſcribens, qua ego hæc ſcribens certi fuimus nos ſcribere; non debuerit cauſſa perſpicua videri; ut nihil interim repetam ex iis, quæ dicta jam ſunt? At decuit *potiùs Deum deceptorem, quàm naturæ noſtræ imbecillitatem cauſſari?* Te id decuerit; me certè non decuit; qui neque ullo modo capio poſſe Deum decipere; neq; poſſum non bona fide agnoſcere meæ naturæ imbecillitatem. Verùm *nihil prodeſt ad emendandos errores dicere nos eſſe errori obnoxios?* Dicere nihil proſit; agnoſcere prodeſt, ut in medicina agnoſcere morbum; & cùm difficultas ſuperſit de cauſſa, ut eam amoveamus, Quid tu propterea profeceris, cùm Deum deceptorem ſupposueris? Nonne tibi adhuc, perinde ac mihi imbecilla erit natura? Nonne perinde utrique noſtrûm id ſupererit, ut malo remedium quæramus? Nonne ego in hac inquiſitione tam ero promotus, quam tu; tametſi in ipſa naturæ imbecillitate conſtiterim; tu laborioſè erraveris per confictam illam à Deo deceptionem? Nam quod ais *attendendum eſſe ad omnia, in quibus contingere poteſt, ut erremus, ne ipſis temerè aſſentiamur*; verè quidem ais; ſed id nimirùm, de quo nos, non minùs quàm tu, ſolliciti ſumus; & quod præſtari poſſe putamus, tametſi non præcaverimus, ne Deus decipiat.

VII. *Mentem perperam in falſitatem conjici, ea ſpe, ut faciliùs ad veritatem aſſurgat.*

Poſtmodùm, *quoniam experiebaris non poſſe te ita aſſenſum cohibere in rebus dubiis, quin ſæpe priores opiniones recurrerent, præſtare cenſuiſti, ut te planè falleres, illaſque aliquandiù omnino falſas, imaginariaſque eſſe fingeres, donec tandem velut æquatis utrimque præjudiciorum ponderibus, nulla amplius prava conſuetudo judicium tuum a recta rerum perceptione detorqueret.* Sed hac de re abunde eſt circa propoſitionem dictum. Addo ſolùm te perinde feciſſe, ac is, qui lignum jam incaleſcens ſubducit ex igne, conjicitque in gelidam, ut faciliùs flammam concipiat; aut qui hominem ſurſum nitentem è medio aſcenſu detrudit in imum, ut citius in ſummum emergat; aut qui effodit cocliti ſuperſtitem oculum, ut exinde clariùs conſpiciat. Addo etiam, ac repeto, quod in dubitatione objeci, *te habendo omnia præjudicia pro falſis, non tam vetus exuere, quam induere novum præjudicium*: Scilicet vera, ac dubia non alia ratione voluiſti exuere, quàm illis ſubſtituendo oppoſita, ac falſa. *Id Philoſophus*, inquis, *non dixiſſet.* Sed ſi dixiſſet Philoſophus, verum-ne, an falſum dixiſſet? *Probaſſet*, inquis, *deceptionis periculum ex ſuppoſitione oriturum.* Quid tamen, ſi non tam periculum, quam inutilitas molitionis? Nam quod ais me paullò poſt affirmare *non poſſe te extorquere à te ipſo, ut illa pro incertis falſiſque habeas, quæ eſſe incerta, ac falſa ſupponis;*

id

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

id affirmo ſanè, quod ſentio; Sed quia tu interim aliud affirmas, idcircò in ſuppoſitam tuam affirmationem argumentor. Heinc ſuppoſito, quòd reverâ te, quemadmodum vis, ex opinione dubia in falſam conjicias; idem te ſubire periculum dico, ac illum, qui ex flamma decidit in prunam, aut ſubmerſionis metu contendit ex fluvio in mare. Certè & cùm probabilitas propiùs à veritate diſtet, idem tibi eſt errandi periculum, dum veritatem quærens à probabilitate intermedia ad falſitatem deflecteris, ac illi, qui Pariſiis iturus in Hollandiam, Maſſiliam verſus iter inſtituat. Dicis *te facere, quod illi, qui baculum curvum reddituri rectum, in contrariam partem incurvant*. Sed dum baculus ita incurvatur, per rectitudinem tranſit, ſicque aſſueſcit ſeſe paullatim ad illam componere; Tu verò menti dubiæ non per veritatem facis tranſitum, ſed deflexæ in falſitatem impulſum verſus eandem præbes, & ex curvitate parva, aut mediocri, curvitatem maximam facis. Sic mentem proinde, non ut ex luce crepera auroræ, in diurnum ſplendorem effers; ſed ut ex dubia veſperi luce, in tenebras nocturnas demergis. Ac non latet profectò me ſupponi multa utiliter; non latet me *ſuppoſitionum tam Geometricarum, quam Aſtronomicarum* fructus: At quiſnam fructus concipi poteſt tuæ iſtius ſuppoſitionis, qui non longè uberior, ſperari ſine illa poſſit? Niſi fortè putas illi fructum quæri, qui titubans non continetur, aut in præcipitium propendens non reducitur, ſed ictu impacto proſternitur, ac dejicitur, ut erigatur, atque aſſurgat. At fortaſſis iſta, quæ ſupponis falſa, ut te habere manus, te habere corpus, non putas reverâ, atque ſeriò falſa? Verum ſi non putas, corruit tota tuarum meditationum machina, quæ ex hoc cardine dependet, utpote cùm is ſcopus ſit, ut falſitatem, quæ à te eſſe putatur, corrigas. Si putas, tunc iterùm corruit meditationum machina, tanquam innixa fundamento, non ſuppoſito modò, verùm etiam credito falſo. Heinc diſcrimen profectò magnum inter tuam, & Aſtronomicam (v. c.) ſuppoſitionem.. Nam Aſtronomi certum quodpiam habent, obſervata nempe Planetarum loca; ac tunc, ut illorum cauſſam explicent, circulos ſupponunt, non quos falſos putent, ſed quos niſi veros, ſaltē veriſimileis habeant, cùm fieri poſſit, ut Planetæ per illos incedant, argumentoque eſt, quòd ſi putarent eſſe alias probabiliores Hypotheſes, illas haud-dubiè ſequerentur. At tu nihil certum tibi relinquis, ad quod ſupponendo collinees; & pro ſuppoſitionis objecto non aliquid verum, aut veriſimile; ſed ipſam-met falſitatem habes. Neque dicas te ex falſa

ſuppo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſuppoſitione elicere aliquid verum, quale eſt illud, *ego cogito*, &c. Nam ut heic omittam, quæ poſteà dicentur, perinde hoc eſt, ac ſi Aſtronomi, nullis obſervationibus præhabitis hypotheſes ſtatuerent, ex quibus vera aliqua obſervatio déduceretur.

VIII. *Injuriâ recurri ad malum Genium, ut perſuadeamur nos decipi, dum eſſe cœlum, nos habere manus, cæteraque exiſtimamus, aut pluſquàm pro inſomniis habemus.*

Denique, ut te vehementius in falſitate confirmares recurriſti, non ampliùs ad Deum, *ſed ad Genium aliquem malignum, eundemque ſummè potentem, & callidum, qui omnem ſuam induſtriam in eo poſuerit, ut te falleret*; adjeciſtique *putaturum te cœlum, terram, colores, cætera externa nihil eſſe aliud, quàm ludificationes ſomniorum, quibus ille tuæ credulitati inſidias tetenderit; conſideraturum teipſum, tanquam manus non habentem, non oculos, non alia, ſed hæc omnia habere falsò opinantem: Manſurum in hac meditatione obſtinatè defixum, atque ita quidem, ut ſi non ſit quidem in tua poteſtate aliquid veri cognoſcere, at certè hoc, quod in poteſtate tua ſit, obfirmata mente caveas, ne falſis aſſentiare, nec tibi quicquam iſte deceptor, quantumvis callidus, poſſit imponere.* Hoc verò loco, ut paucis dicam, nihil feciſti aliud, quàm ille, qui aliquem invocet, à quo dejiciatur in puteum, ac deinde dicat, velle ſe ibi obſtinatè demerſum manere, & interim tamen obfirmata mente cavere, ne, ſi in poteſtate quidem ſua non ſit, ut ſurſùm aſcendat, ſaltem, quod in ſua poteſtate ſit, ne demergatur, nec ille dejector, quantumvis validus dejicere valeat. Quæſo, quàm hoc ſit ingenioſum? Niſi ſatius longè non fuit malignum Genium non advocare, & libertatem plenam tueri, quàm velle ab ipſo ſponte opprimi; & oppreſſum, perinde minitari, ac ſi illum ex edito, & ſecuro loco deſpiceres, veluti hœdus è tecto, lupum. Quanquam permirum ſanè eſt, cùm iſta, quæ ſenſibus patent, ut habere te manus, habere te corpus; res adeò manifeſtæ ſint, non poſſe te tamen illa perſuaderi; & perſuaderi intereà eſſe rem adeò immanifeſtam, qualis eſt hujuſmodi tuus malignus, & impoſtor Genius: & non credentem ſenſibus, credere rei adeò inviſæ? Et ſtomacharis, quod quæſierim, *An non futurum fuiſſet magis & Philoſophico candore, & veritatis amore dignum res, ut ſe habent, & bona fide, ac ſimpliciter enunciare, quàm recurrere ad machinam, captare præſtigias, ſectari ambages*; aiſque *illum, qui hæc dicat, teſtari velle uti ſe non Philoſophico candore, ſed Rhetorico tantùm fuco.* Quaſi verò appetat fucum, qui candorem, qui bonam fidem, qui ſimplicitatem requirit; & non ille potiùs declamationem inſtituat, non Rhetoricam modò, ſed Poëticam etiam, ac Romanticam, qui tua illa arte perorat; qui, quaſi actus exhiberi familiari modo non poſſet, inducit in theatrum Morphea, Deum, malignum Ge-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nium : qui denique ut Hercules laboribus aliquot functus, & apud Omphalen dormiens concludat, *Sed laboriosum est hoc institutum, & desidia quædam ad consuetudinem vitæ me reducit; nec aliter, quàm captivus, qui fortè imaginaria libertate fruebatur in somnis, cùm posteà suspicari incipit se dormire, timet excitari, blandisque illusionibus lentè connivet: hîc sponte relabor in veteres opiniones, vereorque expergisci, ne placidæ quieti laboriosa vigilia succedens, non in aliqua luce, sed inter inextricabileis jam motarum difficultatum tenebras in posterùm sit degenda.*

IX. *Non concludi legitimè propositam methodum legitimam esse.*

Et hactenùs quidem de tua Assumptione. Iam, cùm Propositio tot vitiis laboret, Assumptioque ipsa cumulum adaugeat; atque adeò neutra concedenda sit; vides ecquid de conclusione, quæ in priore argumento fuerat Assumptio, sit pronunciandum. Certè, ut nihil aliud evicerimus, hoc saltem videtur constare, non esse hucusque aliqua principia assumpta abs te, ejus evidentiæ, ac certitudinis, quæ exigitur ad demonstrationem. Vnde & dico, tametsi gratis conclusionem tuam admiserimus, non admissum tamen iri ex vi, ac necessitate materiæ, ut vocant, sed formæ duntaxat, & ut illa admittitur, quæ conficitur hocce ratiocinio; *Omnis lapis est animal; Sed omnis homo est lapis: Igitur omnis homo est animal.* Verùm pergendum est ad alia.

IN MEDITATIONEM II,

Quæ est

De Natura Mentis humanæ, Quod ipsa sit notior, quàm Corpus,

DVBITATIO I.

De inutilitate superioris apparatus, ut quis inferat se esse, quia cogitat; & ex isto quasi principio omnia certò deducat; ac specialiter se non esse corpus.

CIrca secundam video *te adhûc in ludificatione perstare; & nihilominus animadvertere, saltem TE ESSE, qui ludificaris; atque idcircò statuere, illud pronunciatum, Ego sum, Ego existo, quoties à te profertur vel mente concipitur, esse verum.* Attamen non video

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

video tibi opus fuisse tanto apparatu; quando aliunde certus eras, & verum erat te esse: poteraſque idem vel ex quavis alia tua actione colligere: cùm lumine naturali notum sit, quicquid agit, esse. Subdis, *te non propterea satis intelligere quid sis:* hoc autem seriò accipitur, & ultrò conceditur, id ipsumque opus ac labor. Nempe id absque ambagibus, totáque illa suppositione, videtur fuisse requirendum. Meditari vis consequenter, *qualem te esse credideris; ut, subtractis dubiis, id solum remaneat, quod certum sit & inconcussum.* Hoc verò nemine non probante facies. Rem aggressus, & cùm te putaris esse hominem, quæris *Quid sit homo,* & dimissa consultò definitione vulgari, seligis ea, quæ primâ fronte tibi occurrebant, ut, *habere te vultum, manus, & cætera membra,* quæ nomine corporis designabas; itemque, *te nutriri, incedere, sentire, cogitare,* quæ referebas ad animam. Hoc porrò esto, modò caveamus distinctionem tuam inter animam, & corpus. Dicis *te tunc non advertisse quid esset anima, sed imaginatum solùm aliquid instar venti, ignis, vel ætheris, quod crassioribus tui corporis partibus esset infusum.* Istud memorabile est. *De corpore, non dubitasse naturam ejus in eo esse, ut sit quid aptum figurari, circumscribi, spatium replere, & ex eo omne aliud corpus excludere; tactu, visu, auditu, odoratu, gustu percipi, & pluribus modis moveri.* Potes verò hæc etiam hodie attribuere corporibus, dummodo non omnibus omnia: siquidem ventus corpus est, & nō percipitur tamen visu: neque excludas adjuncta alia: nam ventus, ignis, & plura movent. Quod subjicis autem, *negasse te corpori vim seipsum movendi,* non apparet quî tueri jam possis; quasi corpus omne esse debeat suapte natura immobile, omnisque ejus motus à principio incorporeo procedere: & neque aqua fluere, neque animal incedere, sine incorporeo motore censeatur.

RESPONSIO.

PErgis hîc Rhetoricam simulationem loco rationis usurpare; fingis enim me ludificari, ubi seriò ago; & seriò accipis, tanquam verè dictum & affirmatum, quod tantùm interrogando, & ex vulgari aliorum sententia, proposui, ut de eo ulterius inquirerem. Quod enim dixi, omnia sensuum testimonia pro incertis, imò etiam pro falsis esse habenda, omnino serium est; & ad meas Meditationes intelligendas adeò necessarium, ut quisquis illud admittere non vult, aut non potest, nihil in ipsas responsione dignum objicendi sit capax. Sed advertenda est distinctio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

variis in locis à me inculcata, inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis. Cùm enim de regenda vita quæstio est, ineptum sanè esset sensibus non credere, planeque ridendi fuerunt illi Sceptici qui res humanas eò usque negligebant, ut ne se in præcipitia conjicerent ab amicis deberent asservari. Atque idcirco alicubi admonui, neminem sanæ mentis de talibus seriò dubitare. *Cùm autem quidnam certissimè ab humano ingenio cognosci possit inquiritur, planè à ratione alienum est eadem nolle ut dubia, imò etiam ut falsa, serio rejicere, ad animadvertendum alia quædam, quæ sic rejici non possunt, hoc ipso esse certiora, nobisque revera notiora. Quod autem dixi me nondum satis intelligere quis sit ille qui cogitat, non bona fide ut serio dictum accipis, cùm id ipsum explicuerim: nec etiam quod dixerim me non dubitasse de eo in quo natura corporis consistebat, nullámque vim seipsum movendi illi tribuisse, néque imaginatum esse animam instar venti, vel ignis, & talia, quæ ibi tantùm ex vulgi opinione retuli, ut suis locis falsa esse ostenderem. Qua autem fide ais* nutriri, incedere, sentire, *&c.* à me referri ad animam, *ut statim subjungas,* esto, modò caveamus distinctionem tuam inter animam & corpus; *ego enim paulò pòst expressis verbis nutritionem retuli ad solum corpus, incessum vero & sensum maxima ex parte refero etiam ad corpus, nihilque quod ad illos pertineat animæ tribuo, præter id solum quod est cogitatio. Quam deinde habes rationem ut dicas,* non opus fuisse tanto apparatu ad probandum me existere; *certè egò ex his ipsismet tuis verbis optimam mihi videor habere rationem judicandi, nondum me ibi satis magno apparatu usum fuisse, quandoquidem efficere nondum potui ut rem rectè intelligas. Cùm enim ais me idem potuisse ex quavis alia mea actione colligere, multùm à vero aberras; quia nullius meæ actionis omnino certus sum, (nempe certitudine illa Metaphysica, de qua sola hîc quæstio est) præterquàm solius cogitationis. Nec licet inferre, exempli causa, ego ambulo, ergo sum, nisi quatenus ambulandi conscientia cogitatio est; de qua sola hæc illatio est certa, non de motu corporis, qui aliquando nullus est in somnis, cum tamen etiam mihi videor ambulare; adeò ut ex hoc quòd putem me ambulare, optimè inferam existentiam mentis quæ hoc putat, non autem corporis quod ambulet. Atque idem est de cæteris.*

I. *Fuisse omnia bona fide objecta; etiam circa ludificationem.*

INSTANTIA.

VTer nostrum simulationem, aut declamationem, qualis est ad calcem superioris Instantiæ descripta, usurpet, si qui tanti putent, ut velint cognoscere, ii dijudicabunt. Dicis *me fingere.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

fingere te ludificari, ubi seriò agis, & seriò accipere, quod ex vulgari sententia dicis. Ego verò testor DEUM immortalem, me nihil fingere, sed simpliciter dicere, quod sentio. Si tu ita loquaris, ut cùm possis clarè, & perspicuè, ænigmata fundere malis, quæ mea potest esse culpa, nisi tuos recessus omneis introspiciam? Quis negat te adeò solertem, ut profundere atramentum nôris, sub quo evadere hamum tentes, aut ita commutare formas, ut non modò mihi tuis artibus non assueto, sed heroum quoque fortissimis, ac exercitatissimis ludum facias? Hac certè de caussa tam variè commiscuisti omnia, ut ad aliquid expiscandum Delio sit opus urinatore; ac tam variè, varias, heic, illeic respersisti particulas, ut sint quasi triarii, aut potiùs præsidia, in quæ te recipias. Verumtamen quicquid sis repositurus, & cùm non propterea tuam artem revereár; age pervideamus, in quo ludificari te fingam, ubi seriò agis; & seriò accipere, quod non ex tua sententia dicis. De ludificatione nulla mihi verba, præter illa pauca initio statim dubitationis, *Circa secundam video te adhûc in ludificatione perstare, & nihilominus advertere, saltem Te esse, qui ludificaris.* Quidnam verò in illis finxi? Dixeras tu sub ipsum finem superioris meditationis, *putaturum te cælum, aërem, terram, &c. nihil aliud esse, quàm ludificationes, quibus malignus Genius insidias credulitati tuæ tetendisset; ac te in ea meditatione esse obstinatè mansurum.* En hujus secundæ initium, *In tantas dubitationes hesterna meditatione conjectus sum, ut nequeam amplius earum oblivisci, nec videam tamen, qua ratione solvendæ sint, sed tanquam in profundum gurgitem ex improviso delapsus, ita turbatus sum, ut nec possim in imo pedem figere, nec enatare ad summum. Enitar tamen,* &c. & posteà, *suppono igitur omnia quæ video falsa esse; credo nihil unquam exstitisse eorum, quæ mendax memoria repræsentat; nullos planè habeo sensus; corpus, figura, extensio, motus, locusque sunt chimeræ; quid igitur erit verum?* Ac deinde, *Nunquid ergo saltem ego aliquid sum? sed jam negavi me habere ullos sensus, ullum corpus, &c. Nonne igitur etiam me non esse? Imò certè ego eram, si quid mihi persuasi: Sed est deceptor nescio quis summè potens, summè callidus, qui de industria me semper fallit? haud-dubiè igitur ego etiam sum, si me fallit. Et fallat, quantum potest, &c.* Hæc ipsissima tua verba sunt; An aliquid igitur finxi? Atqui *tu ibi seriò agebas.* Sed seriò ageres, an joco, ipse non definii; ecquid-nam verò ageres simpliciter commemoravi. Quod ais *te seriò omninò dixisse omnia sensuum testimonia pro incertis, imò etiam pro falsis esse habenda;* Esto ut volueris; hac enim de re est jam antè dictum. Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

verò dicis, *Quisquis illud admittere non vult, aut non potest, nihil in ipsas responsione dignum objiciendi esse capacem*; Profiteor non curare me fieri objiciendi capacem, sed evadere quapiam solida demonstratione eruditum. An evasurus autem sim ex tuis responsionibus, quàm ex Meditationibus eruditior; & an circa difficultates tibi à me propositas, tuaque responsione indignas, lectores, factum per te satis, sint existimaturi, an non, ipse eventus comprobabit. Sed nimirum se continere indoles tua non potuit, quin hanc referret gratiam pro factis à me objectionibus, quas eo solùm fine, ut tibi gratificarer, & Mersenno quidem stipulante proposui; non verò quod deessent gratiores, utilioresque occupationes. Nunc etiam divertor tantisper à jucundioribus studiis, partim quidem quia tu me lacessitum ultrò voluisti; partim verò imò præsertim ut viris amicis, & magnis, quibus tu es visus nihil aliud, quàm fundere verba, rem pergratam faciam.

II. *Scepticos abs re suggillari; qui melius & actiones vitæ & τὰ φαινόμενα reliquerunt, ac solum de rebus revera obscuris, incertisque controversiam fecerunt.*

Distinctio illa *inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis*, meo quidem judicio per-optima est; sed & nequicquam heic repetita; & tradita abs te (ut mihi videtur) quàm à Scepticis, imperfectiùs. Ipse profectò occasionem ejus referendæ non feci, qui de vitæ actionibus ne verbum quidem consultò movi. Verùm decebat, ut provideres, ne quisquam tibi objiceret, quod ipsemet dixeras, *Neminem sanæ mentis de talibus seriò dubitasse unquam*: veritus nempe ne vox *unquam*, quàm latè patet, extenderetur. De Scepticis, illud omitto, non vixisse ipsos ridiculè adeò, ac tu objicis; ecquis enim talium virorum sustinuisset esse amicus? Verùm captatam fuisse ansam subsannandi Pyrrhonem ex deprædicata ab illo opinionum indifferentia. Quàm certè ille, cæterique, qui ipsum imitati sunt, philosophati generosè de retinendo assensu fuerint, quamque longè ab exigenda imprudenter vita abfuerint, qui vitas ipsorum scripsere, testantur. Hoc proinde solùm attingo, ipsos inter actiones vitæ, & inquisitionem veritatis ita distinxisse, ut quod ad vitæ quidem actiones spectaret, non esse habendam indifferentiam censuerint, sed obtemperandum patriis legibus, necessitatibus consulendum, exhibenda officia, unóque verbo omnia agenda, quæ seu privatim, seu publicè, boni & viri, & cives agunt. Quod ad inquisitionem autem veritatis, ita subdistinxerint, ut discrimen statueretur inter τὰ φαινόμενα, *ea, quæ sensibus apparent*, cujusmodi sunt calor ignis, dulcedo mellis, universèque cætera; & τὰ νοούμενα, *ea, quæ mente intelliguntur*, ut sunt quæ dicuntur naturæ, caussæque

internæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

internæ, atque proximæ, & proprietates earundem rerum. Denique, cùm incerta haberent quæ posterioris sunt generis: admiserint tamen quæ prioris sunt, nisi si quando animi gratiâ, facere libuit dogmaticis insolescentibus negotium. Heinc suborta quæstione v. c. de dulcedine mellis, respondebat Pyrrho, aut quilibet alius, sibi quidem mel apparere dulce, & ea de re se esse securum; an autem mel esset suâ naturâ dulce, potiùs quam amarum, saporisve alterius, hoc est, quod dicebat sese ignorare, & dubii causſam sibi esse, quòd si mel tale foret in se, & secundùm suam naturam, tale etiam appareret omnibus, quæ deguſtandi mellis vim habent, cùm non appareret tamen tot animalium generibus, quæ guſtatu pollent eximio; imò ne omnibus hominibus quidem, aut uni etiam homini secundùm varia tempora. Sic non negasset quidem ignem apparere sibi calidum, aut sese ab illo comburi; sed non pronunciasset propterea illum esse ex sua natura hujusmodi, quod non appareret perinde pyrauſtis, seu pennatis illis animalculis, quæ in mediis fornacibus nascuntur, & vivunt. Ita censuisset de cæteris; nempe dici posse unamquamque rem esse, aut apparere talem, quatenus talem habet molem, figuram, motum, situm; ac simul analogiam respectu istorum, aut illorum organorum; respectu hujus, aut illius animalis, vel hominis; respectu hujus, aut illius temperamenti, vel affectionis; respectu hujus, aut illius temporis, loci, situs, distantiæ, habitus, similium; non autem esse propterea talem secundùm se, seu ex natura intima, ob jam dictam causſam; qua etiam constat Aristotelem alicubi usum, dum expendens, an lex aliqua sit justa secundùm naturam, eam talem dixit quæ ubique gentium talis creditur, eo modo, quo ignis calidus suâ naturâ est, quia tam apud Græcos, quàm apud Persas urit. Hæc porrò attingo, ut innuam dubitationes Scepticorum fuisse solùm de rebus reverâ incertis, & quas disquirere esset operæ pretium; non verò de rebus apparentibus, & de quibus facere controversiam nihil prodest. An porrò tu meliùs, alii viderint. Sceptici certè admittentes ea, quæ apparent, quatenus apparent, & quomodocumque appareant; nihil intereà pronunciantes de interiore cujusque natura, veritate, causſis, effectis, proprietatibus, modis, disquisière omnia constanter, & congruè interim sentientes ipsis vitæ actionibus, remansere omni exuti præjudicio, retinueréque integram dijudicandi libertatem. Tu secùs agis, dum ea, quæ apparent sensibus non admittis, verùm pro incertis, atque falsis habes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

bes, & cùm hoc modo accommodari neceſſariis vitæ uſibus non poſſint, habes aliunde tanquam certa, quæ ad naturam intimam ſpectant, & vel non exuis præjudicium, vel in præjudicium incidis, ut conſtare vel ex eo poteſt, quòd dogmaticum tam ardenter agis.

III. *Vt quis inquirat quid ipſe ſit, non eſſe neceſſarium, ut fictione, & operoſa illa molitione eſſe ſe, ſeu exiſtere probet.*

Et ne longùm eam, dicis heic, *me non bona fide ut ſeriò dictum accipere, quod tu dixeras, Te non intelligere quid eſſes:* id enim erat alterum membrum attributæ mihi initio fictionis. Sed ut appareat, an finxerim, an non bona fide acceperim, Tuus ille locus ſic habet: *Statuendum eſt hoc pronuntiatum, Ego ſum, ego exiſto, quoties a me profertur, vel concipitur, eſſe verum. Nondum verò ſatis intelligo quiſnam ſim ego ille, qui jam neceſſariò ſum, deincepſque cavendum eſt, ne forte quid aliud imprudenter aſſumam in locum mei, ſicque aberrem etiam in ea cognitione, quam omnium certiſſimam, evidentiſſimamque eſſe contendo.* Locus autem meus in hunc modum habet, *Subdis, Te non propterea ſatis intelligere quid ſis: hoc autem ſeriò accipitur, & ultrò conceditur, idipſumque opus, ac labor. Nempe id abſque ambagibus, totaque illa ſuppoſitione videtur fuiſſe requirendum.* An igitur aliquid finxi, aut non bona fide accepi? Atqui tu ibi loquebaris non ex tua, ſed *ex vulgari aliorum ſententia.* Et quis credidiſſet? Quis etiam jam credat, qui ad ſeriem tuorum verborum attendat? Et quid nocuiſſet igitur verbulum interponere, quo ſignificaſſes te ex aliorum quidem ſententia nondum cognoſcere quid eſſes, ſed ex tua ipſius cognoſcere quam-optimè. Sane ſi ita elabi liceat in manifeſtiſſima phraſi, in apertiſſima conſequutione, qua teſtimoniis omnibus ſenſuum manentibus adhûc (te id dicente ſeriò) incertis; aſſumis te, poſtquàm attendiſti ad tui exiſtentiam, attendendum eſſe ad tui eſſentiam; fatendum ſanè nullum Protea eſſe poſſe verſatiliorem. Eſto verò loquutus fueris ex aliorum ſententia; uter noſtrum perſonam finxit? uter tua verba non bona fide, hoc eſt alio ſenſu, quàm ſenſus eſſet verborum accepit? At *propoſuiſti, ut de eo ulterius inquireres?* Igitur dixiſti, non quòd non ſatis intelligeres quid eſſes; ſed ut animi gratiâ inquireres ulterius, quid eſſes. Id paullò pòſt; ſed interim, haud abs re dixi non longè eundum, ut quàm ardenter dogmaticum ageres, manifeſtaretur. Scilicet contendis te ſatis intelligere quiſ-nam ſis, & longiſſimè abes, ut aliis de te, pluſquam tibi credere velis. Quin-etiam propterea in me exarſiſti, quòd ego ignarus verſatilitatis, irritaverim te imprudens, cùm ſeriò accepi quod tu dixeras, *non intelligere te quiſ-nam eſſes*, id ipſumque *opus, ac laborem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ac laborem dixi, ut disquireretur; neque ad hoc suppositionem, ambagesque illas fuisse necessarias; quas solas seriò accepisses. Quæ sequuntur, non video, quî causari possis non accepta esse eo modo, quo accepta volueras: Nam & quod quæris *qua fide dicam nutriri, incedere, sentire, à te referri ad animam, ut statim subjungam, esto, &c. quoniam tu posteà expressis verbis nutritionem retulisti ad solum corpus, incessum verò, &c.* quæro ipse potiùs, qua fide id objicias, cùm dicam, *non referri*, quasi esset quæstio de tuo præsente judicio, quod suspensum eo loco facis; sed, *retulisse*; quasi eódem spectans, quò tu, nempe ad judicium à te latum, priusquàm ad meditandum te accingeres. Nimirùm consequutus te, hoc est verborum seriem, sum; & tu-ne heic fidem jure exigas, ipsam legentium fidem imploro. Instas, *quam rationem habuerim, ut dicerem non opus fuisse tanto apparatu ad probandum te exsistere*, pergisque *te ne satis quidem magno usum quando efficere non potuisti, ut rem rectè intelligerem.* Ego verò haudquaquam invideo hujuscemodi thrasonismum: tametsi mihi conscius sum non latuisse me tuam subtilitatem. Quippe illam præoccupandam, tanquam inutilem non censui; cùm ex ipsis verbis solutio constaret. Postquàm enim dixi *potuisse te vel ex quavis tua alia actione Te esse colligere; cùm lumine naturali notum sit, quicquid agit, esse*; providi omninò te posse id objicere quod jam facis, *multum me aberrare à vero, quòd nullius actionis tuæ posses omninò esse certus, præterquàm solius cogitationis aut alterius, cujus esses conscius, seu cujus conscientiam, quæ est cogitatio, haberes:* sed putavi te cordatiorem, quàm ut vitilitigare velles, animadversurum præsertim meam illam vocem *colligere* facultatis cogitantis esse propriam, atque idcircò te per illam esse seu ambulationis, seu alterius actionis conscium. Quid, quod etiam ex abundanti visus sum adtexere *notam lumine naturæ rationem?* Vt quid enim fuit conquirenda ratio, qua te probares exsistere? Tu ipse eras, qui cogitabas, qui videbas, qui scribebas, qui loquebaris, qui manducabas, qui bibebas, qui agebas cætera: Et poteras-ne dubitare quin esses? & supervacaneum non erat te sollicitè rationem venari, qua te esse probares? Et si erudire cæteros volebas, putabas-ne quenquam inficias iturum? Et, si jam quispiam alius hæreret, an esset; ac præter ipsissimam rei evidentiam, peteret id sibi ratione probari, tu ipse non illum amandares Anticyram? Non perinde cum illo agendum censeres, ac vulgò dicunt agendum cum eo, qui ignem esse calidum, aut neget aut dubitet? Quod subdis de mente somniante,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

& de corpore viſo ambulare, id intelligendum ex dicendis eſt.

IV. *Quæ ſumma, ac ſeries iſtius, reſiduarumque Meditationum.*

Nunc, cùm aggrediaris reipsâ præſtare, quod Archimedi fuit ſolùm in votis, (*Nam nihil*, inquis, *niſi punctum petebat Archimedes, quod eſſet firmum, & immobile, ut integram terram loco dimoveret; magna quoque ſperanda ſunt, ſi vel minimum quid invenero, quod certum ſit, & inconcuſſum*) ideò cognoſcendum universè eſt, tum quod immobile punctum repereris, tum quibus machinis moveas tantam molem. Et quia dicis alicubi *te illũ ſcribendi modum elegiſſe quo putaſti poſſe conciliari quam-maximè lectorum tuorum attentionem*, (de labore certè ad attendendum neceſſario nemo non teſtimonium dicet) *quoque tibi perſuades lectores plus utilitatis eſſe percepturos, quàm ipſimet ſint animadverſuri:* Age totam ſeriem per capita ſumma, atque præcipua pervideamus; ſic enim uno quaſi proſpectu non unius ſolùm demonſtrationis (ſic enim appellas) ſed totius etiam Syſtematis omnium analyſis melius patebit. hujuſmodi ergo progreſſus eſt tuus.

Med. 1. Primò, *Cùm ſeu ſomnians, ſeu à Deo deceptus, ſeu à maligno Genio deluſus in eo ſtatu ſim, ut omnia, quæ video, & quæcumque memini, eſſe falſa ſupponam; Animadverto ſaltem me Eſſe, qui ita ſupppono, ſive cogito; nam & quamvis fallar, non fallerer tamen, niſi eſſem.*

Med. 2. Secundò, *Subit conſequenter cogitatio, quid ſim: deprehendo autem me eſſe non extenſionem, non figuram, non alia, quæ ſpectant ad naturam corpoream; ſed eſſe præcisè rem cogitantem, hoc eſt intelligentem, imaginantem, ſentientem, volentem, nolentem, dubitantem. Quare & hanc pronuncio eſſe naturam meam, ut ſim Res cogitans, quæ appeller Mens, animus, Intellectus, ratio; & mea proinde natura non modo eſt nota, verùm etiam notior, quàm ſit natura corporis.*

Med. 3. Tertiò, *Cùm certus ſim me eſſe rem cogitantem, animadverto hanc certitudinem aliunde non eſſe, quàm ex eo, quod clara eſt, & diſtincta perceptio: Igitur poſſum pro Regula generali ſtatuere,* Illud omne eſſe verum, quod valdè clarè, & diſtinctè percipio. *Et quia tamen memini me alias deceptum, cùm certa, ac vera haberem, quæ videbar mihi clarè, & diſtinctè percipere: An non & deinceps hæc regula fallet, cùm, ut alia reticeam, Deus fortè ſit, qui talem me fecerit, ut errarem? Itaque diſquirendum eſt, utrum Deus ſit, & poſſit-ne eſſe deceptor.*

Quartò, *Eſſe porrò Deum manifeſtè agnoſco ex Idea, quam in me habeo ſubſtantiæ infinitæ, æternæ, omnipotentis, omniſciæ, &c. Cùm realitas enim objectiva hujuſce Ideæ ſit perfectior, quàm ut vel à me, vel à quacumque re finita produci potuerit (repugnat enim perfectionem eſſe in effectu, quàm in cauſſa majorem,) Sequitur ut illa fuerit producta in me à cauſſa infini-*

ta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ta, æterna, &c. qualem Deum esse dicimus; Quocirca & necesse est talem caussam, seu Deum esse, qui & Ideam, & me (qui ab illa non distinguor) produxerit.

Quintò, Cùm nulla sit in Deo mei authore imperfectio, sequitur, ut nolit me falli. Quare tamen fallor? Nempe quia omnino perfectus non sum. ut taceam me habere voluntatem latiùs patentem, quàm intellectum. An non possum cavere, ne fallar? Possum, si nihil quidem ut verum admittam, nisi quod clarè, & distinctè percipiam. Cæterum quia ista clara, distinctaque perceptio est aliquid: Igitur Deum habet Authorem: Et quia Deus fallax non est (hoc enim repugnat summæ bonitati) sequitur, ut nunquam fallar, quotiescumq; aliquid clarè, & distinctè percipio. Et quare tamẽ aliàs fallebar? videlicet quoniam res clarè, atque distinctè non percipiebam. Med. 4.

Sextò, Quoniam ex Idea Dei sequitur Deum esse, An non ex Ideis rerum materialium sequitur quoque res materialeis, de quibus initio dubitabam, esse? Hoc posteà; intereà agnosco me clarè, & distinctè imaginari quantitatem, figuram, motum, & alia, quæ sunt de essentia rerum materialium. Agnosco etiam esse in me Ideas rerum, quæ tametsi nusquam sint, habeant tamen suas veras, æternas, immutabileisque naturas; qualis est Idea Trianguli, de quo varias proprietates demonstro. Med. 5.

Septimò, Si ex eo solo, quòd possum alicujus rei Ideam ex cogitatione mea depromere, sequitur ea omnia, quæ ad ullam rem pertinere clarè & distinctè percipio, revera ad illam pertinere; Nunquid inde quoque haberi potest argumentum, quo exsistentia Dei probetur? Certè. Nam Idea Dei repræsentat Ens summè perfectum, Tam autem repugnat Ens summè perfectum esse sine aliqua perfectione, ut putà exsistentia, quam repugnat triangulum non habere tres angulos pares duobus rectis.

Octavò, Quin-etiam, cùm nôrim Deum esse caussam, cur aliquid clarè, & distinctè percipiam, non modo cognosco Deum esse, sed ex hac etiam cognitione certus reddor àliarum rerum, etiam demonstrationum Geometricarum; quas subdubitarem posse non esse certas (licet clarè, & evidenter priùs cognitas) nisi in me defixum esset claram, & distinctam perceptionem non esse fallacem, quoniam à Deo est, qui non potest esse deceptor.

Nonò, Ad res materialeis ut redeam, quia illas clarè, & distinctè (saltem ut puræ Matheseos objectum) percipio: hoc primùm novi, quod possint exsistere. Quippe Deus est capax efficiendi quicquid ego sum capax percipiendi, nihilque unquam ab illo fieri non posse judicavi, nisi propter hoc, quòd illud à me distinctè percipi repugnat; ne interim possibilitatem arguam ex imaginandi facultate, quæ cum imagine corporea, & attentione ad corpus est, secus quàm facultas intelligendi. Med. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Decimò, *Quoniam scio omnia, quæ clarè, & distinctè intelligo talia à Deo fieri posse, qualia intelligo; satis est, quod possim unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam, quia potest saltem à Deo seorsim poni. Ac proinde ex hoc ipso, quod sciam me exsistere, quodque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solum, quòd sim res cogitans; rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quòd sim res cogitans. Et quamvis habeam corpus, quod mihi valdè arctè conjunctum est; quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo Ideam mei ipsius, quatenus sum tantum res cogitans, non extensa; & ex alia parte distinctam Ideam corporis, quatenus est tantum res extensa, non cogitans; certum est me à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse exsistere.*

Denique *cùm Deus mihi dederit magnam propensionem, ut credam Ideas rerum corporearum ab ipsis emitti, esset Deus fallax, si aliunde emitterentur; ac proinde res corporeæ exsistunt. Docet me aliunde natura, quæ quia Deus mihi illam dedit, fallere non potest, habere me corpus, cui malè est, cùm dolorem sentio, esurio, sitio; Igitur exsistit etiã corpus meum, & quæ ad ipsum pertinent. Quod si interdum videor in aliquibus falli; non sum illa tamen à natura edoctus, sed ex consuetudine quadam inconsideratè judicandi accepi, possumque omnem errorem corrigere, si ad ea, quæ sunt naturæ attendam.*

V. *Frustrà desudari in stabiliendo tanquam inconcussum principium illud* Ego sum; *ac illi præsertim, qui spoliatus sit omni præjudicio.*

Atque ista quidem est series, ac summa tui ratiocinii. Nihil est verò opus ut illud heic quoque retexamus syntheticè, quo paralogismi clariùs detegantur; siquidem scopo, in quem singula dirigantur, semel perspecto, res commodiùs, compendiosiúsque sigillatim præstabitur. Hoc loco, dicendum est solùm de puncto illo Archimedeo, quod à te inventum gloriaris, argumentatus in hunc modum,

Si quis constituat unum certum, inconcussumque principium, ex quo cætera omnia, quæ certò noscuntur, necessaria quadam connexione deducantur, ille magna speranda facit;

Atqui ego constituo unum certum, inconcussumque principium, ex quo cætera omnia, quæ certò noscuntur necessaria quadam connexione deducantur;

Igitur ego magna speranda facio.

Ac esse quidem hujusmodi argumentationem tuam negare non potes, quin te, seu opus totum neges. De propositione porrò nihil dico; quoniam seu hypothesis illa possibilis, seu impossibilis sit, conse-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

conſequutio eſt planè admittenda. Aſſumptio duas habet parteis. Prior eſt, *conſtituere te unum certum, inconcuſſumque principium*; Poſterior, *ex iſto principio cætera omnia, quæ certò noſcuntur neceſſaria quadam connexione deduci.* Priorem probas afferendo ipſummet principium, ſeu pronunciatum, *Ego ſum*: & firmitatem ſimul addendo ex illa ratione, *Cogito enim.* Enimverò, quod ad me ſpectat, cùm in prima tuarum meditationum lectione ad iſtum locum perveniſſem, in quo ſperabam veritatem ad hoc uſque tempus inauditam, & quæ eſſet omnium veritatum, ſeu propoſitionum verarum fons: Deus bone, inquam, hoc-ne novum eſt, quod tanto apparatu, ac molimine fuerit requirendum, *Te eſſe*? Scilicet iſtud pronunciatum in pluſquàm Cimmeriis deliteſcebat tenebris, tibi ignotum, tibi incertum, adeò, ut, ſi quiſpiam ante illum diem quæſiiſſet ex te, Eſ-ne Carteſi? haud habuiſſes quid reſponderes; quoniam res foret mira, inexplorata, incomperta, & de qua ut certum aliquid ſtatueres, poſceres (quod poſcis in lectoribus) aliquot menſeis, hebdomadaſve? Scilicet ipſius defectu, omnis te ante eundem diem veritas latebat; adeò ut ſi quis te interrogaſſet, Noſti-ne, Carteſi, duo & tria eſſe quinque; aut Quadratum non habere plura, pauciorave latera, quàm quatuor; popoſciſſes quoque aut menſeis, aut hebdomadas aliquot; donec conſtaret certò, *Te eſſe*? Dicis *non fuiſſe certum te certitudine ulla Metaphyſica, hoc eſt per cogitationem.* At certitudo res firma eſt; & ſi addi illi quid poſſit, unde reddatur firmior, hoc ipſo arguitur infirma. Quamobrem vel nova iſta certitudo nihil adjicit, vel ſi adjicit, argumento eſt, non fuiſſe certitudinem, quam fuiſſe certitudinem dicis. Neque dicas fuiſſe te quidem priùs certum, ſed jam tamen agnoſcere, potuiſſe te tunc decipi; ſiquidem uti jam agnoſcis te ſequutum illa principia non potuiſſe decipi; ita & agnoviſti tunc ſequentem te illa decipi non poſſe. Sed ne heic hæreamus, Aſſumis ecce rem demonſtrandam, de qua nemo quidem fuit tibi facturus controverſiam; verùm quam non putâris firmam, niſi tuo modo confirmares. Age ergo animi gratiâ ratiocinationem tuam exploremus. *Ego cogito; Igitur ego ſum.* Optimè res habet, Sed meminiſti-ne te eſſe in eo ſtatu, in quo quicquid hactenus noſti, falſum reputes, & in quo (utcumque jam concedamus reputare omnia falſa non eſſe præjudicium) omnia præjudicia exueris; adeò ut judiciorum nudus, ab hoc ipſo, quod jam conſtituis, ſis totam ſeriem ſequuturorum judiciorum derivaturus? Meminiſti haud dubiè: largiorque ultrò memoriam, ſeu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

recordationem præjudicium non esse; neque requiro, quid voces, aut quomodo intelligas, quid sit cogitare, quid esse, &c. Dicis itaque, *Ego cogito*; *Igitur ego sum.*

VI. *Vanitas apparatus ad illam consequutionem,* Ego cogito; Igitur existo.

At primùm casus merus est, quod hæc cogitatio, *Ego cogito*, potius quàm alia in mentem subeat; certè enim illam habere ex electione non potes; quoniam electio judicium est, judicio verò spoliasti te, istudque *ego cogito*; primum in serie locum tenet. Itaque omnia, quæ deinceps super-extruentur judicia, non necessitate erunt aliqua, sed ab eodem casu, quo istud pendebunt. Deinde, *Ego cogito*, inquis; sed quid cogitas? siquidem omnis cogitatio alicujus rei cogitatio est. An cœlum? an terram? an quidvis aliud? an teipsum? Omnia jam reputasti falsa, neque mutasti sententiam; quamobrem quicquid cogites, falsum cogitas; ac proinde est tua cogitatio falsa. Igitur & omnes, quas consequenter elicies cogitationes, falsæ erunt. Rursus, *Ego cogito*, inquis: At cùm dicis *Ego*, Nosti-ne teipsum, an non? nosti dubio procul, nam te alioquin non nominares. Nosti-ne verò te esse, an-non? Si nosti te esse; igitur præjudicium habes, quod adversatur suppositioni; Si non nosti te esse, ergo neque nosti te agere, quoniam agere, ut loquuntur præsupponit esse. Igitur neque nosti te cogitare, quoniam cogitare est agere; Igitur cùm dicis Ego cogito, ignoras quod dicis; atque adeò quicquid exinde cognosces, atque inferes, ignorato planè principio nitetur. Ad-hæc cùm dicis Ego cogito, enuncias aliquid de te, ac in præsenti tempore quidem; Igitur idem est, ac si diceres, *Ego sum cogitans*, tu nimirùm subjectum es, & cogitatio attributum; Atqui non potes dicere te esse cogitantem, quin dicas *Te esse*; idque declarant Dialectici, cùm docent Verbum adsignificare tempus, quod est τὸ νῦν ὑπάρχειν *nunc esse*: Igitur cum dicis *Ego cogito*, dicis *ego sum*; & dicens deinde in consequente *igitur Ego sum*, nihil aliud infers quàm quod præsuppositi; sicque idem per idem probas. Prætereà quoniam quando dicis *Ego cogito*, *Igitur ego sum*, enthymema est, neque probationis vim habet, nisi vigore consequutionis firmitudinem habentis ex illo principio, quod te alicubi non latuit, *Qui cogitat est*; ideò contexendus necessariò syllogismus est, aut in forma primæ, perfectæq;, ut volũt figuræ hoc modo,

Qui cogitat est; Ego cogito; Igitur Ego sum.

Aut in forma quartæ vulgò improbatæ, & quam dicunt Galenicam, hoc modo,

Ego cogito; Qui cogitat est; Igitur ego sum.

At

At utrovis modo perſpicua ruina. Nam ſi priore forma concludas, propoſitio illa, *Qui cogitat eſt*, præjudicium eſt, antecedens illud, quod tu vis ſtatuere judiciorum primum. Si poſteriore, tum Aſſumptio illa *Qui cogitat eſt*, judicium eſt, quod neque dependet à tua propoſitione *Ego cogito*, neque ſequitur tuam concluſionem *Ego ſum*, ex qua, vis omnia judicia, præter illud, *Ego cogito*, dependere. Ex quo ſequitur, ut utrovis modo accipias, veritas, notitia, certitudo illius effati, *Qui cogitat eſt*, nullo modo deducatur ex veritate, notitia, certitudine neque tui puncti Archimedis *Ego ſum*, neque ſtabilimenti illius *Ego cogito*. An putas verò deducentur, quæ illo adhûc priora ſunt? Nempe & ipſum ex prioribus ſic deducitur, *Qui agit eſt*; *Qui cogitat, agit*; *Igitur Qui cogitat eſt*. An etiam quæ iſtis ſunt adhûc priora? Nam illud quidem, *Qui agit eſt*, deducitur ex ipſis, *Poſterius non eſt ſine priori*, & *eſſe eſt prius*, *agere poſterius*: Iſtud verò ex illis, *Motio eſt actio*, & *Cogitatio eſt motio*: atque ita de cæteris. Denique ex his omnibus manifeſtum efficitur, quàm fallaci ratiocinatione uſus fueris, ad probandum rem alioquin veram, perſpicuam, certam; nimirùm *Te eſſe*; non quòd principium illud *Ego cogito* ad eam comprobandam valere non poſſit; ſed quòd non poſſit, uſurpatum cum tua illa ſuppoſitione. Vt pateat verò qua neceſſitate ipſum cum illa nexueris, res eſt exhibenda iſto ſyllogiſmo.

Si quis ſomnians, à Deo deceptus, à maligno Genio deluſus, omnia quæ prænovit, falſa reputet, judicioque omni præhabito ſpoliatus ſit, ille colligit ſe exiſtere, quia cogitat:

Atqui ego ſomnians, à Deo deceptus, à maligno Genio deluſus, omnia quæ prænovi, falſa reputo, judicioque omni præhabito ſpoliatus ſum:

Igitur ego colligo me exiſtere, quia cogito.

Agnoſcat certè qui poterit neceſſitatem conſequutionis in propoſitione; quaſi colligere non poſſit, ſe exiſtere, quia cogitat, ſine illa hypotheſi; aut ex eadem propoſita non poſſit non colligere: Et quid porrò de Aſſumptione judicandum ſit, agnoſcat ex iis, quæ inſtitimus in ſuperiorem Meditationem.

VII. *Ex hoc conſtituto principio, cætera, quæ noſcuntur omnia connexione neceſſaria deduci, falſum.*

Poſterior pars ex aſſumptione ſuperioris argumenti reſtat, quæ tibi non conceditur, ut nempe *ex eo, quod nôris Te eſſe, quia cogitas, cætera omnia, quæ certò noſcuntur, neceſſaria quadam connexione deducantur.* Faciunt ad hoc mox antè dicta, cùm oſtenſum eſt ſaltem illud effatum, *Quod cogitat eſt*, & quæ illo priora ſunt non pendere ex

ex isto tuo, cùm ipsum potiùs ab illis pendeat. Facit etiam, quòd tametsi nihil cognosci possit à te sive certum sit, sive incertum, nisi sis, & nisi cogites; attamen nihil necesse est, ut cogites te esse; ut cogites te certò, & non dubiè scire te esse; ut cogites te ideò certò, ac non dubiè scire te esse, ex eo quòd cogites; ad hoc ut possis certus fieri, esse diem, quando sol lucet; calefieri te, cùm accedis ad ignem; & id genus cætera omnia. Faciet denique quicquid toto meditationum decursu observabitur, cùm illas institueris hujuscemodi parti confirmandæ. Cùm initium porrò heinc facias; postquam præmisisti, *statuendum esse hoc pronunciatum, Ego sum, Ego existo; quoties à me profertur, vel mente concipitur, esse verum*; pergis, *Nondum verò satis intelligo, quisnam sim ego ille, qui jam necessariò sum, deincepsque cavendum est, ne fortè quid aliud imprudenter assumam in locum mei, sicque aberrem, etiam in ea cognitione, quam omnium certissimam, evidentissimamque esse contendo. Quare jam demùm meditabor, quidnam me olim esse crediderim, &c.* Adnoto primùm transitionem, non necessariam ex necessaria connexione deductionem esse. Postquam enim conclusisti te esse, quia cogitas; tam potest quidvis aliud, quàm natura tua inquirenda, certoque noscenda, venire in mentem: ac tantò magis, quantò id, quod cogitas, Sol, Luna, Terra, quidvis aliud, potest te ad aliam deducere cogitationem. Deinde cognitio existentiæ rei nullam necessariam connexionem habet cum cognitione essentiæ, sive naturæ intimæ; alioquin enim quæcumque patent sensibus, aut quocumque modo existere cognoscimus, etiam secundum essentiam, naturam, recessus quosque cognosceremus. Quare & ex eo, quod nôris te esse, non potest inferri te nosse, aut posse nosse naturã tuam. Prætereà, cùm quicquid existere cognoscitur; sua seu actione, seu qualitate, aliove adjuncto existere cognoscatur, non potest talis actio, qualitas, adjunctumve dici esse tota rei natura, nisi admittatur quicquid de re qualibet cognoscitur, unde existere probetur, quantulumcumque illud sit, ipsam esse ejus, ac totã naturam. Quare cùm hoc absurdum sit, non modò cavendũ est tibi, *ut te satis intelligas*, ne quid imprudenter in locum tui assumas; sed etiam ne non satis assumas, & ipsam v.c. cogitandi actionem, ex qua cognoscis te existere, tuam esse totam naturam putes. Adhæc, quia circulum committit, neque novi quidpiam addiscit, qui nihil aliud probat, nisi quod supponit; idcircò ut satis te nôris (quando te nondum satis nosti, ubi nosti te cogitare, ac eapropter existere) non modò cavendum videtur, ne quid-

quidquam alienum assumas; sed etiam ne tibi id solùm, quod jam de te nosti, attribuas; Nam si exempli gratiâ cùm nôris jam te cogitare, sive esse rem cogitantem, hoc ipsum pro principio usurpes, & nihil aliud probes, quàm te cogitare, sive esse rem cogitantem; provides fore circulum, ac nihil novi cognitum iri. Verùm hæc ad ea, quæ sequuntur, spectant.

DVBITATIO II.

De non demonstrata anima incorporea, ex eo, quòd quis deceptus, & tamen advertens, affirmat se nihil corporeum in se reperire; & ne quidpiam quidem, quod sit quasi spiritus, ventus, aut aliud corpus tenue.

EXploras deinde, *num, suppositâ adhûc deceptione, affirmare possis esse in te aliquid ex iis, quæ pertinere censuisti ad naturam corporis; & attentissimo examine facto* dicis *te nihil tale in te reperire.* Hoc jam loco non spectas te, quasi hominem integrum, sed quasi interiorem, occultioremve partem, qualem cogitaras esse animam. Quæso te ergo, ô Anima, seu quocumque velis nomine censeri, emendasti-ne hactenus eam cogitationem, qua prius imaginabaris te esse quidpiam instar venti, similis-ve rei his membris infusæ? Non feciſti sanè. Cur non possis igitur esse adhûc ventus, vel potius tenuissimus spiritus, qui calore cordis ex purissimo sanguine, aliunde, aut ab alia causa exciteris, serveris, & fusus per membra vitam illis tribuas, & cum oculo videas, cum aure audias, cum cerebro cogites, ceteraque, quæ vulgò tibi tribuuntur munia, exsequaris? Id si ita sit, cur non habeas eandem figuram, quam totum hoc corpus, uti aër eandem, quam vas continens? Cur non censearis circumscribi ab eodem ambiente, quo corpus, aut à corporis epidermide? Cur non replere spatium, sive parteis spatii, quas crassum corpus, seu partes ipsius non replent? Quippe corpus crassum habet porulos, per quos ipsa diffundaris; adeò ut ubi partes tuæ fuerint, partes illius non sint: eodem modo, quo in vino & aqua mistis, ubi sunt partes unius, non sunt partes alterius; quantumcumque visus discernere nequeat. Cur non excludere corpus aliud ab eodem spatio, cum in quibuscunque spatiolis fueris, partes corporis crassioris esse simul nequeant? Cur non moveri pluribus motibus? Cùm tu enim plureis ipsis membris tribuas, quomodo id

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

possis, quin movearis ipsa? Certè neque moves immota, cùm opus contentione sit: neque potes non moveri ad ipsius corporis motum. Si hæc igitur ita sint, cur dicas in te nihil esse, eorum, quæ ad naturam corporis spectant?

RESPONSIO.

INcipis deinde non injucunda prosopopœia me non amplius, ut hominem integrum, sed ut animam separatam interrogare; quo me videris admonere, hasce objectiones non à mente subtilis Philosophi, sed à sola carne factas fuisse. Quæso te igitur, ô caro, seu quocunque velis nomine censeri, habesne tam parum cum mente consortii, ut advertere non potueris quandonam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur id quod cogitat esse instar venti, similisve corporis? Emendavi enim illam profectò, cùm ostendi supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in mundo esse, ac nihilominus illa omnia, ex quibus me ut rem cogitantem agnosco, remanere. Ac proinde quæcunque posteà interrogas, cur non possim igitur esse adhuc ventus, cur non replere spatium, cur non moveri pluribus motibus, & talia, tam inania sunt ut responsione non egeant.

INSTANTIA.

I. *Eum, qui se nihil corporeum, sed puram esse mentem dicit, stomachari immeritò, si quis cum ipso agens, alloquatur ut solam mentem.*

HEic jam animadverto caussam quæ bilem fecit, ac te commovit, ut ab ipso usque initio censeres esse agendum mecum tanquam cum carneo homine. Nempe res tibi visa subtilis, & tuo acumine digna, si cum ego te Animam, seu etiam deinceps toto decursu Mentem dicerem, tu me appellitares carnem. Cùm id porrò ipse inoffensus, jucundeque excipiam, qui plura dicere in me, quàm quivis alius possit soleo, adscribere placet, quemadmodum ego, dum te animam, atque mentem dixi, non prosopopœia, fictioneve ulla usus fuerim; non ironicè, aut simulatè quidpiam dixerim; ut tu propterea præter candoris, & amicitiæ jura deberes caussari, & in convitia prorumpere. Dixeras tu *te attendentem, cogitantem, revolventem, frustra fatigatum nihil reperire in te, quod ad corporis naturam spectaret.* Id ego bona fide accipiens, agnovi rem mihi non esse aut cum corpore, aut cum toto homine ex corpore, animaque constante; & quia nondum vocem determinâras, & videbaris mihi tamen esse id, quod animat corpus, affatus sum te tanquam animam. An verò potui id facere præter tuum institutum,

præter

præter verborum tuorum ſenſum ; te nos veluti invitante , ac penè dicam compellente ? Dixiſti etiam paullò poſt , *Sum præciſè tantum res cogitans , id eſt Mens , ſive animus , ſive intellectus , ſive Ratio.* Ego quia vidi te declaraſſe , quo nomine haberi velles , ſum te deinceps pari fide tanquam Mentem alloquutus. An-non tu mihi occaſionem ut ita facerem dediſti , nomenque ipſum præſcripſiſti ? Eſt-ne quiſquam , qui putet me potuiſſe agere ſimpliciùs ? Feci certè aliunde , ut præſcinderem anſam compluribus verbis inutilibus , quando tu potuiſſes ſæpiùs reſpondere , debere me agere tecum , aut potius te conſiderare tanquam Mentem , ſeu rem cogitantem præciſè , non verò tanquam hominem totum ; & ego propterea debuiſſem ſæpiùs inculcare , non intelligere me totum hominem , quamvis dicerem te videre , te imaginari , & ſimilia. Tu verò es candorem meum ironicè interpretatus , & uſus ipſe proſopopœiâ , indutus ſcilicet perſonâ , quam jam abnegas , proſopopœiâ me uſum dicis , qui tamen ipſammet perſonam quæ loquebatur , aut ſe loqui aſſerebat , alloquutus ſum. Inde eſt nempe , cur cùm ego initio dixiſſem , *Quæſo te ergo , ô Anima , ſeu quocumque velis nomine cenſeri* (nondum ſcilicet te dixeras Mentem) tu indignatione tumens , excandeſcenſque exceperis ; *Quæſo te igitur ô Caro , ſeu quocumque velis nomine cenſeri.* Et quia deinceps ſeu abductus tua loquendi ratione , ſeu non advertendo , aut etiam bis , terve certo conſilio , te interpellavi hac voce , *Vir eximie* , ac deinde ne diſceſſiſſe ab inſtituto viderer , ſolœciſmoſque repetere , tanquam ad mentem redii , dixique aliquoties , *O Mens* , toties tu , ac ſæpius quoque , quoties efferbuit ſtomachus , repoſueris , *O Caro.* Cæterùm ut tibi id licuit , ita æternùm per me licebit ; quando præſertim ſatis agnoſco , licèt ex DEI gratia conſtem ex mente , ſive anima , & carne , ſive corpore ; corpus tamen quod corrumpitur , aggravare animam , ut Scripturæ verbis id dicam. Quod te attinet , abſit ut deinceps te Mentem vel habeam , vel dicam , quando ipſe te declaras non eſſe , dicens *me uſum proſopopœiâ* , ſeu fictam , non veram perſonam alloquutum fuiſſe : Et debueram ſanè ſubvereri ne inſimularer ; Sed quis te eſſe eum credidiſſet , ut hoſce laqueos inſtrueres ? Nunc culpam agnoſco (ſi tamen fuit culpa , ut inter bonos bene agier) agnoſco , inquam , ex eo quòd non verbo modò , ſed facto quoque declaras te Mentem non puram ; quippe Mens pura libera eſt à corporis affectibus , quibus ipſe te , non minus , quàm nos , qui carne ſumus præditi , obnoxium eſſe manifeſtas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

II. *Non probari Animam non esse corpus tenue, si nihil aliud, quàm supponatur nullum planè esse corpus in Mundo; Et varia quidem, sed vana effugia.*

Ad rem ut veniam, postquam dixisti *admoneri te hasce objectiones non à mente subtilis philosophi* (qualem abſit me glorier) sed à sola *carne factas fuisse*, subjecistique citata verba, *Quæso te igitur, ô Caro, seu quocumque velis nomine censeri*, tum pergis, *Habes-ne tam parùm cum mente consortii, ut advertere non potueris, quandónam emendavi illam vulgi imaginationem, per quam fingitur, id quod cogitat, esse instar venti, similisve corporis?* Verum tu, ô bone, es ne satis æquus, (nam satis acutum nolo dicere) dum exigis ut sola caro id advertat, quod ne mens quidem sola advertere possit? Quippe nec te quidem tua illa mente adeo sublimi, & nihil consortii cum carne habente percipere valeas illud quod non est. Quid igitur, inquies, non est emendatio? Lentè quæso; siquidem caro non magna viget mobilitate. Verba tua fuerant: *Quid-nam igitur antehàc me esse putavi? hominem scilicet*, &c. Et posteà, *attendam quid sponte, & natura duce cogitationi meæ antehac occurrebat, quoties quid essem, considerabam.* Et statim, *Occurrebat præterea me nutriri, incedere, sentire, & cogitare, quas quidem actiones ad animam referebam; sed quid esset hæc anima vel non advertebam, vel exiguum nescio quid imaginabar instar venti, ignis, vel æteris, quod crassioribus mei partibus esset infusu.* Et quia paullò pòst dixeras *tibi attendenti, cogitanti, revolventi, &c. ne minimum quid occurrere, sive reperiri in te ex iis, quæ ad naturam corporis pertinent*, recepi ipse, *Emendasti-ne hactenus eam cogitationem, qua prius imaginabaris te esse quidpiam instar venti, similisve rei his membris infusæ? Non feciſti sanè. Cur non possis igitur adhûc esse ventus*, &c. Iam tu obstupescis *cur advertere non potuerim, quando-nam emendaveris illam vulgi imaginationem. Vulgi?* Nihil mihi fuit cum vulgo: res fuit tecum, qui fueras loquutus de te, qui ne minimùm quidem insinuâras fuisse te loquutum ex vulgi sententia. Fuerit sententia, in qua non steteris, in qua vulgus reliqueris; Fuerat tamen tua, & tu non ut vulgi, sed ut tuam retuleras; ne igitur quære ex vulgo effugium. Sequitur, *Per quam fingitur id quod cogitat esse instar venti. Fingitur?* Tu nihil finxeras: retuleras id, quod natura duce occurrebat anteà tuæ cogitationi. Quid igitur etiam effugium heinc quæris? *Id quod cogitat?* Quæstio fuerat non de eo solùm, quod cogitat, sed etiam de eo, quo nutriris, incedis, ac sentis. Quorsum tot quæritas effugia? Subjungis, *Emendavi enim illam, profectò, cùm ostendi supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse; ac nihilominus illa omnia, ex quibus me, ut rem cogitantem agnosco, remanere.* Video quò spectârint effugia; Nimirum avebas te restringere ad rem cogitantem, & sepositam facere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cere nutrientem, incedentem, &c. quò posses facilius canere receptui. Sed disquiramus quod caput est. *Emendavi, inquis, cùm ostendi supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse.* Et obstupescis, si ego heic non advertam emendationem. Imaginatio fuit, *Animam esse ventum, aut corpus aliud simile.* Hæc imaginatio emendanda fuit; nempe demonstrando ipsam falsam, ostendendoq; animam non esse ventum aut simile corpus. **Dicis** tu te id præstitisse, *cùm ostendisti supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse.* Sed amabò, *Ostendisti supponi posse?* Primò nusquam id ostendisti, qui de ostendendo ne cogitasti quidem; sed nudè solùm, historicéque enarrasti te somniare, à DEO decipi, à maligno Genio deludi, ut falsa esse crederes quæ prænoveras omnia: sed demonstrationem adhibuisti nullam. Et quomodo certè adhibuisses, probandis seu rebus, seu suppositionibus non modò incertis, verùm etiam falsis? Esto deinde, ostenderis supponi posse, imò reipsa supposueris; Quæstio agitur, non an supposueris ventum nullum, v. c. in Mundo esse, sed nullus-ne reipsâ sit, demonstrandumque tibi incubuit ventum nullum reipsa esse; ut posses inde colligere, ne Animam quidem ventum esse. Quoniam verò non demonstrasti, sed supposuisti solummodo; ideò non demonstrasti quoque, sed supposuisti solummodò animam ipsam ventum non esse. Quare & quæstio remanet, sit-ne anima reipsâ ventus, an non, tuaque illa imaginatio, qua ventum esse credideras, non est adepta emendationem. *Ostendisti quoque*, ut ais, *supponi posse remanere nihilominùs illa omnia, ex quibus te, ut rem cogitantem agnoscis.* Sed pari modo, neque id ostendisti, qui abjecisti potiùs omnia omninò præjudicia; & neque te, neq; aliquid ad te pertinens excepisti. Ostenderis verò; Quæstio est, non an supposueris, supponereve potueris, nullo penitus exsistente vento, similive corpore, remanere rem cogitantem, aut ea, ex quibus agnoscitur; sed an reverâ ista remaneant. Et quia tu solùm ostendisti supponi posse remanere, non autem remanere reverâ; eam ob rem quæstio supereſt; tuáque illa imaginatio supereſt adhûc inemendata. Itaque sic argumentaris:

Qui ostendit (vel potiùs dicit se ostendisse) Supponi posse nullum ventum, nec aliud corpus in Mundo esse, & remanere tamen illa omnia, ex quibus se ut rem cogitantem agnoscit, ille demonstrat animam (sive malis Mentem) *non esse ventum, neque aliud corpus:*

Atqui ego ostendi, vel potiùs dico me ostendisse supponi posse, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Igitur ego demonstravi Animam (seu Mentem) *neque esse ventum, neque aliud corpus.*

III. *Demonstrationem non esse, si quis ut probet non habere se aliquid, quod ad corporis naturam pertineat, nihil aliud afferat, quàm se à malo Genio delusum attendere, & tamen nihil tale posse affirmare.*

Cùm porrò vitia hujus tuæ argumentationis ex jam dictis pateant, & perspicuum exinde fiat, *illa-ne, quæ interrogo, tam inania sint, ut responsione non egeant*; Refero ecce integrum locum, qui & meæ dubitationi, & tuæ responsioni, seu argumentationi locum fecit. *Quid autem*, inquis, *ubi suppono deceptorem aliquem potentissimum, & si fas est dicere, malignum, datâ operâ in omnibus, quantum potuit, me delusisse, possum-ne affirmare me habere vel minimum quid ex iis omnibus, quæ jam dixi ad naturam corporis pertinere?* (nimirùm posse figurari, loco circumscribi, spatium replere, aliud excludere, sensu percipi, moveri.) *Attendo, cogito, revolvo, fatigor eadem frustrà repetere.* Integrum, inquam, refero locum, quoniam non alia est demonstratio, qua ostendas Animam, Mentemve esse incorpoream. Eatenus certè non demonstrâras, deinceps quoque non demonstras, sed statim, ut mox demonstratum supponis: sequitur enim, *Quid verò ex iis, quæ animæ tribuebam, nutriri, vel incedere? Quandoquidem jam corpus non habeo, hæc quoque nihil sunt, nisi figmenta.* Neque dicas te demonstrationem reservare in Meditationem sextam, id enim illeic videbimus; Nunc, quia assumis te, sive Mentem tuam non habere corpus, seu esse incorpoream, & ex eo quòd attenderis, cogitâris, revolveris, affirmare non potes te habere aliquid eorum, quæ ad naturam corporis pertinent, infers deinde te esse solùm, ac præcisè rem cogitantem: Aut demonstrasse debes te nihil habere ex iis, quæ ad naturam corporis pertinent; aut ista, quæ assumis, ac infers, quæque deinde sunt tibi ut principia in Meditatione sexta, nullius planè sunt firmitatis. Cæterum quomodo demonstras nihil te habere illorum, quæ ad naturam corporis spectant, extensionem, figuram, circumscriptionem localem, alia? Ecce vim tui ratiocinii.

Si quis à maligno Genio delusus, & nihilominùs attendens, cogitans, revolvens, frustra fatigatus eadem repetere, affirmare non potest habere se vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad naturam corporis pertinent, ille non habet vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad corporis pertinent naturam:

Atqui ego à maligno Genio delusus, & nihilominùs attendens, cogitans, revolvens, frustrà fatigatus eadem repetere, affirmare non possum habere me vel minimum quid ex iis omnibus, quæ ad naturam corporis pertinent:

Igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Igitur ego non habeo vel minimum quid ex iis, quæ ad corporis pertinent naturam.

Cedò jam, si hæc demonstratio sit, ecquæ delusio, ecquæ deceptio, ecquod insomnium, ecquæ simplex affirmatio, aut non affirmatio, ecquæ cujusvis authoritas, referentis se attendisse, & se interim aliquid vel vidisse, vel non vidisse; pro demonstratione haberi non possit? Piget profectò retexere, juvatque potiùs observare, quorsum tu delusus putes nos quoque delusum iri. Tu quidem imprimis, cùm requireres quid esses; & tibi illa definitio, Animal rationale, occurreret, declinare illam voluisti; ne, si admisisses te animal esse, inferri potuisset esse te & corpus; at tametsi tu delusus declinaveris, non fraus propterea fuit nobis facta, qui te arbitramur esse animal, seu, quod idem est, animatum corpus. Deinde cùm priùs novisses te aut esse corpus, aut non minùs corpus habere, quàm animam; voluisti tamen sponte deludi, & reputare falsum, quòd aut esses, aut haberes corpus; Atqui non propterea nobis imposuisti, qui te esse corpus, aut saltem habere corpus opinamur; ipseque tu in Meditatione sexta fidem habebis, ac manus dabis. Cùm tu denique te hoc loco, ut solam Mentem considerès, & ut consideras, sic reverâ te sine corpore esse putes, atque idcircò deludaris; non ideò tamen uti tu das, ita nos accipimus verba: Nam & quamvis nos non admoneas qualem te esse consideres, sed perinde loquaris, ac si totum te, non tui partem reputares; nihilominus te non alium habemus, quàm integrum, & similem nobis hominem, & considerantem quidem te ut lubet, sed non propterea te reipsâ abducentem à corpore; cùm aliud sit longè reipsâ, quàm consideratione secerni: Verum hac de re in sequentibus.

DVBITATIO III.

De non demonstrata anima incorporea ex eo, quòd idem affirmet, se pari modo delusum non deprehendere, quòd nutriatur, incedat, sentiat; ac deprehendat interim se cogitare.

PErgis, *neque esse in te ex iis, quæ animæ tribuuntur, nutriri, vel incedere.* At primùm, potest aliquid esse corpus, nec tamen nutriri. Deinde, si tale sis corpus, qualem spiritum diximus, cur, cùm crassiora illa membra crassiore substantia nutriuntur, non possis

possis ipsa tenuior tenuiore quoque nutriri? Et, nonne illo corpore, cujus eæ sunt partes, adolescente, ipsa adolescis; & dum illud debilitatur, debilitaris quoque ipsa? Ad incessum quod attinet, cùm membra incedant per te, & in locum nullum contendant, nisi agente, & ferente te, quomodo id fiat sine tuo incessu? *quandoquidem*, inquis, *jam corpus non habeo*, hæc nihil sunt, nisi figmenta. Verùm, seu nos ludis, seu ipsa deluderis, nihil nobis morandum. Sin loqueris seriò, probandum est tibi, neque te habere ullum corpus, quod informes; neque te esse ejusmodi, quod unà nutriri, incedereque valeat. Pergis adhûc, *neque te sentire*. At ipsa profecto es, quæ vides colores, audis sonos, &c. *Hoc*, inquis, *non fit sine corpore*. Credo equidem, sed primùm adest tibi corpus, ipsaque es intra oculum, qui non videt sanè absque te: ac potes deinde esse tenue corpus, quod per organum sensus opereris. *Permulta*, inquis, *visa sum sentire insomnis, quæ me non sensisse postea animadverti*. Enimvero tametsi fallaris, quod non utens oculo videaris sentire, quod sine oculo non sentitur, non es tamen semper experta eandem falsitatem, neque non usa es oculo, per quem senseris, imagineque hauseris, quibus jam sine oculo uti possis. Deprehendis tandem *te cogitare*. Id verò abnuendum non est: sed probandum supereſt tibi, vim cogitandi ita esse supra naturam corpoream, ut neque spiritus, neq; aliud corpus agile, purum, tenue, ulla dispositione parabile sit, quod cogitationis efficiatur capax. Probandum simul animas Brutorum esse incorporeas, videlicet quæ cogitent, seu præter functiones sensuum externorum, aliquid internè, non vigilando modò, sed somniando etiam cognoscant. Probandum rursus crassum hoc corpus ad cogitationem tuam nihil prorsus conferre, (cùm absque illo tamen nunquam fueris, neque ab illo sejuncta aliquid huc-usque cogitaveris) ac te idcirco independenter ab eo cogitare: adeò ut neque impediri, neque turbari valeas à vaporibus, sive fumis tetris, crassisque, qui tam malè cerebrum interdum afficiunt.

RESPONSIO.

NEc magis urgent, quæ subjungis, Si sim tenue quoddam corpus, cur non possim nutriri, & reliqua; *nego enim me esse corpus. Atque, ut semel absolvam, quia ferè semper eodem stilo uteris, nec meas rationes impugnas, sed ipsas, tanquam si nullæ essent, dissimulando, vel imperfectas tantùm & truncatas referendo, colligis varias difficultates,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ficultates quæ vulgò ab imperitis in meas concluſiones, aliaſve iis affines, aut etiam diſſimiles moveri ſolent, quæque vel ad rem non pertinent, vel jam à me ſuis locis ſublatæ ſunt aut ſolutæ, non operæ pretium eſt, ut ad ſingula quæ interrogas reſpondeam; centies enim eadem quæ jam ante ſcripſi eſſent repetenda. Sed breviter tantùm de iis agam, quæ lectores non planè ineptos morari poſſe videbuntur. Et quantum ad illos qui non tam ad vim rationum, quàm ad verborum multitudinem attendunt, eorum approbationem tanti non facio, ut ejus promerendæ gratiâ verboſior fieri velim. Primùm itaque hîc notabo, tibi non credi, cùm ais mentem adoleſcere, ac debilitari cum corpore, *nullaque ratione id probas; nam ex eo, quòd non tam perfectè agat in corpore infantis, quàm adulti, ac ſæpe à vino, aliiſque rebus corporeis ejus actiones poſſint impediri, ſequitur tantùm illam, quandiu corpori eſt adjuncta, ipſò uti ut inſtrumento ad eas operationes, quibus ut plurimum occupatur, non autem perfectiorem vel imperfectiorem reddi à corpore: nec melius hoc inde infers, quàm ſi ex eo quod artifex non rectè operetur, quoties malo utitur inſtrumento, inferres ipſum artis ſuæ peritiam ab inſtrumenti bonitate nanciſci. Notandum etiam te planè non videri intelligere, ô caro, quidnam ſit ratione uti; quandoquidem ut probes ſenſuum fidem mihi non debere eſſe ſuſpectam, dicis* etſi aliquando non utens oculo viſus ſim ea ſentire quæ ſine oculo non ſentiuntur, me tamen non eſſe ſemper expertum eandem falſitatem: *tanquam ſi non ſufficiat ad dubitandum, quòd errorem aliquando deprehenderimus; & tanquam ſi fieri poſſet, ut ſemper quoties fallimur adverteremus nos falli; cùm è contra in hoc ipſo error conſiſtat, quòd à nobis ſub ſpecie erroris non advertatur. Denique quia ſæpe à me petis rationes, cùm ipſa, ô caro, nullas habes, & tibi probandi onus incumbit, advertendum eſt ad rectè philoſophandum non opus eſſe ut ea omnia quæ non admittimus, quia ignoramus an ſint vera, probemus falſa eſſe, ſed tantummodo eſſe ſummopere cavendum nequid ut verum admittamus, quod non poſſimus probare verum eſſe. Ita cùm deprehendo me eſſe ſubſtantiam cogitantem, formoque clarum & diſtinctum iſtius ſubſtantiæ cogitantis conceptum, in quo nihil eorum quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc planè ſufficit ut affirmem me, quatenus me ipſum novi, nihil aliud eſſe quàm rem cogitantem, quòd ſolum in 2. Meditatione de qua jam agitur affirmavi. Nec debui admittere iſtam ſubſtantiam cogitantem eſſe quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habui rationem quæ id mihi perſuaderet; tu ſi quam habes, tuum eſt ipſam docere, non autem exigere à me ut probem id falſum eſſe, quod non aliam ob cauſam admittere recuſavi, quàm quia mihi erat ignotum. Idem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

enim facis ac si dicenti me jam in Hollandia versari, negares esse credendum nisi probarem me non esse etiam in China, nec in ulla alia mundi parte; quia forte fieri potest ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diversis existat. Cùm vero addis, mihi etiam probandum animas brutorum esse incorporeas, & crassum corpus nihil conferre ad cogitationes, *testaris te non modò ignorare cujus sint partes probandi, sed etiam quid à quoque sit probandum: nam ego neque animas brutorum puto esse incorporeas, nec crassum corpus nihil conferre ad cogitationem; sed tantùm, istarum rerum considerationem nullo modo esse hujus loci.*

INSTANTIA.

I. *Nihil-ne impugnatum, ac propositum, quod responsione fuerit dignum.*

INcipis cum eorum fastidio, quæ de nutritione sunt dicta; sed hoc nihil mirum, quia cùm non sis corpus, aut nullis, aut certè humanis his nostris non pasceris cibis. Dicis *me rationes tuas non impugnare*; Sed tua culpa est, qui nõ corpus cùm sis, parturiisti adeò jejunas, ut adversus eas dimicans tenueis umbras diverberârim. Quod *dissimulare me eas* dicis; beabis, si ostenderis quampiam à me dissimulatam. Nempe nihil aliud expetii, quam agnoscere aliquam; veritatẽ quippe requirens, & non impugnaturus sanè, sed avidissimè complexurus, exosculaturus, & ut sic dicam, adoraturus. Non sui verò, meo dolore, adeò fœlix, ut voti compos evaserim; qui esse non potui adeò levis, ut insomnia, deceptiones, delusiones, dicentis vocem, authoritatem, supercilium, pro rationibus duxerim. Dicis *me referre imperfectas, & truncatas*; sed hoc debuisti ostendere; siquidem quòd omnia tua verba aliquando non referam, non obstat quin illorum sensum in pauciora contraham, ne nimio cum tædio singula recenseam. Dicis *me colligere difficultates varias, quæ ab imperitis in tuas conclusiones, affinesve moveri solent*. Scilicet me censu adeò tenui putas, ut micas, & ex mensis quidem mendicantium, colligam; te in mensa regia interim sedente. Sed qualescumq; meæ sunt micæ, testari tamen possum illas ex mea unius mensa deciduas. neque enim, favente Deo, opus est ut hæc ad te scribens viros, aut libros consulam; & cùm superiora conscripsi, quid seu periti, seu imperiti in tuas conclusiones dicerent, non novi. Ea excidere calamo permisi quæ mens sponte suggereret; Tu nisi credis, crede ut voles. Dicis *me quædam colligere, quæ ad rem non pertinent*. Sed vel unum exemplum afferre debuisti, non hac ratione eludere. Dicis *te sustulisse, solvisséve alia suis locis*; at ego loca prorsùs non vi-

di, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

di, & me valdè obstringeres, si germanam quandam solutionem subindicares. Dicis *non opus esse ad omnia, quæ interrogo respondere*; sed an opus fuerit, alii judicabunt; & maximè ubi expenderint, appositè-ne, non *centies*, ut ais, sed vel semel quicquam responderis. Gratificaris posteà, cùm eò te demittis, ut *agere digneris de iis, quæ remorari posse videbuntur Lectores non planè ineptos.* Nempe Lectores præmones, fore, ut habeantur planè inepti, si plana omnia in te non videant, & putent in me esse aliquid, quod attentionem mereri possit: Vnde & subjicis *te eos non curare, quasi in me non rationum vim, sed verborum solùm observare multitudinem valeant.* Ego verò Lectoribus quibuscumque liberrimum facio, ut judicium de te, ac de me, quodcumque tandem voluerint, ferant. Sed tanta esto præfatio de tua illa præfatione.

II. *Illum non demonstrare, sed quæsitum petere, qui probaturus Animam non adolescere, debilitari, aut turbari cum corpore; nihil aliud dicat, quàm uti animam corpore tanquam instrumento.*

Notas consequenter mihi non credi, dum ajo *Mentem* (dixeram ego Animam) *adolescere, ac debilitari cum corpore, nullaque ratione id probo.* Ego verò id non ajo, ut mihi credatur, qui refutare paratus sum: sed propono solùm, ut à te solvatur, qui dicis illam non nutriri, cùm ea tamen, quæ propono ad nutritionem sint consectanea. Ratione porrò alia, quàm evidentia, opus non fuit, ut dum esse diem dicenti alia ratione opus non est, quàm Solis, aut lucis solaris præsentiâ. Scilicet manifestum est adolescere, constare, debilitari hominem non modo secundùm corporis functiones, sed etiam secundùm functiones animi; adeò ut, cum ex operationibus ad principia operantia ducere argumentum liceat, videri possit non modò corpus, sed animus etiam adolescere, constare, & debilitari. Dicis *ex eo, quod Mens non tam perfectè agat in corpore infantis, quàm adulti; ac sæpe vino, aliisque rebus corporeis ejus actiones possint impediri, sequi tamen illam, quandiù corpori est adjuncta, ipso uti, ut instrumento ad eas operationes, quibus ut plurimùm occupatur; non autem perfectiorem, aut imperfectiorem reddi à corpore.* Sed cur non pari modo, ac jure adnotem heic tibi non credi, cùm id ais, neque ulla ratione probas? Animam comparas artifici, corpus instrumento, ac trita illa similitudine usus, addis *non melius inferre me, quàm si ex eo, quod artifex non rectè operetur, quoties malo utitur instrumento, inferrem ipsum artis suæ peritiam ab instrumenti bonitate nanciscì.* O! Si afferre similitudinem, eamque non appositam, esset rationem proponere; quàm bene tecum ageretur! Sed nimirùm ratio non est, & ne appositа quidem est similitudo. Etenim neq; Anima artifex est, qui comparari possit cum fabro, cum scriba,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cum quovis alio artifice: neque corpus est instrumentum, quod comparari possit cum serra, calamo, aut quovis alio instrumento: efficiturque, ut si quid probes, nihil aliud, quàm quæsitum petas. Hoc nempe in quæstione est, sit-ne Anima tam erudita, atque perfecta in arte intelligendi, ac ratiocinandi, dum in corpus ingreditur, illudque per infantiam usurpat, quàm est scriba eruditus, atque perfectus in arte scribendi, dum exigente occasione, aut necessitate usurpat calamum. Objeci porrò ipse non esse, fretus experientiâ, quâ constat animam initio ineruditam, & imperfectam, erudiri sensim, atque perfici adolescente corpore. Respondes tu esse; & cùm experientia oppositа sit, ideò probas esse, quòd anima tam sit quàm scriba, in arte sua est, erudita, atque perfecta. Et repete, ut vitium non scribæ, sed calami est, quòd perversè scribatur; ita imperfectionem esse non animæ, sed corporis, quòd imperfectè intelligatur, eadem semper erit petitio principii. Notas deinde *me, qui caro sim, non videri intelligere quid sit ratione uti, cùm dixi te non semper fuisse falsitatem sensuum expertum.* Igitur ego nõ intellexi, quid esset ratione uti, cùm te rationalem putavi? cùm censui tibi esse credendum, asserenti te deprehendisse sensus interdum fallere, ut dum spectata prope turri, & quadrata deprehensa, deprehendisti sensione vera falsitatem ejus, qua procùl existimâras teretem? Igitur debui te eum habere, qui quousque cogitâris te fortè à Deo decipi, & cætera ista, mente revolvisti, nihil planè veri, ac certi habueris, aut semel delusus credideris, dubitaverisve te semper deludi? Esto, ut voles, cæterùm enim nihil aliud, quàm pugnas adversus tuam umbram.

III. *Postulari jure demonstrationes ab eo, qui se demonstrare gloriatur: & malè remitti probandum in Meditationem* VI, *quod illeic supponitur in ista probatum, ubi tamen probatum non est.*

Pergis deinde hisce verbis, *Denique, quia sæpe à me petis rationes, cùm ipsa, ô caro, nullas habes, & tibi probandi munus incumbit, advertendum est ad rectè philosophandum non opus esse, &c.* Heic nempe jam Magistrum agis, vel Dictatorem potiùs, quando tam severè quasi è suggestu, vel ex arce potiùs Philosophiæ quemadmodum sit agendum, præscribis. Porrò quòd petam sæpe rationes, agnosco id quidem tibi permolestum; sed jure tamen facio, cùm tu jactas te demonstrare, hoc est exquisitissimis rationibus probare quòd dicis; ipseque intereà ejuscemodi rationes nullas video. Tu te, ut Scholæ arbitrum geris; patere ut quos erudire vis, auditores ingenuos agant, ne si ducantur pecorum instar, hoc est si tibi solùm credant, quoniam *Ipse dixeris*, non hominum ductor, sed pecudum existimeris. Et dicito, ô caro, caro; ac magis, magisque

adhûc

adhûc incandeſcens, dic quicquid venerit in buccam, quouſque præcordia detumuerint; ſaltem agnoſcemus quid latuerit intus. Nam cur debeamus dicere, quod Diogenes Antiſtheni, nondum profectò anſam facis, qui nos pari modo rationibus non pellicis. Quod dicis *me id facere, tum cùm nullas rationes habeo, probandique munus incumbit*; videris profecto, Moderator licèt, nondum advertiſſe quod tuum, quod meum munus ſit. Nam tibi, qui dogmata tradis, munus incumbit ea probandi, rationeſque afferendi, quibus illa ſtabilias; mihi, qui nihil doceo, qui erudiri ſolùm volo, qui experior rationes tuas mihi non ſatisfacere, mihi, inquam, non aliud incumbit munus, quàm ut dictata minùs percipiens, proponam tibi dubia, rogem te illa eximas, poſtulem te explices clariùs, & ea, quæ proponis probes evidentiùs. Ex quo fit, ut tametſi alias rationes non habuero (qua de re alii viderint) ea ſaltem ſemper ſuppetat ratio, quòd agente Doctorem te, poſſim jure te, quæ dicta abs te non percipio, interrogare. Fit rurſus, ut tu adverſeris præſcriptæ à te regulæ, dum *mihi ea, quæ dicis, non admittenti (quia ignoro, an vera ſint) probanda eſſe falſa* contendis. Quod ſubdis autem *ſummoperè cavendum, ne quid ut verum admittamus, quod non poſſimus probare verum eſſe*, id ſanè peroptimè dicis; ſed requiro quî applices, quámque conſtanter facto declares? Sequitur enim, *Ita cùm deprehendo me eſſe ſubſtantiam cogitantem, formoque clarum, & diſtinctum iſtius ſubſtantiæ conceptum, in quo nihil eorum, quæ ad conceptum ſubſtantiæ corporeæ pertinent, continetur, hoc planè ſufficit, ut affirmem me, quatenus meipſum novi, nihil aliud eſſe, quàm rem cogitantem, quod ſolùm in ſecunda Meditatione, de qua jam agitur, affirmavi.* Cedò verò, caves-ne heic, ſeu in exemplo ipſiſſimo, ne ut verum admittas, quod verum non probes? Ecquis non ſperaſſet probaturum te aliqua ratione quod admiſſurus eras, ut verum? Et ecce tamen, *Sufficit* inquis, *ut affirmem.* Quàm bellè probas, quod jam innui, exigere te ut de te dicatur illud, αὐτὸς ἔφα. Accipio interim te tota Meditatione ſecunda nihil aliud, quàm affirmare, non verò ratione probare: cùm probaturus-ne ſis in alia, ſuo loco videndum ſit. Quòd ſi dicas te probare in iſta *eſſe te ſolùm rem cogitantem*; Detur id gratis, ſed quænam intereà tua iſta ſubtilitas eſt, ut & ſperes te eliciturum concluſionem hanc, *Ergo res corporea non ſum*; & id ipſum reſerves in Meditationem aliam, quaſi non in iſta jam aſſumpſeris, tanquam principium. Quæſo te enim, quomodò potes probare, ſeu oſtendere *eſſe te ſolùm Rem cogitantem?*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Profectò non-niſi inductione rerum omnium ; in quibus corporeæ cùm ſint, oportet in ipſa enumeratione, rejectioneque earum, quæ ipſe non es, præmittas hoc quoque, *Non ſum etiam res ulla corporea* ; aut certè ſi velis ſyllogiſtice, breviterque concludere, oportet ita ratiocineris,

Aut ego ſum res corporea ſolùm, aut cogitans ſolùm, aut corporea, & cogitans ſimul.

Atqui non ſum res corporea ſolùm, neque corporea, & cogitans ſimul.

Igitur ſum Res cogitans ſolùm.

An-non igitur, ſi ſemel probaſti in ſecunda Meditatione *Te eſſe ſolùm rem cogitantem*, probaturus es deinde ineptè te non eſſe corpoream rem, ex eo principio quòd ſis ſolùm Res cogitans; cùm hoc ex illo probaveris, ac in paralogiſmum, ſeu vitium argumentationis incidas Diallelum vocatum? Et nonne rem nequicquam differs in Meditationem aliam, quæ prima omnium præſtita ſit ; ut præſtare ſanè es conatus, cùm attendiſti, cogitaſti, revolviſti, & omnibus rebus corporeis rejectis dixiſti, *Iam corpus non habeo*, concluſiſtique, *Sum igitur præcisè tantùm res cogitans.*

IV. *Illum, qui dicit non habere ſe rationem, quare Animam dicat corpus tenue, non idcircò demonſtrare, quòd Anima tenue corpus non ſit.*

Dicis *te non debuiſſe admittere iſtam ſubſtantiam cogitantem eſſe quoddam corpus agile, purum, tenue, &c. quandoquidem nullam habuiſti rationem, quæ id tibi perſuaderet.* Prætereo te heic attribuere nimiùm. Contentus fueras dicere, *te eſſe ſolùm rem cogitantem* ; nunc ſic rem explicas, quaſi dixiſſes *te eſſe ſolùm Subſtantiam cogitantem* ; ſicq; ſubjectum mutas, & in terminis, ut loquuntur, non manes. An quia putas Rem, & Subſtantiam ſynonyma eſſe, & ea, quæ vocant accidentia, eſſe tantum modos? At cùm Res, & Nihil opponantur, & modi non ſint nihil, ſed aliquid ampliùs, quàm merum nihil ; ſunt igitur res aliquæ, non ſubſtantiales quidem, ſed tamen modales ; quare & vox Res non Subſtantiæ ſynonyma, ſed communis ipſi, ac modo, atque adeò transſcendens, ſynonymáque cum Ente erit. An quia lucrari exinde vis, ne tibi poſſit objici, poſſe te eſſe ſolùm modum, qualitatem nempe, ſive facultatem, quæ cogitare perinde cenſearis, ac albedo vulgò dicitur diſgregare viſum? At quouſque ex tuo principio *Ego ſum*, deduxeris, oſtenderiſque quid ſubſtantia, quid modus ſit, & quomodo modus eſſe, agereve ſine ſubſtantia non valeat, id ſupererit tibi objiciendum. An quia me ſæpe reponente non noſſe te clarè, & diſtinctè, qualis-nam res ſis, quæ es cogitans, devitari ſcopulum credis, cùm te jam dicis ſubſtantiam?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſtantiam? At difficultas eadem; quoniam pari modo non noſti qualis ſis ſubſtantia, quæ es cogitans. Verùm hæc ut dixi, prætereo, & conſidero ſolùm, quod ais, *te non debere ſine ratione admittere ſubſtantiam cogitantem eſſe corpus tenue*. Nam præclarè id fieri agnoſco; at non agnoſco cur ſine ratione non eſſe corpus tenue admittas. Vt enim, ſi quis, poſtquam conſiderârit ventum vt ſubſtantiam volantem per aërem, & attenderit ipſam non eſſe Aquilam, telum, nubem, aut quicquid eſt aliud rerum tranſvolantium; dicat non debere ſe admittere iſtam ſubſtantiam eſſe corpus tenue, quòd rationem non habeat, qua id perſuadeatur; rectè quidem faciat, quatenus rationem non habens continet aſſenſum; at ſi quia rationem non videt, nullam eſſe exiſtimet, atque idcircò ſine alia ratione pronunciet volantem ſubſtantiam, quæ eſt ventus, non eſſe corpus tenue, tum non rectè faciat; quoniam ſeu alii ſciant, ſeu neſciant, poteſt tamen eſſe ratio aliqua, quæ conficiat ventum eſſe tenue corpus: Vt ille, inquam, ita ſe habeat; ita videris tu te habere circa cogitantem ſubſtantiam. Quippe tametſi rationem non habeas, cur eſſe tenue corpus admittas, non habes tamen aliunde, quare non admittas, præter ignorantiam rationis, quæ ſi loco rationis habenda ſit, ecquid denique non ſit admittendum? Dices poſſe illum facilè advertere ventum volantem ſuſcitare pulveres, commovere arbores, proſternere homines, turbare æquora, & id genus cætera, quæ corpoream arguunt ſubſtantiam; At cum tu vides mentem cogitantem excitare ſpiritus, agitare membra, commovere affectus, turbare totum intus hominem, immittere ſanguinem in faciem, retrahere in pectus, exſtaticum facere, exanimare, & ſimilia; annon iſta quoque corporeæ ſubſtantiæ argumenta ſunt? Non quòd ego rationes dicam, ſed quòd videri rationes poſſint, quas te oporteat ſolvere, & ubi ſolveris, non ſequatur, non eſſe alias, quoniam tu ignores. Vno verbo, licet quidē tibi affirmare de re, quod de illa noſti; at affirmare ipſam nihil eſſe, niſi quod noveris, non licet. Et dum ita ratiocinaris,

Subſtantia cogitans non eſt id, cujus admittendi rationem non habeo:
Atqui admittendi illam eſſe corpus tenue, rationem non habeo:
Igitur corpus tenue non eſt.

Vides te à tua cognitione argumentari ad id quod res eſt; & loco demonſtrationis, tuam authoritatem ex præſumpta notitia omnimoda, ingerere. Addo aliud fallaciæ caput ex tua hac ratiocinatione:

Illa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Illa sunt reipsâ distincta, quæ ego distinctis conceptibus considero:

Atqui substantiam cogitantem, & substantiam corpoream distinctis conceptibus considero:

Igitur substantia cogitans, & substantia corporea, sunt inter se reipsâ distinctæ.

Verum quia hæc est rejecta abs te in Meditationem sextam, ideò videndum illeic loci quid objecerim, quid responderis, quàm bellè satisfeceris.

V.

Non ex eo, quod cogitationis, & corporeitatis distincti conceptus sint, probari res esse reipsâ distinctas; Ac non debuisse dissimulari quod objectum fuerat de Brutorum ratiocinio, deque cerebri ad ratiocinandum necessitate.

Iam, cùm dicis *me debere docere, non exigere à te, ut probes falsum esse, Animam non esse corpoream*; Vides me, qui non profiteor Animam esse reipsâ corpoream, non debere id docere; posse verò intereà exigere jure abs te, ut probes non esse corpoream, qui esse non corpoream doces. Ac lepidè quidem elaberis, cùm ais, *non aliâ ob caussam recusasse te admittere animam esse corpoream, quàm quia id tibi erat ignotum.* Nam non exigo quidem, ut probes quod ignorare te dicis, animam nempe esse corpoream; sed, exigo solùm ut probes quod te pernosse profiteris, nempe animam esse non corpoream. Lepidius est, quod dicis *me idem facere, ac si dicenti te jam in Hollandia versari, negarem credendum, nisi probares te non esse etiam in Sinna, nec in alia ulla Mundi parte, quia fortè fieri potest, ut idem corpus per divinam potentiam duobus in locis diversis exsistat.* O! si tam apertam faceres animæ substantiam, quàm aperta est tui exsistentia in Hollandia, dum in ea versaris, quàm rescinderes, imò quàm non faceres ansam postulandi ista à te? Querebaris non multò antè, quòd viderer nimium attribuere sensibus; Ego verò sanctè affirmo non quæsiturum me ineptè, sis-ne in Sinna, an alibi, (& ne ob illam quidem rationem, quam heic nequicquam, & intempestivè intermisces, ut provoces me ad Theologiam, qui id cavi sollicitè, ne conqueri posses te philosophicè agentem traduci ad Theologica) non inquam id requisiturum, ut probes te esse in Hollandia; Etenim satis, superque erit ipsa oculorum meorum attestatio. At facere-ne idem debeo, cùm ex eo, quòd cogitans sis, te esse incorporeum infers? Est-ne consequutio tam clara, quàm præsentia tui in Hollandia? Insinuavi jam hujus tuæ consequutionis fallaciam: ex eo enim, quòd in conceptu *cogitationis*, *conceptus corporeitatis* non includitur, infers eam rem quæ cogitat, non posse esse corpoream; quod perinde est, ac si quia in conceptu tuæ paternitatis respectu tui filii, non includitur conceptus tuæ filiationis respectu tui patris, inferas te filii tui patrem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

trem, non posse esse tui patris filium. An non proinde, quemadmodum ista conceptuum distinctio non obstat, quin, cùm sis Pater, sis etiam filius; sic neque illa obstat, quin res cogitans, sis etiam corporea. An non jure quoque objeci superesse tibi, quod dissimulas, ut ostendas vim cogitandi supra naturam corpoream esse? Denique dicis *me ignorare cujus sint partes probandi, & quid à quoque probandum sit, cùm addo tibi probandum esse animas Brutorum esse incorporeas, & corpus hoc crassum nihil ad cogitationem conferre; Quia scilicet tu non putas animas Brutorum esse incorporeas, nec crassum corpus nihil conferre ad cogitationem*; concludisque *harum rerum considerationem nullo modo esse hujus loci.* Næ tu verò heic lepidissimus es, qui adeò solerter dissimulas, quorsum id dixi tibi probandum. Etenim tua quidem positio diserta non fuit, *Animas Brutorum esse incorporeas*; sed cùm illa tamen sequatur ex eo quod Bruta cogitent, quodque tu ex cogitatione Naturam arguas incorpoream; ideò providendum tibi censui, quî defendere ipsam possis. Nam aut negare debes, ex eo, quod res aliqua sit cogitans, inferri legitimè eam esse incorpoream; aut negare Animam Bruti non esse rem cogitantem, hoc est, ut postea interpretaris, imaginantem, sentientem, dubitantem, nolentem, volentem, &c. aut concedendum planè est animam Bruti esse incorpoream. Non fuit quidem etiam diserta positio *Nihil crassum corpus, seu cerebrum ad cogitationem conferre*; Sed cùm illa tamen sequatur ex eo, quod tu nihil contueris in re cogitante, quod ad naturam corpoream pertineat; ideò censui quoque tibi providendum, qui ipsam tueri consequenter valeas; Nam aut in re cogitante est dependentia à corpore crasso, puta cerebro; aut cerebrum nihil juvat, officitve ad cogitandum. Patet proinde, num jure putes harum rerum considerationem nullo modo esse hujus loci; cùm nihil potuisset esse magis, nisi tu voluisses datâ operâ declinare difficultates.

DVBITATIO IV.

De non probata consequutione illa, Sum igitur præcisè res cogitans, id est Mens, animus, intellectus, ratio.

COncludis, *Sum igitur præcisè Res cogitans, id est Mens, sive animus, intellectus, ratio.* Heic ego agnosco me hallucinatum. Existimabam enim me alloqui animam humanam, seu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

internum illud principium, quo homo vivit, sentit, loco movetur, intelligit: & alloquebar tamen solam mentem: quippe quæ non modo corpus exuit, sed exuit quoque animam ipsam. An-ne id facis, vir eximie; antiquorum illorum instar, qui cum putarent animam diffusam toto corpore: principem tamen partem τὸ ἡγεμονικὸν habere sedem opinabantur in determinata parte corporis, ut in cerebro, aut in corde. Non quod censerent animam quoque in ea parte non reperiri, sed quod crederent animæ illeic existenti mentem veluti superaddi, coadunarique, & unà cum illa partem informare. Et debebam sanè id commeminisse ex disputatis in illa tua dissertatione de Methodo. Visus enim es in ea velle munia hæc omnia, quæ animæ tam vegetativæ quàm sensitivæ tribuuntur, non dependere à rationali, posseque etiam exerceri antequam illa adveniat, ut exercentur quoque in Brutis, in quibus rationis nihil esse contendis. Sed nescio quo pacto oblitus id fueram, nisi quia dubius remanseram, illudne principium quo tam nos, quam Bruta, vegetamur atq; sentimus, non velles dici animam, sed animã propriè esse nostram mentem: cùm tamen illud principium dicatur propriè animare; Mens nihil aliud præstet, quàm ut cogitemus; quod tu quidem fieri asseris. Vtcumque id fuerit, dicare jam Mens, atque esto Res cogitans præcisè. Subdis, *solam cogitationem non posse divelli à te.* Hoc verò non est, cur tibi negetur: si præsertim sis sola Mens, & nolis tuam substantiam à substantia animæ plusquàm consideratione distinctam. Quanquam hæreo, an cum dicis *non posse cogitationem divelli à te*, intelligas te, quandiu es, indesinenter cogitare. Id sanè conforme effato Philosophorum celebrium, qui immortalitatem tuam probaturi, assumpsere te perpetuò moveri, seu, ut ego quidem interpretor, cogitare perpetuò: verùm ii non persuadebuntur, qui non capient quo modo possis aut per soporem lethargicum, aut in utero etiam, cogitare. Quo loco hæreo prætereà, an existimes te in corpus, illiusve partem intra uterum, aut ab exortu, esse infusam. Sed nolo molestiùs id inquirere, neque rogitare, an reminiscaris quid in utero, primisve ab exortu diebus, mensibus, aut annis cogitaveris, neque, si id sis responsura, quamobrem oblita omnium fueris. Insinuo duntaxat, ut memineris, quàm obscura, quàm tenuis, quàm penè nulla esse potuerit temporibus illis tua cogitatio. Pergis, *te non esse compagem membrorum, quæ corpus humanum appellatur.* Id verò admittendum est, quia spectaris solùm, ut res cogitans, & pars humani compositi ab hac exteriore, crassioreque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

sioréque distincta. *Non sum etiam*, inquis, *tenuis aliquis aër istis membris infusus, non ventus, non ignis, non vapor, non halitus, non quicquid mihi fingo: supposui enim ista nihil esse; manet positio.* Heic autem consiste, ô Mens, & positiones, seu potius fictiones illæ tandem facessant. *Non sum*, inquis, *aër, aut aliquid tale:* at si anima tota tale quidpiam est; quorsum tu, quæ censeri potes pars animæ nobilissima, non censearis quoque esse quasi flos, seu portio subtilissima, purissima, actuosissimaque illius? *Fortassis*, inquis, *hæc, quæ suppono nihil esse, sunt aliquid, neque diversum ab eo me quem novi; nescio tamen, nec de hoc jam disputo.* Sed si nescis, si non disputas: cur te nihil esse istorum assumis. *Novi*, inquis, *me existere; hujus autem rei notitia præcisè non potest pendere ab eo, quod non novi.* Hoc esto; sed memineris te nondum fidem fecisse, quòd non sis aër, non vapor, non alia.

RESPONSIO.

Quæris hic obscuritatem ex æquivocatione vocis anima; *sed quam ego tam accuratè sustuli suis locis, ut hîc pigeat repetere. Itaque dicam tantum nomina ut plurimum imposita fuisse ab imperitis, ideóque non semper satis aptè rebus respondere; nostrum autem non esse illa mutare postquam usu recepta sunt, sed tantùm licere ipsorum significationes emendare, cùm advertimus illas ab aliis non rectè intelligi. Sic quia fortè primi homines non distinxerunt in nobis illud principium quo nutrimur, crescimus, & reliqua omnia nobiscum brutis communia sine ulla cogitatione peragimus, ab eo quo cogitamus; utrumque unico* animæ *nomine appellarunt; ac deinde animadvertentes cogitationem à nutritione esse distinctam, id quod cogitat vocarunt* mentem, *hancque animæ præcipuam partem esse crediderunt. Ego verò animadvertens principium quo nutrimur toto genere distingui ab eo quo cogitamus, dixi* animæ *nomen, cùm pro utroque sumitur, esse æquivocum; atque ut specialiter sumatur pro* actu primo, *sive* præcipua hominis forma, *intelligendum tantùm esse de principio quo cogitamus; hocque nomine mentis ut plurimum appellavi, ad vitandam æquivocationem:* Mentem *enim non ut animæ partem, sed ut totam illam animam quæ cogitat consídero. Hæres verò, inquis,* an ego existimem animam semper cogitare. *Sed quidni semper cogitaret, cùm sit substantia cogitans? & quid miri quòd non recordemur cogitationum quas habuit in matris utero, vel in lethargico, &c. cùm ne quidem recordemur plurimarum, quas tamen scimus nos habuisse dum essemus adulti, sani, &*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

vigilantes. Ad recordationem enim cogitationum quas mens habuit, quandiu corpori est conjuncta, requiritur ut quædam ipsarum vestigia in cerebro impressa sint, ad quæ se convertendo, sive se applicando recordatur. Quid autem miri si cerebrum infantis, vel lethargici vestigiis istis recipiendis sit ineptum? Denique ubi dixi, forsan fieri posse, ut id quod nondum novi (*nempe meum corpus*) non sit diversum ab eo me quem novi (*nempe à mea mente*) nescio, de hac re non disputo, *&c. objicis*, si nescis, si non disputas, cur te nihil esse istorum assumis? *Vbi falsum est me quicquam assumpsisse quod nescirem; nam planè è contra, quia nesciebam essetne corpus idem quod mens necne, nihil ea de re assumpsi, sed solam mentem consideravi; donec postea in 6 Meditatione illam realiter à corpore distingui, non assumsi, sed demonstravi. Tu verò, ô caro, in hoc plurimum peccas, quod cum nullam, vel minimam habeas rationem ad probandum mentem à corpore non distingui, nihilominus tamen id assumis.*

INSTANTIA.

I. *De usurpatione vocum Animæ, ac Mentis: deque cogitatione in utero, & per Lethargum.*

FAlleris, cùm dicis me obscuritatem ex æquivocatione vocis Animæ quæsiisse; quando reperias neminem, qui seu cognoscendo, seu loquendo perspicuitatis amantior sit, qui agat candidiùs, qui minùs de voce, aut nomine certet, qui minùs contendat ex verbis obscuris, aut æquivocis venari famam subtilitatis. Prætulerim certè delirus videri, quàm eo modo loqui, ut laborem audienti, vel legenti faciam, & non quisque capiat quod dicere volo, experiaturque se sua mente illud consequi, quod habeo in mente: Quippe nisi id sit sublime, est tamen captu facile; & si quidquam sit, quod non capiam, ingenuè profiteor me non capere, ne, si alii non capiant, delusos se conqueri possint. Demiror proinde quî dicas me obscuritatem quæsiisse, ubi claritatem solùm quæsii, in iis quæ tu dixisti obscurè; quæque proinde ansam fecerunt, ut distingueres, explicaresque rem luculentiùs. Hèinc cœpi te dicere Mentem, postquam cœpisti te potiùs Mentem, quàm Animam dicere, nihil moratus, quod cùm velles te haberi ut mentem, non tamen ut mens loquereris, sed permistim atque confusè nunc ut mens, nunc ut totus homo. Sic nihil jam moneo, quod faceret alius, circa id, quod statuis illud principium, quo nutrimur, distingui toto genere ab eo, quo cogitamus; sed simpliciter accipio quod dicis, Animam, seu Mentem à te non ut partem, sed ut totam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

totam illam Animam, quæ cogitat, considerari; neque insisto, fore igitur in homine, & quovis animali duas Animas, unam, à qua sit cogitatio; aliam, à qua nutritio, accretio, generatio; aut certè nutritionem, accretionem, generationem ad aliud principium, quàm ad Animam pertinere. Circa id porrò, quod hæseram, an existimares Animam, seu Mentem semper cogitare; admittis ipse *cogitare etiam per Lethargum, ac in utero:* Et quia præmonueram nolle me, si ita sentires, molestus esse in rogitando, earum-ne rerum recordarere, quas per ea tempora cogitasses, concedis te non recordari, ob non impressa in cerebro cogitationum vestigia. Hoc autem loco, si quæram ex te, Quod-nam igitur habes argumentum, quo fidem tibi facias te per ea tempora cogitasse? Non sanè ipsam experientiam in testimonium afferes, sed tuam illam definitionem, qua Mentem describis cogitantem substantiam. Et vide, si alius definiret cogitativam, cogitatricem, aut cogitationis capacem substantiam, quàm non cogeretur admittere etiam Lethargicum cogitare? Nempe tu non alia ratione, aut necessitate admittis, quàm quia per actionem potiùs, quàm per facultatem definis; id verò absque necessitate fit, neque probari potest sine petitione principii, non fieri absque necessitate. Nihil de cogitatione in utero dico, in quo si Embryo quid cogitat, non videtur sanè id esse neque cælum, neque terra, neque lux; neque proprium corpus, neque anima, neque quicquam aliud sive intra sive extra sua involucra; sed ad summum copia, aut penuria alimenti; situs commodus, aut incommodus, pauculaque hujusmodi, quæ ad tactum præsertim spectant, & de quibus ut continuò, continuóque, seu incessanter, & absque ulla intermissione cogitet, ipse non moror, tu qui es oculatior, quique perspicis, dicito, ut voles.

II. *Responsionem de ineptitudine cerebri in infante, aut Lethargico ad rerum vestigia recipienda, nullam esse.*

In eo solùm hæreo, quod ais *ad recordationem cogitationum, quas mens habuit, quandiu corpori est conjuncta, requiri, ut quædam ipsarum vestigia in cerebro impressa sint, ad quæ se convertendo, sive applicando recordatur; neque esse mirum, si cerebrum infantis, vel Lethargici vestigiis istis recipiendis sit ineptum.* Imprimis enim, quia mens uti cerebro per lethargum non potest, & nihilominùs cogitat, erunt sanè cogitationes, quas Lethargicus elicit, omniũ perfectissimæ, purissimæ, clarissimæ, desiderabilissimæ; mensque ipsa tum se habebit quasi in statu separationis, ac sese ipsa beatè fruetur, eritque cur debeat hujusmodi statum alii cuilibet, quem per hanc vitam habet, præferre.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

An tamen hæc ita se habeant, qui meliùs, quàm ego, perviderint, dicant. Deinde, cum Mens in se non habeat vim, qua recordetur eorum, quæ per se, & non adjuta corpore judicat, quàm imperfecta aliunde erit? Videlicet memoria caret, neque prodest ipsi aliquid novisse, cùm nihil prorsùs repetere ex antè cogitatis valeat. Quàm debet ergo expetere conjunctionem cum corpore! quàm exhorrere separationem! cùm donec est cum corpore, meminisse possit; ubi corpus abest, omnia excidant; & cogitare quidem, sed nihil penitùs meminisse possit. Ad-hæc, cùm cogitatio sit actio incorporea (elicita videlicet ab incorporeo principio) potestne corporeum habere vestigium? Et, cùm cerebrum sit corporeum, potest-ne vestigium incorporeum excipere? An explicare nobis potes, qualenam sit istud vestigium? quomodo imprimatur? quomodo remaneat? Nam esse quidem in cerebro vestigia specierum, quæ hauriuntur sensibus, aut sensionum ipsarummet, quæ à facultate imaginatrice in eo veluti defiguntur, minùs profectò mirum sit; at vestigia cogitationum, quæ sunt omninò incorporeæ, quæ extensione, figura, colore, cæterisque omnibus accidentibus, adjunctisve corporeis carent, imprimi in cerebro, quod non nisi hujusmodi accidentium, adjunctorumve capax est, id dici stupore est dignum: nisi tu qui dicis, si quod dicis, capis, efficere potes ut ipsi capiamus. Requirere prætereà possem, quonam modo intelligas mentem sese convertere, quomodo sese applicare ad cerebrum, speciemve in ea exsistentem, ipsa præsertim incorporea, immutabilis, inextensa? Sed quia requisivi affinia circa Meditationem sextam; ideò videndum in ea erit quid ad illa responderis, quemadmodum etiam circa id, quod heic subjicis te in ea meditatione non assumpsisse, sed demonstrasse.

III. *Iterum non præstari heic quod in Meditatione sexta supponetur præstitum: ac vitiosam esse consequutionem, cognosco me præcisè tantùm rem cogitantem; Ergo sum tantùm præcisè res cogitans.*

Heic Loci, quia tu dixeras, *fortassis hæc quæ suppono nihil esse*, hujusmodi autem erant omnia corpora, ac nominatim tenuia, ut ventus, &c. *Sunt aliquid, neque diversum ab eo me quem novi*, (id est à cogitante substantia) *nescio tamen, nec de hoc jam disputo*; subjunxeram ego, Sed si nescis, si non disputas, cur te nihil esse istorum assumis? scilicet non ventum, non aliud ex tenuibus corporibus, quæ mox antè enumeràras? jam tu respondens quereris, *quod dixerim te assumpsisse quicquam, quod nescires.* Sed verbis coram positis non puto quicquam reponendum: & maximè cùm ostensum sit te aut assumpsisse, aut nihil probasse, ubi ita concluseris, *Sum igitur præcisè tantùm res cogitans.* Placet potiùs ingenuam confessionem admittere,

&,

&, quod ad calcem Dubitationis feci, te iterum heic admonere, ut illius memineris, videlicet, poſtquàm dixiſti, *Sum igitur præcisè tantum Res cogitans* : dici à te neſcire te, neque hoc loco diſputare, *An ſis compages membrorum, quæ corpus humanum appellatur ; an tenuis aliquis aër iſtis membris infuſus, an ignis, an vapor, an halitus, &c.* Exinde nempe ſequuntur duo ; Vnum eſt, fore, ut ſi cùm ad illam tuam demonſtrationem, in Meditatione ſexta pervenerimus, deprehendaris nuſquam probaſſe te non eſſe compagem membrorum, aut tenuem aërem, vaporem, &c. non poſſis illud tanquam probatum, aut conceſsũ aſſumere. Alterum, te immeritò hiſce verbis jam concluſiſſe, *Sum igitur præcisè tantùm res cogitans*. Quid ſibi enim vult illa vox *tantùm* ? An non reſtrictiva eſt, ut ſic loquar, ad ſolam rem cogitantem ; & excluſiva aliarum omnium, inter quas ſunt compages membrorum, tenuis aër, ignis, vapor, halitus, & cætera corpora ? An cùm ſis Res cogitans, noſti te prætereà harum nullam eſſe? Reſpondes perſpicuè te id ignorare. *Neſcio*, inquis, *jam non diſputo*. Cur igitur dicis *te eſſe tantùm rem cogitantem*? An non id dicis quod ignoras ? an-non infers id quod non probas ? an-non deſtruis id, quod ſtruxiſſe te arbitraris ? En nempe tuum ratiocinium,

Qui ſcit ſe eſſe rem cogitantem, & neſcit an ſit prætereà res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c. ille eſt præcisè tantùm res cogitans :

Atqui ego ſcio me eſſe rem cogitantem, & neſcio an prætereà ſim res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c.

Igitur ſum præcisè tantùm res cogitans.

Non retexo ; quia ſufficit rem, ut ſe habet, propoſuiſſe. Adnoto ſolùm, cùm propoſitio videatur eſſe adeò abſurda, non abs re ſuperiùs admonuiſſe me cavendũ tibi non modò eſſe ne quid imprudenter in locum tui aſſumeres, ſed etiã ne non ſatis aſſumeres, & noſcens aliquid de te, hoc eſſe tuam totam naturam putares. Vnde & jam dico te rectè ratiocinantẽ potuiſſe duntaxat in hunc modum arguere,

Qui ſcit ſe eſſe rem cogitantem, & neſcit an ſit prætereà res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c. ille ſe novit præcisè tantùm rem cogitantem :

Atqui ego ſcio me eſſe rem cogitantem, & neſcio an prætereà ſim res alia, utpote compages membrorum, tenuis aër, &c.

Igitur ego novi me præcisè tantùm rem cogitantem.

Hoc ſanè modo legitimè, ac verè concluſiſſes, nemoque tibi ſuccenſuiſſet, ſed attendiſſet ſolùm ad ea, quę potuiſſes deducere; Nunc autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

autem cùm tantum discriminis sit inter hasce duas conclusiones *Sum præcisè tantùm res cogitans*, *& Novi me præcisè tantùm rem cogitantem*, quis te procedente ab eo quod nosti, ad illud quod es, ferre paralogismum possit?

DVBITATIO V.

De non probata Intellectus, Et Imaginationis distinctione; quasi Intellectio sine imaginatione sit.

DEscribis consequenter quid sit, quod imaginationem appellas. Dicis quippe, *imaginari nihil esse aliud, quàm contemplari figuram, imagineve rei corporeæ.* Videlicet, ut inferas te alia cogitationis specie, quàm imaginatione cognoscere naturam tuam. Attamen, cùm tibi pro tuo arbitratu imaginationem definire liceat; quæso te, si corporea sis, ut nondum probasti oppositum, cur non contemplari te possis sub figura, imagineve corporea: &, quæso te, dum contemplaris, quid-nam experiris tibi obversari, præter substantiam quandam puram, perspicuam, tenuem, instar auræ universum corpus, vel cerebrum certè, illiusve partem pervadentis, animantis, functiones tuas illeic obeuntis? *Cognosco*, inquis, *nihil eorum, quæ possum imaginationis ope comprehendere, ad hanc, quam de me habeo, notitiam pertinere.* Verùm quomodo cognoscas non dicis, & cùm paulò ante statuisses, nescire te adhuc istane ad te pertinerent; unde-nam quæso id jam concludis? Pergis, *Mentem esse ab istis diligentissimè evocandam, ut suam ipsa naturam quam distinctissimè percipiat.* Id rectè mones; sed postquam ipsa te diligentissimè avocasti; renuncia, quæso, quàm distinctè naturam tuam perceperis. Nam dicere solùm te esse rem cogitantem, operationem memoras, quam omnes prius tenebamus, sed operantem substantiã, qualis nempe sit, quomodo cohæreat, quomodo ad agendum tam varia tam variè sese comparet, ac hujusmodi cætera prius ignorata nobis non declaras. Dicis, *percipi intellectu, quod imaginatione* (quam idem esse statuis cum sensu communi) *non potest.* Sed, ô bona Mens, docere-ne potes plureis intus esse, & non unicam, simplicemve facultatem, qua quidvis demum cognoscamus? Cum ego Solem oculis apertis intueor, manifesta est sensio. Cùm deinde oculis clausis Solem apud me cogito, manifesta est interna cognitio. At quomodo tandem discernere valeam me sensu communi, seu facultate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tate imaginatrice, non verò mente, ſeu intellectu percipere Solem: adeò ut poſſim pro libitu nunc intellectione, quæ non ſit imaginatio; nunc imaginatione, quæ non ſit intellectio, Solem comprehendere? Sanè, ſi cerebro turbato, & imaginatrice læſa, intellectus conſtaret, qui functiones proprias, puraſque obiret, tum poſſet intellectio tam dici diſtingui ab imaginatione, quàm imaginatio à ſenſione externa: at quia ſecus eſſe contingit, facilè profectò non eſt appoſitum ſtatuere diſcrimen. Dicere certè, ut tu facis, *imaginationem tunc eſſe, cùm rei corporeæ contemplamur imaginem:* vides cùm non alia ratione contemplari corpora liceat, fore igitur corpora imaginatione ſolùm cognoſcenda; aut ita certè, ut facultas alia cognoſcens diſcerni non valeat. Dicis *fieri adhuc non poſſe, quin putes res corporeas, quarum imagines cogitatione formantur, exploranturque ſenſibus, diſtinctiùs agnoſci, quàm iſtud neſcio quid tui, quod in imaginationem non cadit: ut mirum ſit res dubias, & à te alienas diſtinctiùs cognoſci, atque comprehendi.* Sed primum per-optimè facis, cùm dicis, *illud neſcio quid tui*: revera enim neſcis quid ſit, ſeu quæ natura ejus ſit: nec proinde potes certior fieri, id-ne hujuſmodi ſit, quod in imaginationem cadere non poſſit. Deinde omnis noſtra notitia videtur planè ducere originem à ſenſibus: & quamvis tu neges quicquid eſt in intellectu, præeſſe debere in ſenſu: videtur id eſſe nihilominus verum, cùm niſi ſola incurſione, κατὰ περίπτωσιν ut loquuntur, fiat; perficiatur tamen analogiâ, compoſitione, diviſione, ampliatione, extenuatione, aliiſque ſimilibus modis, quos commemorare nihil eſt neceſſe. Nihil proinde mirum, ſi ea, quæ per ſe incurrunt, & percellunt ſenſum, impreſſionem vehementiorem in animo faciant, quàm quæ animus accepta ſolùm occaſione ex rebus in ſenſum incidentibus ſibi ipſa fingit, atque comprehendit. Et vocas tu quidem dubias res corporeas, ſed ſi verum fateri vis, non minus certa es exiſtere corpus, intra quod verſaris, & iſta omnia, quæ te circumſtant, quàm exiſtere te ipſam. Et cùm ipſa te tibi ipſi ſola operatione, quæ cogitatio dicitur, manifeſtas; quid hoc eſt, reſpectu manifeſtationis hujuſmodi rerum? Quippe non modò manifeſtantur variis operationibus, ſed & aliis prætereà multis evidentiſſimis accidentibus, magnitudine, figura, ſoliditate, colore, ſapore, &c. adeò ut quamvis extra te ſint, nihil mirum, ſi ipſas diſtinctiùs, quàm te cognoſcas, comprehendaſque. At quonam modo fieri poteſt, ut rem alienam meliùs, quàm teipſam intelligas? quo nempe modo oculus videt cætera, non videt ſe ipſũ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

RESPONSIO.

QVæ de imaginatione ſcripſi ſatis clara ſunt attendenti, ſed nihil miri ſi forte iis qui non meditantur ſint perobſcura. Moneo autem ipſos, ea quæ ad hanc quam de me habeo notitiam non pertinere affirmavi, non pugnare cum iis quæ dixeram antea me neſcire an ad me pertinerent; quia planè aliud eſt pertinere ad me ipſum, quàm pertinere ad eam quam de me habeo notitiam. Quæcunque hîc habes, ô Caro optima, non tam mihi videntur eſſe objectiones, quàm obmurmurationes quædam nulla reſponſione indigentes.

INSTANTIA.

I. *Eum, qui cognoſcit aliquid ſui, non propterea ſe cognoſcere totum; & qui dicit ſe nihil agnoſcere in ſe, quod in imaginationem cadat, non eum propterea ſuam naturam diſtinctiſſimè percipere.*

QVæ ego de Imaginatione in unum conduxeram, tu Epiſtolam meam dividens, cyphraſque apponens in articulos diſtinxiſti duos; ego verò rurſus compello in unum; ſed perinde eſt. Mones nos, (quibus non miraris obſcura eſſe, quæ ſcripſiſti, quandoquidem non meditamur) Mones, inquam, nos, *planè aliud eſſe pertinere ad te ipſum, aliud pertinere ad eam, quam de te habes notitiam.* Proh! quàm præclarè! Siquidem hoc mirè confirmat incidiſſe te in paralogiſmum, quem ad calcem Dubitationis ſuperioris objecimus. *Aliud eſt pertinere ad te ipſum*, hoc eſt reperiri in te, ſive cogites, ſive non cogites; *aliud pertinere ad eam, quam de te habes notitiam*, hoc eſt terminare tuam notitiam, ſeu fieri objectum tuæ cognitionis: nihil verius potuit abs te dici. At quia potes ipſe pertinere ad tui notitiam, ſeu fieri objectum tuæ cognitionis, non ſecundùm te totum, ſeu quicquid eſt, aut eſſe poteſt in te; ſed ſecundùm unam ſolùm tui partem, unam facultatem, unam actionem, unam relationem, &c. quonam jure inferre poſsis pertinere ad teipſum unam ſolam partem, unam facultatem, unam actionem, & alia? Sanè ut Ariſtoteles verè ait, non ab eo, quod dicitur, ſed ab eo, quod res eſt, propoſitionem eſſe veram, aut falſam; ita peræquum eſt de te, non ex eo quod noſti de te, ſed ex eo quod es, quodque potes nondũ noſſe, pronunciare. Quòd præmittis autem non pugnare quod dixeras anteà, *te neſcire* an compages membrorum, tenuis aër, &c. *ad te pertinerent*, cum eo, quod poſteà dixiſti *ea non pertinere ad hanc, quam de te habes notitiam*, id quidem verum; ſed vide tamen quàm ſit totus locus ad conſequuti-

quutionem appoſitus. Verba tua ſunt, *Itaque cognoſco nihil eorum, quæ poſſum imaginationis ope comprehendere, ad hanc quam de me habeo notitiam pertinere; mentemque ab illis diligentiſſimè avocandam eſſe, ut ſuam ipſa naturam quàm-diſtinctiſſimè percipiat.* Quæſo te enim, aliud-ne eſt pertinere ad te ipſum, ſeu naturam tuam, aliud pertinere ad eam, quam de te, ſeu tua natura habes notitiam, an-non? Admiſiſti mox aliud eſſe. An igitur ut tua natura diſtinctiſsimè percipiatur, attendere oportet ad id quod ipſa eſt, ſeu quod ad ipſam pertinet, etiam notitiâ tuâ ſeclusâ; an attendere ad id ſolùm, quod eſt objectum notitiæ, ſeu, quod ad notitiam, quam de te habes, pertinet? Si prius, ergo malè infers avocandam mentem, ab iis, quæ cognoſcis non pertinere ad tuam notitiam; debuiſti enim potiùs ſic argumentari, ut colligeres mentem avocandam ab iis, quæ ad tuam naturam, ſeu ad teipſum non pertinent. Si poſterius, redit paralogiſmus, ac petitio principii, qua contendis efficere nihil eſſe in te, aut ſperandum eſſe, ut percipiatur de te; niſi quod jam noſti, ac perceptum habes. Sed ratiocinatio meliùs patebit, ſi illam ad formam exegerimus.

Qui diligentiſſimè mentem avocat, & cognoſcit nihil eorum, quæ poteſt imaginationis ope comprehendere, pertinere ad eam, quam de ſe habet notitiam, ille ſuam naturam diſtinctiſſimè percipit:

Atqui ego mentem diligentiſſimè avocavi, & cognoſco nihil eorum, quæ poſſum imaginationis ope comprehendere, pertinere ad eam, quam de me habeo notitiam:

Igitur ego naturam meam diſtinctiſſimè percipio.

II. *Declinatam fuiſſe difficultatem de corporeâ imagine, ſine qua Mens intelligere non poſſit.*

Monitione illa peracta nihil adjeciſti aliud, quàm *quæcumque habeo, non tam videri tibi objectiones, quàm obmurmurationes quaſdam nulla reſponſione indigenteis.* Lepidiſſimè ſanè! Si enim debitores ære alieno obſtricti, & ſolvendo impares, poſſent pari modo eludere ſyngrapha, quàm malè ageretur cum creditoribus, quibus illi poſſent pari modo dicere, ſolutione opus non eſſe. Sed benè nobis vertitur, quod ut illeic prætor, ita heic lector ſit non iniquam ſententiam interpoſiturus. Ago interim gratias, quòd non ſine fœnore optimitatem cum bonitate compenſandam cenſueris, & ſi velis etiam, veniam deprecor, quòd dixerim adeò ingenuè, te feciſſe peroptimè, dicendo, *illud neſcio quid tui.* Agnoſco enim velle te nihil videri minùs, quàm ignorare aliquid, ac præſertim naturam tuam, opuſque adeò eſſe tibi illa admonitione, *Noſce te ipſum.* Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

age videamus, an ego nihil aliud, quàm obmurmurârim, cùm tibi imprimis difficultatem propoſui, qua ſola explanata, nihil ſupererat, ſi modò non illam callidiſsimè præteriiſſes. Quia tu enim jactas, te habere claram, diſtinctamque tui, hoc eſt humanæ mentis, ſeu ſubſtantiæ cogitantis notitiam, quæſivi ex te, an non hæc notitia eſſet imaginatio, hoc eſt contemplatio terminata ad ſpeciem, imaginemve corpoream? Petii proinde, ut diceres, *quidnam tibi inter contemplandum experireris obverſari, præter ſubſtantiam quandam puram, perſpicuam, tenuem, inſtar auræ univerſum corpus, vel cerebrum certè, illiuſve partem pervadentis, animantis, functiones ſuas illeic obeuntis?* Nonne verò ſi id negaſſes, ſi conſequenter dixiſſes, ac planum feciſſes quid aliud tibi obverſaretur, aliud, inquam, ab omni ſpecie, imagineve corporea, nonne, inquam, fuiſſet negotium confectum? Nempe hoc ſolùm quæritur, quænam ſit, præter imaginationem illa notitiæ ſpecies, quæ verſatur in contemplando objecto incorporeo, quáque illud clarè, & diſtinctè intueri licet; cùm ſit omninò alia ab ea, quæ repræſentat quidvis corporeum. Nam notitia quidem illativa, ſeu quam habemus de aliqua re, inferentes illam aut eſſe, aut talem eſſe, aut talem non eſſe, quamvis illam non pervideamus, & nihilominùs ex iis, quæ pervidemus, colligamus ipſam aut eſſe, aut talem eſſe, aut talem non eſſe; hujuſmodi, inquam, notitia non clara, diſtincta, &, ſicut loquuntur, intuitiva eſt; ſed obſcura, confuſa, & quemadmodum loquuntur, abſtracta, tanquam habita de objecto terminante notitiam ſub quadam ſpecie corporea, confuſa, indiſtincta, abſtracta. Deinde quia dixeras *Mentem eſſe ab iſtis diligentiſſimè avocandam, ut ſuam ipſâ naturam quam-diſtinctiſſimè percipiat*; Quæſieram, *poſtquam Tu tuam mentem diligentiſſimè avocaſſes, renunciares nobis, quam-diſtinctè ejus naturam percepiſſes; ſcilicet non ſufficere, quòd diceres te eſſe rem cogitantem, hoc eſt operationem nemini ignotam memorares, non declarares autem ſubſtantiam, &c.* Non-ne enim id expectandum à te meritò videbatur, potiusquàm ab ullo Philoſophorum, qui nihil unquam de ſe tam ſublime, tam grande, tam magnificum pollicitus fuit? Tu me dicis obmurmurare, nihilq; reſponſione dignum dicere; ſed eſto: hoc non oberit, quin præter memoratum mox paralogiſmum, inculcem etiam hoc loco illum, quem Philoſophi, qui tam altum, ac tu non ſapiunt, ritè declinant. Tu enim in eo perſtas ratiocinio, ut inferas ea, quæ diſtinctis conceptibus intelliguntur, eſſe reipsâ diſtinctas res: adeò ut quia gradus corporeus in conceptu cogitationis nõ includitur, colligas id, quod cogi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cogitat, non esse corporeum. At illi non patiuntur se eadem abduci fallaciâ, ut ex distinctione, quæ sola consideratione fit, esse inferant distinctionem in re ipsa. Quare & cùm post considerationem mentis ut cogitantis, superst consideratio Mentis, ut substantia est, & de hac substãtia quæratur, sit-ne corporea, an-non? tu quidẽ putas rem jam confectam, cùm ut cogitantem consideraſti, & sufficere arbitraris, quòd excludens à tuo conceptu omne corpus, nihil corporeum intellexeris; at illi bona fide rem confectam non ducunt, sed post considerationem operationis, supereſſe existimant considerationem ipsius substantiæ, quæ fuit operata; Vnde & requirunt quidem, arguunt, inferunt esse non corpoream; verùm pari fide profitentur notitiam suam esse abstractam, ac sese talem substantiam non nisi sub corporea quadam, eáque subobscura, confusáque specie intelligere. Quin etiam tu ipse, si fateri velis (ac tametsi in eo perstes ut velis solùm considerare cogitantem substantiam) nonne cùm ipsam cogitationem separatam non videas, sed substantiam, quæ cogitat, simùl veluti intuearis; nonne, inquam, pro objecto tuæ considerationis habes entitatem aliquam sub specie quadam corporea tibi obversantem, nimirùm quasi tenuem quampiam, ac pellucidam auram, aut quid simile? Verùm silere satiùs ducis, quàm vel id asserere, vel negando facere ansam quærendi ex te, qualis-nam ergo objiciatur res, qualis obversetur? qualis sit seu species, seu forma incorporea, sub qua hanc substantiam, seu entitatem contueris?

III. *Declinatam quoq; illam de Criterio, quo discernatur, quandonam imaginatione, quæ intellectio non sit, aut intellectione, quæ non sit imaginatio, quidpiam concipiamus.*

Adhæc, quoniam tu dixeras Intellectu percipi, quæ Imaginatione non percipiuntur, Quæsivi ego, *an docere posses esse intra nos duas facultates cognoscenteis, & non unicam, cui duas, plureisque functiones tribuamus?* An-non ex solutione quoque difficultatis hujusmodi controversia tota exitum habuisset? Vt explicatiùs rem dicerem, subjunxi exemplum de Sole, quærendo nempe ex te Criterium, quo agnosci posset, quoties cogitamus rem corpoream, *Quando-nam sit Imaginatio, quæ intellectio non sit; quando Intellectio, quæ non sit Imaginatio?* An-non hoc ipsum rem decidisset? Concluſi deinceps ex tua Imaginationis definitione *fore ergo, ut corpora Imaginatione sola cognoscantur, aut discerni non posse, quæ facultas alia præterea cognoscat?* An-non exsoluto hoc nodo, fuisset penitùs conquiescendum? Verùm tu hæc, & cætera dissimulanda esse censuisti, dicere contentus nihil aliud me, quàm obmurmurare. An hæc dicens, existimasti debuisse me intelligere, dum oculis clausis Solem cogito, aliud esse cogitare ipsum Solem, ut pedalem, ut vicinum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ut cætera, quemadmodum ad oculum patet; aliud, ut tot illis vicibus majorem, remotiorem, & alia; ac Imaginationem quidem esse circa priora, Intellectionem circa posteriora; sicque jure dixisse te, ea Intellectu percipi, quæ Imaginatione non percipiuntur; & me, qui adversus veritatem adeò perspectam obloquar, meras murmurare obmurmurationes? Sed utcumque existimâris, atq; hoc quidem potissimùm, vide quam appositè parùm. Siquidem de Sole loquutus, cogitabam illum quantus, quàm prope, qualis oculo mox antè apparuerat; Et quia hæc non solùm Imaginatione, sed etiam Intellectu percipere poteram, alioquin enim Intellectus non potuisset comparationem instituere inter illam veram, & hanc apparentem magnitudinem, ac distantiam, adnitebar discernere quandónam Intellectu, quandónam Imaginatione cogitarem, percipereмque; & quia non potui discernere, id professus sum bona fide, & requisivi abs te Criterium. Tu verò nullum assignasti, quandoquidem nullum habuisti, & noluisti tamen pari fide tuam profiteri ignorantiam; sed facere solum, si tibi licuisset, pleno meridie tenebras, obmurmurationem prætendens. An verò debui reputare esse saltem Intellectionem, quæ Imaginatio non sit, ut cùm Intellectus illam Solis magnitudinem, atque distantiam percipit, quæ in Imaginationem non cadit? At perspicuum esse videtur Intellectum non percipere illam magnitudinem, aut distantiam, nisi quantum imaginatur; adeò ut quemadmodum est obscura, confusa, abstracta solùm imaginatio; ita sit obscura, confusa, abstracta solùm intellectio. Nam tametsi pronunciet magnitudinem, & distantiam esse majorem, quàm quæ in sensum cadit, non tamen propterea magis intelligit, quàm imaginatur majorem: & quamvis neque imaginetur, neque intelligat; arguit tamen esse debere ex consequutione, seu vi illationis deductæ ex manifestis principiis: Eo modo, quo dum videmus hominem larvatum, non intelligimus quidem, magis quàm imaginamur eum vultum, qui sub larva latet; sed pronunciamus tamen esse aliquem, arguentes ex eo, quòd ille sit homo. Heinc patet an obmurmurârim, cùm excepi fuisse veriùs à te dictum, quàm volueras, *illud nescio quid tui.* Cùm sit enim certum cogitare te, sive mentem tuam; pronunciari omninò potest esse te aliquid, seu rem aliquam, vel quandam substantiam; id arguendo nempe ea consequutione, quòd non sit actio sine agente: At quidnam sis, seu qualis res, vel substantia sis; hoc est quod omninò te latet, quod excepi nescire te, quod in intellectionem magis,

gis, quàm in imaginationem non cadere dixi. An sint porrò etiam obmurmurationes, quæ in contextu meo sequuntur, lectores æqui viderint.

DVBITATIO VI.

De Mente Brutis visa asserenda, si Mens sit res sentiens, imaginans, &c.

SEd, inquis, *Quid sum igitur? Res cogitans. Quid est hoc? Nempe dubitans, intelligens, affirmans, negans, volens, nolens, imaginans quoq;, & sentiens.* Multa heic dicis, in quibus singulis nõ hæreo, in hoc uno hæreo, quòd te rem sentientem dicis. Id nempe mirum, cũ jam antè asserueris oppositũ. An dicere fortè voluisti esse præter te facultatem corpoream residentem in oculo, aure, cæterisq; organis, quæ species rerum sensilium excipiens sensionem ita inchoet, ut tu deinde perficias, ipsaque sis, quæ revera videas, audias, & cætera sentias? Hac nempe de causa, ut puto, tam ipsam sensionem, quàm etiam imaginationem, cogitationis speciem facis. Id porrò esto: sed vide tamen, an non quæ sensio in brutis est; cùm non sit tuæ absimilis, cogitatio quoq; dici valeat; sicque in ipsis etiam Brutis Mens sit non dissimilis tui? *Ego*, inquies, *arcem in cerebro tenens, excipio quicquid per spiritus nervis traductos renunciatur; sicque apud me peragitur sensio, quæ dicitur fieri toto corpore.* Esto: sed sunt in Brutis nervi, sunt spiritus, est cerebrum, est in cerebro principium cognoscens, quod renunciata per spiritus pari modo excipiat, sensionemque perficiat. Dices, *illud principium in Brutorum cerebro, non esse aliud, quàm Phantasiam, sive facultatẽ imaginatricem.* At tu ostende te aliud in cerebro esse, quàm Phantasiam, imaginatricemve humanam. Quærebam mox ante criterium, quo te probares aliam; at non es, opinor, illud allatura. Afferes sanè operationes longe præstantiores, quàm quæ eliciuntur à Brutis: At quemadmodum licèt homo sit præstantissimum animalium, non eximitur tamen ex animalium numero; ita quamvis tu exinde proberis imaginari, cùm sis Phantasiarum præstantissima, non eximêre tamen ex numero earum. Nam & quòd te mentem specialiter voces, nomen esse potest dignioris, sed non diversæ propterea naturæ. Sanè, ut te esse diversæ (hoc est, ut contendis, incorporeæ) naturæ probares, deberes quandam operationem alia ratione exserere, quàm exserant Bruta: ac nisi extra cerebrum, semul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſaltem independenter à cerebro : quod tamen non facis. Siquidem illo perturbato perturbaris ipſa, eodem oppreſſo opprimeris ; & ſi quæ rerum ſpecies ex eo excidant, non retines ipſa ullius veſtigium. *Fiunt omnia*, inquis, *in Brutis impulſione cæca ſpirituum, cæterorumque organorum ; eo modo, quo in horologio, machinave alia peraguntur motus.* Sed utcumque id verum ſit circa functiones cæteras, ut nutritionis, pulſationis arteriarum, & ſimileis, quæ ipſæ quoque pari ratione peraguntur in homine; aſſeri-ne poteſt vel actiones ſenſuum, vel quas paſſiones animæ dicunt, exſeri in Brutis cæco impetu, non exſeri verò in nobis ? Emittit offa in oculum canis ſui ſpeciem, quæ in cerebrum uſque trajecta, quibuſdam quaſi hamulis hæret animæ : ipſaque anima proinde, & cohærens ipſi totum corpus quibuſdam quaſi catenulis ſubtiliſſimis rapitur ad offam. Emittit etiam lapis intentatus ſui ſpeciem, quæ vectis inſtar animam propellat, corpuſque unà abigat, ſeu fugere cogat. Sed non-ne hæc eadem in homine fiunt ? Niſi fortaſſis alius eſt modus quo fieri iſta concipis, quemque ſi doceas, valdè obſtringas ? *Ego*, inquis, *libera ſum, eſtque in mea poteſtate, ut hominem æquè à fuga, & proſequutione avertam.* Sed nempe facit idem in Bruto cognoſcens illud principium, & licet canis nihil interdum minas ictuſque reveritus, in offam conſpectam proſiliat, quàm facit homo ſæpe ſimilia. *Latrat*, inquis, *canis mero impetu, & non ex delectu, ut loquitur homo.* Sed & cauſſæ homini ſunt, ut loqui cenſeatur ex impetu : nam & quod tribuis delectui, ex majore impetu eſt, & ſuus quoque Bruto eſt delectus, ubi major eſt impetus. Vidi certè canem ſic latratum ſuum attemperantem ad lituum, ut omneis ſoni acuti, gravis, lenti, celeris mutationes imitaretur: quantumcumque illæ pro lubitu, & ex inopinato aut crebreſcerent, aut producerentur. *Ratione*, inquis, *carent Bruta.* Sed nimirum carent humana, non ſua : adeò proinde ut non videantur ἄλογα dicenda, niſi comparata ad nos, ſeu ad noſtram ſpeciem, cùm alioquin λόγον, ſeu Ratio tam videatur eſſe generalis, poſſeque illis attribui, quàm facultas cognoſcens, ſenſuſve internus. Dicis *ea non ratiocinari.* Verùm, cùm non ratiocinentur tam perfectè, déque tot rebus, ac homines ; & ratiocinantur tamen, & nihil videtur diſcriminis, niſi ſecundum magis, & minus. Dicis *ea non loqui.* Sed cùm non proferant voces humanas (ſcilicet homines non ſunt) proferunt tamen proprias, iiſque ut nos noſtris perinde utuntur. *Poteſt*, inquis, *etiam delirus plureis voces contexere ad aliquid ſignificandum ; cùm nihilominùs id non poſſit Brutorum*

ſa-

ſapientiſſimum. Sed vide, an ſis ſatis æquus, qui voces humanas exigis in Bruto, nec attendis ad proprias. Verùm hæc longioris ſunt diſquiſitionis.

RESPONSIO.

Hic etiam multa obmurmuras, ſed quæ, non magis quàm præcedentia, egent reſponſione. Nam quæ de Brutis inquiris non ſunt hujus loci; quia mens meditabunda apud ſe ipſam poteſt experiri ſe cogitare, non autem an bruta etiam cogitent necne; ſed hoc poſtea ex eorum operationibus à poſteriori tantùm inveſtigat. Nec hæreo in iis quæ me ineptè loquentem introducis abnegandis, quia mihi ſatis eſt ſemel monuiſſe te non omnia mea fideliter referre. Sæpe verò attuli criterium, quo dignoſcitur mentem aliam eſſe à corpore, nempe quòd tota mentis natura conſiſtat in eo quòd cogitet, tota autem natura corporis in eo quòd ſit res extenſa, nihilque prorſus commune ſit inter cogitationem, & extenſionem. Oſtendi etiam ſæpe diſtinctè mentem poſſe independenter à cerebro operari; nam ſane nullus cerebri uſus eſſe poteſt ad purè intelligendum, ſed tantùm ad imaginandum vel ſentiendum. Et quamvis forti accedente imaginatione, vel ſenſu (ut fit cùm cerebrum perturbatur) non facilè mens aliis rebus intelligendis vacet, experimur tamen cùm imaginatio eſt minus fortis, nos ſæpe aliquid ab ipſa plane diverſum intelligere, ut cùm inter dormiendum advertimus nos ſomniare, opus quidem eſt imaginationis quod ſomniemus, ſed quod nos ſomniare advertamus, opus eſt ſolius intellectus.

INSTANTIA.

I. *Difficultatem de Brutorum ratiocinatione declinatam immeritò fuiſſe.*

QVod de obmurmuratione pergis dicere, pari modo eſt excipiendum. Subdis, *quæ de Brutis inquiro, hujus loci non eſſe.* Et quidnam tamen eſſe magis potuit, niſi elabi diſſimulando voluiſſes? Tu definiendo *Rem cogitantem*, illam *eſſe* dixeras, *quæ* inter cætera *eſt ſentiens.* Et cùm proinde juxta te propoſitio foret, Res ſentiens eſt res cogitans; Aſſumpſi ego rem manifeſtam, videlicet, *Brutum eſt res ſentiens*, concluſi verò, *Igitur Brutum eſt res cogitans.* Tum quia tu volebas *Rem cogitantem idem eſſe cum Mente*, conſequi dixi ut *Brutum foret Mens*, ſive, ut *Mens eſſet in Bruto.* Denique quia tu videbaris poſſe variè diſtinguere inter Senſum, Phantaſiam, Mentem, ego præcluſi aditus, ut cùm tu nolles aliunde eſſe in Brutis Mentem, ac Rationem, cogereris remanere in contradicto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

dictoria illa, & absurda positione, Esse Mentem, & Rationem in Brutis. An igitur quæ de Brutis inquisivi, non fuere hujus loci, & non tu potiùs fuisti heic loci dubius, expersque consilii; & non habens quid responderes, hoc præmittendum censueris, *ea non egere responsione?* Haud illepidius est effugium, quo te conaris subducere, dum ais *Mentem meditabundam apud seipsam posse experiri se cogitare, non autem an Bruta etiam cogitent, nec-ne? sed hoc postea ex eorum operationibus à posteriori tantùm investigare.* Quasi exigatur, ut humana Mens Brutorum subeat cerebrum, & non ex ipsis potiùs operationibus investiget? Quasi hìc solùm esset quæstio an id investigetur, non etiam, imò præcipuè, ac solùm, utrum agnoscatur? Verùm agere ita soles; id scilicet dissimulare, de quo quæritur, verbulumque intereà interserere, quo ut cuniculo subterfugias. Quærebatur heic an Bruta cogitarent? Ego id vel ex te probavi. Dicis tu id Mentem à posteriori investigare; ibique consistis. At si investigat, reperit-ne? Quam cautus es, dum circa idipsum, quod res est, neque ais, neque negas! Vides enim, si post investigatas operationes dixeris *Bruta cogitare*, inferri ex tuis principiis esse ergo in illis Mentem; si *non cogitare*, inferri ex iisdem principiis non esse ergo in illis sensum. Quamobrem conspecto utrimq; præcipitio, hærere in angustiis, quàm te dedere in alterutrum satiùs ducis. Aliud est effugium, quo dicis *non hærere te in iis, quæ te ineptè loquentem introduco abnegandis, quia tibi satis est semel monuisse me non omnia tua fideliter referre.* Sed mitto imprimis, an-non objicienti præoccupare responsionem liceat? Cùm hæc sanè sit differentium, imò & omnium quacumque de re perorantium Lex, & consuetudo, cujus finis est, ut præcisa alternationis occasione, scrupuli citius eximantur; videndum solùm supereſt, inepté-ne, hoc est te aptiùs loquuturum quidpiam, loquentem inducam. Deinde, non potuisti saltem dissimulare, quin maxima pars eorum, quæ te loquentem introduxi, reverâ tua sint, cùm si quis aut Meditationes, aut eam Methodi partem, in qua ratiocinationem Brutis denegas, legerit, rem sic se habere sit observaturus; ex quo fit, ut si te ineptè loquentem induxi, accusare teipsum debeas, qui ita loquutus prior fueris. Nisi verò omnia tua retuli verba, sed in pauca sensum contraxi, quod antè etiam monui, ostendendum erat qua in re non fuerim circa sensum satis fidelis.

II. *Esse non Criterium, sed petitionem principii, circa distinctionem Mentis, & corporis, quòd illa dicatur res cogitans, istud extensa: falsumque esse, quòd tota illius natura in cogitatione, hujus in extensione consistat.*

Subjicis *te sæpe attulisse Criterium, quo dignoscitur Mentem aliud esse à corpore, nempe, quòd tota Mentis natura consistat in eo, quod cogitet;*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tet; tota autem Natura corporis in eo, quòd sit res extensa; nihilque prorsùs commune sit inter cogitationem, & extensionem. Subjicis, inquam, quoniam ego dixeram, *quæsiisse me paullò ante Criterium, quo probares Imaginationem, seu Phantasiam ab intellectu, seu Mente distingui, neque videri te allaturum.* Quo loco prætereo, an Responsio ad Quæstionem quadret, an non? Adnoto potiùs non constare, neq; pervideri à me, quod tam sæpè allatum dicis. Nam Mentem quidem esse aliud à crasso isto corpore, seu conspicuis membris, capite, pectore, ventre, brachiis, cruribus, vel etiam cerebro, corde, jecore, sanguine; à nemine est controversum. An sit verò aliud ab aura, spiritu, aut alio tenui, per conspicuum istud fuso corpore, id quidem controvertitur; sed allatum esse Criterium, quo id dignoscatur, hactenus non vidi. Dicis *totam Mentis naturam in eo consistere, quod cogitet; totam naturam corporis in eo quòd sit res extensa.* Scilicet hæc fuit tua parturitio? Scilicet hoc est, quod Criterium vocas? Criterium, cùm sit Regula, qua in dijudicando utimur, debet esse quidpiam per se manifestum; quod tu heic proponis illud ipsum est, quod in controversia versatur. Nam primò quidem circa Mentem, nisi sit falsum, saltem est dubium, an in utero, aut per Lethargum cogitet; neque potes ipse probare, ut superiùs objectum est, cogitare mentem per ea tempora, sine petitione principii. Quod si fortè non cogitat per ea tempora, an suâ idcircò caret natura? Deinde, nisi verum est, saltem dubium est, an aliquid cogitet præter Mentem; Neque tu probare potes non cogitare Bruta, nisi ut paulò antè est dictum, tua evertas principia. Quòd si fortè cogitatio in Brutis est, an Mens ibi non est, ubi est tota ejus natura? Adhæc, nisi verum est, saltem dubium est, an eadem humanæ mentis, animæve substantia, quæ est cogitationis efficiens, sit efficiens generationis, nutritionis, accretionis; Neque tu probare potes non esse, nisi assumas pro principio substantiam cogitatricem, non posse esse generatricem, &c. id est petas ipsum principium: cùm defendi possit eandem substantiam variis præditam facultatibus posse per unam cogitare, per aliam generare, per aliam aliud agere: Quod si ita sit, profectò pars naturæ Mentis non erit tota Mentis Natura. Prætereà, ut Mens concedatur nihil aliud, quàm cogitare, nisi verum est, saltem dubium est, an cùm hæc fuerit differentia; ipsa aliunde substantia generica pars naturæ non sit: imò, ut physicè rem dicam, an-non ipsa potius sit tota natura, & cogitatio solùm actio, aut ad summum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

proprietas; Neque tu potes quicquam probare, quin rursus petatur principium. Quòd si ita sit, profectò non pars, non actio, non proprietas, tota erit mentis natura. Circa corpus, hoc solùm noto, Si tota illius natura in eo consistat, ut sit res extensa, Igitur omnis actio, omnisque agendi facultas extra naturam corpoream est, quoniam extensio est merè passiva, &, qui rem dicit solùm extensam, inter cætera non activam dicit. Igitur nulla erit actio, nulla erit agendi facultas in corporibus: Et unde-nam esset? An à principio incorporeo? at quod est incorporeum est solùm cogitans, non verò corporeas actiones eliciens. An à corporeo? at quod est corporeum est solùm extensum, non verò agens aliquid. Confirmatur certè, quia ut mens non potest aliud, quàm cogitare, non autem generare, nutrire, &c. quia tota ejus natura in eo est, ut sit res cogitans; ita corpus nihil potest aliud, quàm extensionem præbere, non autem generare, nutrire, illuminare, calefacere, &c. quia tota ejus natura in eo est, ut sit res extensa. Et recurre ad formas, ad differentias, ad quicquid voles aliud; quandoquidem illud Mens non erit, atque adeò erit aliquid corporeum, id, ne aliquid habeat, quod extra naturam corporis sit, non actuosum erit, sed solùm extensum. Non oppono porrò quàm absurdum sit nullam agendi facultatem, nullamque actionem corporibus tribuere; observo solùm quàm manifestum, ac idoneum sit tuum illud Criterium. Et quia subdis *nihil prorsùs esse commune inter cogitationem, & extensionem*, Addo Primò controversiam de hoc ipso esse, objectumque superiùs, fuisse probandum tibi hoc supereſſe, Vim cogitandi ita esse supra naturam corpoream, seu ut jam appellas, extensam, ut quicquid cogitat, necessariò sit incorporeum, & inextensum. Secundò, aut Bruta non cogitare, id est non sentire, non imaginari, &c. aut illorum animam, formam principiumve internum, esse inextensum, atque adeò mentem inextensam; aut si quidpiam extensum, esse igitur aliquid inter extensionem, & cogitationem commune. Tertiò, formas aut qualiacumque dicas principia interna plantarum, habere haud dubie extensionem, & cùm non temerè, sed scitissimè operentur, viderique proinde possint id, quod agunt, cognoscere, atque idcircò cogitare, nisi verum sit, dubium saltem fieri, an-non extensio habeat in ipsis aliquid commune cum cogitatione. Quartò, cùm oppositarum sub eodem genere specierum oppositæ sint differentiæ, hasce tamen cogitationis, & extensionis differentias nullam inter se præ se ferre oppositio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tionem; Quare & cogitationem excludere quidem quicquid non cogitat, sed non confestim quicquid est extensum; quemadmodum extensio excludit quidem quicquid extensum non est; sed non confestim quicquid cogitat. Quintò, non alio principio te niti, ut id asseras quàm fallaci illo aliquoties jam memorato, de distinctione, quæ reipsâ sit inter duas res, quæ conceptibus distinctis considerentur. Nam verum est quidem inter extensionem, & cogitationem in statu considerationis, quatenus extensio spectatur solùm, ut extensio, & nihil aliud, cogitatio ut cogitatio, & nihil aliud: at velle ex statu considerationis argumentari ad rem ipsam; & quia cogitationem concepisti non concepta extensione, concludere ipsam esse absque extensione, & consequenter Mentem cogitantem expertem esse corporis extensi, hic demùm est paralogismus.

III. *Iterum longè abesse, ut qui perspectum habet mentem cogitare, totam propterea, seu intimammentis naturam perspectã habeat.*

Cæterùm, quia tanta est gloria, qua te evehis ob naturam mentis clarè, distinctéque perceptam, hominibusque renunciatam, age hæreamus heic tantisper, & quod jam insinuatum est, paullò uberiùs inculcemus. *Tota*, inquis, *natura Mentis in eo consistit, quod cogitet.* Res scilicet nova, inaudita, grandis, Mens humana cogitat; & quod est ampliùs ejus natura in eo est tota, quòd cogitet. Scilicet stupidi hûc usque omnes homines ac præsertim Philosophi, qui non adverterunt mentem cogitare! scilicet deridiculi, qui aliud de ea requisierunt, aut cognoscere voluerunt, præter id unum, quòd cogitet? O! si nihil aliud præstandum erat toto illo molimine, quàm poteras tanto parcere labori! Siquidem & nihil invexisti novum, asserens Mentem cogitare; & non propterea studiosorum explesti desiderium, asserens totam mentis naturam in eo esse, quòd cogitet. Et certè si ex te quæratur, Quid intelligis nomine Naturæ? An-non principium omnium proprietatum, facultatum, operationum? Et cùm naturam alicujus rei expetimus nosse, an-non tale principium, quale sit, nosse expetimus? Laboramus-ne de operatione? dubitamus-ne quin sit aliqua ejus operatio? quin talis operatio sit à principio ejusmodi? Non-ne hoc planè, & ab omnibus suppositio, difficultas supereſt, ut cujusmodi id sit, cognoscatur? Et, si germana sit hæc tua philosophandi methodus, quæ-nam ergo erit in Mundo proprietas, naturaque occulta? An-non prorsùs inepti erunt, si qui in natura Magnetis exploranda, aut investiganda laborent; cùm reputare debeant sibi factum satis hoc uno tuo verbulo, Tota natura magnetis in eo consistit, ut ferrum trahat, dirigatque ad polos. Quod idem quoque dicendum erit de re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

bus omnibus, Tota natura lapidis est, ut deorsum cadat, ignis, ut calefaciat, Equi, ut currat, aut hinniat; sicque abundè erit nosse alicujus rei actionem, ut statim pronunciemus, Tota hujus rei natura in eo consistit, ut hoc agat: Neque prorsùs erit necesse substantiam ejus investigare, penetrare, evolvere, secundùm omneis parteis, positus, modos, conditiones attendere. Sin verò nemo sit cordatus, qui hisce in rebus fidendum tibi censeat, seu à philosophando desistat (cùm non esset cur laboraret, naturis rerum ita per te in propatulo positis) non erit sanè cur censeat, totam Mentis naturam sic in eo consistere, quòd cogitet; ut non præter cogitationem, supereſſe putet laborem de ipso cogitationis principio, ad dignoscendum, si fieri possit, cujusmodi sit, quomodo se habeat, quomodo cohæreat, quomodo agat, habeatne facultates, & functiones alias; habeat-ne parteis, an non? &, si habeat, qualeis-nam habeat? si non habeat, impartilisque sit, quomodo tam variè sese comparet? quomodo tot munia exerceat? qua ratione applicetur corpori? qua ratione ab illo excedat? quomodo sine illo degat? quomodo moveatur? & sexcenta hujusmodi. An dices fortè, cùm cæteri ad unicum genus functionis internæ, Cogitationem restringerent, deprehendisse te varia operationum genera, quæ censeri præterea cogitationes debeant, dubitationem, intellectionem, affirmationem, negationem, volitionem, nolitionem, imaginationem, visionem, auditionem, & sensiones cæteras: ac certò novisse, aut etiam ostendisse non esse alia, quæ præstare Mens possit, atque adeò totam illius naturam in his præstandis consistere. Verumtamen quicquid nonnulli opinari potuerint, celebris est tamen philosophorum nobilissimorum antiqua, & recens opinio illis expressa vocibus *Mens videt*, *Mens audit*; Nemóque, quod sciam, unquam fuit, qui ista omnia, quæ enumeras, addo & plura alia, aut non putârit cogitationes, aut saltem sine cogitatione non esse autumaverit. Inde enim est cur vulgò proponant, solvantque illa problemata, Quî fiat, ut interdum oculis apertis, & patulis auribus deprehendamur non vidisse res coràm positas, neque audiisse voces proximè prolatas? Nempe quia videndi, audiendique facultas aut ipsa mens est, aut saltem sine mentis attentione, cogitationeve ad sentiendum objectum imperfecta, & inefficax est, eo modo quo remigum robur, sine Gubernatoris clavum tenentis directione, ad subeundum portum. Discrimen est solùm, quod quæstione proposita, An res, sive substantia illa, quæ dicitur Mens, habeat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

habeat ſolùm vim cogitandi, hoc eſt dubitandi, intelligendi, affirmandi, negandi, volendi, imaginandi quoque, ac ſentiendi? An verò habeat prætereà vim informandi corpus, continendi, movendi, dirigendi ipſum? An illud idem, aſſumpto alimento, nutriendi, adaugendi, & comparato ſemine ipſi ſimile generandi? An ſeſe ab eodem corpore abducendi, ſeipſam de loco in locum movendi, aliquid pellendi, aliquid patiendi, & innumera alia? Tu pronuncies Mentem nihil horum, ac præter cogitationem, ſeu dubitationem, intellectionem, &c. nihil habere: Illi oppoſitum probabile putent, aut ſaltem aſſenſum contineant, neque de re ſibi incomperta temerè, ſecuréque pronuncient: Ex quo fit, ut illi videantur legitimè philoſophari, tu videaris ſemper deludi tuo illo paralogiſmo, ex præſumpto judicio, quo exiſtimas tuam notitiam debere eſſe Regulam eorum, quæcumque non modò cognoſci de aliqua re ab homine poſſunt, ſed etiam quæ in illa ſunt. Inde quippe eſt tua Ratiocinatio:

Tota Mentis natura eſt, quod ego ſolùm de ea cognoſco:
Atqui ego hoc ſolùm de Mente cognoſco, quòd cogitet, hoc eſt dubitet, intelligat, affirmet, neget, velit, nolit, imaginetur, ac ſentiat:
Igitur tota Mentis natura eſt, quòd cogitet, hoc eſt dubitet, intelligat, affirmet, neget, velit, nolit, imaginetur, ac ſentiat.

IV. *Non fuiſſe probatum intelligere Mentem independenter à cerebro, etiam, cùm inter ſomniandũ ſe ſomniare advertit.*

Sed his dimiſſis, Dicis *etiam te ſæpe oſtendiſſe diſtinctè poſſe mentem operari independenter à cerebro.* At quæſo, ubinam vel ſemel, &, non dico diſtinctè, ſed etiam confuſè oſtendiſti rem hujuſce momenti? Id mihi ſanè incompertum. Nam quod temet abduxeris, quòd te, ut rem cogitantem præciſè conſideraveris, id factum propterea abſque concurſu cerebri non eſt, & ſi probare factum voluiſti, id ex vi ſolùm paralogiſmi ſæpius memorati potuiſti. Dicis *nullum eſſe uſum cerebri ad purè intelligendum, ſed tantùm ad imaginandum, vel ſentiendum.* Et quid vocas purè intelligere? Et, quandónam, aut quomodo, aut quid purè intelligis? Et meminiſti-ne te aliquando, aliquid purè, & ſine cerebri uſu intellexiſſe? Et poteſt-ne per te aliquis meminiſſe? Dixiſti quippe non multò ante requiri veſtigia in cerebro. Si non potes ergo ullius rei, quam intellexeris, ſine veſtigio in cerebro, atque adeò ſine cerebri uſu recordari, ecquid ſcis, puré-ne unquam aliquid intellexeris? Et, ſi fortè purè intelligi dicas quæ ratiocinando inferuntur; cùm nihil neque proponi, neque aſſumi poſſit ſine ſubjectorum, attributorumque memoria; cùm nihil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nihil inferri ſine præmiſſarum conceſſarum recordatione; quomodo fieri iſta poſſunt ſine veſtigiis in cerebro? quomodo poteſt Mens independenter à cerebro ratiocinari? Exemplum affers *de eo, qui inter dormiendum advertit ſe ſomniare*. Sed iſta adverſio, fit-ne ſine cerebri uſu? Dicis, *quod ſomniemus, opus eſſe imaginationis, quod advertamus, opus ſolius intellectus*. Sed quid opus fuit confugere ad ſomnium, in quo omnis illa adverſio non pura, claráque, ſed perturbata ſolùm, obſcuráque reflexio eſt; cùm ecce per vigiliam non tantùm experiamur nos imaginari, ſed etiam purè, claréque reflexione uti ſupra id, quod imaginamur; ſicque poſſint meliùs imaginationis, intellectuſque opera diſtingui? Enimverò in utrovis ſtatu probandum fuerat Imaginationem, ſeu Imaginatricem, & Intellectum eſſe duas facultates reipſâ diſtinctas, & non potiùs unicam, quæ duo munera obeat. Nam quòd advertere poſſit ſe ſomniare, ſeu intelligere ſe imaginari, nihil aliud eſt, quàm cognoſcere, quòd cognoſcat, ſeu una notione percipiat aliam; quod privilegium eſt facultatis internæ, non conceſſum ſenſui externo; niſi longè imperfectius, quatenus ſenſus externus, niſi externo corpore ſpeciem faciei, aut vocis reflectente, reflexione uti non poteſt; cùm facultas interior habeat intùs & cerebrum, & in eo hærentia ſpecierum veſtigia ex organis, functionibuſve ſenſuum externorũ tranſmiſſa, impreſſave; imò & veſtigia propriarum actionum, & uno verbo omnia neceſſaria ad reflectendum comparata. Vnde & qua facilitate advertit, attenditque ad id, quod imaginatur inter vigilandum, eadem etiam, proportione, poteſt advertere, attenderéque inter dormiendum. Et quia perſæpe inter vigilandum miramur quàm abſurda cogitemus per ſomnium; mirum non eſt, ſi aliquando ubi illa abſona per ſomnium occurrunt, excitetur ſpecies illius admirationis, & conſequenter alia, quòd ſomnium ſit, abſurda illa apparere. Mihi certè iſta maximè contingunt, ubi videre homines videor, quos mortuos interim recordor. Subit enim ſtatim cogitatio, cùm mortui non redeant, ſomnio igitur: ex eóque fit, ut vel ſtatim mihi ſuboriatur neſcio quæ confuſio, & commotio, qua expergefiam; vel ſi ad excitandum me, aut explorandum, an-non reverâ ſomnium ſit; requirere pergam, ubi-nam igitur ſim, qui ſomniem, qua in urbe, qua in domo, quo in cubiculo, quo in lecto, tunc demùm pari confuſione, commotionéque expergefiam. Scilicet, ut aliis in rebus experimur nos inter ſomniandum ratiocinari, demonſtrareque, & ſimilia omnia perinde agere, ac dum vigilamus;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

vigilamus; imaginibus nempe rerum seſe concatenatione quadam in lucem educentibus; ita possumus & cogitare absurda, & absurditatem mirari, & ratiocinari de illa, quòd non nisi somniando apparere possit, & alia hujuscemodi; ut quod à Socrate quoque observatum est, de facta inter insomnia somniorum commemoratione.

DVBITATIO VII.

De Exemplo Ceræ; Quòd detractis mente omnibus illius accidentibus, non propterea intima illius natura clarè, distinctéque, & intellectu quidem absque imaginatione noscatur.

ADfers deinde *exemplum ceræ*, ac circa illud plurima habes, ut significes *aliud esse, quæ vocant accidentia ceræ, aliud ipsam ceram ejusve substantiam; ac opus esse solius mentis, sive intellectus, non verò sensus, aut imaginationis ipsam-met ceram, ejusve substantiam distinctè percipere.* At primò illud ipsum est, quod omnes vulgo profitentur, abstrahi posse conceptum ceræ, substantiæve ejus à conceptibus accidentium. An verò propterea ipsa substantia, seu natura ceræ distinctè concipitur? Concipimus quidem præter colorem, figuram, liquabilitatem, &c. esse aliquid quod sit subjectum accidentium, mutationumque observatarum; sed quid-nam, aut quale illud sit, nescimus. Quippe latet semper, & solùm, quasi conjiciendo, subesse debere aliquid putatur. Heinc miror quî dicas te peracta illa detractione formarum, quasi vestium, perfectiùs, atque evidentiùs percipere quid cera sit. Nam percipis quidem ceram, ejusve substantiam debere esse aliquid præter ejusmodi formas: at quid illud sit, non percipis, nisi nos fallis. Neque enim id tibi revelatur, ut revelari potest homo, cujus priùs vesteis, pileumque solum conspeximus: dum ista illi detrahimus, ut quis, aut qualis sit, noscatur. Deinde cùm putes id te quomodocúmq; percipere, quomodo, quæso, percipis? An-non ut aliquid fusum extensumque? Neque enim tanquam punctum concipis, tametsi hujusmodi sit, ut nunc latiùs, nunc contractiùs extendatur. Et cùm hujusmodi extensio infinita non sit, habeatque terminum, an-non illud etiam concipis quadam ratione figuratum? Et cùm videaris tibi illud quasi videre, non-ne illi præterea nescio quem tametsi confusum colorem affingis? Habes id certè ut corpulentius, ita visibilius, quàm me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

rum inane. Quare & tua intellectio imaginatio quædam est. Si dicas te absque ulla extensione, figura, coloreque concipere; dic, bona fide, quale-nam ergo? Illud, quod habes *de hominibus visis, seu mente perceptis, quorum tamen non nisi pileos, aut vesteis conspicimus*, non arguit mentem potiùs esse, quàm imaginatricem, quæ dijudicet. Certè & canis, in quo parem tibi mentem non admittis, simili modo dijudicat, cùm non herum suum, sed pileum solum, aut vesteis videt. Quid, quòd tametsi herus stet, sedeat, cubet, reclinetur, contrahatur, effundatur, agnoscit tamen semper herum, qui sub omnibus illis formis esse potest, cùm tamen non sub una potius, quàm sub alia sit, eadem proportione, qua cera? Et cùm leporem currentem venatur, integrumque, & mortuum, ac postea excoriatum, discerptumque in frusta videt; putas non existimat eundem semper leporem esse? Quod proinde dicis, *perceptionem coloris, duritiei, & similium, esse non visionem, non tactionem, sed solius mentis inspectionem*; Esto: dummodo mens non differat ab imaginatrice reipsa. Cùm verò addis, *eam inspectionem esse posse imperfectam, & confusam, vel perfectam & distinctam, prout minùs, vel magis ad illa, ex quibus constat cera attenditur:* id sanè arguit: non inspectionem mente factam, illius nescio cujus rei, quæ est præter omneis formas, esse claram, distinctamque cognitionem ceræ: sed inspectionem per sensus factam omnium, quantum fieri potest, accidentium, mutationumque, quarum cera est capax. Ex his certè concipere, & explicare poterimus quid nomine ceræ intelligamus; at nudam illam, vel potiùs occultatam substantiam neque ipsi concipere, neque explicare aliis valemus.

RESPONSIO.

Hic, ut sæpe alibi, tantùm ostendis te non satis intelligere illa, quæ conaris reprehendere. Neque enim abstraxi conceptum ceræ ab ejus accidentium conceptu, sed potius indicare volui quo pacto ejus substantia per accidentia manifestetur, & quomodo ejus perceptio reflexa & distincta, qualem nullam, ô caro, videris unquam habuisse, differat à vulgari & confusa. Nec video quonam fretus argumento, pro certo affirmes canem simili modo atque nos dijudicare, nisi quia cùm videas illum etiam carne constare, eadem omnia quæ in te sunt putas esse etiam in illo; sed ego qui nullam in eo mentem animadverto, nihil simile iis quæ in mente cognosco in ipso reor inveniri.

IN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

INSTANTIA.

MIra profectò est fiducia, sed solitum tamen artificium, quo difficultatem constanter declinas, dum, ut caliginem facias, præmittis *me non satis intelligere, quæ reprehendere conor.* Videlicet ista, quæ dicis adeò sublimia, difficilia, nova, ac inaudita sunt, ut te non tam mei misereat, quàm indignatio subeat, quòd meo me pede, ac modulo non satis metiar. Age igitur, quia tu tantus Doctor; dictata ecce repetam, ut postremò constet, quo jure queraris. Quæsiisti primò exemplum *rei singularis ex iis, quæ putantur distinctissimè comprehendi;* & accepta *cera recente*, observasti in ea *saporem, odorem, colorem, figuram, magnitudinem, duritiem, frigiditatem, tactilitatem, sonum.* Deinde, *eâdem igni admotâ* deprehendisti *saporem, odoremque expirasse, mutatum colorem, mutatam figuram, adauctam magnitudinem; factam liquidam, Calidam, vix tactilem, & insonoram.* Tum quæsiisti, *an eadem remaneret cera; & cùm constaret remanere, ac nihil tamen remansisse eorum, quæ priùs sensibus attigeras*, requisiisti *quid esset illud, quod adeò distinctè remansisse comprehendebatur.* Heinc dubitando, *an non esset corpus, quod paullò antè apparebat modis illis conspicuum, ac deinde diversis;* quæsiisti *quid esset hoc; quod præcisè imaginabaris:* & agnoscens, *te solum præterea imaginari flexibilitatem, seu mutabilitatem, & extensionem; ac non posse tamen te imaginatione complecti omneis mutabilitatis modos, omneis extensionis ob varias incalefactionum varietates*, concluisti denique *te non imaginatione, sed sola mente percipere, quid esset hæc cera.* Requisiisti consequenter *quid esset hæc cera mente percepta;* & respondisti *esse eandem, quam videbas, tangebas, imaginabaris, quam arbitratus fueras; Verùm perceptionem neque esse, neque fuisse unquam visionem, tactionem, imaginationem, sed solius mentis inspectionem, eamque vel imperfectam, & confusam, ut priùs, vel claram, & distinctam ut posteriùs, quatenus vel minus, vel magis ad illa, ex quibus constat, attendisti.* Caussatus es posteà *fallaciam, quæ ex loquendi usu facilè incurrit;* Vnde & *quemadmodum respiciendo è fenestra homines transeunteis, & dicendo te homines videre, falsum dicis, si ad oculos referatur, cum pileos, & vesteis solùm videas, sub quibus latere automata possent; atque idcircò intelligendum est te judicare homines esse; ita arguisti id, quod te putabas de cera oculis videre, sola judicandi facultate, quæ in mente est, à te comprehendi.* Ad-hæc attendisti *utrum perfectius, evidentiusque perceperis ceram, cùm primum*

1. *Nihil non fuisse jure objectum ex ipsa verborum commemoratione.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

aſpexiſti, credidiſtique te illam ſenſu externo, aut imaginatrice cognoſcere; an poſtquam diligentiùs noviſti tum quid ea eſſet, tum quomodo cognoſceretur: & pronunciaſti *hac de re dubitare eſſe ineptum, cùm nihil fuerit in prima perceptione diſtinctum, quodque non à quovis animali haberi poſſe videretur.* Denique ita concluſiſti, *At verò cùm ceram ab externis formis diſtinguo, & tanquam veſtibus detractis, nudam conſidero. ſic illam reverâ, quamvis adhuc error in judicio meo eſſe poſſit, non poſſum tamẽ ſine humana mente percipere.* Quicquid convitieris, hæc ſunt, quæ dixiſti, vel dicere voluiſti de cera. Iam ſi quis lector ſit ſatis patiens, ut Dubitationem meam relegat, quæſo, ut ferat ſimul de illa, deque Reſponſione judicium. Dicis *te non abſtraxiſſe conceptum ceræ ab accidentium ejus conceptu:* Cedò tuam fidem! An-non hæc ipſa tua ſunt verba, *Ceram ab externis formis diſtinguo, & tanquam veſtibus detractis, nudam conſidero?* Et quid eſt aliud, Conceptum unius rei à conceptu aliarum abſtrahere, quàm illam ſine iſtis conſiderare? quàm illam nudam conſiderare, iſtis detractis, ceu veſtibus? An alia ratione conceptus naturæ humanæ abſtrahi cenſetur ab individuorum conceptibus, quàm illam ab individuantibus, ut vocant, differentiis diſtinguendo, & tanquam veſtibus detractis nudam conſiderando? Verùm inſtare circa id pigeat, quod ſi neſciret Dialecticus, vapularet in ſcholis. Dicis *te potiùs indicare voluiſſe quo pacto ceræ ſubſtantia per accidentia manifeſtetur.* Iſtud voluiſti indicare; & illud enunciaſti clarè; an-non ſuffugium lepidum? Et cùm volueris indicare, quanam ratione indicaſti, aut manifeſtam ceram feciſti, niſi ſpectando primùm accidentia, ut veſteis, ac deinde illis detractis ceram nudam conſiderando? Dicis *voluiſſe te etiam potius indicare, quomodo reflexa, & diſtincta ceræ perceptio differat à vulgari, & confuſa:* Sed cùm hoc ſolùm volueris, illud reipſâ præſtiteris; an-non fuit evaſio te digna? Et indicaveris reipſâ; Iſta-ne reflexa, & diſtincta perceptio, non tum fuit cùm ceram conſideraſti nudam, & detractis accidentibus, tanquam veſtibus, quæ priùs non perceperas niſi vulgariter, & confuſè? Piget rurſus in his hærere; Nam illa quidem tua verba, *qualem nullam, O caro, videris unquam habuiſſe*, quandoquidem laudes tuæ ſunt, ideò coquenda, & recoquenda bili tuæ volens relinquo.

II. *Diſſimulatas interim difficultates præcipuas de ſubſtantia ceræ manente occulta, ac ſubſtantia Mentis ſimiliter, quantumcumque cognitis, detractiſque nonnullis accidentibus ſpectentur.*

In eo potiùs non-nihil hæreo, quòd effuſo hoc velut atramento difficultatem præterfugiſti, ſatiſque eſſe exiſtimaſti, ſi nihil ad illud reſponderetur. Quæſtio fuerat, an res, ſeu ſubſtantia, quæ cogitat, diciturque Mens, clarè, diſtinctè, & citra ullius, etiam tenuiſſimi corpo-

corporis imaginem, atque adeò ſine imaginatione perciperetur. Tu aſſerueras, ego negâram. Attuleras exemplum ceræ, ut colligi poſſet, quemadmodum præter ſaporem, odorem, & reliqua accidentia, quæ ſenſu ac præter mutabilitatem, & extenſionem, quæ imaginatione percipiuntur, ſupereſt ceræ ſubſtantia, quæ non modò non percipitur ſenſu, ſed ne Imaginatione quidem; percipitur verò ſolo intellectu, & clarè quidem, atque diſtinctè: Ita Mentis ſubſtantiam clarè & diſtinctè, non ſenſu, aut imaginatione, ſed intellectu ſolo percipi. Exceperam ego, percipi quidem ceram, ejuſve ſubſtantiam debere eſſe aliquid, præter formas illas, quas ad ſenſum, aut imaginationem referres; at quid-nam illud, aut qualis ſit, non percipi, neque enim revelari, ponique extra hujuſmodi omnes formas, ut homo poteſt revelari, ponique extra pileum, ac veſteis, de quibus ipſe dixeras; Quare & demirari me, quî diceres te peracta illa detractione formarum, quaſi veſtium, perfectiùs, atque evidentiùs percipere quid cera eſſet: Scilicet qui non alia ratione perfectiùs, evidentiúſque perciperes; quàm perfectiùs, & evidentiùs perciperes quis homo eſſet, qui latuiſſet ſub illis pileo, ac veſtibus, & poſtea lateret ſub aliis, poſteáque ſub aliis; quòd intelligeres debere quendam hominem variis hujuſmodi pileis veſtibuſque ſubeſſe. Tu iſta planè diſſimulaſti. Exceperam rurſus, illud quicquid ſit, quod detractis formis, quaſi veſtibus ſupereſt, percipi non ut punctum, ſed ut extenſum aliquid, & cùm infinitè non extendatur, etiam, ut figuratum; & cùm omne terminatum ſub colore aliquo confusè concipiatur, etiam ut coloratum. Quare & tuam intellectionem imaginationem quandam eſſe; ac niſi illud ipſum, ſeu ceræ ſubſtantiam, ſub quadam hujuſmodi extenſione, figura, & colore perciperes; debere te bona fide dicere, qualem-nam ergo conciperes. Tu id quoque diſſimulaſti. Exceperam etiam, quòd perciperes hominem ſub pileo, ac veſtibus latere, id non arguere potiùs Mentis, quàm imaginationis opus; quandoquidem canis cui mentem negares, imaginationem ſolam relinqueres, hominem quoque ſeu herum ſuum latere perciperet ſub pileo, ac veſtibus; imò & ſub alia varietate formarum; Tu argumentationis vim callidè diſſimulaſti, ac dixiſti ſolùm, *te neſcire quónam fretus argumento pro certo affirmaverim canem ſimili modo, atque nos dijudicare.* Etenim vidiſti quidem argumentum; neque enim te experientia ſimilis effectus, de cujus cauſſa agebatur, latuit; ſed quia non habuiſti quod reponeres, divertiſti

à tramite, ac ſubterlapſus iterum es ſub atramento horum verborum, *Niſi quia cùm videas illum etiam carne conſtare, eadem omnia, quæ in te ſunt, putas eſſe etiam in illo.* Cæterùm cùm & hæc ſubjungas, *Sed ego, qui nullam in eo mentem animadverto, nihil ſimile iis, quæ in Mente cognoſco, in ipſo reor inveniri*, An-non ſi reris in te inveniri mentem, ex eo quòd agnoſcis eſſe hominem, cujus præter pileum, ac veſteis nihil vides; & canis ſimiliter agnoſcit eſſe hominem, cujus præter pileum, ac veſteis nihil videt; an-non, inquam, rearis oportet mentem quoque tuæ ſimilem in ipſo cane inveniri? Denique Exceperam inſpectionem illam ceræ imperfectiorem, & perfectiorem, confuſiorem, & diſtinctiorem, eſſe ſolùm penes accidentia, mutationeſque ipſius, non verò penes ipſam ſubſtantiam; Quare & poſſe nos ex illis concipere, & explicare quid nomine ceræ intelligatur; non autem nudam illam, vel potiùs occultatam ſemper manentem ſubſtantiam; ut quæ ſit ſemper neſcio quid ſub accidentibus latens, & mutationibus ſubjectum. Tu denique etiam id diſſimulaſti, ac perſtitiſti in tuo illo hujuſcemodi ratiocinio,

Qui conſiderat aliquam ſubſtantiam, tanquam nudam, detractis accidentibus, ſeu externis formis, tanquam veſtibus; ipſe illam percipit clarè, diſtinctè, & ſolo quidem intellectu, non item imaginatione:

Atqui ego conſidero ceræ ſubſtantiam tanquam nudam, detractis accidentibus, ſeu formis externis, tanquam veſtibus:

Igitur ego percipio ceræ ſubſtantiam clarè, diſtinctè, & ſolo quidem intellectu, non item imaginatione.

De quo quidem ratiocinio quid ſentiendum ſit, tum ex ipſa dubitatione, ad quam reſponſum nihil eſt, tum ex recenſione, qua heic inſtiti, videtur ſatis manifeſtum.

DVBITATIO VIII.

De Natura Mentis non declarata, tantum abeſt, ut probatum ſit Eſſe eam notiorem, quàm Corpus.

SVbdis conſequenter: *Quid autem dicam de hac ipſa mente, ſive de meipſo, nihil dum enim aliud admitto in me eſſe præter mentem? Quid, inquam ego, qui hanc ceram videor tam diſtinctè percipere? Nunquid meipſum non tantùm multò verius, multò certius, ſed etiam multò diſtinctius, evidentiuſque cognoſco? Nam ſi judico ceram exiſtere*

ex eo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ex eo ipso, quòd hanc videam, quantò magis me? Fieri enim potest, ut hoc quod video verè non sit cera. Fieri potest, ut nequidem oculos habeam, quibus quicquam videam: sed fieri planè non potest, cùm videam, sive (quod jam non distinguo) cùm cogitem me videre, ut ipse ego cogitans non aliquid sim. Simili ratione si judico ceram esse, ex eo quòd hanc tangam; idem rursus efficietur, me esse. Si ex eo, quòd imaginer, vel quavis alia ex caussa, idem planè. Sed & hoc ipsum, quod de cera animadverto, ad reliqua omnia, quæ sunt extra me posita, licet applicare. Tot tua sunt verba, quæ ideò repono, ut animadvertas demonstrare illa quidem te distinctè cognoscere quòd exsistas, ex eo, quòd distinctè videas, cognoscasve exsistere ceram, illaque ejus accidentia; at non probare te propterea cognoscere, quæ aut qualis sis, nec distinctè, nec indistinctè; quod operæ pretium tamen fuerat; nam quòd exsistas, non dubitatur. Vide interim, ut heic non insistam, ut neque prius institi circa id, quod cùm nihil in te admittas præter solam mentem; atque idcircò oculos, manus, ceteraque organa corporea excludas; nihilominùs loqueris de cera, ejusque accidentibus, quæ videas, quæ tangas, &c. Quæ profecto neque videre sine oculis, neque tangere sine manibus (seu, ut tecum loquar, cogitare te videre, & tangere) potes. Pergis: *Si magis distincta visa sit ceræ perceptio, postquam mihi non ex solo visu, vel tactu, sed pluribus ex causis innotuit; quantò distinctius meipsum à me nunc cognosci fatendum est: quandoquidem nullæ rationes vel ad ceræ, vel ad cujuspiam corporis perceptionem possunt juvare, quin eædem omnes mentis meæ naturam probent.* Verùm, ut quæ de cera deduxisti, probant tantùm perceptionem exsistentiæ mentis, non verò naturæ illius, ita non probabunt amplius omnia alia. Quod si velis præterea deducere aliquid ex percepta ceræ, aliarumque rerum substantia, inferes solùm, quemadmodum substantiam illam confusè solùm, & ut nescio quid concipimus, ita mentem quoque concipi; adeò ut verè repetere liceat quod est à te dictum, *illud nescio quid tui.* Concludis, *atque ecce tandem sponte sum reversus eò quò volebam. Nam cùm mihi nunc notum sit ipsam Mentem, & corpora non propriè à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi: nec ex eo percipi, quòd tangatur, aut videatur; apertè cognosco nihil facilius, aut evidentius meâ mente posse percipi.* Ita tu quidem; at ego non video, undenam deducas, aut apertè cognoscas aliud posse percipi de tua Mente, quàm quòd exsistat. Vnde & quod fuerat ipso titulo Meditationis promissum, fore ut per ipsam mens humana efficeretur corpore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

pore notior, non video quî præſtitum ſit : neque enim tuum inſtitutum fuit probare eſſe mentem humanam, ejuſve exſiſtentiam eſſe exſiſtentiâ corporis notiorem: cùm ſaltem, an ſit, exſiſtat-ve controvertatur à nemine: ſed voluiſti haud-dubie facere illius naturam notiorem naturâ corporeâ, & hoc tamen non præſtitiſti. De natura certè corporea recenſuiſti ipſa, ô Mens, quàm multa noſcamus, extenſionem, figuram, occupationem ſpatii, &c. De te verò ecquidnam tandem ? Non es compages corporea, non aër, non ventus, non res incedens, non ſentiens, non alia. Hæc ut concedantur (quorum tamen quædam tu quoque refelliſti) non ea ſunt tamen, quæ expectamus. Scilicet negationes ſunt, & non poſtulatur quid non ſis, ſed quid tandem ſis. Itaque refers nobis ad ſummum te eſſe Rem cogitantem, id eſt dubitantem, affirmantem, &c. Sed dicere primùm te eſſe *Rem*, eſt nihil notum dicere. Hæc enim vox eſt generalis, indiſcreta, vaga, & te non magis attinens, quàm quicquid in toto eſt mundo, quàm quicquid non eſt prorſus nihil. Tu es res ? id eſt, nihil non es : ſeu quod eſt idem, aliquid es. Sed lapis etiam nihil non eſt, ſeu aliquid eſt, & muſca ſimiliter, & cætera omnia. Deinde, quod te *Cogitantem* dicis, rem quidem notam dicis, ſed tamen non prius ignotam, neque requiſitam à te. Quis dubitet enim quin ſis cogitans ? Quod nos latet, quod quæritur, intima tua ſubſtantia eſt, cujus proprium eſt cogitare. Quocirca, ut inquirere, ſic concludere oporteret non quòd ſis res cogitans, ſed qualis ſis res, quæ es cogitans. An-non, ſi quæratur ex te vini notitia ſupra vulgarem, non ſatis erit tibi dicere, Vinum eſt res liquida, ex uvis expreſſa, alba, vel rubra, dulcis, inebrians, &c. ſed conabere explorare, declararéque utcumque internam ejus ſubſtantiam, prout contexta obſervatur, ex ſpiritu, phlegmate, tartaro, cæteriſque partibus, hac, aliave quantitate, temperationeque inter ſe commiſtis. Pari ergo modo cùm tui notitia ſupra vulgarem, hoc eſt hactenus habitam, quæratur ; vides haud dubiè non ſatis eſſe ſi nobis renuncies te eſſe rem cogitantem, dubitantem, intelligentem, &c. ſed incumbere tibi, ut labore quodam quaſi chymico teipſam ita examines, ut internam tuam ſubſtantiam & detegere, & demonſtrare nobis poſſis. Hoc certè ſi præſtiteris, explorabimus ipſimet, ſis-ne ipſo corpore notior, quod anatomia, quod chymia, quod tot aliæ artes, tot ſenſus, tot experimenta, cujuſmodi ſit, multùm manifeſtant.

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

RESPONSIO.

Miror te hîc fateri omnia illa quæ in cera considero, demonstrare quidem me distinctè cognoscere quòd exsistam, non autem quis aut qualis sim, cùm unum sine alio non demonstretur. Nec video quid amplius ea de re exspectes, nisi ut dicatur cujus coloris, odoris & saporis sit mens humana, vel ex quo sale, sulphure, & mercurio sit conflata: vis enim ut ipsam instar vini, labore quodam Chymico examinemus. Quod te profectò dignum est, ô caro, & iis omnibus qui cùm nihil nisi admodum confusè concipiant, quid de quaque re quærendum sit ignorant: sed quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifestandam substantiam, præter varia ejus attributa; adeò ut quò plura alicujus substantiæ attributa cognoscamus, eò perfectius ejus naturam intelligamus. Atque ut multa diversa attributa in cera distinguere possumus, unum quod sit alba, aliud quod sit dura, aliud quod ex dura fiat liquida, &c.

INSTANTIA.

I. *Difficultates præcipuas dissimulatas fuisse.*

QVid miraris fateri me? mirare potiùs dixisse te, cujus verba relata sunt, & ad quæ sola est attendendum: Nam quod cognitio exsistentiæ, sine cognitione essentiæ non demonstretur, iis persuadebis, quos pari tecum credulitate repereris. Exsistentia quippe cujuslibet rei vel sola exhibitione, ac præsentia, vel operatione, aut effectu necessario manifestatur: At essentia, perfecta quadam introspectione indiget, neque nisi omnium recessuum patefactione innotescit. Quam-multa certè omnibus momentis coram oculis, & ad manum sunt, de quibus cùm constet quòd sint, nescimus tamen, & interrogare solemus quid sint? Et quamvis dicas *cogitationem esse actionem, ex qua probetur non modò quòd Mens sit, sed etiam quid sit, cùm definiatur res cogitans*; id tamen dicis quod non probas, & non definitionem tradis, quæ essentiam explicet; sed actionem proponis, quæ à Mente, cujus essentia investigatur, eliciatur. Dicis *non videre te quid amplius exspectem, nisi ut dicatur, cujus coloris, odoris, & saporis sit Mens humana, vel ex quo Sale, Sulphure, & Mercurio sit conflata; velle enim me, ut ipsam instar vini, labore quodam Chymico examinemus.* Quàm exquisita subtilitas, nisi jam perspectus esset tuus genius! Scilicet nihil aliud conaris, quàm offusâ nebulâ Lectoribus illudere, ut si fieri possit id, quod caput est,

non animadvertant. Verùm, neque erunt, opinor, qui existiment voluisse me Mentem in Alembicum injici; neque qui te putent stetisse promissis, nisi Chymicis paria, seu analoga feceris. Pergis *id dignum me carne esse, & iis omnibus, qui, cùm nihil, nisi admodum confusè concipiant, quid de quaque re quærendum sit, ignorant: sed quantum ad Te, &c.* Bene porrò est, quòd meam caussam non planè esse desertam putas, sociosque mihi adhibes. Ipse lubens illos admitto, ac esse ejusmodi censeo, qui veritatem studiosè quærant, ostentationem exosam habeant, & sincerè sive quid nôrint, sive non nôrint, profiteantur. Qui parùm curent dici abs te nihil non confusè concipere, confisi sibi nihil esse perspicuitate carius; cùm & non ignorent, quid sit de unaquaque re quærendum, & humani ingenii vireis satis attentè expenderint; ac moneant ipsi interim alios opinione sui inflatos, ut detumescant, in se descendant, secum habitent, nôrint sibi quoque supellectilem esse curtam, cessent anhelare prælargo pulmone; & ne hiatu magno grande aliquid, quod sit granditate grandius polliceantur. Verùm, ne de illis jam dicam, Ecquam spem ipse non feceras, titulo illo Meditationis, *De Natura mentis humanæ, quòd ipsa sit notior, quàm corpus*? Non repeto quæ jam objeci, cùm ad ea respondere nihil potueris, ac evasionem solum quæsieris ex comparatione eorum, quæ ad naturam corporis faciunt, quasi penitùs eadem, & non potiùs analoga ad notitiam mentis non modo æquè claram, sed etiam clariorem consequendam faciant. Cùm præsertim dissimulâris id, quod institi circa vocem *Res*, circa vocem *Cogitans*, circa occasionem ac vim similitudinis, de notitia substantiæ *vini*. Immoror solùm in eo, quod subdis, *Quantum ad te est, te nihil unquam aliud requiri putasse, ad manifestandum substantiam, præter varia ejus attributa.*

II. *Quicquid de rebus cognoscimus, non esse intimam illarum naturam, quam voluit Deus latere nos, ut ejus notitiâ non perinde nobis, ac accidentium necessariâ.*

Quo loco, si putasti nihil aliud esse requirendum, quatenus vires humani ingenii, nihil possunt præstare majus; præclarè omninò, quantum ego quidem arbitror, putasti; præclaréque etiam illud subjunxisti, *adeò ut, quò plura alicujus substantiæ attributa cognoscimus, eò perfectiùs ejus naturam intelligamus*; nempe, si putasti, quatenus naturam illius substantiæ intelligere vel possumus, vel dicimur. Verùm, si putasti substantiam, ejusve naturam esse propterea manifestatam, intellectamque, qualis reverâ in se est, adeò ut non lateant, quæ illius intima sunt; longè, quantum quidem opinor, aberras à scopo, ad quem humani ingenii imbecillitas potest, ac debet collineare. Quippe ut aliud est attributum, seu proprietas, & aliud sub-

ſubſtantia, ſive natura, cujus eſt, vel ex qua emanat; ita cognoſcere attributum, ſive proprietatem, proprietatumque aggeriem, non eſt propterea cognoſcere ipſam ſubſtantiam, ſive naturam. Quicquid poſſumus cognoſcere, eſt, haſce, vel illas eſſe hujuſce ſubſtantiæ, ſive naturæ proprietates, quando id obſervando patet, & experientiâ perſpicuum fit; Neque penetratur propterea in ipſam ſubſtantiam, ſive naturam intimam; ut dum ſpectantes aquam ſcaturientem, cognoſcimus quidem hanc aquam eſſe ex hoc fonte; at non propterea obtutus aciem in interiorem, ac ſubterraneam ſcaturiginem figimus. Ita videtur inſtituiſſe Deus Opt. Max. cùm & naturam condidit, & nobis uſuram illius conceſſit. Etenim quicquid fuit nobis de re unaquaque noſſe neceſſarium, illud nobis apertum fecit, tribuendo rebus proprietates, per quas innoteſcerent, & nobis ſenſus varios, quibus illas apprehenderemus, ac facultatem interiorem, qua de eiſdem judicaremus. Quod ad internam verò naturam, & quaſi ſcaturiginem, illam, ut nobis cognitu non neceſſariam, occultam voluit; & nos, cùm noſſe affectamus, aut præſumimus, intemperantiâ laboramus. Non ſanè, quòd noſſe, & pulcrum, & deſiderabile non videatur; ſed eo nempe modo quo pulcrum, ac deſiderabile eſt (ſic certè ſoleo dicere) ut alas habeamus, aut ut in perpetua juventute ſimus. Siquidem ut iſta, ita illud quoque aut exoptare, aut ſperare, intemperantis, & naturæ ſuæ conditionem ignorantis animi eſt. Et quod-nam ſanè foret diſcrimen inter Deum, & hominem, ſi foret homo conſcius omnium, quæ in ipſis Dei operibus ſunt? Si gloriari poſſet ſe totam alicujus rei naturam ita habere perſpectam, ut Deus de ea nihil cognoſceret ampliùs? Videtur proinde ter-Maximus Deus ita ſe geſſiſſe, ut ſolent vulgò opifices automatum admirandorum. Quippe ut iſti automata ita in vulgus exhibent, ut ſpectaculum motuum admirabilium non invideant; & injurium ſit, ſi cùm illi facere manifeſta nolint interiora machinamenta, ſpectatores obmurmurent; Ita & Deus opifex Mundi, rerumque in eo omnium à maxima uſq; ad minimam admirabilium, ea fuit erga nos bonitate, ut illarum contemplationem nobis non inviderit; & injuria illi fiat, ſi quis præter ea, quæ voluit de illis innoteſcere, conqueratur, quòd intima quoque naturæ cujuſque arcana non detexerit, aut ſeſe de iis, quantum ipſe, poſſe cognoſcere præſumat. Sed ad rem ut redeam, cùm id, quod hac tua Meditatione eviciſti, nihil aliud ſit, quàm Mentem eſſe rem cogitantem, Ecquid-nam ampliùs eviciſti, quàm ſi quis la-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

borioso quodam de Magnete opere, evincat, Magnetem esse rem attrahentẽ ferrum, dirigentemq; illud ad polos, quod exemplum jam usurpatum est? Ac si nesciviſſemus quidẽ proprium esse Mentis cogitare, essemus tibi multùm obstricti, qui rem incompertã doceres: At, per tuam fidem, novum-ne est, atque inauditum, quòd Mens cogitet, quòd sit res cogitans, quòd ejus proprium sit cogitare? hoc-ne ex ipso titulo Meditationis sperandũ fuit? Certè nõ magis, quàm si aliquis titulo præmisso de Magnetis natura, & quòd illa sit, quàm Lux Solis notior, nihil doceret nos ampliùs, quàm quod omnes jam pridem scimus, Magnetem ferrum trahere, vel esse rem trahentem ferrum, vel trahere ferrum esse ejus proprium, atque ita de cæteris.

III. *Effugium esse lepidum, tot proprietates Mentis agnosci, quot res singulares possunt ab ea cognosci; ut inde arguatur* plenior*em illius, quàm ullius alterius rei haberi notitiam.*

Quid lepidius porrò à te excogitari potuit, quàm quod invexisti ad multiplicandum, augendumque notitiam, quæ de natura mentis habetur? *Atque ut*, inquis, *multa diversa attributa in cera distinguere possumus, unum, quòd sit alba, aliud, quòd sit dura, aliud, quòd ex dura fiat liquida, &c. ita etiam in Mente totidem sunt, unum, quòd habeat vim cognoscendi albedinem ceræ, aliud, quòd habeat vim cognoscendi ejus duritiem; aliud, quòd mutationem duritiei, sive liquefactionem:* & statim, *Unde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognosci, quàm nostræ mentis; quia quotcumque cognoscuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari possunt in Mente, ex eo quòd illa cognoscat, atque adeò ejus natura omnium est notissima* Imprimis enim perinde facis, ac si quis naturam calami, quo ista perscribo explorans, tot facultates in eo agnoscat, quot exarare potest literas majusculas, minusculas, Latinas, Græcas, Arabicas, cæteras; quot item lineas rectas, curvas, longas, breveis; quot triangulos, quadrangulos, & figuras alias magnas, parvas, rectilineas, circulareis, ellipticas, parabolicas, alias, & cætera, quæ sunt innumerabilia; existimetque quantò quis plureis ex his facultatibus noverit, tantò perfectiùs calami naturam innotescere, & nullius generis tot cognosci figuras, quot facultates sunt calami, sicque naturam calami præ omnibus figuris characteribusque notissimam esse. Nisi verò requisitâ calami naturâ, non explorandum potiùs sit, an penna sit? an canna? an ex aurichalco, ex argento, aut alia materia? & cujuscumque horum generum sit, ex quibus principiis constet? quæ sit illorum conditio, commistio, temperatio, proportio, & similia? Nam quòd sit comparatus ad scribendum, exarandumve figuras, hoc universè notissimum est, & uno verbo explicatur. Et, si lubeat potiùs de manu, quàm de calamo quærere, non facultates in ea variæ, aut potiùs innumeræ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

meræ juxta varietatem, aut innumerabilitatem characterum, figurarum, aliorumque operum, quorum manus artifex est, inquirendæ videbuntur, sed textura potiùs ipsius manus ex carpo, vola, digitis, articulis, ossibus, musculis, tendinibus, nervis, spiritibus, partibusque aliis; itemque compositio, mistura, conspiratio, connexio, dependentia, situs, flexilitas, mobilitas, & id genus cætera. Pari autem modo ecquid nos promovet, aut juvat tot enumerare in mente facultates cognoscendi, quot res cognoscibiles sunt, ad pernoscendum ejus naturam? Vno enim verbo dicitur Mens habere facultatem cognoscentem, quæ deinde pro objecti divisionibus, subdivisionibusque quantum voles extendatur, & ex cujus extensione, non tam plures mentis facultates, quàm plura illius objecta noscantur. Et quamvis plures quoque facultates, seu, ut tu vocas, attributa noscantur; supereſt tamen semper id, quod est in Mente præcipuum, substantia nempe, sive natura, cujus sunt hujuscemodi facultates, & attributa. Deinde Esto, quod ipse vis, *Naturam alicujus substantiæ manifestari per attributa, atque adeò naturam Mentis manifestari per ista, quòd habeat vim cognoscendi albedinem, &c.* Dico oportere igitur ad manifestandum totam naturam alicujus substantiæ, cognoscere omnia ejus attributa; & consequenter ad manifestationem totius naturæ mentis, oportere cognoscere omnia attributa mentis, hoc est omneis vireis cognoscendi omnia singularia objecta, quæcumque Mens cognoscere potest: atque adeò ipsa objecta, ex quorum cognitione vis ea cognoscendi manifesta fit: Quare & te, si manifestatam, seu cognitam reipsâ habes totam naturam mentis, uti te jactasti superiùs habere, oportere reipsâ cognoscere singularia omnia objecta quæcumque Mens cognoscere potest. Quænam verò sunt ista? Certè non modò cera, aut albedo, durities, & cætera accidentia singularis illius ceræ, quam habuisti præ manibus; sed omnes omninò res singulares cum omnibus suis singularibus accidentibus, quæ sunt in omnibus generibus, ac speciebus omnium omninò animalium gradientium, volantium, natantium, repentium, zoophytorum, arborum, fruticum, suffruticum, herbarum, gemmarum, saxorum, metallorum, succorum, meteororum, ac cæterorum, quæ sunt supra terram, intra terram, in mari, in aëre, quæque sunt, fuerunt, erunt, aut esse Deo auctore possunt tam in hoc globo, quàm in Sole, Luna, Planetis omnibus, fixis sideribus; tam in hoc Mundo, quàm in aliis innumeris, quos simileis, dissimileis, æqualeis, inæqualeis Deus condere in æternũ potest?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

An verò tanta est tua cognitio? Certè cùm sit proportio ineffabiliter minor eorum, quæ cognoscis, ad ea quæ ignoras, quàm sit guttulæ aqueæ ad totum Oceanum; erit minor quoque ineffabiliter proportio eorum attributorum Mentis, ex quibus cognitis ejus natura tibi manifestatur, ad attributa illa mentis, ex quibus tibi incognitis natura Mentis immanifesta tibi est, quàm sit guttulæ aqueæ ad Oceanum comparatæ. An igitur ille ridiculus, qui ob conclusam in phiala aquæ guttulam, jactaret se in ipsa totum conclusisse Oceanum; Et tu, quòd tua mente comprehenderis guttulam attributorum, naturæque mentis, jactabis te comprehendisse totam naturam ipsius Mentis? Vide, quo te lepida illa subtilitas adegerit.

IV. *Tota secunda Meditatio in Syllogismum cogitur, ut ratiocinationis imbecillitas magis pateat; ac varia notantur circa id, quod* Mens dicitur esse notior, quàm corpus.

Notas postremò, quod obiter attigi, de eo, quòd, cùm Mens esses, dicebas te videre, seu (ut tecum loquar) cogitare te videre, ut concludas exinde argui, *quàm absurdæ sæpe, atque injustæ cavillationes ab iis, qui non tam aliquid intelligere, quàm reprehendere satagunt, excogitentur.* Sed an cavillatio, an absurda, an injusta fuerit, an non intellexerim quod volebas; an ista potiùs quadrent in te, dum adeò jejunam, aut etiam, teipso insinuante, nullam effundendi convitia occasionem captas, ii, qui volent tua, ac mea verba expendere, dijudicabunt. Mihi ad calcem meditationis colligere sufficit, & cogere in Syllogismum tuam totam de natura Mentis, ejusque notitia ratiocinationem.

Qui non est compages membrorum, nec tenue corpus ipsis infusum; cognoscit verò se præcisè esse rem cogitantem, hoc est dubitantem, intelligentem, affirmantem, negantem, volentem, nolentem, imaginantem, sentientem; cognoscit autem non imaginatione, sed intellectu, eo modo, quo substantiam ceræ propriis attributis nudam: ac præterea perspecta habet omnia attributa, quibus natura mentis manifestatur; omneis scilicet singulareis vireis, cognoscendi omnia singularia attributa tam ceræ, quàm omnium omninò rerum singularium, quibus cognitis tales vires cognoscuntur; Ille & perspectam habet totam naturam mentis, & mentem habet notiorem, quàm corpus.

Atqui ego non sum compages membrorum, nec tenue corpus ipsis infusum; cognosco verò me, &c.

Igitur ego & perspectam habeo totam naturam mentis, & mentem habeo notiorem, quàm corpus.

Cùm

Cùm verò ad imbecillitatem ratiocinationis nihil sit addendum ad ea, quæ deducta hactenus sunt; Dico solùm, si veram esse, veréque probatam conclusionem putas; si existimas confeciſſe te, quod promisisti titulo, ac saltem illud, *Quod Mens sit notior, quàm corpus*; debere tibi igitur non esse incognitum corpus. (Et quomodo certè illud comparares cum mente, & diceres notitiam unius esse clariorem notitia alterius, nisi in te esset utriusque notitia? Quomodo ex attributis corporis intelligeres attributa mentis, nisi præintelligeres ipsa attributa corporis? Quomodo reversus eò, quò volebas, illud diceres, *Cùm mihi nunc notum sit Mentem, & corpora non propriè à sensibus, vel ab imaginandi facultate, sed à solo intellectu percipi*, &c.) Dico id, inquam, Primò; ut intelligas illud non abs re tibi objici, *Propter quod unumquodque est tale, & illud magis tale est; Atqui propter attributa corporis nota sunt attributa mentis; Igitur attributa corporis sunt notiora attributis mentis.* Et subsumendo, *Ex duobus, illud est notius alio, cujus attributa notiora sunt* (si quidem substantia ex te per attributa manifestatur) *Atqui ex comparatis corpore, ac mente; attributa corporis sunt notiora attributis mentis; Igitur corpus est notius mente.* Secundò; ut agnoscas te non probasse existere corpus, neque deduxisse illius aut existentiam, aut essentiam, aut attributa, ex tuo principio Archimedeo. Tertiò; ut non possis deinceps caussari corpus tibi nondum esse cognitum, probandumque supereſſe quòd sit, aut quid sit; nisi velis & tibi ipsi contradicere, & principium petere, & perdere fructum totius hujus meditationis, *in quam* scribis alicubi *te non minùs industriæ, quàm in quicquam aliud, quod unquam scripseris videri tibi contulisse.*

IN MEDITATIONEM III,

Quæ est

De Deo, Quòd existat.

DVBITATIO I.

CIrca tertiam, ex eo quod agnoveris claram, distinctamque notitiam illius propositionis, *Ego sum res cogitans*, caussam esse certitudinis, quam de illa habes, infers te posse statuere

tuere generalem hanc regulam, *Illud omne verum est, quod valdè clarè & distinctè percipio*. Cæterùm licèt hactenus regula nulla melior in tanta rerum caligine inveniri potuerit; cùm videamus tamen ingenia tam magna, quæ videntur debuisse tam clarè, tamque distinctè plurima percipere, censuisse rerum veritatem vel in DEO, vel in puteo esse absconsam; an-non suspicari par est regulam fortè esse fallacem. Et certè, cùm tibi ignota Scepticorum argumenta non sint; quid est, quod possimus verum inferre, tanquam clarè & distinctè perceptum, nisi apparere id, quod cuique apparet? Ego saporem peponis gratum clarè, distinctéque percipio: itaque verum est peponis saporem apparere mihi hujuscemodi. At quod propterèa verum sit talem in ipso pepone esse, quomodo mihi persuadeam, qui puer cùm essem, ac bene valerem, secus judicavi? nimirum clarè, distinctéque alium in pepone saporem percipiens. Video & multis hominibus secus videri: video & multis animalibus, quæ gustu pollent, optiméque valent. An ergo verum vero repugnat? an potiùs, non ex eo, quòd aliquid clarè, distinctéque percipitur, id secundùm se verum est, sed verum solummodò est, quòd clarè, distinctéque tale percipiatur? Idem penè est dicendum de iis, quæ ad mentem spectant. Iuravissem aliàs non posse à minore quantitate ad majorem transiri, nisi transeundo per æqualem: non posse item duas lineas, ad sese continuò magis accedenteis, si producerentur infinitè non tandē concurrere: nempe videbar mihi ista adeò clarè, distinctéq; percipere, ut pro axiomatibus verissimis, indubitatissimisq; haberem: & posteà tamen fuere argumenta, quæ oppositum suaserint, veluti perceptum clariùs, distinctiusq;. Nunc verò rursus ambigo, cùm ad Mathematicarum suppositionum naturam attendo. Quare & dici quidem potest verum esse me taleis, taleisque propositiones agnoscere, prout quantitatem, lineas, & similia hoc se habere modo suppono, aut concipio: at quod illæ propterèa veræ secundùm se sint, pronunciari tutò non potest. Et quicquid sit de rebus Mathematicis, quæso te, quod ad cæteras, de quibus jam quæritur, spectat; cur-nam tot, tamque variæ sunt inter homines opiniones? Putat unusquisque se clarè, distinctéque eam percipere, quam defendit. Et ne dicas plerosque aut hærere, aut fingere; sunt ecce, qui pro iis, quas habent, opinionibus, etiam mortem oppetant, tametsi videant alios pro oppositis oppetenteis: nisi verò putas tum demum à pectore imo veras voces non ejici. Et attingis quidem ipse difficultatem, *quòd priùs mul-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

multa ut omninò certa, ac manifesta admiseris, quæ posteà deprehenderis dubia. Verùm hoc loco neque solvis, neque firmas regulam; sed occasionem solùm captas differendi de Ideis, quibus deludi potueris, ut repræsentantibus quidpiam extra te, quod extra te tamen fortassis non fuerit, iterumque tractas de DEO deceptore, à quo falli potueris circa illas propositiones, *duo & tria sunt quinque, quadratum non habet plura latera quàm quatuor*: Quò nempe innuas exspectandam confirmationem regulæ, donec Deum esse ostenderis, qui non possit esse deceptor. Quanquam, ut hoc præmoneam, non tam est tibi laborandum, ut confirmes hanc regulam, ex qua proclive adeò est falsum pro vero admittere, quàm ut proponas methodum, dirigentem nos, ac docentem quando fallamur aut non fallamur, quoties existimamus nos clarè, distinctéque aliquid percipere.

RESPONSIO.

EVge hîc tandem aliquam contra me affers rationem, quod nullibi priùs te fecisse animadverti; ut enim probes non esse regulam certam, quòd ea quæ valde clarè, & distinctè percipimus sint vera, dicis ingenia permagna quæ videntur debuisse plurima clarè, & distinctè percipere, censuisse nihilominus rerum veritatem, vel in Deo, vel in puteo esse absconsam. In quo fateor te rectè ab authoritate argumentari, sed meminisse debuisses, ô caro, te hîc affari mentem à rebus corporeis sic abductam, ut ne quidem sciat ullos unquam homines ante se extitisse, nec proinde ipsorum authoritate moveatur. Quod deinde affers de Scepticis, locus est communis non malus, sed nihil probans, ut neque quòd quidam pro falsis opinionibus mortem oppetant, quia probari nunquam potest illos clarè, & distinctè percipere id quod pertinaciter affirmant. Quod denique addis non tam de veritate regulæ esse laborandum, quàm de methodo ad dignoscendum an fallamur, necne, cùm existimamus nos aliquid clarè percipere, non inficior; sed hoc ipsum accuratè à me præstitum fuisse contendo suis in locis, ubi primùm abstuli omnia præjudicia, & postea enumeravi omnes præcipuas ideas, ac distinxi claras ab obscuris, aut confusis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

INSTANTIA.

I. *De connexione Meditationum, & quæ pugnantia consequantur ex Regula heic suppositâ, & non habita quæ supponitur futura de Deo notitia.*

QVàm præclarus es Monitor! quàm in mala cauſſa ſecurus! Ego quidem, an nullam hactenus rationem attulerim, an tu id rectè animadverteris, iis, qui volent cognoſcere, plenam judicandi libertatem facio. Quod ad te ſpectat, exiſtimaſti exiguo hoc ce pulvere, quem felium inſtar retrojeciſti, quicquid egeris, occultatum iri. Credidiſti quoque tua dignum ſolertia, ſi, ut faceres rem ridiculam, præmitteres eſſe aliquam rationem, quam tamen eſſe non rationem, ſed authoritatem ſtatim cauſſareris, & me oblivionis convinceres, qui qualis eſſes non meminiſſem. Scilicet qui exiſtimârim mihi eſſe rem cum viro ſapiente, meminiſſe debui mihi eſſe rem cum viro, qui adhûc ſomniaret, qui putaret ſe à Deo decipi, aut ſaltem à maligno genio faſcinari. Verùm quicquid ſit de tua urbanitate, & priuſquàm de allata à me ſeu ratione, ſeu authoritate dicatur, Age videamus quî hanc tertiam Meditationem cum ſecunda connectas. Poſtquam dixiſti *velle te claudere oculos, obturare aureis, &c. ut te penitiùs inſpicias*, ac repetiiſti *te eſſe rem cogitantem, id eſt dubitantem, affirmantem, &c.* ſubjungis, *Nunc circumſpiciam diligentiùs, an fortè adhûc apud me alia ſint ad quæ nondum reſpexi.* Pergis autem, *Sum certus me eſſe rem cogitantem.* Itaque primùm quod animadvertis, certitudo eſt illius tuæ propoſitionis, *Ego cogito*: quam nullo modo revocas in dubium, ſed quæris conſequenter, *Nunquid ergo etiam ſcio, quid requiratur, ut de aliqua re ſim certus?* Reſpondes autem, *Nempe in hac prima cognitione nihil aliud eſt, quàm clara quædam, & diſtincta perceptio ejus, quod affirmo; quæ ſanè non ſufficeret ad me certum de rei veritate reddendum, ſi poſſet unquam contingere, ut aliquid, quod ita clarè, & diſtinctè perciperem, falſum eſſet; ac proinde jam videor pro regula generali poſſe ſtatuere, Illud omne eſſe verum, quod valdè clarè, & diſtinctè percipio.* Attexis tamen dubitationem circa Regulam, *quòd priùs ut omninò certa, & manifeſta admiſeris, quæ tamen poſteà eſſe dubia deprehenderis, nempe terram, cœlum, ſidera, & cætera omnia ſenſibus uſurpata, ac etiam Arithmetica, & Geometrica illa, Duo, & tria eſſe quinque, & ſimilia, in quibus Deus poſſit facere ut fallaris;* Quare & inquis, *Quam primùm occurret occaſio, examinare debeo, an ſit Deus, & ſi ſit, an poſſit eſſe deceptor; hac enim re ignorata, non videor de ulla alia planè certus eſſe unquam poſſe.* Vnde & tum demùm Regulam confirmas in quarta, & quinta Meditationibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

onibus, cùm constituisti esse Deum, qui non possit esse deceptor. Iam illud imprimis prætereo, quòd à consideratione tui ad proprietatem ipsius considerationis, certitudinem scilicet, divertendo, videatur esse admodùm accidentaria deductio; (uti est etiam rursùs ab inexpectato illa, quam captas differendi de Deo) cùm legitima tamen Methodus videatur exigere, ut conditiones cognitionis tradantur seorsim ab ipsis rebus cognitis; & non postquàm cœptum fuerit de his dicere, digrediendi ad illas occasio captetur. Deinde illud, quòd videatur ab hoc usque loco inchoari circulus, quatenus es certus futurus Deum esse, & non esse deceptorem, quoniam habeas claram, & distinctam ejus rei notitiam; & certus sis futurus claram, & distinctam notitiam esse veram, quia noveris esse Deum, qui non possit esse deceptor. Tertiò illud, quòd heic videaris præposterè, & præter leges Inductionis propositionem universalem ex perspecto unico singulari colligere; dum ex eo solo quòd observasti certitudinem hujus propositionis, *Ego cogito*, ex clara & distincta perceptione proficisci, deducis conclusionem hanc, *Igitur Illud omne verum est, quod clarè, & distinctè percipio:* adeò proinde ut mirum non sit, si adeò proclivis ad paralogismos sit lapsus. Quartò, illud, quòd cùm dicis *iis, quæ de Deo sunt quærenda, ignoratis, non posse de ulla re planè haberi certitudinem*, aut comprehendas etiam certitudinem illius propositionis *Ego cogito*, aut non comprehendas: Et si comprehendas quidem, nihil hactenùs egeris, temeréque pronunciaveris, & ratiocinatus fueris te cogitare, te esse, & cætera omnia; imò & deinceps nihil acturus sis, cùm omnia, quæ es de cæteris rebus disputaturus, asserturusq; supponant certitudinem, firmitatemque illius tui plusquàm Archimedei puncti. Si non comprehendas, tum præcipua tua certitudo non à Deo, notitiave de illo habita dependeat; imò certitudo notitiæ de Deo, firmitatem suam ex illa sortiatur, possitque adeò omnis certitudo de quacumque alia re non ad certitudinem de exsistentia, & veracitate Dei, sed ad certitudinem illius tuæ propositionis, *Ego cogito*, revocari. Hæc inquam prætereo, & adnoto solùm, cùm ais, *Sum certus me esse rem cogitantem*, ita ratiocinari te, ut arguaris *non esse certus esse te rem cogitantem*. Nimirum hæc tua est argumentatio,

Non essem certus me esse rem cogitantem, nisi certus essem non posse unquam contingere, ut aliquid, quod ita clarè, & distinctè perciperem, falsum esset:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Atqui certus non sum, an non aliquid tale possit contingere, (quoniam multa prius ut omninò certa, & manifesta admisi, quæ posteà dubia deprehendi; & quousque cognovero esse Deum, qui non possit esse deceptor, non possum planè unquam esse certus de ulla re:)

Igitur certus non sum me esse rem cogitantem.

II. *Declinatam fuisse dissimulatamque difficultatem præcipuam, quæ fuit adversus Regulam, applicationemve illius objecta.*

Porrò, quia tu pro generali Regula heic statueras *Illud omne esse verum, quod valdè clarè, & distinctè perciperes*, urgere nihil volueram de voce illa *valdè*, utpotè interpositam quasi manifestum effugium. Regulam potiùs admiseram, tanquam non posset in ista rerum caligine melior haberi; ac dubitando solùm proposueram, an non cùm magna ingenia quæ viderentur debuisse multa clarè, distinctéque percipere, censuissent tamen veritatem remanere absconsam; suspicari par esset eam regulam esse fallacem; Tu verò, qui veluti habens sub pedibus nimbos, & caput intra sidera condens, nullam agnoscis caliginem, non potuisti ferre patienter Regulam non fuisse à me absolutissimè admissam; & tentanti vel levem quandam suspicionem ingerere, ita insultasti, *Meminisse debuisses, O Caro, te hîc affari Mentem à rebus corporeis sic abductam, ut nequidem sciat ullos unquam homines ante se exstitisse, nec proinde ipsorum authoritate moveatur.* Quo sanè loco planum facis non fuisse me affatum mentem abductam à rebus corporeis, quam vel levicula vox corporea, carnea scilicet, ita tetigit; ac non Mentem, sed reverâ hominem esse demonstravit. Nisi etiam non est humanitatis indicium, ita affectare αὐτοδίδαξιν, ut nihil te magnorum virorum authoritas moveat; & prætextum quæras abductionem illam, ut prætextum supra quæsisti, quod loquereris non ex tua, sed ex vulgari aliorum sententia; eo scribendi stylo propterea delecto, qui visus est tibi comparatissimus ad hasce argutias. Ac dicerem quidem meminisse me satis, te eo, quo volebas modo abductum, & quia in te non remanserant nisi judicia, saltem rerum imagines, de quibus judicia ferrentur, voluisse me tibi proponere, non sapientum authoritatem, sed Experientiam in ipsis factam, tanquam verisimilitudinis argumentum, de quo posses judicium ferre. Præoccuparem quoque responsiones, seu tergiversationes varias; sed tempus in nugis conterere piget. Venio ad id, quod ais *afferre me de Scepticis locum communem non malum*; quodque contentus addere, *sed nihil probantem*, nihil de illo respondeas. Hoc verò jam novum non est, ut cùm respondere nihil possis, simili verbulo te subducas. Sed Lectorem heic interpello, putet-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tet-ne sibi factum satis circa ea quæ ego proposui de me, & quibus similia in se, ac in cæteris experietur? Scilicet oportet, ut planè contraria, imò contradictoria sint vera, si illud omne verum sit, quod se quisque percipere judicat clarè, & distinctè. Quare & oportuit omninò te solvere nodum circa perceptionem utrimque claram, & distinctam de sapore peponis, & de ductu duarum linearum ad se continenter accedentium, Atque ita circa sexcenta, quæ possunt proponi id genus similia; non verò tacitè declinare, hoc solùm dicendo, *Locus nihil probat*. Neminem certè vidi, qui dubitatione pellecta, non avidissimè exspectaverit, ecquid ad illam responderetur; quòd nisi difficultate resoluta, ac exposita, Regula non posset non haberi fallax. Nam dicere quidem aliquem, & aliquandò percipere solùm clarè, & distinctè, non item valdè clarè, & distinctè; id sanè valere apud eos non potest, qui non modò valdè, sed etiam valdissimè clarè & distinctè opposita percipiunt. Subdis *neque illud probare, quod quidam mortem oppetunt pro falsis opinionibus* (dixeram ego pro oppositis) *quia probari nunquam potest illos clarè, & distinctè percipere id, quòd pertinaciter affirmant*. Sed hoc quoque effugium quàm præclarum est, dum subindicas in ipsorum non modò caput, ac cerebrum, sed etiam in mentem penetrandum esse, ut qua conditione percipiant probetur; rem sanè tibi uni, qui te pro mente geris, concessam! Nobis, qui & homines sumus, & ut homines decet, ex effectis ratiocinamur, perspicuum videtur argumentum, (tibi profectò non declinandum) percipere illos clarè & distinctè opinionem aliquam tanquam optimam, atque præferendam, Quòd pro ea mortem oppetant. Nempe ipsi non possunt nobis exhibere majus suæ perceptionis argumentum, quàm profundendo, & amittendo vitam, rem adeò caram, & cujus recuperandæ nulla est spes, ut neque consequendi aliquod ex tanta jactura emolumentum, quo deinceps fruantur, ut propterea liceat illis fingere, quemadmodum casibus aliis, vita constante, contingere posset; cùm etiam aliunde tantum absit, ut fingendum putent, quin agnoscant, si finxerint, fore se æternis, ac planè infandis suppliciis addictos: Vno verbo, hoc ipsum, quòd tantâ pertinaciâ affirment, ut etiam pro eo, quod percipiunt, moriantur, demonstrat abundè quomodo percipiant. Non quòd aliqui non fallantur; sed quòd putent se tam clarè distinctéque percipere id, quod verum putant, licèt falsum sit; quàm putant ii qui non falluntur, se percipere id, quod verum putant, & quod verum est. Oportuerat proinde in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

hoc ipsum incumbere, ut dubitationem explanando, complanares tuam regulam; non verò, ut superiorem difficultatem præteritione simplici defugeras; ita hanc de oppetentibus mortem pro oppositis opinionibus, obliquo ductu præterlabi.

III. *Desiderari adhúc Regulam, sive Methodum, qua putantes nos aliquid clarè, distinctéque percipere, certi simus omnia ita esse circumspecta, ut nihil possit suboriri, unde errasse deprehendamur.*

Circa id, quod præmonueram de tradenda Methodo, quæ dirigat, doceatque nos quando fallamur, aut non fallamur, quoties existimamus nos clarè, distinctéque aliquid percipere; hoc enim esse operæ-pretium, Respondisti *hoc ipsum accuratè à te præstitum fuisse suis in locis, ubi primùm abstulisti omnia præjudicia & posteà enumerasti omneis præcipuas Ideas, ac distinxisti claras ab obscuris, aut confusis.* Vbi primùm miror non indicasse te locum de Deo, aut habita de ejus exsistentia, & veracitate, notitia. Verùm pervidisti, opinor, fore ut regereremus, nos, qui, favente divina gratia, Dei exsistentiam, & veracitatem persuasi sumus, ac profitemur, agnoscere tamen nos persæpe falli, etiam in iis rebus, quas existimamus nos clarè, distinctéque percipere; ac supereſse Methodum, quam objectum est esse requirendam. Quare & non ad illum locum, sed ad alia nos esse remittendos censuisti. Lectorum porrò conscientiam testor, qui non modò citatum locum, sed etiam totum opus legerint, & in ejus meditatione etiam hebdomadas ac menseis triverint, & contriverint; testor, inquam, si tuam illam accuratam Methodum observaverint, si teneant, si quavis occasione usurpare valeant, si certi sint fore, ut nunquam deinceps fallantur. Nam clarè quidem, & distinctè esse aliquid cognoscendum, ac nihil esse prætermittendũ, quò minus clarè, & distinctè cognoscamus id, quod ut verum defendimus, id neque novum, neque dubium est, neque Regula, quasi tibi propria est tibi ipsi vindicanda: Sed quia experimur nos fuisse tam sæpe deceptos, in iis, quæ visi aliàs nobis fuimus clarè, & distinctè cognoscere, postquàm nihil prorsùs omisimus eorum, quæ ad cognoscendum clarè, distinctéque esse necessaria arbitrati sumus; ideò supereſt Methodus tradenda, quam si olim habuissemus, non fuissemus decepti, & quam si habeamus in posterùm, futuri obnoxii deceptioni non simus. Et ne fortè dicatur fuisse olim omnia circumspicienda accuratiùs, quippe, quòd non satis circumspecta fuerint, ipso eventu probatum fuisse: Patet idipsum esse, quod quæritur, quomodo nempe agnosci possit, quandónam fuerint omnia satis circumspecta, vel non; Nam ut priùs per decem annos credidi fuisse omnia à me accuratissimè circumspecta, & exacto tamen decennio animadverti quidpiam defuisse; ita possum pu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

putare jam circumſpexiſſe me omnia, ac pari modo decipi, & in deceptione perſeverare non modò toto decennio, ſed etiam toto vitæ decurſu: unde & requiro adhûc Methodum, qua conſtet omnia eſſe, vel non eſſe à me accuratiſſimè circumſpecta. Ex quo fit, ut niſi eam tradas, jure exſibilare Scepticos non poſſis, qui longè meliùs, quàm tu præjudicia exuunt; quando in rebus ad naturaleis ſpeculationes pertinentibus non ſtatim, ut tu, in alia præjudicia ſeſe conjiciunt, & Ideas claras diſtinctaſque ab obſcuris, & confuſis ita diſcernunt, ut tamen exiſtiment eas, quæ nunc claræ diſtinctæq; apparent, poſſe olim fieri obſcuras, & confuſas; eaſque, quæ nunc obſcuræ, & confuſæ, poſſe olim fieri claras, & diſtinctas; unde & aſſenſum ſapientiſsimè ſuſtinent, ut niſi veritatem conſequantur, ſaltem non incidant in errorem.

DVBITATIO II.

De adventitia omnium Idearum origine, etiam Chimærarum; etiam Rei, Veritatis, Cogitationis.

DIſtinguis conſequenter, *Ideas* (quas vis eſſe cogitationes, prout ſunt tanquam imagines) *in innatas, adventitias, factitias. Et primi quidem generis* ſtatuis, *quòd intelligas quid ſit Res, quid veritas, quid cogitatio: ſecundi, quòd ſtrepitum audias, Solem videas, ignem ſentias: tertii, quòd Sirenas, & Hippogryphes fingas:* ac ſubdis *poſſe fortè omneis eſſe adventitias, vel omneis innatas, vel omneis factas: quatenus nondum originem illarum clarè perſpexiſti.* Porrò, ne aliqua interea, donec perſpexeris, fallacia ſubrepat, adnotare placet videri omneis Ideas eſſe adventitias, procedereve à rebus extra ipſam mentem exſiſtentibus, & cadentibus in aliquem ſenſum. Videlicet mens facultatem habet (vel ipſa potiùs facultas eſt) non perſpiciendi modò ipſas Ideas adventitias, ſeu quas ex rebus per ſenſus trajectas accipit, perſpiciendi, inquam, nudas & diſtinctas, & omnino qualeis in ſe recipit: ſed prætereà illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus ſimilia. Heinc tertium ſaltem Idearum genus diſtinctum non eſt à ſecundo: nam Idea Chimæræ alia non eſt, quàm Idea capitis leonis, ventris capræ, caudæ ſerpentis, ex quibus mens unam componit, cùm illæ ſeorſim, ſive ſingulæ adventitiæ ſint. Sic Idea gigantis, hominiſve inſtar montis,

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

aut mundi totius concepti, non alia est, quàm adventitia; Idea putà hominis magnitudinis vulgaris, quam mens ampliat pro libitu, tametsi tantò confusiùs, quantò ampliùs concipit illam. Sic Idea pyramidis, urbis, aut alterius rei nunquam visæ, non alia est, quàm adventitia visæ antea pyramidis, urbis, aut alterius rei non nihil deformata, ac proinde confusâ aliquâ ratione multiplicata, comparatáque. Quod spectat ad species, quas dicis innatas, eæ profectò nullæ videntur, & quæcunque dicuntur tales, videntur originem quoque habere adventitiam. *Habeo*, inquis, *à mea natura, quòd intelligam quid sit Res*. Non puto verò te velle loqui de ipsa vi intelligendi, de qua nec dubium, nec quæstio est; sed potiùs de Idea REI. Non loqueris etiam de Idea alicujus Rei particularis: nam Sol, hic lapis, omnia singularia, sunt Res, quarum esse Ideas innatas non dicis. Loqueris ergo de Idea Rei universè consideratæ, & prout cum ente synonyma est, ac tam latè, quàm illud patet. Quæso te verò hæc Idea quomodo esse potest in mente, nisi simul sint tot res singulares, illarumque genera, ex quibus mens abstrahat, formetque conceptum, qui nullius singularium proprius sit, & omnibus tamen conveniat? Profectò si Idea Rei innata est, innata quoque erit Idea animalis, plantæ, lapidis, omnium universalium: nihilque erit opus, ut nos fatigemus ad internoscendum plura singularia, quò resectis variis discriminibus, id solùm retineamus, quod videbitur omnibus commune, seu, quod idem est, generis Ideam. Dicis quoque *te habere à tua natura, ut intelligas quid sit veritas, seu*, ut ego interpretor, *Ideam veritatis*. Porrò, si veritas nihil aliud est, quàm conformitas judicii cum re, de qua fertur judicium, Veritas est quædam relatio, ac proinde nihil distinctum ab ipsis re, Ideaque ad se relatis; seu, quod idem est, ab ipsa rei Idea: quippe quæ & se, & rem, qualis est, repræsentat. Quare & non alia est veritatis Idea, quàm Idea rei, quatenus rei conformis est, seu quatenus ipsam repræsentat cujusmodi est: adeò proinde, ut si Idea Rei non innata, sed adventitia sit; Idea quoque veritatis adventitia sit, non innata. Et cùm id de qualibet veritate singulari intelligatur, intelligi etiam potest universè de veritate, cujus notio, seu Idea (ut jam dictum est de Idea Rei) ex notionibus, seu Ideis singularium eruitur. Dicis rursus *te habere à tua natura, ut intelligas quid sit cogitatio*: (interpretor semper *Ideam cogitationis.*) Verùm, ut mens ex idea unius urbis fingit Ideam alterius: ita ex Idea unius actionis, ut visionis, vel gustationis, fingere potest Ideam alterius,

ipsius

ipsius putà cogitationis. Nempe analogia agnoscitur quædam inter facultates cognoscenteis, unáque ad alterius notitiam facile deducit. Quanquam de Idea cogitationis laborandum non est; sed de Idea potius ipsius mentis, atque adeò animæ, quam si innatam dederimus, nihil erit incommodi admittere quoque Ideam cogitationis innatam. Quare & exspectandum est, donec probata res fuerit de ipsa Mente, seu anima.

RESPONSIO.

Miror verò ratiocinium, quo probare vis omneis nostras ideas esse adventitias, nullasque à nobis factas; quia, *inquis*, mens facultatem habet non tantùm percipiendi ipsas ideas adventitias, sed præterea illas variè componendi, dividendi, contrahendi, ampliandi, comparandi, & id genus similia: *unde concludis ideas chimærarum, quas mens facit componendo, dividendo, &c. non esse ab ipsa factas, sed adventitias. Quo pacto etiam posses probare nec signa ulla facta fuisse à Praxitele, quoniam à se non habuit marmor ex quo illa exsculperet; nec te has objectiones fecisse, quia ex verbis non à te inventis, sed ab aliis mutuatis ipsas composuisti. At certè nec forma chimæræ in partibus capræ, aut leonis, nec forma tuarum objectionum in singulis verbis quibus usus es, sed in sola compositione consistit. Mirabile etiam est quod ideam* Rei *non posse esse in mente sustineas*, nisi simul sint ideæ animalis, plantæ, lapidis, omniumque universalium: *tanquam si ut agnoscam me esse rem cogitantem debeam agnoscere animalia, & plantas, quoniam debeo* Rem, *sive quid sit* Res *agnoscere. Nec verius hîc de veritate agis. Ac denique cùm ea tantùm de quibus nihil affirmavi impugnes, non nisi in ventos præliaris.*

I. *Declinatas fuisse difficultates præcipuas, quibus efficitur non esse ideas, nisi adventitias; & quo artificio aliæ ideæ in exemplum assumptæ, aliæ prætermissæ.*

INSTANTIA.

Miraris meum ratiocinium; Ego verò miror tuam securitatem; quasi ego censuerim nullas Ideas esse à nobis factas, aut concluserim ideas Chimærarum (quarum dixi parteis adventitias) non esse à mente factas; & non dixerim mentem facere, componendo, dividendo, &c. Mirabilior est usurpatio & applicatio exempli de Praxitele; adeò illud quadrat ad meum institutum, arguitque te id quod voluisti dicere, non consideravisse. Nimirùm ut Praxiteles non habet ex se marmor, & aliunde tamen oblatum exsculpit, formatque;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ita ego censui Mentem non habere in se Ideam Chimeræ ; sed ex adveniente , oblatáque aliunde triplici Idea Leonis , Capræ , & Serpentis , resecare aliqua , & ita coadunare residua , ut Idea maneat confecta , quæ sit Prima Leo, postrema Draco , media ipsa Chimæra. Ac si dixissem quidem nullas esse Ideas factitias , pernegassemque Ideam Chimeræ , cæterorumque similium ; non id mirarer: verùm supposui planè quòd essent, cùm declaravi me velle solùm genus illud Idearum tertium non esse à secundo distinctum, quatenus factitiæ ad adventitias pertinent,tanquã ex illis factæ, pro ea vi,quam mens habet adventitias componendi,dividendi, contrahendi, ampliandi,comparandi,&c. Idem de compositione mearum objectionum ex verbis quorum author non sum, quod de sculptura Praxitelis dicis;sed fœliciusne eam usurpes,applicesve,res ipsa clamat.Nam & quod subjungis *nec formã Chimeræ in partibus Capræ,aut Leonis, nec formã mearum objectionum in singulis verbis,quibus usus sum, sed in sola compositione consistere* : Cedò quid velis ? Pergis *id etiam esse mirabile , quòd Ideam Rei non posse esse in mente sustineam , nisi simul sint Ideæ Animalis, Plantæ, lapidis , omniumque universalium, tanquam, si, ut agnoscas te esse rem cogitantem debeas agnoscere animalia , & plantas , quoniam debes Rem,sive quid sit Res agnoscere*.Sed mirabilissimum sanè est velle te hoc modo difficultatem eludere ; & præterlabi aliam , hocce verbulo , *Nec verius hîc de veritate agis*. Cùm addis verò *me ea tantùm , de quibus nihil affirmasti impugnantem , non nisi in ventos præliari :* id significas , quod pridem agnovi , quodque unum reperio, videlicet ventum. Et quod ad hunc quidem locum attinet , verum quidem est te non affirmasse , *an distinctis tribus Idearum generibus omnes essent adventitiæ , vel omnes innatæ , vel omnes factæ, quòd nondum clarè veram illarum perspexisses originem* ; Sed neque me id latuit , qui & verba retuli , & ne fallacia tamen subreperet , donec perspexisses , pronunciaresque ea de re , declaravi , quas Ideas factas , innatasque supponeres , revocari ad adventitias : Neque , si id non affirmasti , asserere debes te nihil affirmasse , qui & affirmasti *illas Ideas esse in te ; & habere te duo cogitationum genera ; & nullam propriè esse falsitatem in iis quæ sunt Ideæ , aut affectus, &c.* Prætereo autem te non affirmasse neque determinasse deinceps quid sentiendum foret de triplici illo genere Idearum,ac de iis præsertim, quas ad primum genus pertinere censueras , Ideam Rei , Ideam veritatis , Ideam cogitationis;ac me proinde haud abs re illas expendendas hoc loco censuisse , quas tu innatas supponeres , & velles nihilomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

lominùs te non ſupponere videri. Eadem ratione dixi de factitiis, quas tu ſupponeres (& velles tamen videri non ſupponere) poſſe à Mente fieri, licèt nihil habente adventitium, nihilve mutuante à rebus externis. Verùm tu noluiſſes ad iſta attendi; Ne cùm poſteà cenſeres quaſdam aut haberi à te, aut fieri à te, admoneri poſſes te, licèt abductum à rebus corporeis, retinere illas ex eo uſque ſtatu, in quo verſabaris cum rebus corporeis. Quin etiam te obſervo artificioſè non recenſuiſſe heic in genere innatarum Ideas *Dei*, & *animæ*; ut nempe videreris poſteà advertere primùm illas tibi innatas eſſe: recenſuiſſe verò Ideas *Rei*, *Veritatis*, *cogitationis*, ut videreris ex teipſo, & nulla alia re cognita, advertiſſe, quòd eſſes Res Cogitans, quódque id eſſet Verum.

II. *Declinatum ſpecialiter, quod objectum fuerat circa Ideam Rei non formatam, niſi ex perſpectis ſingularibus, prahabitiſque illorum Ideis: Et, eum, qui poſtquàm affectavit exuere præjudicia, deprehendit in ſe aliquas ideas, dicere non poſſe eas eſſe innatas.*

Porrò, quia præſertim mirabile ducis, quod de Idea Rei objeci, adverto imprimis, quàm id properè reprehenderis; cùm non ſuſtinuerim, quod ais, *Ideam Rei non poſſe eſſe in mente, niſi ſimul ſint Ideæ Animalis, Plantæ, Lapidis, omniumque univerſalium*; ſed quæſierim primùm quomodo Idea Rei poſſet eſſe in mente, niſi ſimùl eſſent tot res ſingulares, illarumque genera, quot ſufficerent, ut abſtraheretur, formareturque univerſalis rei conceptus: ac deinde dixi, ſi Idea Rei innata foret, innatas quoque fore Ideas Animalis, plantæ, lapidis, aliorum, quæ inſtar Rei ſunt univerſalia. Adverto rurſùs, quàm parum conſonanter iis, quæ dixeram, conſequutionem deduxeris; utque cùm debuiſſes ſaltem declarare an ad agnoſcendum de te, quòd eſſes Res, neceſſaria foret præter tui notitiam, agnitio nullius, unius, quorundam ſingularium; te id callidè declinaſſe, ac latenter præteriiſſe ſub cauſſante particula, *tanquam ſi*. An dices non fuiſſe neceſſe, ut id explicares, quoniam cùm Ideam Rei innatam ſtatueres, manifeſtum fuerit nullius rei ſingularis, præterquam tui, agnitionem neceſſariam eſſe? At primò id nondum ſtatueras, ut ſtatuiſſe intererat. Deinde ſtatueris, non ſtatueris; eadem remanet ſemper difficultas. Nam quando dicis *Ego ſum Res*, Aut conceptus Rei eſt ſingularis, aut univerſalis. Si ſingularis, ergo, tui ipſius; nam ſi alterius, ſenſus propoſitionis foret, *Ego ſum alius à meipſo*. At ſi tui ipſius, identica eſt, ut loquuntur, & nugatoria propoſitio, idem enim eſt, ac ſi diceres *Ego ſum Ego*. Si univerſalis, ergo includit comparationem tui ad alia, quibus idem attributum conveniat; idemque eſt ac ſi diceres, *Ego ſum certa res*, ſeu *una ex numero rerum*. Igitur præter agnitionem tui debent res aliæ quoque agnoſci. Sic cùm dicis *Res cogitans*, ipſa vox

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Cogitans se habet haud-dubiè per modum differentiæ limitantis late-patentiam ipsius vocis *Res*, ut cùm dicis *Ego sum res Cogitans*, sensus sit, *Ego sum Res non quælibet, sed* talis, quæ cogitet; unde & res aliæ, quæ non cogitant, agnoscuntur. Quorsùm hæc verò? Nempe ut noscatur Ideam Rei non innatam, sed verè acquisitam esse ex inspectione plurium rerum singularium, detractis discriminibus, & retenta solùm communi notione. Ex quo duo dico; unum; si nihil unquam novisses, & concesso tamen, quòd te omnibus sensibus obturatis cogitasses, verisimile prorsus esse, quòd nihil aliud cogitasses præter hoc, Ego, Ego, Ego; Siquidem nihil potuisses tibi tua cogitatione tribuere, cùm neque novisses ullum attributum, neque novisses vim verbi *Sum*, qui non novisses quid foret esse, aut discrimen inter esse, & non esse. Et quamvis cogitasses, non potuisses tamen dicere ego cogito, quia non intellexisses, quid esset cogitare. Alterum, non posse te ex iis quæ tibi in ista tua abductione fingis, argumentari ad ea, quæ facturus fuisses in illa mera omnis notitiæ præexsistentis negatione. Quippe si jam cogitas Cœlum, Angelum, DEVM, Si Rem, veritatem, cogitationem; si Solem, ignem, strepitum, si Sirenas, Hippogryphas, Chimæras, si Ideas, Iudicia, affectus; si de his, cæterisque tam multis affirmas, negas, ratiocinaris varia; non idcircò dicere potes fuisse te eadem cogitaturum, affirmaturum, negaturum, ratiocinaturum in illo ejusmodi statu. Quid ita porrò? Scilicet ne deinceps putes admitti debere ut certissimum demonstrationis principium, quod in hunc modum fuerit concluſum:

Qui, rebus priùs cognitis, habet se in statu ignorantiæ per affectatam abstractionem, huic promptum est agnoscere Ideas innatas, seu quas haberet in statu ignorantiæ per puram negationem:

Atqui ego, rebus priùs cognitis, habeo me in statu ignorantiæ per affectatam abstractionem:

Igitur mihi promptum est agnoscere Ideas innatas, seu quas haberem in statu ignorantiæ per puram negationem.

D. V.-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

DVBITATIO III.

De adventitia Idearum origine, ex iis, quæ cæco, & surdo desunt comprobata: & de Idea unica Solis, quæ sensu habita, ratione ampliatur.

VIderis posteà *vertere in dubium, non tantùm utrum Ideæ aliquæ procedant ex rebus externis, sed etiam utrum omninò sint externæ res aliquæ:* videriſque proinde inferre, *quamvis sint in te Ideæ rerum, quæ dicuntur externæ, non tamen Ideas arguere, quòd res sint, quoniam non ab ipsis necessariò procedant: sed possint vel à te, vel modo alio nescio quo esse.* Hac puto de causa ante dicebas, *te non percepisse priùs terram, cœlum, sidera; sed terræ, cœli, siderum Ideas, à quibus posset esse delusio.* Itaque, si nondum credis terram, cœlum, sidera, & cætera esse; cur quæso supra terram ambulas, promoveſve corpus, ut reſpectes Solem? cur ducis ad ignem, ut calorem sentias? cur ad mensam, aut cibum, ut famem exſtaties? cur moves linguam, ut loquaris, aut manum, ut hæc ad nos scribas? Certè ista quidem aut dici, aut excogitari subtiliter possunt; at negotium nihil promovent: & cùm revera non dubites, quin res istæ extra te sint, agamus seriò, ac bona fide, & ut res sunt, ita loquamur. Sin suppoſita exſiſtentia rerum externarum, putas abundè demonſtratum non posse nos ex illis mutuari quas habemus ipsarum Ideas; ſolvendæ tibi rationes sunt, non modò quas ipse tibi objicis, sed quæ prætereà objici possunt. Scilicet ita accipis, *quasi Ideæ admittantur provenire ex rebus, quia ita videmur docti à natura; & quia experimur illas à nobis, nostrave voluntate non pendere.* Verùm ut nihil neque de rationibus, neque de ſolutionibus dicamus, opponendum quoque, & ſolvendum erat inter cætera, quamobrem in cæco nato nulla sit Idea coloris, aut in surdo vocis; niſi quia istæ res externæ non potuerunt ex ſe immittere in infœlicis illius mentem ullam sui ſpeciem: quòd fores à nativitate concluſæ, obiceſque illis trajiciendis fuerunt perpetuò poſiti. Vrges posteà *exemplum Solis, cujus cùm duæ sint Ideæ, una hausta ex sensibus, ut putà quâ parvus apparet; altera ex rationibus Astronomicis; quâ ingens esse concipitur: illa similior, ac verior est, quæ non ex sensibus ducta est, sed ex notionibus innatis elicita, vel quacumque alia ratione effecta.* Enimverò geminæ illæ Solis Ideæ ſimi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

les ſunt, & veræ ſeu Soli conformes, ſed una magis, alia minus; eodem modo, quo duæ ejuſdem hominis Ideæ, una emiſſa ex decimo paſſu, alia ex centeſimo, aut milleſimo, ſimiles & veræ, ſeu conformes ſunt; ſed illa magis, iſta minus, eò quòd illa, quæ propiùs venit, deteritur minus, quæ longiùs, magis, ut explicaretur, ſi liceret paucis, neque tu ipſe ſatis caperes. Quòd autem mente ſola percipiamus vaſtam illam Ideam Solis, non ea propterea elicitur ex innata quadam notione; ſed ea, quæ per ſenſum incurrit, quatenus experientia probat, & ratio illi innixa confirmat res diſtanteis apparere minores ſeipſis vicinis; tantùm ampliatur ipſâ vi mentis, quantũ conſtat Solem à nobis diſtare, exæquarique diametro ſuâ tot illis terrenis ſemidiametris. Et capere vis hujuſce Ideæ nihil à natura eſſe inſitum? illam require ex cæco nato. Experiere primùm non eſſe in illius mente coloratam, aut lucidam: experiere deinde neque eſſe rotundam, niſi quis illum monuerit, ipſeque priùs corpus rotundum manibus attrectaverit: experiere denique non eſſe tantam, niſi vel ratione, vel authoritate motus præacceptam ampliaverit. Quanquam, ut iſtud interjiciam, quæſo te, nos ipſi, qui toties Solem conſpeximus; qui toties apparentem ejus diametrum obſervavimus; qui toties de vera ratiocinati ſumus; quæſo te, inquam, habemus-ne aliam, quam vulgarem imaginem Solis? Colligimus quidem ratione eſſe Solem majorem terra centum ſexaginta, & pluribus vicibus: at propterea Ideam-ne tam vaſti corporis habemus? Ampliamus hanc ſanè ſenſibus acceptam, quantum poſſumus, contendimus mentem, quantum poſſumus: at nihil tamẽ aliud, quàm tenebras meras nobis facimus: & quoties habere diſtinctam de Sole cogitationem volumus, oportet mens redeat ad ſpeciem, quam intercedente oculo accepit. Sufficitilli ſi non abnuat, quin Sol revera major ſit, quin ſi oculus propiùs admoveatur, ampliorem Ideam adeptura ſit; & intereà tamen quantam obtinet, ad tantam attendat.

RESPONSIO.

Hic ut convellas rationes ob quas de rerum materialium exſiſtentia cenſui eſſe dubitandum, quæris cur ergo ſupra terram ambulem, *&c. in quo manifeſtè principium petitur: aſſumis enim id quod eſſet probandum, nempe tam certum eſſe me ſupra terram ambulare, ut de eo non poſſit dubitari. Et cùm rationibus, quas mihi objeci & refutavi, unam vis addere*, quamobrem in cæco

cæco nato nulla sit Idea coloris, aut in surdo vocis, *planè ostendis te nullam habere ullius momenti; quî enim scis nullam esse ideam colorum in cæco nato? cùm interdum in nobis, etsi claudamus oculos, nihilominus sensus lucis, & colorum excitentur; & quamvis quod ais concedatur, nunquid eodem jure dici potest ab eo qui negat exsistentiam rerum materialium, cæcum natum non habere ideas colorum, quia ejus mens facultate illas formandi est destituta, quo à te dicitur ipsum easdem non habere quia oculis est privatus? Quæ subjungis de duabus ideis Solis nihil probant: sed cùm ambas pro una accipis, quoniam ad unum Solem referuntur, idem est ac si diceres verum & falsum non differre, cùm de eodem subjecto affirmantur: & cùm illam quam ex rationibus Astronomicis colligimus negas esse ideam, nomen ideæ ad solas imagines in phantasia depictas, contra id quod expressè assumpsi, restringis.*

INSTANTIA.

RIdiculum planè me habeam, si assumam tibi probandum te supra terram ambulare, videre, calefieri, comedere, loqui, sentire, &c. Dixisti tu *neminem unquam sanæ mentis seriò de istis dubitasse*: Si ergo seriò jam dubitas, & cùm ego quæsierim, ut seriò, ac bona fide ageremus, loqueremurque de rebus, ut essent, conditionem non accipis, ecquid est, cur hac de re instem? Dicis *me nullam ullius momenti habere rationem quærendi quamobrem in cæco nato nulla sit Idea coloris, aut in surdo vocis.* Age ergo, quam-nam tu ipse & cujus momenti adversus id affers? *Quî enim scis*, inquis, *nullam esse ideam colorum in cæco nato, cùm interdum in nobis, etsi claudamus oculos, nihilominùs sensus lucis, & colorum excitentur.* Peregregiè videlicet. Quæsitum fuerat, An cùm habeamus ideas rerum, quæ dicuntur externæ, exempli gratiâ, coloris, aut vocis, probari posset nos tales ideas ex ipsismet rebus mutuari. Negâras tu, & allatis duabus adversus te rationibus, illas solveras; Ego objeci non eas solas afferri, ac solvi debuisse, sed debuisse maximè illam, quæ ex comparatione nostri, cum cæco, ac surdo nato petitur. Cùm enim idea coloris sit in nobis, quæ non est in cæco, & idea vocis, quæ non est in surdo, argumentatus sum caussam esse, quia nos, DEO propitio, habemus oculos apertos, quibus colores; apertas aureis, quibus sonos exceperimus; illi neque oculos, neque aureis apertas, quibus unquam exceperint, excipereve potuerint, habeant. Iam cùm deberes hoc solvere, declararéque quam aliam ob caussam sint in nobis ideæ colorum, ac vocum, in cæco verò, ac surdo non sint, si po-

I. *Objectionem factã de cæco, & surdo esse insolutam: neque ex quibusdam solùm propositis, id quod intenditur, legitimè concludi.*

ſi potuimus aliunde illas, quàm ex ipſis rebus mutuari; ſubterfugis, interrogando, *Quî ſciam in cæco nato nullam eſſe ideam colorum?* Intereà verò potuit-ne lepidius quicquam abs te requiri? Et putas quòd reſpondere non potui, quod olim Ariſtoteles, dum quærenti cuipiam, quorſum nos res pulcræ delectent, cæci iſta quæſtio eſt, inquit. *At interdum*, inquis, *in nobis, licèt claudamus oculos, nihilominùs ſenſus lucis, & colorum excitantur.* Ita ſanè interdum excitatur ſenſus obtuſus aliquis lucis, clariorúmve colorum: Sed nempe quia videntes ſumus, & palpebras tranſparenteis habemus, adeò ut ſint in nobis inſtar veli non planè opaci. At perinde ne excitatur iis, quibus oculi vel confoſſi, vel effoſſi ſunt, & quibus pares (quod ad privationem facultatis videndi ſpectat) Cæci ab exortu accipiendi ſunt? Fuit olim cæcus ab exortu, qui ſub eodem mecum Profeſſore Philoſophiæ operam dedit. Memini me ipſi non ſemel appoſuiſſe tam in Sole, quàm in umbra colores varios, juſſiſſéque, ut experiretur num quidpiam foret diſcriminis; porrò nullum unquam agnovit. Tu niſi credis, idem experire, & quamvis judicium de coloribus ad cæcum remittas, agnoſces ſaltem, ut opinor, Te, ſi cum hac, qua polles videndi facultate, manſiſſes hûc uſque clauſis oculis, non tam multas futuras fuiſſe ideas colorum, imaginéſque rerum in te, ac jam ſunt, poſtquam toties, tamdiúque apertos, attentóſque habuiſti. Addo, ut concedam in cæco eundem fieri ſenſum lucis, & colorum, qui interdum in nobis clauſis oculis excitatur, difficultatem ſemper ſolvendam manere, unde-nam ille accipiat obtuſam hujuſcemodi lucis, colorúmque Ideam, niſi accipiat ex rebus externis? & unde fiat, ut quam nos claram, diſtinctamque habemus, ille non habeat, niſi habeamus ex iiſdem rebus, quatenus ipſarum ſpeciebus ad nos adlabentibus, apertas fores habuimus; illi apertas non habuerunt. En aliud genus ſubtilitatis, dum ais *negantem exſiſtentiam rerum materialium, tam dicere poſſe cæcum natum non habere Ideam colorum, quia ejus mens facultate illas formandi eſt deſtituta; quàm ego dico non habere, quia eſt privatus oculis.* quaſi verò vel audiendus ſit, qui negat exſiſtentiam rerum materialium, atque adeò ſe hominem? vel ille perinde in mentem cæci penetret, ut agnoſcat quæ facultates illi deſint, aut non deſint, ac ipſe inſpicio in ejuſdem faciem, & quæ ſint in illa, aut non ſint organa diſcerno? vel denique ille poſſit probabiliter adeò dicere, hic cæcus idcircò non videt, quia mens ejus caret facultate videndi, non quia caret oculis; quos tametſi haberet optimè diſpoſitos, nihilominùs non vide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

videret; ac ego possum dicere, hic cæcus idcircò non videt, quia caret oculis, non quia caret facultate videndi, quam licèt haberet perfectissimam, nihilominùs carens oculis non videret. Ex his constat, quàm solida ista ratiocinatio sit:

Qui duabus quibusdam rationibus non movetur, ut existimet Ideas, quas habet rerum externarum, esse desumptas ex ipsis rebus, is non debet admittere esse ex ipsis rebus desumptas:

Atqui ego non moveor duabus quibusdam rationibus, ut existimem Ideas, quas habeo rerum externarum, esse desumptas ex ipsis rebus:

Igitur non debeo admittere esse ex rebus ipsis desumptas.

II. *Difficultatem præcipuam de Idea Solis dissimulatam: Ideam propriè imaginem esse: Aliqua per veram ideam percipi, aliqua vi consequutionis.*

Haud dispar subtilitas est, dum ais *me duas illas Solis Ideas, quæ ad unum Solem referuntur, accipientem pro una, idem facere, ac si dicerem verum, & falsum non differre, cùm de eodem subjecto affirmantur.* Quasi verò, aut ego dixerim Ideam Solis, quatenus pedalis apparet, ita esse veram, ut cùm ratione deducimus coæquari Solem tot illis terrenis semidiametris, ampliata pro captu Idea sit falsa? Aut quasi verum simul non sit, & apparere Solem pedalem, & esse ingentis illius magnitudinis, quæ ratiocinando ostenditur? Aut periculum subsit, ne Dialectici deprehendant me affirmantem verum, & non verum de eodem subjecto, respectu ejusdem considerationis, ac idcircò esse in me contradictionem sint ostensuri? Verùm subtilissima subtilitas est, cùm pro more ais, *ea, quæ subjungo de duabus Solis Ideis nihil probare*; ac sub iis verbis præterfugis ipsum caput difficultatis. Quia enim quæstio erat, Idea-ne Solis esset innata, seu ex notionibus innatis elicita; remisi te ad cæcum natum, ut experireris, qualem-nam Ideam Solis haberet ex se, qui neque lucidam, neque coloratam, imò neque rotundam, neque Solem, quantus est, repræsentantem, nisi fando quid accepisset, habere posse videretur; at Tu, ut solertissimè, ita & providissimè cavisti, ne in hujusmodi scopulum videreris fuisse impactus. Caussaris deinde, *quòd nomen Ideæ restringam ad solas imagines in phantasia depictas, contra id, quod tu expressè assumpsisti.* Quo loco non reprehendis primò quòd Ideæ nomen restringam ad imagines. Et quorsum certè faceres, cùm non modò ea sit omnium de Ideis loquentium notio, ut illas pro rerum imaginibus habeant; sed tu quoque anteà Cogitationes dividens, ita dixeris, *quædam ex his, tanquam Imagines sunt, quibus solis propriè convenit Ideæ nomen, ut cùm hominem, vel chimæram, vel cælum, vel Angelum, vel Deum cogito. Aliæ verò, alias quasdam præ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tereà formas habent, ut cùm volo, cùm timeo, cùm affirmo, cùm nego; ſemper quidem aliquam rem, ut ſubjectum meæ cogitationis apprehendo; ſed aliquid etiam amplius, quàm iſtius rei Similitudinem complector; & ex his aliæ voluntates, ſive affectus, aliæ judicia appellantur. Quæ quidem refero, ut memineris te accipere propriè Ideas, pro quibuſdam Imaginibus, ſeu Similitudinibus rerum; ipſas autem actiones affirmandi, negandi, timendi, volendi, aut quicquid in ipſis reperitur, præter imagines, aut Similitudines rerum, quæ apprehenduntur, dum affirmantur, negantur, &c. non eſſe cenſendum Ideas; aut ſaltem, ſi cenſeantur, id fieri impropriè. Secundò ergo reprehendis, quòd *Nomen Ideæ reſtringam ad imagines in phantaſia depictas.* Cæterùm ego neque ad depictas in phantaſia, neque ad depictas in Intellectu reſtringo; ſed extendo potiùs ad omneis, quaſcumque, & quomodocumque, & ubicumque in nobis licet experiri. Quid eſt ergo, quod reprehendis, aut quod inter te, & me eſt diſcrimen? Nimirùm quòd ego retineam generalem illam, & tibi mox antè probatam notionem Ideæ, ut ſcilicet imago ſit; tu brevi oblitus, ad id transferas, quod imago non ſit, quodque non poſſis dicere qualem tibi rem repræſentet. Et quia ægrè fers tibi objici, aut quæri ex te qualem-nam ergo rem concipias, cujus dicis te habere Ideam, & cujus ego non experior habere me imaginem, objicis tu quærere me Ideas, ſeu Imagines, quales depinguntur in Phantaſia, non verò quales in Intellectu. Tum quia perabſurdum videtur Imagines, quæ ſint in Phantaſia, qualis eſt Solis diametri pedalis eſſe adeò claras, & diſtinctas; Imagines verò, quæ in Intellectu, qualis eſt Solis terrâ majoris pluſquàm centies ſexagies, adeò obſcuras, & confuſas; parùm abeſt, quin neges imagines eſſe, & cenſeas nihilominùs veras, propriéque dictas Ideas. Heinc ſecurus ipſas à te percipi clarè, & diſtinctè, prorumpis in convitia, quaſi ipſe ſolus intellectu utaris, ego in ſola phantaſia, ſeu imaginatione conſiſtam. Viderint tamen id Lectores, ubi ea percurrerint, quæ de Idea, ac magnitudine apparente, & vera Solis in dubitatione dixi, memores eorum, quæ attigi in ſuperiorem Meditationem. Repeto hoc ſolùm, aliud eſſe, percipere nos aliquid per veram Ideam, ſeu Imaginem; aliud per neceſſariam ex ſuppoſito aliquo antecedente conſequutionem. Etenim priore modo concipimus rem eſſe quid tale, poſteriore debere eſſe quidpiam tale: Et ut priore intelligimus rem diſtinctè, & qualis in ſe eſt; ita poſteriore non intelligimus niſi confuſè, & analogicè, hoc eſt referendo ad aliquid,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

aliquid, quod ſit per Ideam aliquam perceptum. Exemplum eſt jam inſinuatum : Occurrunt nobis duo homines , unus facie apertâ , alius larvatâ : prioris faciem percipimus per veram Ideam, ſeu imaginem , poſterioris per conſequutionem ex eo , quòd in eo agnoſcimus cætera humanæ formæ indicia. Vnde & intelligimus in priore quidem humanam faciem eſſe, at in poſteriore debere eſſe; & ut prioris faciem cognoſcimus diſtinctè , & qualis eſt in ſe; ita poſterioris non niſi confuſè , & ex analogia ad faciem cæterorum hominum , in quibus obſervavimus frontem, naſum, mentum, oculos , genas , os, cætera, quibus iſte debeat habere ſimilia. Idem dicendum de ſuperficie , & de fundo maris, quorum alterum per Ideam , alterum per conſequutionem intelligitur. Idem de aliis omnibus rebus , ac iis etiam , quarum ſpecies nimis vel minutas , vel auctas habemus ; adeò ut ad veras referendæ ſint. Sic enim cùm nobis duæ turres inter ſe æquales , verùm una propè, alia procul occurrerint , utramque quidem percipiemus per Ideam , ſed quia propioris erit germana , poſterioris imminuta , fiet tamen ut percipiamus remotiorem æqualem priori , non per veram Ideam, ſed per conſequutionem , habitâ ratione diſtantiæ , & per ampliationem ſpeciei, prout ad germanam refertur.

DVBITATIO IV.

De Idea ſubſtantiæ non propria , & per accidentia , ac inſtar ipſorum ; deque Idea Dei deſumpta ex rebus , earumve perfectionibus.

AGnoſcens deinde inæqualitatem , & diverſitatem Idearum, *Procul dubio* , inquis, *illæ quæ ſubſtantiam mihi exhibent , majus aliquid ſunt , atque ut ita loquar , plus realitatis objectivæ in ſe continent , quàm illæ quæ tantùm modos , ſive accidentia repræſentant. Et rurſus illa , per quam ſummum aliquem Deum æternum , infinitum, omnipotentem, rerum omnium , quæ præter ipſum ſunt , creatorem intelligo ; plus profectò realitatis objectivæ in ſe habet , quàm illæ per quas finitæ ſubſtantiæ exhibentur.* Incedis porrò heic paſſu grandi. Quare nonnihil ſiſtenda es. Ac non hæreo quidem circa id , quod vocas realitatem objectivam. Satis eſt , quòd cùm vulgò dicant res externas eſſe ſubjectivè , ſeu formaliter in ſeipſis , objectivè autem, ſeu idea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

liter in Intellectu ; videaris tu nihil aliud velle , quàm debere Ideam conformari rei , cujus eſt Idea : adeò ut repræſentativè nihil contineat , quod ipſo facto non ſit in ipſamet re ; & tantò plus repræſentet realitatis , quantò res repræſentata plus realitatis in ſeipſa habuerit. Diſtinguis certè ſtatim pòſt realitatem objectivam à formali , quæ , ut interpretor , ſit ipſa Idea , non ut repræſentans , ſed ut entitas aliqua. Cæterùm conſtat ſeu Ideam , ſeu realitatem objectivam ejus , non eſſe menſurandam penes totam realitatem formalem rei , ſeu quam res ipſa habet in ſe ; ſed penes eam duntaxat partem , cujus intellectus notitiam accepit ; ſeu , quod eſt idem , penes notitiam , quam intellectus habet de re. Sic nempe eſſe in te dicetur Idea perfecta , ejus hominis quem attentè , & ſæpius, & in omnem faciem circumſpexeris ; at illius , quem in tranſcurſu, quem ſemel , quem ex parte ſolùm videris , erit profectò imperfecta. Quod ſi non ipſum hominem , ſed larvam faciei obductam, & veſteis corpus undequaq; contegenteis adſpexeris ; aut dicendum eſt non eſſe in te illius Ideam ; aut ſi eſt aliqua, illã eſſe imperfectiſſimam , ſumméque confuſam. Ex quo dico haberi quidem Ideam diſtinctam , germanamque accidentium ; at ſubſtantiæ ſub iis latentis non niſi confuſam , fictamq; ad ſummum. Adeò ut cùm dicis *plus eſſe realitatis objectivæ in Idea ſubſtantiæ , quàm in Idea accidentium* ; primùm negandum ſit ſubſtantiæ eſſe veram Ideam ſeu repræſentationem , atq; idcirco ullam ipſius realitatem objectivam : ac deinde ubi fuerit aliqua conceſſa , negandum quoque ſit eam eſſe majorem , quàm ſit in Ideis accidentium , cùm quicquid realitatis hujuſmodi habet, habeat ex Ideis eorum accidentium , ſub quibus , vel quorum inſtar concipi ſubſtantiam ſuprà diximus , declarantes illam concipi non poſſe niſi ut extenſum , figuratum , coloratum aliquid. Circa id quod ſubdis *de Idea Dei* , quæſo te , cùm tibi nondum conſtet an ſit Deus , quomodo noſti Deum repræſentari per ſui Ideam , ſummum, æternum , infinitum , omnipotentem , omnium creatorem ? An non ex præconcepta de Deo notitia , quatenus audiſti illa attributa de Deo enunciari ? Quippe ſi nihil tale hactenus audiiſſes , ita-ne deſcriberes ? Dices hoc jam ſolum afferri in exemplum , abſque eo, quod quidpiam adhuc definiatur. Eſto : ſed vide ne poſteà id habeas quaſi præjudicatum. Dicis eſſe in Idea Dei infiniti plus realitatis objectivæ , quàm in Idea rei finitæ. Sed primò , cùm humanus intellectus non ſit concipiendæ infinitatis capax ; ideò neque habet, neque reſpicit Ideam infinitæ rei repræſentatricem. Quare & qui

infinitum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

infinitum quid dicit, attribuit rei, quam non capit, nomen quod non intelligit; quoniam ut res extenditur ultra omnem illius captum; ita finis negatio extensioni illi attributa ab eo non intelligitur, cujus intelligentia fine aliquo semper coërcetur. Deinde, cùm maximæ quæque perfectiones soleant Deo attribui; videntur eæ omnes desumptæ ex rebus, quas vulgo miramur in nobis, cujusmodi sunt diuturnitas, potentia, scientia, bonitas, beatitudo, &c. quæ quantum possumus ampliantes, pronunciamus Deum æternum, omnipotentem, omniscium, optimum, beatissimum, &c. Quæ Idea porro hæc omnia repræsentat, non habet propterea plus realitatis objectivæ, quàm habeant res finitæ simul sumptæ, ex quarum Ideis, Idea illa compacta est, ac deinde, modo jam dicto, adaucta. Nam neque qui dicit æternum, complectitur propterea mente totam extensionem ejus durationis, quæ nunquam cœpit, & nunquam desitura est: neque qui omnipotentem, totam multitudinem effectorum possibilium, atque ita de cæteris. Postremò, ecquis dici potest habere Ideam de Deo germanam, seu quæ repræsentet Deum qualis est? Quàm pusilla res esset Deus, nisi esset alius, haberetque alia, quàm nostra hæc quantillacumque? Annon censenda est esse minor perfectionum proportio inter Deum, & hominem, quàm inter Elephantem, & intercutaneum animalculum acari? An ergo, si quis ex observatis acari perfectionibus, efformaret in se Ideam, quam Elephantis diceret, germanamque asseveraret, ineptissimus haberetur: & sibi plaudet, si quis ex visis hominis perfectionibus, Ideam efformet, quam & Dei esse, & germanam esse contendat? Quæso etiam pauculas istas, quas in nobis esse deprehendimus, quomodo in Deo agnoscimus esse? Et ubi agnoverimus, qualem-nam licebit propterea ejus essentiam imaginari? Est profectò Deus supra omnem captum infinitis intervallis; & cùm mens nostra ad illius contemplationem comparatur, non modò caligat, sed & nulla est. Quare neque est cur dicamus germanam ullam esse Ideam, quæ Deum repræsentet; abundéque est, si ex analogia harum rerum nostratium, qualemcumque, & ad usum nostrum eliciamus, formemusque ideam, quæ captum humanum non superet, neque realitatem contineat, quam in rebus cæteris, cæterarumve rerum occasione non percipiamus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

RESPONSIO.

IDem hîc facis, cùm negas ſubſtantiæ eſſe veram ideam, *quia nempe ſubſtantia non imaginatione, ſed ſolo intellectu percipitur. Atqui dudum ego proteſtatus ſum, ô Caro, nihil mihi negotii eſſe cum illis qui ſola ſua imaginatione, non autem intellectu uti volunt. Vbi verò ais,* ſubſtantiæ ideam nihil habere realitatis, quod non habeat ex ideis eorum accidentium, ſub quibus, vel quorum inſtar concipitur, *probas te revera nullam habere diſtinctam, quia nunquam ſubſtantia inſtar accidentium concipi poteſt, nec ſuam realitatem ab iis mutuari; ſed contra vulgò à Philoſophis accidentia ſubſtantiarum inſtar concipiuntur, nempe quoties realia eſſe dicuntur. Nulla enim accidentibus realitas (hoc eſt nulla entitas plusquam modalis) tribui poteſt, quæ non ab idea ſubſtantiæ deſumatur. Porrò ubi ais,* ideam Dei haberi tantùm ex eo quòd audiverimus quædam attributa de Deo enuntiari, *vellem adderes undenam ergo primi homines, à quibus iſta audivimus, eandem Dei ideam habuerint; ſi enim à ſe ipſis, cur non etiam eandem à nobis habere poſſumus? ſi verò à Deo revelante, ergo Deus exiſtit. Cùm autem addis,* eum qui infinitum quid dicit, attribuere rei quam non capit nomen quod non intelligit; *non diſtinguis intellectionem modulo ingenii noſtri conformem, qualem de infinito nos habere unuſquiſque apud ſe ſatis experitur, à conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet, non modò de infinito, ſed nec fortè etiam de ulla alia re quantumvis parva. Nec verum eſt intelligi infinitum per finis, ſive limitationis negationem, cùm è contra omnis limitatio negationem infiniti contineat. Nec verum etiam eſt,* ideam omnes illas perfectiones quas Deo tribuimus repræſentantem, non habere plus realitatis objectivæ quàm habeant res finitæ. *Fateris enim ipſemet iſtas perfectiones ab intellectu noſtro ampliari ut Deo tribuantur. An ergo exiſtimas illa quæ ſic ampliata ſunt non ideò majora eſſe non ampliatis? Et unde eſſe poteſt facultas omnes perfectiones creatas ampliandi, hoc eſt aliquid ipſis majus, ſive amplius concipiendi, niſi ex eo quod idea rei majoris, nempe Dei, ſit in nobis? Nec denique verum eſt,* perpuſillum fore Deum ſi non ſit major quàm à nobis intelligatur; *intelligitur enim eſſe infinitus, atque infinito nihil majus eſſe poteſt. Atqui confundis intellectionem cum imaginatione, fingiſque nos Deum imaginari inſtar hominis alicujus permagni, tanquam ſi quis nunquam viſum elephantem imaginaretur eſſe inſtar animalculi acari quammaximi, quod tecum fateor eſſe ineptiſſimum.*

IN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

INSTANTIA.

QVàm gratioſus es, qui cùm te geras pro pura mente, & quicquid proteſtatus dudum fueris, mecum tamen, qui Caro ſim, aliquid negotii habere dignaris? An quia putas mihi adhûc intellectus quidpiam relinqui, quo gratiam hanc tuam percipiam? Videris ſanè: alioquin enim, cur haberi ineptus velles, ſtylum in meram carnem exacuens? At, ſi ita ſit, unde arguis uti me intellectu nolle, ſed imaginatione duntaxat? An non te ſatis interpellavi, ut criterium traderes, quo poſſem agnoſcere uti me nunc intellectione, quæ non eſſet imaginatio, nunc imaginatione, quæ non eſſet intellectio? Et quare, ſi aliquod nôras, noluiſti illud tradere? An Imaginationem vis eſſe, cùm rem aliquam ſic percipimus, ut imaginem ejus quandam nobis obverſantem quaſi intueamur: Intellectionem verò cùm rem percipimus, & nullam tamen imaginem velut obverſantem habemus? At primùm, vel neges oportet intellectionem corporum eſſe, ſive corpora intellectu percipi, quoniam illa ſine imagine veluti obverſante percipi non poſſunt; vel ſi admittas, admittas oportet eandem actionem eſſe ſimul imaginationem, & intellectionem. Et certè, quî negari poſſit intellectus functionem eſſe, cùm ſedulò, ſtudioſè, datâ operâ, eóq; fine, ut quanta maxima haberi poteſt, habeatur cognitio, incumbimus, attendimuſque ad corporeum aliquid præſens, & quod oculis uſurpemus, attrectemuſque manibus, adeò ut germanam illius imaginem menti obverſantem habeamus? Quî poſſit inquam id negari, niſi negetur ſimul intellectum nihil poſſe ratiocinari, aut deducere circa corpora; cùm id non poſſit niſi circa ea, quæ ab ipſo cognoſcuntur, & corpora cognoſci non poſſint, niſi per ſui imagines? Deinde, cùm velis Ideas eſſe in Intellectu, & Intellectum per illas cognoſcere res, quarum ſunt Ideæ: Nonne etiam in Intellectu ſunt imagines, & Intellectus per imagines cognoſcit? Quid enim aliud eſt Idea rei, quàm Imago ipſius rei? Idea certè Idea non eſt, niſi quia rem repræſentat, & Imago imago non eſt, niſi quia rem repræſentat. Quamquam quid in hoc immorer, cùm tu quoque id aſſerueris, ut eſt jam antè inculcatum. Ecquid ergo diſcriminis erit inter imaginationem, qua res percipiuntur per imagines, & intellectionem, qua res per imagines percipiuntur? An addes Imaginatricem non ratiocinari, ratiocinari verò Intellectum?

I. *Videri intellectionem non poſſe ab imaginatione ſejungi: & eandem eſſe, ſive obverſari in utraque imaginem.*

At

At quo modo tu negabis imaginatricem ratiocinari; negabo ego Intellectum imaginari; addamque solam esse Rationem, quæ ratiocinetur; nempe ut unaquæque facultas cognominem functionem obeat, sicque & imaginatrici Imaginatio, & intellectui intellectio, & rationi ratiocinatio duntaxat tribuatur. Quòd si putes eandem Intellectus facultatem, quæ simpliciter res intelligit, posse quoque ratiocinari, deduceréve unam ex alia; Cur non putes eandem imaginari posse, ac tantò magis, quantò intelligere simpliciter res, nihil videtur aliud, quàm res simpliciter imaginari? An dices esse in Imaginatrice imagines corporeas tantùm, in intellectu verò incorporeas? At si imaginamur quidem, & intelligimus corpus aliquod, ec-quonam demùm discrimine imaginem illius exsistentem in intellectu ab ejusdem imagine in Imaginatrice exsistente discernes? Quæso tuam fidem, agnoscere potes esse in te duas illius imagines, & dignoscere quando una, quando alia percipias corpus? Heic non insto, quí putes posse imaginem illam dici incorpoream, quæ ut repræsentat, ita constare ipsa debet variis partibus, coloribus, figuris, & similibus, de quibus aliàs opportuniùs. Dico duntaxat, si aliquæ sunt in intellectu imagines, quonam modo illæ repræsentare aliquid possunt, secùs ac eæ, quas degere in Imaginatrice admittis. Nulla certè earum repræsentat rem veluti in Puncto; sed cum aliqua veluti diffusione, aut extensione. Et seponat mens quantum volet, aut potiùs quantum poterit materiam, atque corpulentiam; semper tamen supererit in ea imagine diffusio, aut extensio quædam. Atqui diffusio, seu extensio est corporeæ imaginis proprium, & qualem ipse degere in imaginatrice concedis. Dices me esse nimis carneum, qui non experiar mihi obversari imaginem ullam alicujus rei, quæ neque sit in puncto, neque extensionem habeat aliquam: Sed ego, cùm meam hebetudinem fatear, occasionem habeo conquerendi de tuo acumine, qui tuum experiundi modum non tradideris, rogatus licèt, instigatusque. Præter cætera enim quæsivi ex te, quomodo teipsum, seu Mentem pro contemplationis objecto haberes, & substantiam cogitantem definiens, experireris teipsum obversari tibi ipsi alia ratione, quàm ut auram aliquam tenuem, puram, perspicuam, &c. Tu verò id dissimulasti. Et nunc, cùm dicas te habere Ideam, sive imaginem mentis; nonne dicere oporteret quomodo hæc Idea sit imago, & quæ possit tradi generalis definitio imaginis, ut applicari ipsi possit? ut mentem referat neque in puncto, neque in extensione quapiam exsistentem? Verùm id agamus, de quo a-

quo agitur ; Statim enim rursùs idem rogitandi occasionem facies.

II. *Falsum videri substantiam non imaginatione, sed intellectu solo percipi: & quam habemus illius ideam non pendere ab iis, quas habemus accidentium.*

Dicis *substantiam non imaginatione, sed intellectu solo percipi.* Ego Intellectu percipi non nego ; neque enim potest ut quidpiam distinctum ab accidentibus concipi sine abstractione, & consequentis deductione, quæ Intellectus propria est ; at contendo imaginatione quoque simul percipi, seu imaginatrix sit facultas distincta, quæ cum intellectu concurrat ; seu potiùs sit una, eademque facultas, sensu mox antè exposito. Ratio verò est, quia non potest intellectus substantiam intelligere ex mutationibus accidentium, quin ipsam apprehendat ; non potest autem nisi sub Idea, formáve quadam apprehendere ; Et quia talis idea est imago, & apprehensio per imaginem est imaginatio ; fit ut intellectus substantiam intelligere, nisi imaginando non possit. Tu qui vis substantiam intellectu solo, & non imaginatione etiam percipi, dicito quomodo id fiat ? dicito quid aliud Intellectio quàm Ideæ perceptio sit ? quid sit aliud imaginatio, quàm perceptio imaginis ; & cùm Idea imago sit, quid aliud sit Intellectio, quàm imaginatio ? An Idea porrò substantiæ sit germana, clara, distincta, alia quæstio est. Contendis tu esse ; ego esse nego, & cùm tu neque velis, neque possis dicere cujusmodi ipsam concipias, sed excandescas solùm in me, ego bona fide dico, & expono quemadmodum illam concipiam. Dico scilicet nos substantiam non percipere nisi ex consequutione, atque adeò sub abstracta, impercepta, conjecturalíque idea duntaxat. Cùm enim accidentia sint quasi vestes substantiæ, perinde ratiocinamur ex mutationibus accidentium, esse subjectum ipsis commune, & nunc istis, nunc illis substans ; ac commutatis vestibus intelligimus esse corpus, quod nunc has vesteis, nunc illas induit. Et quemadmodum licet intelligamus esse sub vestibus corpus aliquod, non habemus tamen veram illius ideam, nescientes putà, sitne album, an fuscum ; glabrum, an pilosum ; purum, an maculatum, &c. sed confusè tantùm, generaliterve cæterorum instar id concipimus ; Ita licèt sub extensione, figura, colore, sapore, mollitie, aliisque accidentibus intelligamus latere, seu esse debere aliquod subjectum, quod nominamus substantiam, non habemus tamen propterea germanam illius Ideam, neque asseverare possumus cujusmodi sit ; sed confusè solùm, & sub generali quadam specie subjectorum concipimus ; adeò ut, tametsi conemur seponere mente extensionem, figuram, colorem, accidentiáque cætera, ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

periamur tamen adhuc nobis obversari nescio quid indefinitè extensum, confusè figuratum, obscurè coloratum, &c. uti objectum fuerat. Talem itaque dico esse Ideam, seu imaginem, sub qua substantiam concipimus; permirumque erit, si tu cùm non possis divinare cujusmodi sit illud corpus, quod nunquam vidisti, nisi vestibus circumtectum, divinare possis, & exponere cujusmodi substantia sit, quæ tibi nunquam nisi obvelata suis accidentibus apparuit. Heinc, quia ego dixi *Substantiæ Ideam nihil habere realitatis, quod non habeat ex ideis eorum accidentium, sub quibus, vel quorum instar concipitur*; arguis tu quidem *probare me nullam* habere reverâ distinctam; at ego cùm fatear nullam me habere reverâ distinctam, & qualemcumque habeo ingenuè profitear; non sum tamen ita credulus, ut te distinctiorem habere persuadear, quòd neque movear supercilio, quo ita vis credi, neque tu alia ratione probare possis habere te reverâ distinctam, quàm explicando cujusmodi sit; rem tantò tibi faciliorem, quantò vis ideam esse distinctiorem. *Nunquam*, inquis, *substantia instar accidentium concipi potest, nec suam realitatem ab iis mutuari.* Transis à concreto ad abstractum; Non dico ego substantiam esse concipive ut nudam extensionem, nudam figuram, nudum colorem; sed ut aliquid extensum, figuratum, coloratum. Quare & cùm dicis substantiam nunquam posse concipi instar accidentium, excipere licet, non posse substantiam ex opposito concipi unquam nisi instar accidentium, concretorum videlicet, ut sit sensus concipi semper ut quoddam Ens quodammodo extensum, quodammodo figuratum, quodammodo coloratum; tibique incumbit declarandum, quænam alia sit illius distincta, & clara conceptio. Quod dicis substantiam suam realitatem ab accidentibus non mutuari, verum est; sed falsum est quod non mutuetur illam sui notitiam, quam in mentibus nostris habet; quatenus nos nihil de ea aut cognoscere, aut conjicere possumus, nisi interventu accidentium, mutationumque ipsius. An, & quomodo *Philosophi vulgò accidentia concipiant substantiarum instar, dicantve realia*, heic non disputo, cùm satis mihi sit illa, substantiarum instar, divinitùs esse, prout fide doceor in Eucharistico Mysterio. Non disputo etiam utrum sint Entitates solùm modales, ut olim defendi; nec posset hoc loco non inopportunè memorari: satis mihi est, quòd cùm jam de Ideis substantiæ, & accidentium quæstio sit, id de illis sentiam, & dicam, quod ratio, & intelligentia, seu sensus, ut dicunt, communis non respuat. An tu idem præstes, cùm ais,

nullam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nullam realitatem accidentibus tribui posse, quæ non ab Idea substantiæ desumatur, quasi notitia accidentium pendeat ex notitia substantiæ; & non potiùs notitia substantiæ ex notitia accidentium, alii viderint. De comparatione realitatis objectivæ, quam utrique Ideæ attribuis, differetur non multò pòst.

III. *Qua ratione videantur primi homines Dei ideam habere potuisse, si non habuere ingenitam; & ut ratiocinetur, qui habere se ingenitam putat.*

Quod dicis *te velle ut addidissem, undénam primi homines, à quibus attributa de Deo accepimus, ideam Dei habuerint*; Velim ego scias me non addidisse, Primùm quia persuasus fui, ut te quoque persuasum habui, primam de DEO notitiam habitam fuisse ab ipsomet DEO révelante, seseque primis hominibus, à se creatis manifestante, ac illam deinceps propagatam fuisse in universos homines, atque adeò ad te, & me usque. Quod tu verò præoccupans ais, *Si à Deo revelante, ergo Deus exstitit*; verè id quidem infers; sed evertendo interim id ipsum, quod adstruere vis. Nam si Idea DEI est accepta à DEO revelante, sive per seipsum, sive per internuncios sese manifestaverit, id quidem arguit DEVM esse, sed arguit tamen simul Ideam non innatam, ut tu contendis, sed revelatione habitam, & infusam. Deinde, quia tu non agebas de DEI notitia, quatenus per fidem, seu revelationem habetur, sed quatenus potest haberi ratione, seu naturali lumine, addendum non censui quemadmodum illi, qui destituti lumine, quo nos Religio sacra illustrat, Philosophati sunt de DEO, existimârint homines primos potuisse in DEI pervenire notitiam; quoniam credidi rem notissimam non posse abs te ignorari. Et si feciſsem, nonne insultasses, ut priùs, *meminisse debuisse me, affari me heic mentem à rebus corporeis sic abductam, ut nequidem sciat ullos unquam homines ante se exstitisse, nec proinde ipsorum authoritate moveatur*. Sed age, quoniam nunc tibi alia mens est, & ne videaris rem voluisse meas vireis adeò superantem, ecce in pauca contraham, quæ diffusissimè habentur apud vulgatissimos authores. Hoc solum præmitto, etiam notitiam quam Ethnici Ethnicissimi habuere de DEO, gratiâ fuisse ipsius DEI, qui variis modis & argumentis homines invitat ad sui notitiam; ex quo fit ut illi fuerint inexcusabiles, quòd DEVM agnoscentes ex operibus, non ut DEVM glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis: stultè nempe existimantes sese ex seipsis factos sapienteis, qui reputare debuerant illam suam sapientiam esse DEI donum. Iam verò produnt ecce Authores, homines primos cùm viderent Solem, Lunam, cætera Astra ἀεὶ θέοντα *incessanter currentia*, vocasse illa θεὸς, *Deos*, ac præ cæteris ipsum Solem, cujus cursus esset

præsertim conspicuus. Tum quòd Solem agnoscerent summopere beneficum, censuisse illum circumambire terram, ut omnibus ex ordine nationibus benefaceret, ac appellasse rursus θεὸν *Deum* ἀπὸ τοῦ θεᾶσθαι, quòd & *videret* universa, & *provideret* omnibus. Heinc quia DEVS erat ipsis benefactor, attribuisse hoc DEI nomen, tam hominibus, quàm cæteris rebus, à quibus aliquod beneficium consequerentur; sicque non modo homines, ut Cererem, Bacchum, Herculem, dictos, habitosque in Diis; sed etiam fonteis, flumina, cætera ad vitam utilia. Ac inter homines quidem dignatos præsertim hoc nomine fuisse ipsos Principes, quoniam cùm plus possent, plus etiam benefacerent, veluti Iovem, & alios; imò & illos duxisse dignos, qui ut Sol imperium in cœlo tenerent; unde sedem ipsis in cœlo tribuerunt. Successisse proinde assentatores, imitatosque illos Poëtas, qui cœlum implerent hujusmodi Numinibus, innumerisque interim fabulis omnia commiscerent. Et cùm vellent Principes omnes, etiam pessimi, haberi in Diis, habitos fuisse noxios DEOS; adeò ut cùm multiplicato DEORVM quasi Regno, distribuerentur eorum munia erga homines, habitus fuerit unus quasi Rex, cæteri quasi ministri, aut minores Dii, quorum ut aliqui conferrent beneficia, ita alii exigerent pœnas. Creditum fuisse proinde Mundum administrari, summi simul & minorum Deorum providentiâ (accedente potissimùm contemplatione ordinis, quo omnia vices suas obirent) & neque Eclipseis, neque Cometas, neque fulmina, neque monstra, neque ulla prodigia, neque omnino quicquam sine eorum dispositione, interventúque contingere. Cœpisse exinde philosophari aliquos, haberéque Mundum animalis instar, ut effectus omnes, qui attribuebantur DEORVM naturæ, uni veluti Animæ per totum fusæ tribuerentur, præcipua quadam illius parte exsistente velut principio, à quo regimen dictaretur; reliquis exsistentibus veluti facultatibus, per quas omnia peragerentur. Hac occasione Legumlatores, cùm viderent esse homines malignos, qui suppliciorum quidem metu abstinerent palàm, non abstinerent tamen clàm ab inferendis injuriis; induxisse eam persuasionem, quòd Divina natura secretiora omnia permearet, occultáque etiam observaret scelera, quæ nisi in hac vita, in inferis saltem puniret per furias, suppliciáque illeic parata. Sed hæc prosequi nihil est necesse, ut neque percurrere specialiores quasdam Aristotelis, Democriti, cæterorumque vias, aut modos; Ista, ut præsertim vulgaria, attigisse sufficiat, quo videas potuisse primos homines

Ideam

Ideam quandam DEI habere, etsi non haberent, ut tu vis, innatam. Quare & nihil prodest tibi quærere, *Si illi à seipsis habuerunt, cur non etiam nos habere à nobis possimus*: Quippe vides tibi responderi posse, neque illos habuisse à seipsis, neque etiam nos habere à nobis; Sed & illos potuisse, & nos posse habere pari argumento, hoc est, ex inspectione Solis, ordinisque universi, in quem nos DEVS respicere voluit, dum jussit nos attendere non ad Ideam ingenitam, sed ad exercitum cælorum, ad arcum cælestem, ad opera cætera, ex quorum contemplatione agnoscamus, & benedicamus illum, qui ipsa creavit. Addo, post habitam aliquam de DEO notitiam, ejus Ideam à viris piis, sapientibusque excoli, qui nunc hoc, nunc illud commutent, addant, detrahant, prout agnoscunt, aut edocentur esse divinæ majestati magis consentaneum; ac te gloriari non debere, quòd obtineris ex te potiùs, quàm ex aliis acceperis eam, quam jam habes de Deo Ideam, repræsentantem Deum summum, æternum, infinitum, omnipotentem, &c. ut priùs quoque objectum fuit. Addo, tametsi tu id dicas, ac fortè etiam persuadearis habere te talem Ideam non ex auditu, non ex inspectione corporum cælestium, aliarumve rerum externarum, non fore tamen authoritatem, persuasionemve illam tuam principium ejus demonstrationis, cujus tantam feciſti spem; tametsi illam existimes ratiocinio hoc stabilitam:

Si quis habens se in statu ignorantiæ per affectatam abstractionem comparato, dicat se agnoscere, ac persuaderi quòd habeat Ideam, per quam summum aliquem Deum æternum, infinitum, omniscium, omnipotentem, rerumque omnium, quæ præter ipsum sunt, creatorem intelligat; absque eo, quòd ipsam vel ex auditu, vel ex contemplatione rerum externarum acceperit; est illius authoritas, ac persuasio germanum principium demonstrationis, qua probetur esse parem Ideam omnibus hominibus ingenitam, non verò ex auditu, aut ex contemplatione rerum externarum acceptam.

Atqui ego me habeo in statu ignorantiæ per affectatam abstractionem comparato, & dico me agnoscere, esseque persuasum, quòd habeam Ideam, per quam, &c.

Igitur mea authoritas, ac persuasio est germanum principium demonstrationis, qua probetur, &c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

IV. *Dei, cùm infinitus ſit, non haberi veram ideam: Infinitum negatione ſolùm cognoſci: Vnde ſit Ideæ ampliatio: Injuriâ negari fore perpuſillum Deum, ſi major non ſit quàm à nobis intelligatur.*

Circa id, quod dixi, *eum, qui infinitum quid dicit, tribuere rei, quam non capit, nomen, quod non intelligit*, admones, *diſtinguendam eſſe intellectionem modulo ingenii noſtri conformem, qualem de infinito nos habere unuſquiſque apud ſe ſatis experitur, à conceptu rerum adæquato, qualem nemo habet non modò de infinito, ſed ne fortè etiam de ulla alia re, quantumvis parva.* Hoc verò prout heic dicitur, non modo eſſe verum conſentio, ſed exoſculor etiam, maximoperéque commendo. Quod autem dicis *me non diſtinguere*; vide, an non ipſe potiùs reipſa diſtinguam, tu id contentus dicere, tanquam præclarum aliquid; diſtinctionem tamen reipſâ non teneas. Ego quippe diſtinctione admiſſa, nullam intellectionem, ſeu nullum conceptum adæquatum in hominibus comperio, etiam de re quantumvis parva, cujuſmodi eſt acari, cujus natura, generatio, compoſitio, vivificatio, motio, & id genus cætera, videntur mihi omnem humanam ſolertiam, ſagacitatemque excedere inſuperabilibus paraſangis; Ac proinde fuiſſe veriſſimè dictum à Doctore doctiſſimo, *Divinum opificem ita magnum eſſe in magnis, ut in parvis minor non ſit.* Quare tantùm abeſt ut ego non diſtinguam Intellectionis modulum; quin potiùs nihil agnoſco præter Modulum; & cùm ſit modulus reſpectu acari, quantò magis, putas, reſpectu Entis infiniti? Eò certè adducor, ut cùm nulla ſit proportio inter acari, & non totum modò Mundum, ſed etiam infinitum Ens, exiſtimem, Si is conceptus, quem formo de acaro intellectionis modulus ſit, conceptum de Deo, ſeu Ente infinito, non modò non modulum, ſed ne minimuli quidem modululi umbelliſſimam umbellulam eſſe. An tu perinde modulum teneas, aut te tenere exiſtimes, verba tua ſatis declarant. Dicis *verum non eſſe intelligi Infinitum per finis, ſeu limitationis negationem.* Quaſi verò ut vox Infiniti negationem finis, ſeu limitationis importat, non ita res illa cui tribuitur, intelligatur eſſe ejus diffuſionis, ut maxima ejus pars nos lateat, ac eatenùs ſolùm concipiatur, quatenus ejus finis non eſt, ubi finis eſt noſtræ conceptionis. Nempe quantumvis concipiamus rem non terminari, ubi terminatur conceptio; chaos tamen eſt, quod concipimus, eóque nos recipimus, ut dicamus nos quicquid id eſt, concipere non poſſe. Dicis *è contra omnem limitationem infiniti negationem continere.* Sed perinde eſt, ac ſi dicenti, Cæcum eſſe privatum viſu, objiceres non ita eſſe, ſed è contra videntem eſſe privatum cæcitate. Ac licitum quidem eſt tibi poſitivam rem duplici negatione explicare; verùm illi qui negativam negatione explicant, non videntur non planiùs loqui. Quod dixi *Ideam repræſen-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſentantem perfectiones ex rebus finitis acceptas, mentéque ampliatas, & Deo attributas, non plus continere realitatis objectivæ, quàm habeant res ipſæ finitæ ſimul ſumptæ; admittis tu quoque *iſtas perfectiones ab intellectu noſtro ampliari, ut Deo tribuantur*. Quod autem rogas, *an exiſtimem illa, quæ ſic ampliata ſunt, non ideò majora eſſe non ampliatis?* Nonne hoc eſt, quod ſæpiùs dixi, ac notavi præſertim videri te decipi, quòd exiſtimes plus eſſe realitatis, ſeu ſubſtantiæ in dilatata aliqua re, quàm in eadem, dum eſt contracta, ut in lamina, pluſquàm in globo non dilatato, aut in reti, pluſquàm in tela, ex cujus filis contexitur; aut in Byrſæ arcis circumductu, pluſquàm in corio integro: Et rurſus cauſſam referens, quamobrem Ideam tantò confuſiorem faciamus, quantò illam ampliamus magis, quaſi intercepta inanitate, & facta diſtractione partium, quæ quòd propterea plures non ſint, ideò plus quidem dilatationis habeant, ſed non idcò plus realitatis, quæcumque illa ſit, contineant; Quæris, *unde eſſe poſſit facultas ampliandi perfectiones creatas, niſi Idea Dei, ſeu Entis majoris, ſit in nobis*? Sed cùm non negem Ideam Dei eſſe in nobis, ſeu ex auditu, ſeu ex contemplatione ſit, ut jam dictum eſt; cùm admittam Dei eſſe beneficium, quòd habeamus facultatem ampliandi perfectiones creatas; Dico tamen non eſſe neceſſarium recurrere ad Ideam Dei, ut ingenitam, quo hujuſmodi facultas id præſtet. Præſtat ſcilicet ea ratione, qua Deus talem fecit, ut Ideam Pygmæi ampliaret inſtar ideæ Gigantis; lapidis inſtar montis; Lacus inſtar maris, &c. Quippe vis nativa intellectus habenda non eſt minor ea vi, quæ eſt in manu, ut paſtam diducat; in ore, ut vitrum exſufflando dilatet, & ita de cæteris. Negas *perpuſillum fore Deum, ſi major non ſit, quàm à nobis intelligatur*. Sed ohe! ubi Modulus? *Intelligitur*, inquis, *infinitus, atque infinito nihil majus eſſe poteſt*. Sed iterum ohe! ubi Modulus? Nam infinitum quidem dicis, ſed rem non intellectam dicis. Quippe aliqua quidem notio videtur huic voci ſubjecta; Verumtamen alia non eſt, quàm finis negatio in Ente, cujus poſitivam amplitudinem cùm non capias, imò neque partem illius milleſimam, imò neque centies millies milleſimam, imò denique nullam, fateri cogaris voluiſſe te intelligere rem, quæ non poteſt intelligi, & nihil aliud poſſe te dicere de illa, niſi quòd infinita ſit, hoc eſt inæſtimabiliter excedens finitudinem tuæ perceptionis. Dicis me intellectionem cum Imaginatione confundere: Nempe quia dum requiſivi *qualem-nam liceret Dei eſſentiam imaginari*, requirere potius debueram *qualem-nam liceret intelligere?* Verùm non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

non est, cur aliquid ad antedicta adjiciam, aut de voce ipsa contendam, quæ ut admodum propria, etymoque suo conformis, ita perfamiliaris est. Tuum potiùs fuit dicere, cùm Deum intelligeres, qualem-nam tuæ intellectioni obversari experireris? An non quasi quandam auram ubique, & absque fine diffusam, tenuissimam, purissimam, simplicissimam, lucidissimam, cui competeret esse intelligentissimam, potentissimam, optimam, &c. Et nisi hoc modo, aut formâ humanâ, quadam certè alia; cùm illius Ideam haberes secùs, quàm in puncto, quàm expertem similitudinis, naturæve imaginis. Non sanè quòd propterea censeres Deum hujusmodi esse, sed quòd non alium conciperes; & cùm non posses concipere, qualis in se esset, interim tamen qualem posses, tibi ipsi repræsentares, ut fieret objectum, de quo aliquid negares, aut assereres. Ego saltem simpliciter, ac bona fide id quod experior, quodque non experior, enuncio, neque meæ me ignorantiæ pudet; Tu, si secùs tibi videatur, perge agere, ut videbitur.

DVBITATIO V.

De illo effato, Nihil est in effectu, quod non sit in caussa, *intelligendo de caussa materiali: &, quatenus verum esse possit*, tantum saltem esse debere realitatis formalis in caussa ideæ, quantum objectivæ in idea est.

ASsumis *consequenter manifestum esse naturali lumine tantumdem ad minimum debere esse in caussa efficiente & totali, quantum in effectu est*: idque ut inferas, *tantumdem saltem esse debere realitatis formalis in caussa Ideæ, quantum objectivæ in Idea est*. Passus nempe hîc etiam grandis, & in quo non-nihil consistendum sit. Primò vulgare illud dictum, nihil esse in effectu, quod non sit in caussa, videtur debere potiùs de materia, quàm de efficiente intelligi. Quippe efficiens externum est, & diversæ plerumque naturæ ab effectu. Et quamvis effectus dicatur habere realitatem ab efficiente; habet tamen, non quam efficiens habeat necessariò in se, sed quam mutuari aliunde possit. Patet res perspicuè in effectu artis. Nam quamvis domus habeat totam suam realitatem ab artifice; artifex tamen illam non à se, sed aliunde acceptam tribuit. Idem facit Sol, cùm materiam inferiorem variè commutat, variáque animalia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

malia procreat ; imò etiam parens , à quo licèt proles habeat materiæ aliquid , illud tamen non ut à principio efficiente, ſed ut à materiali habet. Quod objicis , *eſſe effectus debere vel formaliter , vel eminenter contineri in cauſa* , nihil amplius arguit , quàm effectum aliquando habere formam ſimilem formæ ſuæ cauſæ , aliquando diſſimilem , & imperfectiorem quidem , adeò ut forma cauſæ ſupra illam emineat. Sed non ſequitur ut propterea vel eminens cauſa det aliquid de ſuo eſſe , vel quæ continet formaliter , partiatur ſuam formam cum effectu : Nam & quamvis id fieri videatur in generatione viventium , quæ eſt ex ſemine ; non dices tamen , opinor , patrem , cùm generat filium , reſecare daréque illi rationalis animæ partem. Vno verbo , cauſa efficiens non alia ratione continet effectum , quàm quatenus illum ex certa materia adumbrare poteſt ac perficere. Deinde circa illud quod infers , *de realitate objectiva,* exemplum uſurpo imaginis meæ , quæ ſpectari poteſt , vel in ſpeculo cui me objicio, vel in tabula quam pictor adornat. Vt enim ego ipſe ſum cauſa imaginis in ſpeculo, quatenus ex me emitto mei ſpeciem in ſpeculum , & pictor cauſa imaginis , quæ exhibetur in tabula ; ita cùm Idea , vel imago mei ſit in te , vel quovis alio intellectu , quæri poteſt , an ego ipſe ſim cauſa illius , quatenus emitto mei ſpeciem in oculum , & intercedente oculo in ipſum uſque intellectum ; an verò ſit cauſa quæpiam alia quæ illam quodam quaſi penicillo, ſtylove in intellectu delineet. Videtur porrò non alia cauſa præter me eſſe requirenda : nam & quamvis poſteà intellectus mei Ideam ampliare , minuere, componere , aliâ ratione tractare poſſit ; ipſe ſum tamen cauſa primaria totius realitatis , quam illa habet in ſe : & quod heic dicitur de me, idem intelligendum eſt de quolibet objecto externo. Iam realitas illa Ideæ diſtinguitur duplex per te; & formalis quidem alia eſſe non poteſt , quàm tenuis illa ſubſtantia , quæ ex me effluxit , & in intellectu recepta , inque Ideam conformata eſt. (Niſi velis autem ſpeciem ex objecto procedentem effluxionem eſſe ſubſtantialem , fac quodcumque lubuerit , realitatem ſemper imminues.) Objectiva autem nihil eſſe poteſt præter repræſentationem ſeu ſimilitudinem mei , quam gerit Idea : aut certè præter ſymmetriam , qua partes Ideæ ita diſponuntur , ut me referant. Quocumque modo acceperis , nihil eſſe quidem reale videtur ; quoniam eſt ſola relatio partium inter ſe , & ad me , vel modus realitatis formalis , quatenus hoc modo conformata eſt : ſed nihil refert ; dicatur , quia placet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

realitas objectiva. Hoc posito, videreris tu quidem debere comparare realitatem formalem Ideæ cum realitate mea formali, seu cum mea substantia: & realitatem objectivam Ideæ cum symmetria partium mei, seu delineatione & forma externa: at placet tamen tibi comparare realitatem objectivam Ideæ cum realitate mea formali. Porrò quicquid sit de explicatione superioris axiomatis, patet non modò esse in me tantundem realitatis formalis, quantum est objectivæ in mei Idea; sed realitatem etiam formalem Ideæ, nihil penè esse respectu meæ formalis, seu totius meæ substantiæ. Quocirca & tibi concedendum esse, *tantumdem saltem esse debere realitatis formalis in causa Ideæ, quantum objectivæ in idea est*, quando totum quicquid in Idea est, nihil penè est comparatione ipsius causæ.

RESPONSIO.

Multa hîc dicis ut mihi videaris contradicere, nec tamen ullo modo contradicis, cùm planè idem quod ego concludas. Sed tamen multa hinc inde permisces, à quibus valde dissentio, ut quod axioma, nihil est in effectu quod non præextiterit in causa, *de causa materiali potius quàm de efficiente sit intelligendum, nunquam enim perfectio formæ in causa materiali, sed in sola efficiente præexistere potest intelligi*; & quòd formalis realitas Ideæ sit substantia, *& talia.*

INSTANTIA.

I. *Haud jure relinqui regiam viam, qua Dei existentia probatur ex effectibus in universo manifestis; ut per vocatam objectivam Ideæ realitatem probetur: Realitatis vocem impropriè usurpari.*

Errας, si me existimas tibi aliquid objecisse contradicendi animo, aut ut contradicere viderer. Feci amicè, quòd te amicè excepturum non diffidebam, hoc est, proposui dubitationes, de quibus te velle moneri putabam; Vnde & principia expendi, & quæ tu dixeras obscurè, experiri volui, an satis intelligerem; ac proinde vel vera, vel nihil obstantia admisi, ut hærerem solùm vel falsis, vel dubiis: sicque me hoc loco potissimum gessi. Tu verò ita excepisti ut qui rixantur in Scholis solent: dum me amicè accedentem intuitus es torvè, quasi inimicum; & me officiosè aliquid largiente, videri voluisti quasi vi herculea à reluctante id extorsisse. Age porrò ecquidnam est, in quo me non contradixisse, & concluisse tecum gloriaris? Nempe concluси, *tantundem saltem esse debere realitatis formalis in causa Ideæ, quantum objectivæ in idea est.* Ego verò cùm id concluси, juxta expositionem antecedentem concluси;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cluſi; & cùm dicis me nullo modo tibi priùs contradixiſſe, tibi ipſe ſtatim contradicis, cùm ais, diſſentire te valdè ab eo, quòd præmiſi, Effatum illud intelligendum potiùs, quàm de efficiente cauſſa, &c. Et agnoſco ſanè quid velis; ſed, ut hoc præmoneam; Cùm probanda foret Dei exſiſtentia ex quibuſdam operibus, quorum cauſſa agnoſceretur, tu non potuiſti quidem aliud, quàm petitum ex dependentia effectus à cauſſa argumentum excogitare; at deſeruiſti tamen viam Regiam, quam & Scriptura indicat, & Sapientes omnes ſectantur; videlicet contemplationem admirabilis univerſi; & per neſcio quam ſomnii, deceptionis, deluſionis ſemitam, ſubduxiſti te ex ipſo univerſo; videlicet ipſum & quicquid eſſet præter te, falſum eſſe exiſtimans; ac falſum ſimul quicquid ex eo, & præter te deduceretur. Quæſiiſti ergo in teipſo aliquem effectum, cujus ſi nullam poſſes cauſſam, præter DEVM agnoſcere, exſiſtere Deum exinde probares: Et quia ipſa Dei Idea occurrit, ideò viſum eſt circa illam totum opus impendere. Ac videbas quidem te illam habere ex auditu, ac meditatione, & ex converſatione uſque cum hominibus habita; neque enim, licèt voluiſſes, exuere planè potueras ideas rerum priùs viſarum, auditarum meditatione formatarum; ſed te tamen ſic habere voluiſti, quaſi nullas planè haberes Ideas ex rebus, eſſetque tibi liberum, ut diſquireres, an non aliunde potiùs, quàm ex rebus haberes, ut quas non eſſe ſupponeres. Tum quia hujuſmodi Idea videbatur eſſe miræ tenuitatis ſuſtinendæ moli, tanti ponderis, ideò corroborandam cenſuiſti diſtinctione illa realitatis duplicis, formalis, atque objectivæ, cujus inventione ita es gloriatus, ut cenſueris poſſe eâ ſolâ, ceu Equo Durateo Ilium expugnari. Cæterùm ut nihil heic dicam nec de via Regia relicta, nec de deluſoria illa ſemita, nec de falſa ſuppoſitione, quòd exiſtimes te non accepiſſe Ideas ex rebus; nec de incapacitate demonſtrandi quod te aliquid de te referente authoritas tua pro principio demonſtrationis habenda ſit; Quæſo circa tuam diſtinctionem (ex qua ſi quidpiam ſis probaturus, non aliis, ſed tibi probaturus ſis) Quæſo inquam, quid nomine *Realitatis* intellectum velis? Si dixiſſes *Entitatem*, idem, ut videtur, dixiſſes, & vocem tritam, ſaltem in Scholis tuo ſenſui accommodaſſes; at ſapere placuit nihil nimis vulgare: Quid ergo Realitas eſt? Vox abſtracta eſt, cujus concretum eſt Reale: Quid verò eſt id, quod Reale vocas? Reale vox eſt derivata, cujus primitiva eſt Res; Quid verò eſt Res? Quàm vereor ne vocem uſurpâris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quam non possis describere! Sed hoc mittatur; Nonne Res per te est sola substantia, cùm quicquid præterea est, non sit Res, sed modus Rei? Igitur id solùm quod substantiale est Reale est, sicque sola substantialitas realitas erit? Iam verò Idea per te, est-ne substantia? dicis manifestè non esse, dicis manifestè esse Modum, imò & modum dicis non substantiæ, sed operationis, quæ ipsa est modus. Igitur Idea per te non est Res, sed modus duntaxat? Igitur quod erit Ideale, Modale quidem dici poterit, sed non tamen Reale; & ipsa Idealitas erit quidem Modalitas; sed non poterit Realitas dici. Igitur haud bene distinguis in Idea Realitatem duplicem, quæ ne ullam quidem Realitatem habet. An dices de Idea, quod universè de accidente dixisti, totam ejus realitatem, sive entitatem modalem ab Idea substantiæ, (dicendum fuit à substantia) desumi? At cùm Idea spectari possit vel quatenus Idea est, seu est repræsentativa objecti; vel quatenus unà cum operatione, cujus est modus, cohæret cum mente, seu operante substantia; poterit quidem dici habere realitatem posteriore modo, sicque ad summũ habebit eam, quam realitatem formalem dicis; at priore nullam habebit, sicque haud bene appellabis realitatem objectivam. An dices modalitatem posse analogicè appellari realitatem? Sed cur relinquas proprium, congruumque nomen modalitatis, usurpes verò improprium, & incongruum Realitatis?

II. *Videri ideam cum sua realitate objectiva, sese habere ut figuram ceræ impressam cum sua sigilli repræsentatione; adeò ut quemadmodum figura repræsentativa est, sigillum repræsentabile: sic idea habeat realitatem objectivam, seu repræsentationem caussæ, ipsa caussa realitatem formalem, seu repræsentabilitatem.*

Vno verbo, cùm non laborares de Realitate Ideæ formali, sed sola Realitas objectiva esset cordi, quid necesse fuit tum ea distinctione offundere tenebras, tum obtrudere vocem illam Realitatis objectivæ, cujus loco poteras dicere similitudinem, repræsentationem, aut esse repræsentativum, vel quid simile, ut explanatiùs res diceretur? Ego ut dicam, si quid percipio; cùm tu nolis Ideas, seu species ac imagines rerum ita dimanare in nos, ut quidpiam realitatis formalis ex earum substantia retineant, ac nolis proinde eam imaginem quæ dicitur Idea consurgere, fieri, aut esse in mente per modum picturæ, seu quomodo imago per applicationem colorum depingitur in tabula; Supereſt ut censeas eam imaginem, quæ dicitur Idea, consurgere, fieri, aut esse in mente per modum impressionis, seu quomodo Imago per applicationem sigilli in cera imprimitur. Dices statim me nimis carneum, qui rerum corporearum instar res mentaleis concipiam. Sed, ô bone, discrimen hoc puto inter te, & me, quòd cùm uterque eodem modo concipiamus, ego bona fide modum explicem, neque opinionem facere velim,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

velim, quòd ſubtiliorem modum concipiam; tu eundem modum non agnoſcas, & cùm ſubtiliorem non reveles, videri tamen velis, habere ſubtiliorem. Hoc certè loco, aut longè fallor, aut non aliam habes imaginationem, quàm figuræ in re molli à ſigillo impreſſæ; videlicet omnia, quæ dicis huic imaginationi conformia ſunt; at fateri tamen non vis, imò neque mentionem facere ejus ſimilitudinis, quam habes in mente, ne facilè nimis res mentaleis corporearum inſtar intelligere convincaris. Certè etiam quod ſpectat ad Ideam Dei, non videris poſſe, aut habere illam ut notam impreſſam, aut concipere cauſſam imprimentem; aut intelligere conſervationem notæ impreſſæ ex impreſſione inceſſante per cauſſam imprimentem facta, modo ullo magis mentali, ac Seraphico, quàm D. Bonaventura, dum uſus eſt ſimilitudine notæ, ſeu figuræ, quæ ita in aqua à ſigillo imprimitur, ut quo momento ſigillum deſinit imprimere, nota, ſeu figura prorsùs evaneſcat. Vtcumque ſit, & cùm univerſa noſtra Philoſophia, (quæ noſtra eſt infirmitas) in comparandis rebus conſiſtat, Neque enim rem incompertam ex alia comperta deducere poſſumus, quin ad ſimile aliquid, ac magis notum referamus; mirari non debes ſi ego infirmitatis conſcius, comparando philoſopher, ac cenſeam res à me conceptas non poſſe meliùs explicari aliis, quàm ſi ipſis eaſdem, quibus ipſe utor, comparationes, ſeu ſimilitudines, palàm faciam. Heinc ſeu aſſequar mentem tuam, ſeu non aſſequar, imaginabor ſaltem te concipere Ideam veluti figuram in cera impreſſam, & cauſſam Ideæ, veluti ſigillum, à quo figura impreſſa ſit. Nempe contendis *cauſſam Ideæ nihil transfundere de ſua realitate actuali, ſive formali in Ideam*; non transfundit verò etiam aliquod ſigillum in figuram impreſſam, (idque quicquid demũ voces actualem, formalemve realitatem; ſeu nempe ſubſtantiam, ſeu potiùs formam ipſam repræſentabilem, qualis eſt in ſigillo forma externa, ſeu figura & ſimilitudo repræſentabilis per figuram impreſſam.) Dicis *ideam eſſe talis naturæ, ut nullam aliam ex ſe realitatem formalem exigat, præter illam, quam mutuatur à cogitatione, cujus eſt modus*: talis verò etiam eſt natura figuræ, ut non aliam exigat quàm ipſius ceræ, ſive ſubſtantiæ, cujus eſt modus. Subdis, *quòd Idea realitatem objectivam hanc, vel illam contineat, potiuſquàm aliam, hoc profectò habere debere ab aliqua cauſſa, in qua tantundem ſit ad minimum realitatis formalis, quantum ipſa continet objectivæ*: Quod verò figura hanc vel illam ſimilitudinem, ſeu repræſentationem, potiùs quàm aliam habeat, debet hoc profectò ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

bere ab aliquo ſigillo, in quo tantundem ſit ad minimum repræſentabilitatis, quantum ipſa continet (ita loqui liceat) repræſentativitatis. Scilicet poteſt quidem ſigillum multa prætereà alia repræſentabilia continere; (ut ſi ex parte ſolum fuerit ceræ applicitum) at figura nihil poteſt habere repræſentativum illius, quod ab ipſo non habeat, quodque ſaltem in eo, ut repræſentabile non ſit. Addis, *quemadmodum modus eſſendi objectivus competit Ideis ex ipſarum natura, ita modum eſſendi formalem competere Idearum cauſsis ex earum natura:* quemadmodum verò modus eſſendi repræſentativus competit figuræ ex ſua natura; ita & ſigillo modus eſſendi repræſentabilis ex ſua natura. Sequitur, *Quamvis fortè una Idea ex alia naſci poſſit, non tamen hîc dari progreſſum in infinitum, ſed tandem ad aliquam primam debere deveniri, cujus cauſſa ſit inſtar archetypi, in quo omnis realitas formaliter contineatur, quæ eſt in Idea tantum objectivè;* Quamvis verò una figura ex alia naſci poſſit (ut ſi cera figurata, & indurata imprimatur materiæ molliori) non tamen datur proceſſus in infinitum, ſed tandem ad aliquam primam debet perveniri, cujus cauſſa, ſeu ſigillum, à quo eſt facta, ſit inſtar archetypi, in quo omnis ſimilitudo repræſentabiliter contineatur, quæ eſt in figura tantum repræſentativè. Concludis *Lumine naturali eſſe tibi perſpicuum ideas in te eſſe veluti quaſdam imagines, quæ poſſint quidem facilè deficere à perfectione rerum, à quibus ſunt deſumptæ, non autem quicquam majus, aut perfectius continere:* Lumine verò naturali perſpicuum eſt figuram eſſe velut imaginem, quæ poſſit quidem facilè deficere à perfectione ſigilli, à quo fit (ut ſi cera ſit granuloſa, aliaſve impura, aut non ſatis mollis) non autem quicquam majus, aut perfectius continere, (ſeu repræſentare ex ſigillo) valeat. Quorſum porrò hæc omnia? non alio fine, quàm ut intelligamus, quò reſpexeris, reſpicereve potueris, cùm tuam illam realitatem objectivam obtruſiſti, cujus loco ſi ſimilitudinem, repræſentationem, aut quid ſimile viſum fuiſſet dicere, perinde dixiſſes, & clariùs dixiſſes.

III. *Diſſimulatas difficultates fuiſſe: & quatenus verum, aut non verum ſit, præexiſtere effectum in cauſſa; ut de objectiva idea realitate concludatur.*

Videamus jam quo apparatu, ac molimine machinam commoveas. *Iam verò,* inquis, *Lumine naturali manifeſtum eſt tantundem ad minimum eſſe debere in cauſſa efficiente, & totali, quantum in ejuſdem cauſſæ effectu; Nam quæſo undénam poſſet aſſumere realitatem ſuam effectus, niſi à cauſſa? Et quomodo illam ei cauſſa dare poſſet, niſi eam haberet? Heinc autem ſequitur nec poſſe aliquid à nihilo fieri, nec etiam id, quod magis perfectum eſt, hoc eſt, quod plus realitatis in ſe continet, ab eo,*

eo, quod minùs. Quis nõ exſpectaret hoc loco effectum quantus eſt univerſus Mundus? videlicet ad demonſtrandum perfectionem divinæ cauſſæ, quæ tot tantaſque perfectiones univerſo indidit Mundo? Tu tamen pro effectu accipis non totum Mundum, non Solem, non terram, non hominem, non mentem, nõ ſubſtantiam ullam, imò neq; operationem ullius ſubſtantiæ, atque adeò ne mentis quidem; ſed ſolum, ac ſimplicem modum operationis ipſius mentis; tametſi neq; integrum illum, ſeu prout eſſe formale habet, ſed qua parte ſolùm habet objectivum. Intermiſcuiſti autem vocem realitatis, ut tibi viam ſterneres ad attribuendum id nominis Ideæ objectivè acceptæ. Sed de nomine quidem dictum jam eſt, & de ipſa re paullò poſt dicetur. Nunc cùm dicere ſuffeciſſet, *Tantundem ad minimum eſſe debere in re ſui imaginem imprimente, quantum in imagine ipſa impreſſa*: Placuit tamen longiore circuitu & ab univerſaliore effato, eò, quò tendebas, accedere. Ac ipſe quidem, effatum illud, quòd dum fuerit ritè acceptum, videatur eſſe veriſimum, universè non improbavi; ſed prout abs te propoſitum fuit, difficultates oppoſui, quas tu ſolertiſsimè declinaſti pro more. Dixeras tu *manifeſtum eſſe naturali lumine tantundem ad minimum eſſe in cauſſa efficiente, quantum in effectu*: Ego ut oſtenderem manifeſtum non eſſe, oppoſui debuiſſe te potiùs loqui de cauſſa materiali, quàm de cauſſa efficiente; & exemplo rem declaravi in artis, naturæque effectibus. Tu deinceps nihil ad hoc, ſed dixiſti ſolùm *te à me valdè diſſentire, quia nunquam formæ perfectio in cauſſa materiali, ſed in ſola efficiente præexſiſtere intelligi poſſit.* Sed ut præteream quàm conſtanter pares tibi ſuffugia ex ipſa ratione loquendi, cùm *non formam* dicis, de qua, ut parte effectus, ſeu ſubſtantia, ſeu accidens, ſeu modus, ſeu quicquid deniq; ſit, erat potiſſimùm dicendum; ſed *perfectionem formæ*, ex qua phraſi non poſsis nihil non comminiſci. Vt hoc, inquam, præteream, nonne oportuerat reſponſionem adjicere, niſi ad alia, ſaltem ad id, quod fuerat de Inſectorum à Sole, productione objectum? Nonne explicandum, quomodo vel forma, vel anima ranæ in Sole præexſiſtat? & niſi anima, ſaltem perfectio hujus animæ, non extrinſeca illa quidem (ne ad aliquid recurras, quod extrà cùm ſit, nihil ipſius ſit, tantum abeſt, ut ſit perfectio) ſed omninò intrinſeca, & quæ ſit eſſentialiter ipſamet, aut certè aliquid ab ipſa non plusquàm modaliter, & conſideratione diſtinctum? Nonne explicandũ, inquam, quomodo in Sole, potiuſquàm in materia, materialibuſve principiis (qualia non negem aliqua, utpote corpuſcula Lucis ex

Sole

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Sole usque advenire) quæ ex varia sui permistione, adjectione, detractione, transpositione, &c. videantur posse nunc hanc, nunc illam, nunc aliam exhibere formã, illiusve perfectionem; eodem modo, quo dum statua, aut domus, aut quidvis aliud per artem fit, tota forma, perfectióque ejus intelligitur præexstitisse in materia, quatenùs oportuit duntaxat aliquid ipsius detrahere, addere, transmutare, &c. adeò ut nihil planè in effectu sit, quod nõ anteà potuerit demonstrari in ipsa materia? Addo me ex abundanti admisisse modum loquendi vulgarem, quo Materia dicitur caussa; quandoquidem propriè loquendo solum efficiens caussa est; adeò ut caussa, & efficiens Synonyma sint, & utraque vox significet principium, à quo, & materia, nihil aliud, quàm materia sit, & significet principium ex quo. Adnoto verò, ut insinuem, quàm facile nobis circa res ipsas imponatur, nisi circa voces satis attenti fuerimus. Hoc certè loco nemo non dicit Effectum præexsistere in caussa; Et tamen Primò effectus non præexsistit, quoniam, si præexsisteret, exsisteret, cùm non exsistere tamen supponatur. Secundò, neque præexsistit, neque exsistit unquam in caussa; sed exsistit solùm, sive fit à caussa; idque eo tempore, quo fit; Nam de antecedente dicitur solùm fieri potuisse, & consequente factus fuisse à caussa. Tertiò neque præexsistit, exsistitve quidem in ipsa materia, sed exsistit solùm, seu fit ex materia, & eo quidem tempore, quo exsistit, aut fit; nam antecedente, aut consequente dicitur solùm fieri potuisse, & factus fuisse ex materia. Quartò proinde dici non potest aliquid effectus præexstitisse in materia, sed fuisse potiùs ipsa materia: siquidem materia non fuit suiipsius subjectum, sed ipsamet sua entitas. Addo rursus, me non absre dixisse, tametsi interdum effectus habeat aliquid de efficientis materia, ea ratione tamen ab ipso non ut ab efficiente, sed ut à materiali principio pendere. Innuere enim volui, cùm Efficiens hujusmodi est, ut resecare aliquid ex se ipso non valeat, tum nihil planè, quod in effectu sit, præexstitisse in efficiente; qua ratione se habet effectus artis respectu artificis, ac se habere debet effectus naturæ respectu caussæ immaterialis. Ex quo fit ut tales effectus dici possint præ cæteris non tam in caussa, quàm à caussa esse; & consideratione translata ad tempus productionem antecedens, non tam debeant dici præfuisse in caussa, quàm esse, vel fieri potuisse à caussa. Dicere certè fuisse in potentia activa caussæ, eo tantùm sensu probari potest, quòd potentia ipsius productrix fuerit in caussa; cùm aliunde nihil effectus neque in potentia caussæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cauſſæ, neque in cauſſa fuerit; & quod dicitur fuiſſe formaliter, vel eminenter, tum hoc ſenſu accipi debeat, tum adjungi debeat interpretatio in Dubitatione expoſita. Dicere etiam fuiſſe in intellectù cauſſæ propter Ideam, eo tantùm ſenſu poteſt admitti, quod ejus faciendi Idea in intellectu cauſſæ fuerit; cùm alioquin effectus neque ſit ipſa Idea, neque omninò aliquid, quod in intellectu exſtiterit, ſed quidpiam planè extra ipſum. Vtcumque ſit, En ut non graver idem planè quod tu iteratò concludere:

Tantundem ad minimum realitatis formalis, ſeu ſimilitudinis repræſentabilis debet eſſe in cauſſa, ſeu re imaginem ſui imprimente, exempli gratiâ in ſigillo, quantum eſt realitatis objectivæ, ſeu ſimilitudinis repræſentativæ in ejus effectu, ſeu imagine, exempli gratiâ in figura ceræ à ſigillo impreſſa:

Atqui datur cauſſa imprimens in mente Ideam, ſeu imaginem ſui; ipſáque Idea, ſeu Imago in mente impreſſa eſt effectus illius cauſſæ:

Igitur tantundem ad minimum debet eſſe realitatis formalis, ſeu ſimilitudinis repræſentabilis in cauſſa Ideæ, quantum eſt realitatis objectivæ, ſeu ſimilitudinis repræſentativæ in ipſa Idea.

DVBITATIO VI.

De non habente ex ſe ſui ipſius ideam Mente (quæ non videatur poſſe ſeipſam magis intelligere, quàm oculus ſeipſum videre) & neque Dei, neque Angelorum, neque corporearum potiſſimùm rerum.

SVbſumis, *ſi in te ſit Idea, cujus realitas objectiva ſit tanta, ut nec eminenter, nec formaliter illam continueris, atque adeò illius cauſa eſſe non potueris; tum demùm ſequi neceſſariò exſiſtere aliquid præter te in mundo: cùm ſecus careas argumento, quo certus reddaris eſſe aliquid.* Verùm ex jam dictis, tu cauſa non es realitatis Idearum; ſed ipſæmet res per Ideas repræſentatæ, quatenus emittunt imagines ſui in te, ut in ſpeculum: licèt tu ex ipſis occaſionem poſſis aliquando ſumere chimærarum depingendarum. Sed ſeu ipſa ſis cauſa, ſeu non; an propterea incerta es, eſſe aliquid præter te in mundo? Bona verba

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quæso : nam opus non est, ut, quicquid de Ideis sit, argumenta ad id quæramus. Percurris deinceps *Ideas quæ in te sunt, ac præter ideam tui, numeras Ideas Dei, rerum corporearum, inanimatarumque, Angelorum, animalium, hominum : idque, ut cùm de Idea tui difficultatem non esse dicas, inferas Ideas hominum, animalium, Angelorum, componi posse ex iis, quas habes tui, Dei, rerum corporalium : & Ideas rerum corporalium potuisse quoque à te proficisci.* Hoc verò loco mirari subit, quî dicaris habere Ideam tui, (& fæcundam adeò, ut ex illa possis tot alias depromere) ac rem carere difficultate : cùm reverâ tamen aut Ideam tui nullam habeas, aut illam admodum confusam atque imperfectam, prout jam observavimus in superiorem Meditationem. Et inferebas tu in illa, nihil posse faciliùs, atque evidentiùs à te percipi, quàm te ipsam: Quid si, cùm non habeas, nec habere possis tui Ideam, dicaris posse quidvis aliud faciliùs, atque evidentiùs, quàm teipsam percipere? Cogitanti certè mihi quorsum fieri possit, ut neque visus seipsum videat, neque intellectus seipsum intelligat; illud in mentem subiit, quod nihil agat in seipsum : quippe nec manus (aut in ipsa digitus summus) se verberat; nec pes sibi calcem impingit. Cùm aliunde verò ad notitiam alicujus rei eliciendam, necesse sit rem agere in facultatem cognoscentem; immittere nempe in illam sui speciem, sive sui specie illam informare : perspicuum videtur ipsam facultatem, cùm extra seipsam non sit, non posse illam sui speciem in seipsam transmittere, neque sui notitiam consequenter, elicere, sive, quod idem est, percipere seipsam. Et quare putas oculus, cùm se in seipso non videat, videt tamen in speculo ? Nempe quia inter oculum, speculumque est interstitium, & oculus ita agit in speculum, immittens in illud sui speciem, ut speculum in ipsum reagat, propriam ejus speciem in illum remittens. Dato mihi porrò speculum, in quod ipsa perinde agas; spondeo fore, ut eo reflectente in teipsam tui speciem, tum demum te, non directâ quidem, sed reflexâ tamen cognitione percipias : quousque autem non dederis, spes non est, ut teipsam nôris. Possem heic quoq; insistere, quî dicaris habere Ideam Dei, nisi fortè qualem, & quo modo jam diximus? Quî Angelorũ? de quibus nisi aliquid audiisses, nescio an unquam cogitasses? Quî animalium, cæterarumq; rerum, quarum, si in sensus non incidissent, penè certus sum te nullas Ideas fuisse habituram : ut & nullam habes innumerarum rerum, quarum ad te neque adspectus, neque fama pervenit? Sed his dimissis, illud admitto, Ideas diversarum rerum in mente exsistenteis ita posse com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

componi, ut plures aliarum formæ cooriantur, tametsi quas enumeras, non videantur sufficere ad istam tantam diversitatem; imò neque ad distinctam, determinatamque certæ cujuspiam rei Ideam. Hæreo autem solùm circa Ideas rerum corporearum, quòd difficultas non parva sit, quomodo ex sola tui Idea, dum te pro incorporea geris, teque ut talem consideras, eas deducere ex te possis. Nam si solam substantiam incorpoream nosti, quomodo fieri potest ut capias præterea substantiam corpoream? Est-ne aliqua inter hanc, & illam analogia? Dicis utramque convenire in eo, quòd sit apta existere: at ista convenientia non intelligitur, nisi priùs res utraque quæ convenit, intelligatur. Notionem quippe communem facis, quæ priusquam formetur, oportet particularia intelligi. Profectò si ex intellecta substantia incorporea potest intellectus formare Ideam substantiæ corporeæ: non est cur dubitemus quin cæcus, vel qui à nativitate detentus fuerit in densissimis tenebris, formare apud se Ideam & lucis, & colorum possit. Dicis posse consequenter haberi Ideas extensionis figuræ, motus, aliorúmque sensibilium communium: sed facilè nimirùm dicis. Id mirum, cur non lucem, colorem, alia, facilitate pari deducas: verùm immorandum in istis non est.

RESPONSIO.

SI quid hăberes ad exsistentiam rerum materialium probandam, procul dubio hic attulisses, sed cùm tantùm interroges, an ergo mea mens incerta sit esse aliquid præter se in mundo; *& fingas non opus esse ut argumenta ad id quæras, atque ita provoces tantùm ad præjudicatas opiniones; multò clariùs ostendis nullam te ejus quod affirmas dare posse rationem, quàm si omnino tacuisses. Quæcumque verò hîc disputas de ideis non egent responsione, quia tu nomen ideæ ad solas imagines in Phantasia depictas restringis; ego verò ad id omne quod cogitatur extendo. Sed obiter quærere libet quo argumento probes,* nihil agere in se ipsum? *Nempe non soles uti argumentis; hoc autem probasti exemplo digiti, qui seipsum non verberat, & oculi qui se inseipso non videt, sed in speculo. Quibus facile est respondere non esse oculum, qui speculum videt magis quàm seipsum, sed mentem quæ sola & speculum, & oculum, & seipsam quoque agnoscit. Atque etiam dari possunt alia exempla in rebus corporeis, ut cùm turbo se in gyrum vertit, nunquid ista conversio actio est quam in seipsum exercet? Denique notandum est me non affirmasse,* ideas rerum materia-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

lium ex mente deduci, *ut non satis bona fide hîc fingis; expressè enim postea ostendi ipsas à corporibus sæpe advenire, ac per hoc corporum existentiam probari: hîc verò tantùm exposui, nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo quod nihil sit in effectu, quod non formaliter, vel eminenter præextiterit in causa, concludi debeat illas à sola mente non potuisse proficisci, quod nullo modo impugnas.*

INSTANTIA.

I. *Non ineptiendum. Difficultates declinatas fuisse. Omnem ideam esse imaginem; quare in intellectu, non minùs quàm in imaginatrice, imaginem esse.*

QVàm velles me facerem ineptum, si tui instar dubitarem esse aliquid præter me in mundo, & ad probandum aliquid esse, rationes alias, quàm evidentiam aut conquirerem, aut afferrem. Tu ut voles, somniato, decipitor, deluditor, quocumque lubebit modo caveto, ne te versari nobiscum putes, nos alloqui, ad nos scribere, &c. Ego agere pergo bona fide, qui in Mundo, seu Natura rerum tam multa obscura, & perscrutatione digna invenio, ut nimis puerile, & ridiculum putem res adeò apertas vertere in dubium, & in ipsarum existentia comprobanda terere tempus. Et dicito me nihil aliud, quàm interrogare; dicito provocare me ad opiniones præjudicatas; dicito me nullam habuisse rationem; dicito satius fuisse ut tacerem; non extorquebis tamen à me, ut esse ineptiendum putem. Ad rem potiùs ipsam; Dicis *quæcumque hîc disputo de Ideis non egere responsione:* Sed perspectum jam artificium, quo, dum nihil habes, quod respondeas, nihil esse dignum responsione dicis. Caussam subdis, *Quia nomen Ideæ ad solas imagines in phantasia depictas restringam, tu ad id omne, quod cogitatur, extendas.* Quàm verò cautè scopulum declinas! Videlicet postquam dixisti *restringere me Ideæ nomen ad imagines in phantasia depictas* (quod tamen non feci) cavisti acutissimè ne subjiceres *te extendere ad imagines in mente depictas*; quas non exclusas à me novisti, & de quibus par, aut eadem potiùs fuit difficultas; sed obliquando subjecisti *te extendere ad id omne, quod cogitatur.* Quæso te verò, quicquid cogitatur, nonne est objectum cogitationis? Istud verò objectum, nonne objicitur, & quasi obversatur menti cogitanti? Et istud nonne objicitur, obversaturque sub aliqua, nisi phantastica, saltem mentali imagine? & ista imago nonne erit Idea? Et reciprocè ista Idea nonne erit imago in mente existens? Et nonne tu quoque, ut est adnotatum, dixisti ea tantùm, quæ cogitantur ut imagines, esse propriè ideas? Proba igitur ecquas-nam ex omnibus imaginibus ideas esse non admiserim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſerim ad phantaſiam, reduxerim ad mentem; ſive ad id omne, quod cogitatur, non extenderim. Sed hoc nempe te angit, quòd cùm nihil poſſit objici, ſive obverſari menti cogitanti, niſi tanquam imago, videas talem imaginem eſſe ſemper ſpeciem corpoream, atque adeò rem cogitatam non exhiberi menti, niſi ſub ſpecie corporea; quomodo nobis non exhiberi ſubſtantias incorporeas tu perſuadere adnixus es, ut inferre poſſes illarum notitiam ex corporearum notitia non proficiſci, aut dependere.

II. *Probatum non fuiſſe idem non agere in ſeipſum, ſuggillari immeritò, & retorqueri in doctorem culpam. In circumductione turbinis non agere idem in ſeipſum.*

Quæris deinde obiter, quo argumento probem nihil agere in ſeipſum; nempe qui non ſoleam uti argumentis? Sed mihi quidem viſum eſt ſuperfluum argumentum ſubjicere, ubi tam manifeſtum fuit actionem, & paſſionem, idem eſſe cum motu: adeò ut cùm omnis motus habeat terminum à quo, & terminum ad quem, ut loquuntur, ipſa actio ſit ab agente, tanquam à termino à quo, & paſſio ſit in patiente, tanquam in termino, ad quem; ſintque agens, & patiens proinde diſtincta, quòd aliàs non eſſent duo termini, neque idcircò ullus motus. Vnde & contentus fui adferre exemplum de manu; &, ne cavillareris manum agere in ſeipſam, quatenus digito extremo volam pulſat (quanquam tunc non tota manus agit in ſeipſam, ſed una pars manus in aliam) idcircò accepi exemplum de digito ſummo, qui ſe jam non pulſet; & de calce, quæ utcumque poſſit in aliam partem ejuſdem corporis impingi, non tamen in ſeipſam poteſt. Tu verò, quòd non omnia, quòd non ſuperflua dixerim, anſam accepiſti, quaſi ab inexſpectatò, ut tibi fidem faceres, dicenti me nullas adferre rationes, nullis uti argumentis, nihil objicere reſponſione dignum. Sed de me quidem alii viderint, qui nunquam mihi tam parùm tribuent, ut non plus æquo attributum cenſeam; Quod te adtinet, cùm hoc loco reprehendis in me, quòd argumento uſus non ſim, dum agere nihil in ſeipſum dixi, contendiſque ex oppoſito poſſe aliquid in ſeipſum agere, ecquónam quæſo argumento id, quod propoſui, improbas? ecquónam idipſum, quod aſſeris, probas? Nullo certè; ut mirum ſit nullis te uti argumentis, ubi me nullis uſum cauſaris. Dicis *exemplis à me allatis facile eſſe reſpondere*; Sed ad memorata quidem nihil reſpondiſti, dixiſtique ſolùm aliquid de exemplo oculi, quod cùm ipſe non attuliſſem, niſi ad præveniendum reſponſionem; tu diſſimulaſti inſtantiam, qua propoſui emiſſionem ſpeciei ex oculo in ſpeculum, non eſſe remiſſionem ex ſpeculo in oculum; ut oſtenderem circa emiſſionem oculum eſſe agens, & ſpeculum patiens;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

circa remissionem verò speculum agens, & oculum patiens : recurristi autem ad mentem, quæ cùm cognoscat cætera, sese quoque ipsam cognoscat; tametsi hoc ipsum in quæstione sit, neque ullo à te argumento probatum. Heinc quia parum idonea videbatur esse responsio, non argumentum quidem, sed exemplum solum attulisti in rebus corporeis. *Nam,* inquis, *cùm turbo se in gyrum vertit, Nunquid ista conversio actio est, quam in seipsum exercet?* DEVM immortalem! nisi non aut manus, aut scutica fuit, quæ in orbem acta hanc impressit vertiginem? Nisi non eadem est ratio, quæ sagittæ transvolantis per aërem. Et quamvis fortè dicturus sis sagittam habere eum motum non ab arcu, aut manu, sed à seipsa; idcirco-ne idem aget in seipsum? Certè dici quidem potest pars agere in partem, hoc est pars sequens quælibet ab usque capulo impulso à chorda in quamlibet antecedentem, hoc est ad usque cuspidem: at non propterea eadem pars in seipsam, aut tota sagitta in totam sagittam; alioquin enim tam esset actio à cuspide in capulum, quàm à capulo in cuspidem, sicque sagitta non magis progrederetur, quàm regrederetur, foretque adeò immobilis. Quare & quòd turbo vertatur in orbem, tum modus impressionis tum figura facit, ob quam partes non directè, ut in sagitta, sed orbiculariter dispositæ sunt, seseque proinde in orbem quidem, sed ordine tamen, sive successivè propellunt: Adeò ut una aliqua prima designata, postquam impressio ordinatè pervenerit ad ultimam, impellatur ab ipsa, ut sibi contigua, sicque revolutiones plures peragantur, neque propterea aut eadem pars in seipsam, aut totus turbo in se totum agat; conversáve sit actio, quam turbo in seipsum exerceat; nisi eo modo, quo, dum homo sua manu femur suum percutit, hanc percussionem actionem dices, quam homo in seipsum exerceat, ac ideò concludas idem agere in seipsum.

III. *Nihil confictum fuisse, cùm objectum est dictam esse Mentem posse deducere ex se Ideas rerum corporearum; Neque responsum fuisse ad difficultatem, quæ proposita fuerat ea de re.*

Dicis posteà, *notandum esse te non affirmasse ideas rerum materialium ex Mente deduci, ut non satis bona fide hîc fingo.* Cedò porrò non-ne tu ipse es, qui te dicis Mentem, aut nomine Mentis loqueris, loquutusve es? Et non-ne ista tua fuerunt verba? *Quantum autem ad ideas rerum corporalium, nihil in illis occurrit, quod sit tantum, ut non videatur à me ipso potuisse proficisci?* Et facta distinctione, *Ex iis verò, quæ in ideis rerum corporalium clara, & distincta sunt, quædam ab idea mei ipsius videor mutuari potuisse, nempe substantiam, durationem, numerum, & si quæ alia sunt ejusmodi. Nam cùm cogito lapidem esse substantiam, sive esse rem, quæ per se apta est existere; itemque me esse substantiam;*

tiam ; quamvis concipiam me esse rem cogitantem, & non extensam ; lapidem verò esse rem extensam, & non cogitantem , ac proinde maxima inter utrumque conceptum sit diversitas, in ratione tamen substantiæ videntur convenire. Cedò proinde ecquid-nam finxi? Ecquid non satis bona fide? An quod dixi te *affirmare*, cùm tu solùm dixeris *videri?* At hoc ipsum est, quod tutemet fingis; cùm eam vocem mihi attribuis. Siquidem mea hæc verba fuerunt , *Hæreo solùm circa ideas rerum corporearum, quòd difficultas non parva sit, quomodo ex sola tui idea, dum te pro incorporea geris, téque ut talem consideras, eas deducere ex te possis.* Nulla affirmationis mentio , sed eo solùm modo, quo aut affirmares, aut tibi videri diceres, hærere me dixi. Verùm fac me illud *videri* ita fuisse interpretatum, quasi tu seriò affirmares, An-non propter consequutionem abs te deductam id licuit ? Nempe id statim pòst habuisti , tanquam seriò, & affirmanter constitutum , sic inquiens , *Itaque sola restat Idea Dei, in qua considerandum est, an aliquid sit, quod à meipso non potuerit proficisci.* Dicis te posteà expressè ostendisse ideas rerum materialium à corporibus sæpe advenire, ac per hoc corporum exsistentiam probari. Sed hoc difficultatem non solvit, donec te habes in eo statu , in quo nihil ad te perveniat ex corporibus , in quo si aliquid remaneat , quod olim ex corporibus pervenerit , id reputes falsum ; in quo tuiipsius , ac Dei notitiam mutuari contendis , non ex ulla notitia corporum rerumve externarum; sed planè ex teipso , aut ex iis , quæ in te sunt , seclusis planè rebus externis. Dicis *te hîc tantùm exposuisse nullam in iis tantam realitatem inveniri, ut ex eo, quòd nihil sit in effectu , quod non formaliter , vel eminenter præexstiterit in caussa , concludi debeat illas à sola mente non potuisse proficisci.* Et subdis , *me hoc nullo modo impugnasse.* Sed primùm facis tu chimæras, & vis deinde illas impugnemus ? Fingis te nempe in eo statu , ut nescias an aliqui homines ante te exstiterint ; an sit aliquid omninò extra te : ut nôris duntaxat teipsum , hoc est mentẽ tuam, mentisve naturam (cùm ipse nempe sis sola mens) omninò clarè, & distinctè; ut clarè, & distinctè cognoscas esse substantiam incorpoream, & tametsi neque lapidem, neque ullum omninò corpus unquam videris, aut falsum sit, quod videris, cogites tamen lapidem esse substantiam ; & in ratione substantiæ convenire cum mente , & similia. Nisi verò ista chimæræ non sunt, aut digna sunt non impugnatione, sed ne commemoratione quidem ? Deinde, hoc tuum fuit artificium, dicere me non impugnasse , cùm animadvertisti te respondere non posse ad difficultates, quas impugnando tibi propo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

propoſui. Illas non repeto, ſed quæſo duntaxat patientem Lectorem, ut conſideret, annon reſpondere debuiſſes ad ea quæ objeceram, ab illis uſque verbis, *Nam ſi ſolam ſubſtantiam incorpoream noſti, quomodo fieri poteſt, &c.* & ad quorum calcem teſtatus ſum nolle me in iis immorari. Nempe quia difficultas præcipua circa concluſionem intentam ſtatim urgenda remanebat; Qua occaſione, cùm properarem, teſtatus quoque fueram mox antè, nolle me inſiſtere, ut pluribus ſanè licuiſſet, circa ea, quæ dixeras de Ideis Dei, Angelorum, animalium, cæterarum rerum, ut extenſionis, ſubſtantiæ, coloris; & de quibus loquutus ſic fueras, quaſi nihil unquam de rebus per illas repræſentatis neque vidiſſes, neque audiiſſes, neque alio modo quàm falsò noviſſes; ac interim tamen Ideas ita partireris, ut cenſeres alias potuiſſe à teipſo proficiſci; alias accipi à rebus extra te exſiſtentibus; alias à nihilo procedere, videlicet Ideas falſas. Eadem porrò occaſio eſt, ob quam nunc etjam non inſiſto, contentus proponere ratiocinationem, qua fretus illa ediſſeruiſti, cujuſque jam antè eſt facta ſuſpicio.

Si quis habens ſe in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem, perſuaſus ſit ſibi promptum eſſe agnoſcere Ideas innatas, ſeu quas haberet in ſtatu ignorantiæ per puram negationem; illi promptum eſt diſcernere Ideas vel à ſe habitas, vel à re extra exſiſtente acceptas, vel à nihilo etiam profectas:

Atqui ego me habens in ſtatu ignorantiæ per affectatam abſtractionem, perſuaſus ſum mihi promptum eſſe agnoſcere ideas innatas, ſeu quas haberem in ſtatu ignorantiæ per puram negationem:

Igitur mihi promptum eſt diſcernere Ideas, vel à me habitas, vel à re extra exſiſtente acceptas, vel etiam à nihilo profectas.

DVBITATIO VII.

De capitali Demonſtratione pro Dei exſiſtentia, ex præcedente apparatu; ad cujus imitationem conficiatur exſiſtere reipsâ infinitos mundos, quorum habita eſt idea ab antiquis philoſophis.

COncludis, *Itaque ſola reſtat Idea Dei, in qua conſiderandum eſt, an aliquid ſit, quod à meipſo non potuerit proficiſci. Dei nomine intelligo ſubſtantiam quandam infinitam, independentem, ſummè intelli-*

intelligentem, ſummè potentem, & à qua tum ego ipſe, tum aliud omne, ſi quid aliud exſtat, quodcumque exſtat, eſt creatum. Quæ ſanè omnia talia ſunt, ut quò diligentiùs attendo, tantò minùs à me ſolo profecta eſſe poſſe videantur: ideòque ex antedictis Deum neceſſariò exiſtere eſt concludendum. Scilicet huc eſt quò tendebas. Ego verò ut concluſionem amplector, ita non video quî ſic concludas. Dicis iſta, *quæ de Deo intelligis, hujuſmodi eſſe, ut proficiſci à te ſolo non potuerint:* id nempe intendens, *ut debuerint ab ipſo Deo proficiſci.* Sed primùm, nihil verius eſt quàm quòd à te ſolo profecta non fuerint, ſeu quòd illorum intelligentiam à te, vel per te duntaxat non habueris: ſunt enim profecta, habitáque à rebus, à parentibus, à magiſtris, à Doctoribus, à ſocietate hominum, in qua es verſatus. At mens ſola ſum, inquies, nihil admitto extra me; ne aures quidem quibus audierim, neque homines mecum colloquutos. Hæc dicere potes: ſed diceresne, niſi auribus nos audires, ac niſi eſſent homines, à quibus verba acciperes? Loquamur ſeriò, & dic bona fide: Voces illas, quas de Deo effers, nonne habes à ſocietate hominum, quibus convixiſti? Et cùm ab illis voces habeas, nonne & notiones ſubjectas, deſignataſque vocibus? Igitur non ſint à te ſolo, videntur tamen non propterea à Deo, ſed aliunde eſſe. Deinde quidnam in illis eſt, quod accepta primùm à rebus occaſione, habere ex te ipſe deinceps non potueris? An-ne propterea aliquid capis, quod ſit ſupra humanum captum? Sanè ſi intelligeres Deum cujuſmodi eſt, eſſet cur à Deo te doctum putares: hæc verò omnia, quæ Deo attribuis, nihil aliud ſunt, quàm obſervatæ aliquæ in hominibus, aliiſque rebus perfectiones, quas mens humana valeat intelligere, colligere, & amplificare, ut aliquoties dictum jam eſt. Dicis, *cùm ex te poſſit eſſe Idea ſubſtantiæ, quia ſubſtantia es; non poſſe tamen Ideam ſubſtantiæ infinitæ, quia infinitus non es.* Verùm nulla eſt propterea in te infinitæ ſubſtantiæ Idea, niſi nomine tenus, & quatenus homines comprehendere (quod eſt reverâ non comprehendere) infinitum dicuntur: adeò ut neceſſe proinde non ſit talem Ideam à ſubſtantia infinita proficiſci; ea nempe fieri componendo, ampliandóque poteſt: quemadmodum jam dictum eſt. Niſi cùm priſci Philoſophi ex comprehenſo hoc viſibili ſpatio, hoc unico mundo, his paucis principiis, ipſorum Ideas ſic in ſe habuerunt, ut illas ampliantes Ideas efformaverint infiniti univerſi, infinitorum mundorum, infinitorum principiorum; dicturus ſis illos non efformaſſe taleis Ideas ex vi ſuæ mentis: ſed eas proceſſiſſe in mentem ex infinito uni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

verſo, infinitis mundis, infinitis principiis? Quod defendis autem *te percipere infinitum per veram Ideam*: ſanè, ſi illa eſſet vera, repræſentaret infinitum cujuſmodi eſt, ac proinde perciperes quod eſt in ipſo præcipuum, & de quo nunc agitur, videlicet infinitatem. Verùm cogitatio tua ſemper terminatur ad finitum aliquid, ſolúmque infinitum dicis, quia non percipis quod eſt ultra tuam perceptionem: ut proinde non malè cenſearis percipere infinitum per negationem finiti. Neque ſufficit dicere, *percipere te plus realitatis in infinita ſubſtantia, quàm in finita*. Oporteret enim te percipere realitatem infinitam; quod tamen non facis. Quin etiam revera non plus percipis: quoniam finitam ſolùm amplias, ac deinde imaginaris eſſe amplius realitatis in eo, quod dilatatum eſt, quàm in eodem, dum eſt contractum. Niſi velis quoque Philoſophos illos plus percepiſſe realitatis, quæ reverâ eſſet, cùm plureis mundos conciperent, quàm dum unicum in mente haberent. Ex quo obiter adnoto cauſſam, cur mens noſtra tantò magis confundatur, quantò aliquam ſpeciem, ſive Ideam magis ampliat, ex eo eſſe videri, quòd hujuſmodi ſpeciem à ſuo ſitu diſtrahit, diſtinctionem partium illi adimit, ac ita totam attenuat, ut tandem evanida fiat. Ne memorem mentem perinde confundi ad cauſſam oppoſitam, cùm nimis contrahit Ideam. Dicis *non obſtare, quòd non apprehendas infinitum, aut omnia quæ in illo ſunt: ſed ſufficere, ut pauca quædam intelligas, quò veram, & maximè claram, diſtinctamque Ideam habere dicaris*. Imò verò non habes veram Ideam infiniti, ſed finiti ſolùm, ſi non comprehendas infinitum, ſed finitum duntaxat. Dici potes ad ſummum cognoſcere partem infiniti: at non propterea ipſum infinitum: ut ille qui nunquam egreſſus ſpecum ſubterraneam, dici quidem poteſt cognoſcere partem mundi, at non propterea ipſum mundum: adeò ut propterea ineptus evaſurus ſit, ſi tam anguſtæ partis Ideam, cenſeat eſſe Ideam veram, germanamque totius mundi. *At*, inquis, *de ratione infiniti eſt, ut à te, qui finitus es, non comprehendatur*. Credo equidem: at non eſt de ratione veræ Ideæ rei infinitæ, ut illius tantùm partem minimam, ſive potius nullam, ob nullam cum toto proportionem repræſentet. *Sufficere*, ais, *ut pauca hæc à te clarè percepta intelligas*. Sed nempe, ut ſufficit videre extremum capillum ejus hominis, cujus vis habere germanam Ideam. An non eſſet mei egregia effigies, ſi pictor unum mei capillum, ejuſve extremũ duntaxat depingeret? At minor, non dico longè, aut longiſſimè, ſed infinitè etiam eſt proportio eorum omnium quæ de infini-

to,

to, seu de Deo cognoscimus, quàm unius mei capilli, apicisve ejus ad meipsum totum. Vno verbo hæc de Deo nihil probant, quod non probent etiam de infinitis illis mundis; ac tantò magis, quantò illi potuerunt clariùs ex hoc uno clarè perspecto intelligi quàm Deus, vel ens infinitum ex tua substantia, quæ cujusmodi sit, nondum tibi constat.

RESPONSIO.

Hic nulla habes quæ non jam ante dixeris, & à me fuerint explosa: unum monebo de Idea infiniti, quam ais non posse esse veram, nisi comprehendam infinitum, dicique posse ad summum me cognoscere partem infiniti, & quidem partem minimam, quæ non meliùs infinitum refert, quàm exigui capilli effigies hominem integrum repræsentat. Moneo, inquam, è contra planè repugnare, si quid comprehendam, ut id quod comprehendo sit infinitum. Idea enim infiniti ut sit vera nullo modo debet comprehendi, quoniam ipsa incomprehensibilitas in ratione formali infiniti continetur, & nihilominùs est manifestum Ideam quam habemus infiniti non repræsentare tantùm aliquam ejus partem, sed revera totum infinitum, eo modo quo debet repræsentari per humanam Ideam; etsi procul dubio alia multò perfectior, hoc est, accuratior & distinctior, haberi possit à Deo, aliáve naturâ intelligente, quæ sit humanâ perfectior. Eadem ratione qua non dubitamus quin Geometriæ imperitus totius trianguli Ideam habeat, cùm figuram esse tribus lineis comprehensam intelligit, etsi à Geometris alia multa de eodem triangulo cognosci possint, atque in ejus Idea animadverti, quæ ab illo ignorantur. Vt enim sufficit intelligere figuram tribus lineis contentam ad habendam Ideam totius trianguli; sic quoque sufficit intelligere rem nullis limitibus comprehensam, ut vera & integra Idea totius infiniti habeatur.

INSTANTIA.

I. *Capitalis fortè illa demonstratio proponitur formâ syllogisticâ; ejusque imbecillitas universè primum, ac variè monstratur.*

AN nihil heic habeam non dictum; an tu omnia exploseris, si qui legent, ii judicium ferent: ac specialiter quod heic attigi de infinito universo, déque infinitis principiis, ac mundis; quódque cùm nulla ratione posses solvere, solito more es præterlapsus. Id ut meliùs pateat, ac simùl, quæ sit Archimedeæ tuæ demonstrationis vis inclarescat, rem ex antecedentibus resumere est operæ-pretium. Demonstrare voluisti Deum exsistere;

rem aliunde certissimam, sed visus es tibi ea ratione, seu demonstratione probare, qua præfatus fueris, *nullam meliorem ab humano ingenio excogitari unquam posse.* Illam hoc loco ita concludis,

Si sit in me Idea, cujus realitas objectiva sit tanta, ut non potuerit à me proficisci, necesse est illam esse in me positam ab aliqua caussa distincta à me, in qua tantundem ad minimum sit realitatis formalis, quantum est in Idea objectivæ, quæque proinde reipsa exsistat:

Atqui est in me Idea, cujus realitas objectiva est tanta, ut non potuerit à me proficisci; illa scilicet, quæ mihi repræsentat, aut per quam intelligo Deum substantiam quandam infinitam, æternam, independentem, summè intelligentem, summè potentem, & à qua tum ego ipse, tum aliud omne, si quid aliud exstat, quodcumque exstat, creatum est:

Igitur necesse est talem Ideam esse à caussa, in qua tantundem ad minimum sit realitatis formalis, quantum in ipsa Idea est objectivæ, quæque proinde reipsa exsistat.

Sed in solo Deo est tantundem ad minimum realitatis formalis, quantum in ipsa Idea est objectivæ, solus enim Deus est substantia infinita, quidvis autem aliud, atque ego etiam finita:

Igitur talis Idea à solo Deo est, ac proinde Deus exsistit.

Hæc itaque tua Demonstratio est, quam non modò evidentiorem, certioremque esse Geometricis statuis, sed etiam evidentissimam, ac certissimam dicis. Id-ne porrò ita se habeat, attendere ad ista imprimis universè juvat. *Primò* tu tibi soli demonstras, de te solo loqueris, de tuo solo facto respondes: Germana autem demonstratio homines omneis adtinet, generalis est; & factum usurpans pro principio, id non privatum, privatimve apparens, sed universale, omnibusve universè apparens usurpat. Quare & tua ratiocinatio cùm tui respectu vim habeat, non potest tamen apud alios habere vim demonstrationis, sed ad summum authoritatis, qua prout pollebis apud homines, fidem tibi referenti, prout quisque volet, habebit. *Secundò* Ratiocinatio tua supponit te esse in statu, in quo revera non es, & ex quo proinde, tanquam posito fundamento demonstrare nihil potes. Supponis enim te somniare, decipi, deludi; supponis te non habere corpus, non manus, non caput, non cerebrum; supponis omnia quæ hactenus videris, audiveris, olfeceris, gustaveris, tetigeris, cogitaveris, esse non modò dubia, verùm etjam falsa; nisi quòd jam advertisti te cogitare, te esse, te rem cogitan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

gitantem esse. Supponis te ex tua cogitatione deleviſſe omneis imagines rerum corporalium, vel (quia id difficile sit) te illas ut inaneis, ac falsas nihili pendere, & te solùm alloqui, inspicerèque penitiùs in teipsum: Supponis te in hoc ignorantiæ per affectatam hujuscemodi abstractionem statu, tam posse judicium ferre de cæteris rebus, an sint, an non sint, quàm facere in statu ignorantiæ per puram negationem, ut si nihil unquam vidisses, audiisses, &c. Supponis ideas quas habes Angelorum, animalium, cæterorum corporum non facere te certum, quòd res per illas repræsentatæ aut fuerint, aut sint, aut sit omninò aliquid præter te in mundo: Supponis denique te certum non esse, an aliquid de Deo vel alio loquente, vel te audiente acceperis, & quam de illo habes Ideam, partim auditu, partim propria cogitatione formaveris. Hæc & alia sunt, quæ supponis, quæ profectò falsa cùm sint, quid-nam certi superexstruetur? quid veri demonstrabitur? *Tertiò*, nihil potes demonstrare, quousq; habueris propositiones, de quibus clarè distinctéq; perceptis, sis certus quòd fallaces non sint: Atqui nondum habere potes, neque es omninò habiturus, priusquàm in quarta Meditatione stabilieris pro viribus illud pronunciatum: *Quicquid clarè, distinctéque percipio, est verum.* Nempe initio hujus Meditationis difficultatem de eo movisti, quam sublaturus non fuisti, nisi post ostensam Dei exsistentiam, illiusque veracitatem; id quod demùm conatus es Meditatione quarta præstare, docendo illud pronunciatum ideò non fallere, quòd omnis clara, & distincta perceptio cùm sit aliquid, DEVM habeat authorem, quem, cùm summè perfectus sit, repugnet esse fallacem. Quamobrem, cùm hoc nondum loco probâris Deum esse, & repugnare ut fallax sit, propositiones habere non potes, quales ad demonstrandum necessariæ sunt; Vnde & sequitur, ut dum aliquas heic usurpas, certus de illis, tanquam clarè, distinctéque à te perceptis, ut probes Deum exsistere; in diallelum incidas, sive circulum, ut vocant, committas.

II. *Monstratur deinde speciatim, ac variè in majore Prosyllogismi propositione.*

Deinde, ut dicam etiam aliquid de majore Propositione; deseruisti, *Primò*, ut est antè dictum, regiam, planam, perspicuam viam, qua ad notitiam exsistentiæ, potentiæ, sapientiæ, bonitatis, aliorumque DEI attributorum pervenitur; præclarum hoc nempe universi opus, quod sua magnitudine, distinctione, varietate, dispositione, pulcritudine, constantia, aliisque adjunctis suum clamat Auctorem: totum, inquam, hoc opus tam magnum, tam varium, tam mirabile, rejecisti, pro falso habuisti, quicquid de illo tibi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

innotuerat; & ad probandum DEI exsistentiam, potentiam, attributáque cætera, usurpasti solùm ideam intra tuam mentem conclusam, quæ & tibi obscura sit, & ostendi aliis non possit, ut ostenduntur sidera, aliæque partes universi. Ideam, inquam, qualem omnes non habent, qualem tu non semper habuisti, qualem potes non semper habere; rem fluxam, rem accidentariam, imò non rem, sed rei modum, sed modi modum, sed partem modi. *Secundò* scilicet usurpasti non totam Ideæ realitatem, sed objectivam solummodò; quanquam neque realitatem per te habet, quia res non est, sed modalitatem solùm, quia est solùm modus. Et certè ut figura ceræ impressa nihil per se est, sed est solùm ipsamet cera, quatenus heic depressa est, illeic eminens, heic latior, illeic angustior; sic idea menti impressa, nihil est per te, sed est solùm ipsa-met mens prout suo modo, & hac se, illave, aut alia ratione comparatam habet; & ut similitudo seu repræsentatio sigilli, quæ est in cera, est mera relatio, atque adeò non Ens; ita & similitudo, seu repræsentatio rei alienæ quæ in mente est, quamque tu appellas realitatem objectivam, mera relatio, ac non ens erit. Cedò proinde, quàm insignis effectus fuerit usurpatus abs te ad tantam caussam demonstrandam. *Tertiò* Realitas objectiva Ideæ, ut tu accipis, est inseparabilis à realitate ejusdem Ideæ formali; neque enim nisi formalis sit, objectiva erit; neque, nisi objectiva, formalis. Igitur à qua caussa efficiente pendebit formalis, pendebit etiam objectiva: Atqui per te realitas formalis non ab alia caussa pendet, quàm à tua cogitatione, seu mente; Quippe expressis verbis doces, *Talem esse naturam ipsius Ideæ, ut nullam aliam ex se realitatem formalem exigat præter illam, quam mutuatur à cogitatione tua, cujus est modus:* Igitur objectiva quoque realitas à tua sola cogitatione, seu mente pendebit. Quamobrem vel hypothesis supervacanea est, & inepta, si caussam requiras extra te, quam novisti esse in te; vel tibi ipsi veritatem celas, mirumque non est, si ad conclusionem eádem celatâ deducaris. *Quartò*, quid-nam dici potuit obscurius, quàm *tantundem ad minimum esse realitatis formalis, in caussa, quantum est objectivæ in effectu?* Etenim tametsi formalem alio nomine dixeris actualem, non declarasti tamen neque in quo formalitas, neque in quo actualitas consisteret; neque an realitas caussæ esset ipsius substantia, an ipsa per ideam repræsentabilitas, an quidpiam aliud denique, quod ad reddendum propositionem evidentem fuit necessarium. Tametsi etiam addideris, *Modum essendi objectivè in intellectu per ideam, quantumvis im-*

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

perfectus sit, non tamen profectò nihil esse; nihilominùs non dixisti quatenus esset aliquid, quatenus dici res mereretur, quatenus realitatem haberet; quatenus causſam exigeret; quod sanè fuit quoque necessarium ad evidentiam propositionis. Rursus tametsi comparaveris realitatem objectivam cum formali, non explicuisti tamen, an utraque esset absoluta, an utraque relativa, an absoluta una, relativa altera; neque quid illud esset, in quo realitas formalis æqualis esset, aut excedere posset objectivam; & id genus alia, quibus non explicitis, non potuit propositio non inevidens esse.

III. *Similiterque in Minore, sive assumptione.*

Prætereà, ut dicatur quoque de Minore, seu Assumptione, Dicis *Primò* te habere Ideam, quæ repræsentet tibi DEVM *substantiam quandam infinitam*, &c. Sed quandonam habes? An priusquam planè aliquid audieris de DEO, aliquid de substantia, aliquid de infinitate? Priusquàm certè ad hanc ratiocinationem te accingeres, accepisti ab aliis & voces, & vocum significatus, juxta quos notiones ideæve rerum significatarum fuere in tua mente formatæ, in eáque hæserunt, ac etiam-num hærent; Neque meministi ullarum notionum, sive idearum res vocibus illis significatas repræsentantium, quas in tua mente habueris, priusquàm alios audiveris, de DEO, de substantia, de infinitate loquenteis. Dicis *Secundò* te intelligere *substantiam quandam*; Et benè quidem dicis *quandam*; Nam qualis sit neque intelligis, neque aut intelligere, aut fando explicare potes. Quippe ne substantiam quidem corpoream, & ne ipsius quidem ceræ, quantumcúmque ipsam multifariàm versaveris, qualis revera est, cognoscis, sed confusâ solùm, & obscurâ quadam ratione imaginaris; seu, quia placet, intelligis. Quomodo igitur distinctè, & clarè intelligeres cujusmodi sit illa substantia, quæ adeò verè dicitur tenebras posuisse latibulum suum; & lucem quidem, sed nihilominus inaccessibilem habitare? Bene iterùm dicis *quandam*; ut quæ prorsus talis non sit, quales sunt prorsus omnes, quæ à nobis intelliguntur, aut intelligi putantur substantiæ: quæ non subsstet ulli accidenti, quæ nulli planè subsistat rei; quæ propriè substantia non sit, quæ potiùs supersubstantia sit; quæ sit aliquid longè excellentius, quàm quicquid substantiam intelligimus; quæ denique sit aliquid, quod intelligere non possimus. Dicis *Tertiò* te intelligere *infinitam*; at hoc ipsum est, quod tibi pernegatum est; quandoquidem solius infiniti intellectus est rem intelligere infinitam; quòd ille solus tantum sit intellectivus, quantum res intelligibilis est. Et quamvis nos utamur voce infiniti, non tamen propterea intelligimus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

mus totam illam Late-patentiam, quâ ſecundũ ſe res diffunditur; ſed aliquouſque intelligendo progreſſi, agnoſcenteſq; nobis non licere progredi ulterius, tametſi ibi finem non viderimus, tum quaſi in nos regreſſi, infinitum id dicimus, cujus non agnovimus finem; ſignificamuſque proinde hac voce, non id quod de re intelligimus, ſed quod non intelligimus potius. Idem nempe eſt, ac ſi aliquis in cavernam ſubiens conetur viſu penetrare totam craſſitudinem montis: Quippe aliquouſque progreſſus, & nihil ulterius videre valens, impenetrabilem viſu montem dicet, & hac voce ſignificabit non quod viderit, ſed potius, quod non viderit. Verùm hac de re plura ſunt jam dicta, & ſunt etiam quædam ſtatim pòſt dicenda, ubi expendetur quid reſponderis. Dicis *Quartò* te intelligere *æternam*: At hoc ipſum quoque negatur; Nam æternitas nihil aliud eſt, quàm durationis infinitudo; & ut infinitudo ſeu ſecundùm locum, ſeu ſecundùm perfectionem non poteſt intelligi; ita neque infinitudo ſecundùm durationem. Hoc dicimus, æternam rem principio, & fine carere; ſed non idcircò intelligimus totam durationis latitudinem; verùm aliquouſque ſecundùm antecedentem durationem progreſſi, aliquouſque ſecundùm conſequentem, conſiſtimus, regredimur, & neque principio, neque fine agnito, rem æternam dicimus, hoc eſt cujus nec ſit principium, nec finis. Quare & hoc quoque nomine non quod intelligimus, ſed quod non intelligimus dicimus. Dicis *Quintò* te intelligere *independentem*; At quomodo hoc potes, niſi infinitatem, & æternitatem intelligas, ut tibi appareat, neque alicubi, neque aliqua in re, neque aliquando dependere? Dicis *Sextò*, te intelligere *ſummè intelligentem, ſeu omniſciam*: At quomodo id potes, niſi tantum ſis intelligens, quantum ipſe eſt DEVS? Cùm ſi intelligas partem ſolùm eorum, quæ intelligit; neque ſummè intelligentem, neque omniſcium intelligas? Dicis *Septimò* te intelligere *ſummè* ſive *Omnipotentem*: At quomodo potes, niſi intelligas quotquot unquam effecta produxit, producet, potuit, poteſt, poterit in æternum producere. Si enim partem ſolùm hujuſcemodi effectorum intelligas, profectò non intelliges ſummè, ſive omnipotentem. Dicis *Octavò* te intelligere *& tui & cæterorum omnium quæ exſtant, ſi aliqua exſtant, creatorem?* At quomodo potes, primùm quidem tui, ſi noſti ſolùm de te, quòd cogites, quòd ſis, quòd res cogitans ſis? An te probaſti creatum eſſe? An meminiſti te aliquando non fuiſſe? An meminiſti ejus momenti, quo tranſiviſti ex non eſſe ad eſſe? An quomodo tranſiveris? An

qua

qua cauſſa agente tranſiveris? An ex materia aliqua, an ex nihilo, an à parentibus, an cum parentibus, an ſine parentibus factus fueris? Quomodo potes etiam aliorum, ſi omnia alia falſa putas, ſi ignoras aliquid-ne creatum fuerit, aut non creatum? An cùm nihil videris creari, intelligere potes quid ſit creari, quid ſit creatum eſſe, quid ſit omnia creata eſſe? An fuiſti quo tempore omnia fuere creata, ubi fuere creata; & percepiſti quomodo creata? An ſi non fuiſti, ſi non percepiſti, illud reverâ intelligis, quod te intelligere dicis? *Nonò* proinde quod dicis Ideæ, qua DEVM intelligis, *realitatem objectivam eſſe tantam, ut non potuerit*, &c. admitteretur quidem, ſi diceres te intelligere DEVM ſubſtantiam *infinitam*, *æternam*, &c. confuſo, obſcuro, humano, ſeu potiùs humaniſſimo, hoc eſt imperfectiſſimo modo; At quia jactas non ſemel te intelligere clarè, diſtinctè, & parùm abeſt, quin eo modo, quo Angeli, ſeu qui vident non jam ampliùs per ſpeculum, & in ænigmate, ſed facie ad faciem, ut loquitur Scriptura ſacra; ideò fit ut vox illa *tanta* tuo ſenſu non admittatur. Quo eodem modo, cùm *Decimo* dicis *tantam*, *ut non potuerit à te proficiſci*, Id admitteretur quidem, ſi ejuſmodi eſſe Ideam intelligeres, ut ſine parentibus, Præceptoribus, Sacerdotibus, cæteris hominibus, quibuſcum converſatus es, & à quibus ſæpe audiiſti appellari DEVM infinitum, æternum, omnipotentem, creatorem cæli & terræ, eam in te habere non potueris; aut ſi fingas te talem fuiſſe, qualem fingi ab Ethnicis primos homines vidimus; habere eandem non potueris, ſine exſiſtentia, & converſionibus ſiderum, ſine ornatu, ordine, perfectionéque Vniverſi, & partium ipſius: At quia *tantam* intelligis, ut ne hoc quidem modo, ſeu externis rebus menti tuæ prælucentibus, non potuerit ex te proficiſci; idcircò non admittitur.

Ex his patet, quo firmamento Concluſio illius tui Proſyllogiſmi nitatur; quo robore conſtet quæ illi velut ſuperexſtruitur. Verùm ut etiam aliquid de Sub-aſſumptione addatur; Cùm illud ais, *eſſe in Deo tantundem ad minimum realitatis formalis, quantum in Idea eſt objectivæ*; Id quidem non modò admittendum eſt, ſed addendum quoque eſſe infinitè ampliùs; quicquid denique per realitatem formalem intellexeris. Nam ſi intelligas ſubſtantiam divinam; ecquid eſt illud, quod ex ipſa tuæ menti objicitur, reſpectu ejus immenſitatis, quæ non objicitur, quæque te, & omnem creatum intellectum latet? Si repræſentabilitatem, ecquid eſt illud, quod ex DEO tuæ menti repræſentatur, comparatum ad illud, quod beatis Mentibus repræſen-

IV. *Ac rurſus in Sub-aſſumptione; ubi & de conſequutione pro exſiſtentia infinitorum Mundorum.*

præsentatur in cælo Empyreo? imò quid est illud, quod repræsentatur beatis mentibus, comparatum ad id, quod ipsi DEO repræsentatur? Si quidvis aliud denique intellexeris, idem planè. At cùm addis *in Solo Deo*, quasi tua Idea aliquid contineat, quod res ipsæ quæ sunt in Mundo, visu, audituve perceptæ, mente cogitatæ, & nativa mentis vi comparatæ, copulatæ, amplificatæ non contineant; idipsum est, quod tibi negatur, quod negatum est, quod probandum fuit. Ea non repeto, quæ sunt aliquoties in Dubitationibus dicta, circa amplificationem perfectionum, quæ in rebus creatis observatæ, referuntur in DEVM, detractis quantum per intellectus imbecillitatem licet imperfectionibus omnibus; & seposita præ cæteris omni finitudine, seu limitatione, promovendo nempe perfectiones, quantum possumus, versus infinitatem, veluti observatam aliquam alicujus rei creatæ magnitudinem, durationem, scientiam, potentiam, fœlicitatem, &c. absque eo tamen, quòd unquam totalem illam, veréque infinitam magnitudinem, durationem, scientiam, potentiam, fœlicitatem, cætera, mente assequamur, aut possimus dicere nos aliquid ampliùs quàm finitum, creatum, aliquousque amplificatum, & quale revera in DEO non est (cùm sit nempe modo inexcogitabiliter eminentiore) assequi. Addo heic, tuam illam rationem in textu expressam his verbis, *Non esset in me idea substantiæ infinitæ, cùm sim finitus, nisi ab aliqua substantia, quæ revera esset infinita, procederet*, feciſſe partem, occasionemve potissimam Paralogismi. Videlicet existimasti te verè intelligere totam infinitudinem, seu amplitudinem positivam infinitæ substantiæ; neque voluisti advertere negativam illam infiniti vocem imponere tibi, tuamque intelligentiam non propterea in immensum, & absque ullo fine protendi. Heinc manifestam quidem tibi feci consequutionis fallaciam, allato exemplo ex antiquis philosophis, infinitum Vniversum, infinitos Mundos, infinita principia cogitantibus: at tu oculos quasi occlusisti, deductamque ex illo exemplo consequutionem dissimulasti, ne videri posses aut agnoscere, aut profiteri Paralogismum. Tua ratiocinatio hujusmodi fuerat:

Si est in me Idea substantiæ infinitæ, talis idea non potest esse in me posita, nisi ab ipsamet substantia infinita, quam proinde sit necessarium existere:

Atqui est in me Idea substantiæ infinitæ, videlicet Dei infiniti, æterni, &c.

Igitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Igitur talis idea non potest esse in me posita, nisi ab ipsamet substantia infinita, seu Deo, quem proinde sit necessarium existere.

Ego verò objeceram consequutionem illam Majoris propositionis esse fallacem, quoniam prisci Philosophi potuissent pari jure sic ratiocinari:

Si est in nobis idea infinitæ substantiæ, talis idea non potest esse in nobis posita, nisi ab ipsamet substantia, quam proinde sit necessarium existere:

Atqui est in nobis idea infinitæ substantiæ, videlicet infiniti Universi, infinitorum Mundorum, infinitorum principiorum:

Igitur talis idea non potest esse in nobis posita, nisi ab ipsamet infinita substantia, scilicet infinito Universo, infinitis Mundis, infinitis principiis, quæ proinde sit necessarium existere.

An-non solvendum hoc fuerat, si paralogismum esse non putabas? Ac verbulum quidem quasi in transcursu in dubitationem sequentem interjicere visus es: sed illud ibi apparebit. Prætereo heic infirmitatem tuæ illius consequutionis ex tuis ipsius principiis. Cùm enim admiseris posse in te esse ideas falsas, neque caussam positivam præter te exigere; quorsum si in te sit idea substantiæ infinitæ, illa non possit esse falsa, neque ullam positivam præter te exigere caussam, cujusmodi censenda est exstitisse idea antiquorum philosophorum? Et præoccupas ipse quidem objectionem his verbis, *Nec dici potest hanc fortè ideam Dei materialiter falsam esse, ideóque à nihilo esse posse, ut paullò antè de ideis caloris, & frigoris, & similium animadverti: Nam contrà cùm maximè clara, & distincta sit, & plus realitatis objectivæ, quàm ulla alia contineat, nulla est per se magis vera, nec in qua minor falsitatis suspicio reperiatur.* Veruntamen quomodo id probas esse maximè claram & distinctam; nisi te probes esse unam ex beatis mentibus, quæ in cœlo sunt? quomodo continere plus realitatis, quàm ullam aliam, qualis ex rebus creatis, desumi, colligi, & ampliari potest; imò & speciatim quàm illam antiquorum philosophorum? quomodo nullam esse per se magis veram, & in qua minor falsitatis suspicio reperiatur; nisi idem licere putes antiquis illis philosophis? Pergis, *Est inquam hæc idea Entis summè perfecti, & infiniti maximè vera; Nam quamvis fortè fingi possit tale Ens non existere, non tamen fingi potest ejus ideam nihil reale mihi exhibere, ut de idea frigoris antè dixi.* Idem dixissent philosophi. Sequitur, *Est etiam maximè clara, & distincta; nam quicquid clarè, & distinctè percipio, quod est reale, & verum, & quod perfectionem aliquam importat, totum in*

ea continetur. Idem illi quoque dixiſſent ; cùm tu intereà heic aſſumas pro principio , quod erit tibi infrà probandum ex eo, quòd probare jam vis, circa perceptionis claræ , & diſtinctæ realitatem, ac veritatem : Vt voculam illam reticeam , *& quod perfectionem aliquam importat , totum in ea continetur* : ex qua ſtatues inferius ſpecialem quandam , & quaſi ab iſta ſeparatam demonſtrationem.

V. *Falſam, quam habemus Ideam entis infiniti repræſentare reverâ non partem, ſed totum infinitum : Et quî differat Idea, quam Deus habet ſui, ab ea, quam homo habet de Deo.*

Atque ex his demùm apparet, palmaris-ne illa tua Demonſtratio ad probandum Dei exſiſtentiam, ejuſmodi ſit,ut implorare debueris Deûm, ut ita loquar, & hominum fidem ; interpellando ſacram Facultatem , ut illam ſanciret , habendamque præſcriberet , *non modò ut æquantem, ſed etiam ut ſuperantem Geometricas certitudine , atque evidentia ; ac talem , ut via non pateat humano ingenio , per quam melior inveniri unquam poſſit.* Vt aliquid porrò Coronidis vice ad illud adjiciam, quod admones de comparatione à me inſtituta de eo, qui extremi capilli effigiem pro totius hominis effigie accipiat. Cùm ais , *planè repugnare,ſi quid comprehendas,ut id quod comprehendis, ſit infinitum*; id ambabus ulnis accipio,ut etiam illud quod ſequitur, *Idea enim infiniti, ut ſit vera, nullo modo debet comprehendi.* etenim dici nihil veriùs potuit, modò non extendatur ad Ideam , quam Deus habet de ſeipſo. Cùm pergis autem,*Et nihilominùs eſt manifeſtum, Ideam, quam habemus infiniti, non repræſentare tantùm aliquam ejus partem, ſed revera totum infinitum :* Heic jam requiro conſtantiam. Nam primùm, dicere debebas Ideam , quam habemus infiniti vel comprehendi,vel non comprehendi,ut inferres eſſe veram,vel nõ veram;& deflexiſti tamen ratiocinium;à comprehenſione,quæ eſt ex parte intellectus,ad repræſentationem,quæ eſt ex parte Ideæ,faciens tranſitum. Deinde, ut quæram, quod prætermiſiſti, Iſta Idea , quam habemus entis infiniti , comprehenditur-ne à nobis , an non comprehenditur ? Nam ſi illam quidem quoquo modo comprehendimus , vera per te non eſt ; ſi non comprehendimus, neque id etiam,quod repræſentat comprehendimus , cùm Idea ſolùm agnoſcatur ex repræſentatione rei,cujus eſt Idea , & de realitate formali rei cognitæ , ex realitate objectiva Ideæ feratur judicium. Si rem porrò , quæ per Ideam repræſentatur , non comprehendimus ; unde-nam ſcimus illam per Ideam repræſentari ? unde totam repræſentari ? Addo, ſi Idea, quæ eſt in nobis, repræſentat nobis totum infinitum ; ergo nihil infiniti nos latet ; Nam ſi vel minima aliqua nos lateret particula , reverâ non repræſentaret totum. Porrò ſi nihil ejus nos latet ; igitur totum infinitum comprehendimus ; quid enim eſt

aliud

aliud nos aliquid comprehendere, quàm illud ita cognoscere, ut nihil ipsius nos lateat? Atqui, per te, repugnat, ut id, quod comprehendimus, infinitum sit: Igitur id, quod infinitum est, infinitum esse repugnat. Dicis, *Ideam Entis infiniti eo modo repræsentare totum, quo repræsentari debet per humanam Ideam*: Et benè id quidem; sed quæstio manet, an talis Idea humana sit vera, & reverâ rem repræsentet. Nam id quidem, quod tibi repræsentatur per humanam Ideam, ipse comprehendis, alioquin enim neque de eo loquereris, neque id aut assereres, aut assumeres aliis demonstrandum: atqui dixisti id, quod comprehenditur, non esse infinitum: quare quod tibi repræsentatur per humanam ideam, non est infinitum: quare neque vera est illa Idea, vel ex eo, quod dixeris Ideam infiniti, ut sit vera, nullo modo debere comprehendi. Pergis, *Etsi procùl dubio alia multò perfectior, hoc est accuratior, & distinctior haberi possit à Deo, aliáve natura intelligente, quæ sit humanâ perfectior.* Quàm es verò cautus, cùm etiam de Idea, quam Deus de se habet, loquens, dicis ipsam esse perfectiorem ea, quam de illo habes non *infinitè*, sed solùm *multò*: ne si instaretur nullam esse infiniti ad finitum proportionem, cogereris admittere tuam Ideam non esse veram. Vtcumque id sit, meministi-ne eorum, quæ dixisti, dum me superiùs distinguente duas Ideas Solis, duasque hominis ejusdem, procùl & propè visi species, utramque similem, & veram, tametsi aliam magis, aliam minùs; excepisti enim me facere idem, ac si dicerem, *Verum, & falsum non differre, cùm de eodem subjecto affirmantur?* Patere id jam in te regeri; reverâ enim cùm attribuis Enti infinito tuam, seu humanam Ideam, ac Ideam ipsius Dei; idem facis, ac si diceres, *Verum, & falsum, cùm de eodem subjecto affirmantur, non differre.* Quid-ni verò patiaris? Nam certè, cùm ego ex hoc terræ loco conspexero Solem, & Eudoxus, si fiat voti compos, ex loco Solis proximo, utrique verè videbimus, & species, seu imago Solis in utriusque tam oculo, quàm intellectu repræsentata vera erit, quatenus aliquid Solis repræsentabit, & nihil repræsentabit, quod in Sole non sit: tametsi quod ego videro, intellexeróque ex Sole, sit penè incomparabiliter minus eo, quod viderit, intellexerítque Eudoxus. At inter te, & Deum, potest-ne eadem comparatio, quæ inter me terræ hærentem, & Eudoxum Soli admotum instituí? Nonne sive pes, sive alia communis mensura assignari poterit, quæ & distantiam inter me & illum, & magnitudinem illi apparentem, cum ea quæ mihi apparebit comparatam me-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tiatur; nulla verò prorsus assignari poterit, quæ repetita, aut intellectum tuum divino; aut Ideam quam de Deo habes, illi quam de se Deus habet exæquet? Qua ratione ergo, si mea Solis Idea respectu Eudoxiæ falsa sit; vera erit tua respectu divinæ? Similitudo autem illa tua de Triangulo, quàm apposita esset, si ut imperitus ille capit totam Trianguli naturam, relinquendo Geometris proprietates sibi ignotas, ita tu caperes totam Naturam Entis infiniti, & Deo supereſſent cognoscendæ proprietates tibi incompertæ? Et quomodo dicere potes, *Vt sufficit intelligere figuram, tribus lineis contentam ad habendum Ideam totius Trianguli; sic quoque sufficere intelligere rem nullis limitibus comprehensam, ut vera, & integra Idea totius infiniti habeatur.* Videlicet figura illa non est major Ideâ, qua percipitur: At Ens infinitum non modò simpliciter, sed etiam infinitè est majus Ideâ, qua percipis ipsum. Quare & verum quidem est intelligere te figuram tribus contentam lineis; intelligis enim quot lineas figura habet, & quomodo dispositas habet: At falsum est intelligere te rem nullis limitibus comprehensam, quoniam non intelligis quicquid habet, nec quomodo habet, sed intelligis solùm quod non habet, videlicet limites. Cùm dicis autem *veram, integramque Ideam totius infiniti haberi*; requiro rursùs constantiam, seu quonam modo id cohæreat cum eo, quod censuisti, *Ideam infiniti, ut sit vera, nullo modo debere comprehendi*: cùm habere Ideam veram, atque integram, nihil aliud sit, quàm comprehendi? Quomodo etiam cum eo, quod dixisti *repugnare id, quod comprehenditur, esse infinitum*; cùm non possit haberi Idea totius infiniti, nisi comprehendatur infinitum; Nam qui totum dicit, nihil excludit, seu nihil incomprehensum facit.

DVBITATIO VIII.

De subsidiaria Demonstratione, ex eo, quòd, Qui sibi deesse sentit aliquid, inferre debeat dari Ens, quod sit infinitè perfectius.

ARgumentaris aliunde sic, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, me cupere, hoc est aliquid mihi deesse, & me non esse omninò perfectum, si nulla Idea entis perfectioris in me esset, ex cujus comparatione defectus meos agnoscerem?* Verùm, si de re aliqua dubitas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tas, si aliquam cupis, si agnoscis quidpiam tibi deesse, quid mirum; cùm non nôris omnia, cùm non sis omnia, cùm non habeas omnia? Agnoscis te non esse proinde omninò perfectum? Et hoc profectò verum est, dicíque citra invidiam potest. Ergo intelligis esse aliquid te perfectius? Quid-ni? tametsi quicquid cupis non sit semper te, quacumque ratione, perfectius. Quippe cùm panem desideras, non est panis te, vel corpore tuo undequaque perfectior; sed perfectior solùm ea inanitate, quæ in stomacho tuo est. Quomodo ergo colligas esse aliquid te perfectius? Nempe quatenus vides universitatem rerum, quæ & te, & panem, & cætera complectitur: adeò ut, cùm singulæ partes Vniversi aliquid perfectionis habeant, & aliæ aliis inserviant, adveniréque valeant; facile sit intelligere plus perfectionis esse in toto, quàm in parte; ac proinde te, cùm sis solùm pars, debere agnoscere quidpiam te perfectius. Hoc igitur modo esse potest in te Idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus agnoscas. Vt præteream posse quoque parteis alias perfectiores esse; te cupere quod illæ habent, & ex iisdem tecum comparatis posse tuos defectus agnosci. Quippe cognoscere potuisti hominem, qui foret sanior, robustior, pulcrior, doctior, moderatior, ac proinde perfectior: neque fuit tibi difficile concipere illius Ideam, & ex illius comparatione intelligere non esse in te gradum sanitatis, roboris, aliarumque perfectionum, quæ in illo forent. Objicis tibi post-modum; *Sed fortè majus aliquid sum, quàm ipsa intelligam, omnesque illæ perfectiones, quas Deo tribuo, potentiâ quadam in me sunt, etiamsi nondum ad actum reducantur, ut fieri potest, si mea cognitio magis, magisque augeatur in infinitum.* Respondes autem, *Vt verum sit meam cognitionem gradatim augeri, & multa esse in me potentiâ, quæ actu nondum sunt, nihil tamen horum ad ideam Dei pertinet, in qua nihil est potentiale: namque hoc ipsum gradatim augeri certissimum est imperfectionis argumentum.* Porrò verum quidem est illa, quæ in Idea percipis, esse actu in ipsa Idea: at non sunt tamen propterea actu in ipsamet re, cujus est Idea. Architectus quippe sibi fingit Ideam domus, quæ Idea actu constat ex designatis parietibus, tabulatis, tectis, fenestris, &c. & tamen domus illa, ipsiusque partes nondum actu sunt, sed potentiâ tantùm. Sic illa Philosophorum Idea continet actu infinitos mundos: at non dices propterea illos infinitos actu esse. Quare sive quid in te sit, sive non sit potentiâ: satis est, quod Idea vel cognitio tua, gradatim augeri, ampliarive possit; neque propterea inferri debet quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quod per eam repræsentatur, cognoscitur ve, actu esse. Quod agnoscis deinde, *cognitionem tuam nunquam fore infinitam*, ultro accipitur: sed nempe agnoscere debes neque fore in te unquam veram, germanamque Dei Ideam, de quo semper amplius (imò infinitè) cognoscendum restet, quàm de homine, cujus videris extremum duntaxat capillum. Certè & nisi hominem illum totum videris: vidisti tamen alium, ex cujus comparatione aliquam facere de illo conjecturam valeas: at aliquid simile Deo, illiusque immensitati nunquam est datum cognoscere. Dicis, *te judicare Deum actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeat.* Sed judicas nempe quod ignoras, & ex præsumptione solùm judicas, ut judicabant Philosophi infinitos mundos, infinita principia, ac infinitum universum, cujus immensitati nihil addi posset. Quod subjicis, *esse objectivum Ideæ non pendere ab esse potentiali, sed ab actuali*; Vide quî possit esse verum, si verum sit, quod jam diximus de Idea Architecti, & antiquorum Philosophorum: ac præsertim ubi memineris hujuscemodi Ideas conflatas esse ex aliis, quas intellectus præhabuerit ab exsistentibus actu causis.

RESPONSIO.

EVndem hîc repetis errorem, cùm veram Ideam Dei haberi negas, etsi enim omnia quæ in Deo sunt non cognoscamus, omnia ea nihilominùs sunt vera quæ in eo esse cognoscimus. Quæ verò intermisces, ut panem non esse eo, qui panem desiderat, perfectiorem, ex eo quòd percipiam aliquid esse actu in Ideâ, non ideò esse actu in re cujus est Idea; me judicare id quod ignoro, *& talia, testantur tantùm te, ô Caro, multa temerè velle impugnare, quorum sensum non assequeris; Neque enim ex eo quòd quis panem desideret, infertur panem esse ipso perfectiorem, sed tantùm illum qui pane eget esse imperfectiorem se ipso, cùm non eget: & ex eo quod aliquid sit in Idea, non infero idem esse in rerum natura, nisi cùm nulla alia istius Ideæ causa reddi potest præter rem quam repræsentat actu exsistentem, quod non de pluribus mundis, nec de ulla alia re, præterquam de solo Deo, verum esse demonstravi. Nec judico id quod ignoro, rationes enim attuli cur id judicarem, & quidem tam firmas, ut nullam ex ipsis vel minimùm impugnare potueris.*

INSTAN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

INSTANTIA.

QVàm egregiè ludis ab æquivocatione? Cùm vox enim *veræ Ideæ* possit accipi pro germana, atque adæquata, seu repræsentante Deum qualis, & quantus in se est: vel pro repræsentante aliquid verum, quod nobis de Deo affirmare pro modulo nostræ cognitionis liceat, perspicuum est agere nos, & difficultatem solùm inter nos versari de vera Idea juxta priorem significatum: Tu verò respondes de vera Idea juxta posteriorem accepta, comminiscerisque, & dicis *Errorem me repetere*, de quo longissimè abfui ut somniarem. Quàm subtiliter etiam consequenter elaberis, dissimulasque vim argumenti, seu modum illum, quo objeci esse in te posse Ideam Entis te perfectioris, absque eo quod sit propterea in te Idea Entis infiniti. Quippe tu volens ostendere *priorem quodam modo in te esse perceptionem infiniti, quàm finiti, hoc est Dei, quàm tui ipsius*, caussam subjeceras iis verbis, *Qua enim ratione intelligerem me dubitare, &c.* ex quibus hoc modo videbaris ratiocinatus:

I. *Dissimulatam difficultatem fuisse circa illam consequutionem*, Si unum alio perfectiùs est, Igitur illud est infinitum.

Si sit in me Idea entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus meos intelligam, est in me Idea Entis infiniti:

Atqui est in me Idea Entis perfectioris, ex cujus comparatione defectus meos intelligam, (quoniam intelligo me dubitare, me cupere, hoc est aliquid mihi deesse, & me non esse omninò perfectum:)

Igitur est in me Idea Entis infiniti.

Ego admisi te reverâ dubitare, te cupere, deesse tibi aliquid, non esse te omninò perfectum; esse aliquid te perfectius, te illud intelligere: Et quia videbaris nimis exorbitanter παραλογίζειν, propter illam consequutionem *Est in me Idea Entis perfectioris; ergo est Idea Entis infiniti*; atque adeò, *Est aliquod Ens me perfectius; Ergo illud est infinitum*; quasi inter te, ac Ens infinitum nulli essent gradus intermedii, esseque uno minor Iove; idcircò ostendi posse te intelligere Ens perfectius te, absque eo quòd illud infinitum sit; ac primùm quidem considerando Vniversum, cujus sis tantùm pars; cùm aliunde notissimum sit totum esse perfectius parte: deinde verò mentem flectendo ad partem universi aliam, in qua deficientes in te perfectiones reperiantur, cujusmodi esse potest homo sanior, robustior, pulcrior, doctior, moderatior, &c. Tu, cùm tuam defendere consequutionem deberes, ubi sensisti te id non posse, ef-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

fundendum esse atramentum censuisti, dicens *me quædam intermiscere, quæ testentur me, caro cùm sim, multa tamen velle impugnare, quorum sensum non assequar.* Quo sanè loco subodorari non possum, quid bilem tibi moverit, nisi fortè quòd cùm tu dixisses te dubitare, ego ut seriò dictum accepi, admisique te & non nosse omnia, & cognoscere potuisse hominem, qui esset te doctior, moderatior, & cætera quoque perfectior; hoc autem, nisi verum sit, gaude bona tua fortuna. Id mirum; cùm ego ea verba; *tametsi quicquid cupis non sit semper te quacumque ratione perfectius; quippe cùm panem desideras, &c.* intexuissem solùm ad præoccupandum cavillum, quem præsenseram posse arripi; te in illo solùm hæsisse. Ecce enim reperisti quod caussareris, *Ex eo quod panem quis desideret, non inferre panem esse ipso perfectiorem; sed tantùm illum, qui pane eget, esse imperfectiorem seipso, cùm non eget.* quanquam aliquid nec hoc dicis, quod reipsâ non dixerim. Nimirùm & expressè dixi panem non esse perfectiorem te desiderante; & cùm dicis te egentem pane esse imperfectiorem te non egente, seu habente panem, nihil aliud quàm concretè dicis, quod ego abstractè, comparando panem cum inanitate, seu indigentia panis. Quod caput est, non fuit faciendum πρόϱϱηγον ἔϱγον; aut consequenter ostendendum, quomodo ex eo, quòd sis nunc sine pane imperfectior, nunc cum pane perfectior, sequi esse in te Ideam Entis infinitè perfecti. Nam potes quidem colligere, si quis fame non laboret, esse eum perfectiorem te; si quis sit, qui non dubitet de rebus tibi dubiis, esse eum perfectiorem te; si quis habeat, quæ tibi desunt, eum esse perfectiorem te; potesque tibi fingere Ideam hominis, qui tui instar non prematur fame, non hæreat de rebus incertis, deesse sibi nihil sentiat; at neque potes colligere talem Ideam esse Ideam Entis infiniti, infinitéve perfecti; neque magis licet inferre hominem Ideâ illâ repræsentatum, reipsâ exsistere, quàm exsistere reipsa Gigantem, Chimæram, cæteraque hujusmodi, quorum Ideas fingere potes.

II. *Committi semper paralogismos, quibus ex Esse actuali Idea, colligitur Esse actuale rei: ex finitudine cognitionis, quæ possit adhuc crescere, infinitudo cogniti; ex eo, quod aliquid in Idea est, exsistentia illius ut caussæ.*

Ad hæc, quia tu fueras sic ratiocinatus:

Illa res exsistit, in cujus Idea nihil est potentiale, sed totum actuale:
Atqui in Idea Dei nihil est potentiale, sed totum actuale:
Igitur Deus exsistit:

Objeceram ego te malè ratiocinari ex iis, quæ actu sunt in Idea, ad ea, quæ sunt actu in rerum natura; Et quia poteras sic actuale, potentialéque distinguere, ut cùm quicquid per Ideam repræsentaretur, actu quidem repræsentaretur; sed intelligeretur tamen

aut

aut ut potentiâ solùm exsistens, aut ut actu quoque exsistens in rerum natura; idcircò ut ostenderem neutro modo consequutionem valere, exemplum duplex attuleram, unum de Architecto, cujus Idea repræsentat actu domum, ut potentia solùm exsistentem; aliud de antiquis Philosophis, quorum Idea repræsentabat actu infinitum universum, infinitos mundos, infinita principia, ut actu exsistentia. Tu verò sensisti vim quidem; Nam & reverà si ex eo quòd Idea repræsentat tibi Ens infinitum, in quo nihil sit potentiale, sed totum actuale, inferas illud exsistere; nihil obest, quò minùs Philosophi illi ex eo, quòd Idea illis repræsentat infinitum Vniversum, infinitos Mundos, infinita principia, inferant exsistere infinitum Vniversum, infinitos Mundos, infinita principia. Quid-nam igitur ad hæc respondisti? Nempe istud, *Ex eo, quòd aliquid sit in Idea, non infero idem esse in rerum natura, nisi cùm nulla alia istius Ideæ caussa reddi potest, præter rem, quam repræsentat actu exsistentem; quod non de pluribus Mundis, nec de ulla alia re, præterquàm de solo Deo, verum esse demonstravi.* At primò verum non est, demonstrasse te nullam aliam rem esse posse caussam Ideæ quam habes rei infinitæ, præter ipsam rem actu exsistentem, uti hactenus declaratum est. Non est quoque verum, demonstrasse te id, quod de Deo conclusisti, non posse concludi de pluribus Mundis. Quippe tota ratio cur probaveris Deum exsistere, fuit ipsius infinitudo per tuam Ideam repræsentata, assumpto illo principio, *tantundem ad minimum est realitatis formalis in caussa Ideæ, quantum objectivæ in Idea est*; atqui eadem militat ratio pro antiquis Philosophis, Vniversi nempe, Mundorum, principiorumque infinitudo; eodem assumpto principio, eadémque argumenti formâ. An-non ergo exinde constat Paralogismi evidentia; magna alioquin, ex manifesta petitione principii, sive circulo, quo probas Ens infinitum exsistere actu, quia in Idea repræsentatur ut actuale; & aliunde Ens infinitum in Idea repræsentari ut actuale, quia actu exsistit. Cùm fuisses prætereà sic ratiocinatus:

Ille, cujus cognitio non potest ita augeri, ut fiat actu infinitus & non sit semper incrementi capax, potest nihilominùs judicare esse Ens ita actu infinitum, ut ejus perfectioni addi nihil possit:
Atqui mea cognitio non potest ita augeri, ut fiat actu infinita, & non sit semper incrementi capax:
Igitur possum nihilominùs judicare esse Ens ita actu infinitum, ut ejus perfectioni addi nihil possit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Ego insinuâram, ut agnosceres hæc secum pugnare. Nam cùm cognitio alicujus objecti tantò semper evadat major; quantò amplius de objecto cognoscitur; sequitur ut si cognitio non possit ita increscere ut infinita evadat, non possint etiam infinita de objecto cognosci; sicque ille, cujus est cognitio, non possit judicare objectum esse actu infinitum; & cùm finita solùm cognoscat, ac propter capacitatem incrementi, supersint semper multa incognita, non possit judicare quid objecto desit, aut non desit; tantum abest ut possit judicare illi nihil deesse (quia ut posset, deberet cognoscere omnia quæ in illo sunt) & repugnare esse aliquid, quod nõ sit in illo. Insinuâram, inquam, te propterea debere agnoscere, non fore unquam in te veram, germanamque DEI ideam, ut de quo semper ampliùs, (imò infinitè ampliùs) cognoscendum restaret, quàm de homine, cujus vidisses extremum duntaxat capillum, &c. Tu nihil ad hoc, sed quia ego subjeceram *te judicantem Deum ita actu infinitum, ut nihil perfectioni ejus addi valeret, judicare quod ignorares, & ex præsumptione solùm judicare, ut judicabant philosophi infinitos Mundos*, &c. Id stomachabundus ita excepisti; *Nec judico id, quod ignoro; rationes enim attuli, cur id judicarem, & quidem tam firmas, ut nullam ex ipsis vel minimum impugnare potueris.* Quod quidem quàm verum sit, quamque satisfaciat, viderint lectores. Admoneo solùm, cùm tu postremò ita fuisses ratiocinatus:

> *Quod est in esse objectivo ideæ, id actu existit, (quoniam esse objectivum ideæ non à solo esse potentiali, quod propriè loquendo nihil est, sed tantummodo ab actuali, sive formali potest produci:)*
>
> *Atqui in esse objectivo meæ Ideæ est Deus, vel Ens infinitum:*
>
> *Igitur Deus, vel Ens infinitum actu existit:*

Insinuasse me quoque ut videres quid firmitudinis haberet illud principium, *Esse objectivum ideæ*, &c. propter illud, quod jam objeceram de Idea Architecti, antiquorumque philosophorum; qui necessariò inferrent existere infinitos Mundos, si ejus ideæ, quam de illis haberent, esse objectivum non solùm ab illorum esse potentiali, sed solummodo ab actuali, seu formali produci posset: admoneo, inquam, me insinuasse; & cùm respondendum haud dubie fuisset aliquid, nihilominùs te nihil respondisse.

DVBI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

DVBITATIO IX.

De alia ſubſidiaria demonſtratione, ex eo, quòd aliquid fieri, aut exſiſtere non poſſit, ſi Ens infinitum non exſiſteret: quodque partes temporis ſint inter ſe independentes.

QVæris deinceps, *An jam habens Ideam entis te perfectioris, eſſe ipſa poſſes, ſi tale ens nullum exſiſteret?* Et reſpondes, *Nempe à quo eſſem? à me ſcilicet? vel à parentibus? vel ab aliis quibuſlibet Deo minùs perfectis?* Probas conſequenter, *Te non eſſe à te*: ſed hoc nihil neceſſe. Rationem etiam reddis, *cur non ſemper fueris*: ſed id quoque ſuperfluum; niſi quatenus vis ſimul inferre habere te cauſam tui non productricem modò, ſed & conſervatricem. Nempe, *ex eo quòd tempus vitæ tuæ plureis parteis habet*, infers *te creari debere in partibus ſingulis, ob mutuam illarum à ſe independentiam.* Sed vide quî id intelligi poſſit. Nam ſunt nonnulli quidem effectus, qui ut perſeverent, neque momento quolibet deficiant, indigent præſentia, continuáque efficientia cauſæ, per quam primum eſſe cœperunt, cujuſmodi eſt ſolis lux: (quanquam hujuſmodi effectus non tam iidem reipſa ſunt, quàm æquivalenter, ut de fluminis aqua dicitur:) at videmus alios, qui perſeverent non modò eâ causâ, quam agnoſcunt, non amplius agente, ſed, ſi velis, etiam corruptâ, redactáque in nihilum. Hujus generis ſunt tot res genitæ, factæque, ut recenſere pigeat: ſufficitque te eſſe unam ex illis, quæcunque tandem tui cauſa ſit. *At partes tui temporis non dependent aliæ ab aliis.* Heic inſtari poſſet, quænam ſit excogitabilis res, cujus partes ſint à ſe invicem inſeparabiles magis? inter cujus parteis ſit inviolabilior ſeries, & connexio? cujus quæ ſunt partes poſteriores poſſint minus averti, magis cohærere, magis dependere à prioribus? Sed ne hæc urgeamus, quid propterea facit hæc ſeu dependentia, ſeu independentia partium temporis, quæ externæ ſunt, ſucceſſivæ ſunt, activæ non ſunt, ad tui productionem, reproductionemve? Profectò nihil magis, quàm fluxus, ac pertranſitio partium aquæ, ad productionem, reproductionemve alicujus rupis, quam fluvius præterfluit. *At ex eo quòd paulò ante fueris, non ſequitur te nunc eſſe debere.* Credo ſanè: verùm non ex eo, quòd cauſa requiratur, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

te de novo creet: sed quod non teneatur abesse caussa: quæ te possit destruere, vel tu non debeas in te habere imbecillitatem, qua tandem deficias. Dicis, *proinde esse manifestum naturali lumine, conservationem à creatione non nisi ratione differre.* Sed quomodo est manifestum, nisi fortè in ipsa luce, effectibus-ve similibus? Subdis, *non esse in te vim, per quam paulò pòst sis futura, quòd conscia illius non sis, cùm sis tamen res cogitans.* Verùm est in te aliqua vis, quâ possis existimare te quoque paulò pòst futuram: non tamen necessariò, aut indubiè, quia illa tua vis, seu naturalis constitutio, quæcumq; ea sit, eò non extenditur, ut omnem causam corrumpentem, seu internam, seu externam arceat. Quare & futura es, quòd vim habeas, non quæ te de novo producat, sed quæ, ut perseveres, præstare sufficiat, nisi corrumpens causa superveniat. Quod autem colligis, *dependere te ab aliquo ente diverso à te*, bene colligis; non tamen quasi de novo ab eo producaris; sed quasi producta ab ipso olim fueris. Pergis, *tale ens non esse parentes, aliasve causas quaslibet.* Sed quare parentes non sint, à quibus videris adeò manifestè unà cum corpore producta; ne aliquid dicam de Sole, cæterisque causis concurrentibus? *At ego*, inquis, *sum res cogitans, Ideamque Dei in me habens?* Verùm nonne parentes tui, mentesve illorum fuere quoque res cogitantes, habentesque Ideam DEI? ut propterea heic urgeri non debeat effatum illud, de quo jam ante, *tantumdem ad minimum esse debere in caussa, quantum in effectu. Si sit alia,* inquis, *præter Deum caussa, quæri potest, an sit à se, vel ab alia? Nam si à se, erit Deus; si ab alia, toties quæretur, donec ad illam perveniatur, quæ à se, & sit Deus; cùm in infinitum progredi non liceat.* Verùm si causa fuere parentes, ea potuit esse, non à se, sed ab alia, illaque rursus ab alia, atque ita in infinitum. Neque absurdum probaveris progressum istum infinitum, nisi simul probes cœpisse aliquando mundum, ac ideò fuisse parentem primum, cujus parens non fuerit. Infinitus certè progressus videtur duntaxat absurdus in causis ita inter se connexis, subordinatisq;, ut inferior agere sine superiore movente non possit: ut dum lapis quidpiam impellit, impulsus à baculo, quem impellit manus, vel cùm infimus annulus catenæ pondus trahit, tractus ipse à superiore, & iste ab alio; sic enim perveniendum est ad unum movens, quod primum moveat. At in causis ita ordinatis, ut priore destructa, ea quæ ab illa pendet, superstit, possitque agere, non videtur esse perinde absurdum. Heinc cùm dicis, *satis apertum, progressum heic infinitum non dari*: Vide an fuerit adeò apertum Aristoteli,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

li, qui persuasus tantopere fuit nullum fuisse parentem primum. Pergis, *nec plureis causas partiales ad te efficiendum convenisse, ex quibus Ideas variarum perfectionum Deo attributarum acceperis; cùm illæ reperiri non possint, nisi in uno, ac solo Deo, cujus unitas, seu simplicitas est præcipua perfectio.* Verumtamen, seu una, seu plures tui causæ fuerint, non est propterea necesse, ut illæ in te impresserint suarum perfectionum Ideas, quas adunare potueris. Interea verò occasionem facis quærendi à te, cur nisi plures tui causæ, saltem res plures esse potuerint, quarum perfectiones mirata, beatam illam rem duxeris, in qua exsisterent omnes simul? Nosti ut Pandoram Poëtæ describant? Quid-ni tu mirata in hominibus variis eminentem quandam scientiam, sapientiam, justitiam, constantiam, potentiam, sanitatem, pulchritudinem, beatitudinem, diuturnitatem, & alia, componere hæc omnia potuisti, & suspiciendum existimare, si quis omnia simul haberet? Cur non deinceps omneis perfectiones variis gradibus adaugere, donec ille magis videretur suspiciendus, si ejus scientiæ, potentiæ, durationi, & cæteris nihil deesset, addive posset, sicque foret omniscius, omnipotens, æternus, & cætera omnia? Et cùm videres tales perfectiones in humanam naturã cadere non posse, cur non potuisti existimare beatam fore illam naturam, si cui ista competerent? Cur non dignum putare investigatione, talisne esset aliqua, an-non? cur non argumentis quibusdam induci, ut consentaneum magis videretur esse, quàm non esse? Cur non consequenter ipsi adimere corporeitatem, limitationem, & cætera omnia, quæ imperfectionem quandam connotarent? Ita profectò processisse plurimi videntur; cùm exsistentibus tamen variis ratiocinationis modis, gradibusque, aliqui corporeum reliquerint Deum, aliqui membra humana habentem: aliqui non unum, sed multiplicem, & quæ sunt alia nimis vulgaria. Circa illud, *de perfectione unitatis*; nihil repugnat omneis perfectiones Deo attributas concipere, ut intimè junctas & inseparabileis; tametsi Idea, quam habes illarum non ab ipso fuerit in te posita, sed à te hausta ex rebus perspectis, ampliatáque, ut dictum est. Sic certè depingunt non modò Pandoram omnibus donis, perfectionibusque ornatam deam: sed perfectam etiam Rempublicam, perfectum Oratorem, &c. Denique, *ex eo quòd exsistas, entisque perfectissimi Ideam in te habeas, concludis demonstrari evidentissimè exsistere Deum.* At cùm conclusio vera sit, *Deum* nempe *exsistere*; non apparet tamen ex dictis, eam esse à te evidentissimè demonstratam.

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

RESPONSIO.

CVm negas nos continuò causæ primæ influxu indigere, ut conservemur, negas rem quam Metaphysici omnes ut manifestam affirmant, sed de qua sæpe illiterati non cogitant, quia tantùm ad causas secundùm fieri, *non autem* secundùm esse *attendunt. Sic Architectus est causa domus, & pater filii* secundùm fieri *tantùm, ideóque cùm opus absolutum est, potest absque istiusmodi causâ remanere; sed Sol est causa lucis ab ipso procedentis, & Deus est causa rerum creatarum non modò* secundùm fieri, *sed etiam* secundùm esse; *ideóque debet semper eódem modo influere in effectum, ut eundem conservet. Hocque apertè demonstratur ex eo quòd explicui de partium temporis independentia, quódque frustra conaris eludere, proponendo necessitatem consecutionis quæ est inter partes temporis in abstracto considerati, de quo hîc non est quæstio, sed de tempore seu duratione rei durantis, cujus non negas singula momenta posse à vicinis separari, hoc est rem durantem singulis momentis desinere esse. Cumque ais,* vim esse in nobis, quæ ut perseveremus, præstare sufficiat, nisi corrumpens causa superveniat, *non advertis te creaturæ tribuere perfectionem creatoris, quòd nempe independenter ab alio in esse perseveret, ac creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per positivam actionem tendere debeat in non ens, si quando velit efficere ut esse desinamus. Quod deinde addis,* de progressu in infinitum; *nempe,* non absurdum esse illum dari, *à te ipso postea infirmatur, fateris enim* absurdum esse in causis ita inter se connexis ut inferior sine superiore agere non possit: *de talibus enim tantùm hîc quæstio est, nempe de causis* in esse, *non de causis* in fieri, *ut sunt parentes; nec proinde Aristotelis authoritas hîc mihi adversatur: ut neque etiam id quod ais de Pandora; fateris enim omnes perfectiones quas in hominibus animadverto, variis gradibus posse à me adaugeri, adeò ut postea videam tales esse, ut in humanam naturam cadere non possint: quod omninò mihi sufficit ad Dei existentiam demonstrandam. Est enim illa ipsa vis perfectiones omnes humanas eousque ampliandi, ut plusquam humanæ esse cognoscantur, quam urgeo & contendo non futuram fuisse in nobis, nisi à Deo facti essemus. Atqui quòd tibi non appareat me istud evidentissimè demonstrasse, nequaquam miror, quia non hactenus animadverti te ullam ex meis rationibus rectè percepisse.*

IN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

INSTANTIA.

I. *Non fuisse demonstratum in antecedentibus esse Deum creatorem, ut neque esse Deum caussam rerum, eo modo, quo Sol lucis caussa est.*

QVid est, cur cùm aliud non negem, quàm ratiocinii tui vim, tu invidiosè sic impetas, quasi ipsam quoque conclusionem negem? Non ego is sum, qui negem continuum primæ caussæ in nos influxum. Non nego quicquid Metaphysici, Theologique saniores de Deo sentiunt (nempe cùm tu dicis omneis Metaphysicos, opponere possem non modò omneis penè antiquos, sed ex Scholasticis etiam Doctoribus quos tu *omneis* vocas, nonnullos:) Nego verò solùm eam consequutionem, qua te consequens adstruxisse putas. Heinc dum allatum, explicatumque à me duplex genus caussæ, effectusque resumis, & mutatis nominibus *secundùm fieri*, ac *secundùm esse* appellas, Scholasticè quidem id facis: (neque ego non te agnosco egregium Scholasticum esse; quamvis tu me talem non agnoveris, dum non tam philosophicis rationibus, quàm oratoriis quibusdam artibus utentem censuisti) Enimverò, quàm malè agi secum Scholæ principes reputarent, nisi firmiùs corroborarent, quæ tu ex ipsis in hac speciatim Meditationis parte sumpsisti; quantumcumque dicas te non meminisse, homines-ne ulli fuerint ante te? Dicis *Solem esse causjam lucis, & Deum rerum creatarum non modò secundùm fieri, sed etiam secundùm esse; ideóque debere semper eodem modo influere in effectum, ut eundem conservet*. Sed primùm, demonstrasti-ne res esse creatas, & DEVM esse earum creatorem, sive caussam in fieri; ut jam iisdem perseverantibus, assignes DEVM conservatorem, sive caussam in esse? Si quis enim neget Deum *Primò creare*, negabit profectò *consequenter creare*: ac tantò magis, quantò *prima* rei productio potest intelligi; *consequens* autem, sive continuata, non potest. Quippe cùm lapidem videmus, fieri eum potuisse intelligimus; at fieri illum continuò minimè intelligimus. Quemadmodum enim, ut aliquid fiat, debet non esse, ita, ut continuò fiat, debet continuò non esse: quomodo autem dici potest continuò non esse, quod continuò esse deprehenditur? quomodo item fieri continuò, quod idem planè, individuumque immutabiliter perseverat? Videtur proinde nulla esse caussa, nisi in fieri, quia caussa est propriè, à qua res fit, & quando fit; adeò ut, cùm in esse perseverans non fiat, sed facta supponatur, non censeatur propriè habere caussam in esse, sed habuisse causam cur esset; & cùm interdum dicitur habere caussam sui esse, intelligatur caussa,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quæ præbuerit esse, seu quæ fecerit; non quæ deinceps præbeat, seu faciat. Et quamvis esse perinde dicas dare alicui rei esse, ac impedire ne esse illi adimatur; patet profectò, physicè quidem perinde non esse, sed moraliter, ut loquuntur, solùm; cùm si quis telum in caput alicujus directum avertat, destructorive ædium obsistat, non ea, quæ pater, aut opifex faciat. Deinde exemplum de Sole nihil juvat ad unius, ejusdemque numero, sive singularis, ac individuæ rei conservationem probandam. Siquidem Sol non modò non est conservator, seu caussa luminis in esse; sed videtur etiam caussa in fieri deterioris longè conditionis, quàm quilibet artifex. Etenim lux Solis, quæ perseverare videtur in aëre, una, eademque numero non est, sed continenter nova, ac nova; eo modo quo aqua perseverare visa in profluente, non eadem individua est, sed continenter alia, ac alia; adeò ut non immeritò Sol dicatur esse fons lucis; quatenus ut fons continenter novam aquam suppeditat, ita Sol quoque novam lucem; idque seu lux sit substantialis quidam effluxus; seu qualitas quædam emanans; seu ἐνδελέχεια, vel continua motio. Quare & tantum abest, ut Sol conservet lucem semel productam, ut potiùs ipsam evanescere, ac perire sinat, ejusque loco aliam numero distinctam substituat. Vnde & potest quidem dici caussa in fieri, sed nullo modo caussa in esse; estque proinde similis non artifici domum constituenti, quæ deinceps constet, sed artifici, si quis talis sit, à quo non priùs domus sit exstructa, quàm corruat, quique eodem momento aliam inchoet, ipsaque rursùs corruente aliam, haud absimiliter ruituram. Agitur heic autem de rebus creatis, quæ eædem numero, individuæque perseverant. Et licèt res corporeæ, ac potissimùm animatæ in continuo quasi partium fluxu, & novarum partium substitutione versentur; attamen & ipsa saltem partium substantia, sive materia incorrupta, & sine fluxu, ac substitutione manet; Et quæstio heic est præsertim de Mente, quam carentem partibus facis, & quam, ut opinor, dicturus non es aliam, aliamque continuò fieri, instar lucis, videlicet; potiusquàm eandem numero, individuamque perseverare, instar scilicet lapidis, aut domus.

II. *Remanere Paralogismum ex assumpta Temporis conditione, seu natura alia, quàm sit.*

Pergis, *hoc apertè demonstrari ex eo, quod explicuisti de partium temporis independentia.* En verò tuam explicationem: *Quoniam omne tempus vitæ in parteis innumeras dividi potest, quarum singulæ à reliquis nullo modo dependent, ex eo, quòd paullò antè fuerim, non sequitur me nunc debere esse, nisi aliqua caussa me quasi rursùs creet ad hoc momentum, hoc est me*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

est me conservet. Perspicuum enim est attendenti ad temporis naturam, eadem planè vi, & actione opus esse ad rem quamlibet singulis momentis, quibus durat, conservandam, qua opus esset ad eandem de novo creandam, si nondum exsisteret; adeò ut conservationem sola ratione à creatione differre, sit etiam unum ex iis, quæ lumine naturali manifesta sunt. Hoc verò loco, quanta materies, segesve paralogismorum! Nam primò perspicuam supponis temporis naturam, qua nihil potest dici obscurius. Indicio sanè esse potest vel innumerabilis illa opinionum varietas, quæ apud antiquos Philosophos fuit, quæque etiamnum perseverat. Tametsi enim tu me dicas Mentem alloqui, quæ ne sciat quidem an Philosophi fuerint, quæque illorum authoritate non moveatur; cùm hæc nihilominùs Mens ignara adeò rerum omnium, quæ extra se sunt, supponat temporis naturam esse adeò perspicuam, ut demonstrationem exinde contexat; & me de perspicuitate illa dubitante (ob caliginem, quæ sola est caussa varietatis opinionum inter tot alioquin sapientes, perspicacesq; Philosophos) ipsa Mens non alia ratione perspicuitatis fidem faciat, quàm authoritatem suam obtrudendo; Non subest profectò, cur ego, aut alius, authoritate ejus moveamur, ipsamque ejus authoritatem fundamentum esse, aut principium demonstrationis existimemus. Et quàm beabis deinceps nos! quàm obstringes totam Sapientum nationem, si perspicuam, & in aperto feceris temporis naturam; si explicueris utrum sit aliquid reale, an-non? quî à re durante differat, aut non differat: quid in illa sit, vel non sit: cæteraque his consimilia! Quod ad me spectat, fateor ingenuè ignorare me temporis naturam; ac tametsi mihi videar intelligere utcumque quid sit, explicare tamen, si velim non possum; mihique statim præclara illa D. Augustini verba succurrunt, *Quid est ergo tempus? Si nemo ex me quærat scio; si quærenti explicare velim nescio*; quanquam etiam convinco me ideò nescire quid sit tempus, quòd dicere aliis non possim quid sit. Certè pro voto satis non est, cùm dico me concipere tempus, sive durationem, quasi quendam fluxum, qui nunquam cœperit, qui jam perseveret, qui nunquam desiturus sit: qui neque impediri, neque retardari, neque accelerari possit. Qui secundùm totam suam amplitudinem acceptus, & quatenus principio, ac fine caret, dici possit æternitas, seu duratio DEI, ipsi toti, ob ejus naturæ immutabilitatem coëxsistentis, ut coëxsistit rupes præterlabenti flumini; acceptus verò secundùm parteis, sit duratio rerum exortui, interituique obnoxiarum, cujusmodi est totus Mundus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

dus, cujuſmodi ſunt omnes partes Mundi, ſive res creatæ, quæ donec ſimul perſeverant, non pluribus temporibus, ſed uno, eodemque tempore durare cenſeantur. Cujus denique, cùm ſit ſucceſſivus, homines menſuram adinvenerint, motum ſcilicet, ſucceſſivum ipſum, ac cæleſtem potiſſimùm; abſquè eo tamen, quòd motu velociore, aut tardiore facto, fluxus temporis ideò fiat concitatior, aut ſegnior; quippe qui uno tenore ſit, quique ſeu quidpiam moveatur, ſeu nihil; imò & ſeu Mundus fiat, ſeu deſtruatur, & ſeu aliquid ſit, ſeu nihil prorſùs, invariabiliter continuetur. Id, inquam, non mihi ſatis eſt pro voto; Sed utcumque ſit, huc eſt quò reſpexi, cùm te dicente, *poſſe Tempus in parteis innumeras dividi, quarum reliquæ à ſingulis nullo modo dependeant*, ipſe objeci inſtari poſſe, *Quænam ſit excogitabilis res, cujus partes ſint à ſe invicem inſeparabiles magis? inter cujus parteis ſit inviolabilior ſeries, & connexio? cujus quæ ſunt partes poſteriores poſſint minùs averti, magis cohærere, magis dependere à prioribus*? Quid tu ad hoc? Nempe, *voluiſſe me eludere, proponendo neceſſitatem conſequutionis quæ eſt inter parteis temporis in abſtracto conſiderati, de quo hîc non eſt quæſtio; ſed de tempore, ſeu durationerei durantis, cujus non nego ſingula momenta poſſe à vicinis ſeparari, hoc eſt rem durantem ſingulis momentis deſinere eſſe.* At falleris ſanè, dum exiſtimas me fuiſſe conatum eludere, potiuſquàm jactatam à te perſpicuitatem adipiſci. Dicis *me propoſuiſſe conſequutionem quæ eſt inter parteis temporis in abſtracto conſiderati.* At quid vocas tempus abſtractum, abſtractéve conſideratum? Ego quidem unicum agnoſco, quod non diffitebor ſanè dici, aut conſiderari poſſe abſtractum, quatenus non pendet à rebus, cùm ſive res ſint, ſive non ſint; ſive moveantur, ſive quieſcant, eodem ſemper tenore fluat; ac invariabiliter perſeveret: At eſſe aliud præter iſtud, quod poſſit dici, aut conſiderari quaſi in concreto, quatenus rebus competit, ſeu quatenus res illo durant, nullo profectò modo agnoſco. Aggrederis tu declarare, cùm dicis *quæſtionem eſſe non de illo, ſed de tempore, ſeu durationerei durantis*: Ego verò ſolùm requiro, quodnam aliud tempus rei durantis ſit, quàm illud? Audiviſti vulgò diſtingui tempus externum, & internum; At ſi illud quod ego dixi, externum ſit, quod-nam erit iſtud internum? Id experiamur. Ego verbi cauſſa ſum res à quinquaginta jam annis durans, agnoſcóque me durare eadem duratione, qua omneis coætaneos, qui omnes ſimul non amplius hactenus duravimus, quàm unus; Neque enim à noſtro exortu fluxere tot illæ annorum myriades, quæ ſupputari poſſent, ſi toties

si toties seipsis quinquaginta adderentur, quot quinquagenarii jam sumus: at internum tempus, quod mihi peculiare sit, & quod præter externum illud tibi vocatum in abstracto, mihi in concreto conveniat, neque agnosco, neque à te addisco. Dicis *me non negare singula hujus momenta posse à vicinis separari, hoc est rem durantem singulis momentis desinere esse.* Quam lepidè facis, dum id quod controvertitur, pro confesso habes! Ego certè ne agnosco quidem quæ momenta me non negare dicis. Nam fateor quidem rem durantem desinere posse singulis momentis; sed momentis nempe durationis illius communis, quibus eisdem, & non aliis, res quoque aliæ simul durantes possunt desinere, & quæ separari à se mutuò propter indissolubilem concatenationem non possint. Tu si secus capis, quare non declaras? Nam posse rem hoc momento desinere, & posse sequente desinere, & posse alio desinere, est rem habere potentiam durandi infirmam; sed non est habere momenta, sive parteis temporis, quæ in momentis, sive partibus temporis alterius desinere possint. Heinc est ille vulgaris error, quo poëticè dicunt *Tempus edax rerum*; Sanè enim tempus nihil deterit, sed Physicæ sunt causſæ, quæ nisi uno, saltem alio tempore deterunt, ac destruunt.

III. *Variè peccare Demonstrationem ex independentia partium temporis inter se deductam.*

Sed jam formetur tua Demonstratio:

Si partes singulæ temporis vitæ nullo modo dependent à reliquis; tum ex eo, quòd paullò ante fuerim, non sequitur me nunc debere esse, nisi aliqua causſa me quasi rursus creet ad hoc momentum, hoc est me conservet:

Atqui partes singulæ temporis vitæ nullo modo dependent à reliquis:

Igitur ex eo, quòd paullò ante fuerim, non sequitur me nunc debere esse, nisi aliqua causa me quasi rursus creet ad hoc momentum, hoc est me conservet.

Primùm conditio propositionis, quatenus ex ea assumptionem facis, est falsa; quoniam partes temporis ita sunt inter se connexæ, ut posteriores necessariâ, & ut ita loquar inimpedibili consequutione dependeant à prioribus; & quamvis tu potentiam desinendi singulis momentis accipias pro ipsis temporis momentis, perperam tamen accipis, quoniam rem durantem cum duratione confundis, tot multiplicas tempora, quot sunt res durantes; & quacúmque alia ratione temet explices, tempus, rem obscuram, obscuriorem facis. *Deinde* cùm ea conditione posita deducis, *non sequi ex eo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quòd paullò antè fueris, te nunc esse debere, heterogenea planè est deductio; quoniam ut pars temporis præcedens non fuit caussa, ut priùs esses; verùm ea caussa, quæ te in illo produxit, aut quæ, ut non esses, non fecit; ita neque pars temporis sequens est caussa ut posteriùs sis, aut non sis; sed ea caussa quæ te in illo aut conservat, aut perimit; Ex quo fit, ut ex eo, quòd antè fueris, non sequatur te nunc esse debere; non quia partes temporis dependentes, aut independentes ab invicem sunt; sed quia est quædam caussa, quæ cùm antè te non destruxerit, destruere nunc potest. Heinc est cur etiam infirmitas consequutionis vel ex eo pateat, quòd alia planè opposita pari jure sit admittenda. Nam ut dixisti, *Ex eo, quòd paullò antè fuerim, non sequitur me nunc debere esse*; potuisti quoque dicere, *ex eo, quòd paullò antè fuerim, non sequitur me debere non esse*; Sed nempe non propter dependentiam, aut independentiam partium temporis, sed propter præsentiam caussæ conservantis; vel propter absentiam caussæ corrumpentis. Possem quoque proponere res incorruptibileis, ac DEVM præsertim, quem non dixeris, ex eo, quòd paullò antè fuerit, non sequi nunc esse debere; tanquam DEO habente ex immutabilitate naturæ, ut non possit desinere; nõ verò ex dependentia, aut independentia partium temporis, quibus coëxsistit. *Tertiò* cùm absque antecedente id consequens possit admitti, *Ex eo quòd paullò antè fuerim, non sequitur me nunc esse debere*, Nulla tamen necessitas est ulterioris consequutionis, *Nisi aliqua caussa me quasi rursus creet*. Nam si loco horum verborum illa adhibeantur, *nisi caussa absit, quæ me destruat*; vel, *nisi sit caussa, quæ me tueatur*; vel, *nisi sit in me satis virium, ut adhûc subsistam*, aut similia, nulla non magis videbuntur, quàm tua ista cohærere. Quippe ipsa sponte, ac planè sequuntur; cùm tu rem deducas ab inexspectato; ac tantò magis, quantò, ut antè dicebam, non potest intelligi rem quæ continuò est, continuò produci. *Quartò* Cùm dicis te *rursus creari*, aut *quasi creari*, supponis te priùs creatum; Igitur à DEO creatore; Igitur à DEO exsistente; atqui hac tua ratiocinatione contendis probare, & Deum exsistere; & esse creatorem; & te, cæteraque creasse. Igitur non modò argumentaris à non caussa ut caussa; verùm etiam petis principium: ne memorem rem planè miram; Mentem nempe adeò ignaram, tam parùm adhûc ratiocinatam, potuisse rem adeò arcanam, ac est Creatio, cognoscere, quam tot illustres Philosophi, post tot circa illam ratiocinia, habuere prorsùs incompertam! *Quintò* ex his patet cujus roboris sit totius propositionis confirmatio, dum ais,

Perspi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Perſpicuum enim eſt attendenti ad temporis naturam, eâdem planè vi, & actione opus eſſe ad rem quamlibet ſingulis momentis, quibus durat, conſervandam, quâ opus eſſet ad eandem de novo creandam, ſi nondum exſiſteret. Quippe & temporis natura perſpicua non eſt, ut ad eam attendens rem facias perſpicuam, quæ obſcuritatis eſt tantæ. Et cùm ad iſta attendis, nondum conſtituiſti aliquid creari; neque noviſti quæ actio ſit creatio; ut ſcias utrum conſervatio eadem actio ſit, an diverſa; & utrum ab eadem planè vi, an ab alia procedat. Et cùm meminiſſe poſſis exempli lucis, & ſimilium, quorum infirmitas eſt jam antè declarata, ſuccurrere poteſt exemplum domus, quæ profectò non eadem vi conſervatur, & ſingulis momentis durat, qua fuit exædificata; itemque pulli, qui non eadem vi, & actione conſervatur, & durat, qua fuit genitus, & aliorum innumerorum. Et cùm poſſis dicere aliam eſſe rationem de prima cauſſa; hoc ipſum tamen in quæſtione eſt, neque adhuc probaſti eam dari, ut neque actionem ipſius eſſe creationem ex nihilo, potiuſquàm productionem ex præjacente æternùm materia; aut ſimplicem Mundi ab æterno exſiſtentis adminiſtrationem. Et non meminiſti ipſe an creatus ab illo fueris; neque quando, ubi, ex quo, qua occaſione, qua vi, quomodo. Et quamvis meminiſſes, reſque eſſet tibi perſpicua de te, non poſſes tamen idem dicere de re qualibet, qui rei cujuſlibet conditionem, ac naturam non noſſes; Et denique, videtur potiùs attendenti perſpicuum minus eſſe laboris in re conſervanda, ut dicebam de domo, quàm in eadem producenda. *Sextò*, cùm ita colligis, *adeò ut conſervationem ſola ratione à creatione differre ſit etiam unum ex iis, quæ lumine naturali manifeſta ſunt*, Nihil aliud ſubit dicere, niſi quod beatus nimiùm es, cujus lumini naturali ſunt omnia adeò manifeſta. Tibi enim ſpoliato omni antecedente notitia, idem tam ſponte occurrere, quod doctiſſimis, ac ſubtiliſſimis Theologis ſimùl ac Philoſophis, non niſi poſt diuturna ſtudia, & profundam rerum divinarum, ac humanarum perſcrutationem occurrit; id ſanè debet incomparabilis exiſtimari fœlicitatis. Dic tamen amabò; An ſaltem hæc verba ita extuliſſes, niſi à Scholaſticis accepiſſes? Et quod illi ut creationem, ſic conſervationem referant præſertim ad lumen ſupernaturale, nihil-ne fuit ſcrupuli, te ab ipſis deſciſcere, & referre ad ſolum naturale? Et cùm conſervatio non poſſit eſſe manifeſta naturali lumine, quin creatio quoque manifeſta ſit, à qua ratione ſola differt, exiſtimaſti-ne te fuiſſe demonſtratione mera perſuaſum, quemadmodum conſervationem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tionem, ita & creationem esse? Et, si ita sit, quomodo putasti posse fieri, ut id diceretur manifestum naturali lumine, quod omnes prorsùs Philosophi, qui solo lumine naturæ fuere ducti, non modò non habuere manifestum, sed oppositum etiam asseruerunt, defendentes nihil creari, seu ex nihilo nihil fieri? An credidisti te hoc modo legitimè ratiocinari?

Illud est manifestum naturali lumine, quod immanifestum fuit omnibus Philosophis solo naturæ lumine usis:

Atqui creatio (& consequens illam, ut sola ratione differens conservatio) fuit immanifesta omnibus Philosophis solo naturæ lumine usis:

Igitur creatio (& consequens illam conservatio) manifesta est naturali lumine.

IV. *Non agi heic de veritate Rei ipsius, sed de vi Ratiocinii: adversus quam quæ objecta præsertim fuerant, aut insoluta sunt, aut intacta.*

Ad tuam Responsionem ut redeam, Quòd dixerim, *vim esse in te, non quæ te de novo producat, sed quæ, ut perseveres, præstare sufficiat, nisi corrumpens caussa superveniat*; Excipis *me non advertere, tribuere me creaturæ perfectionem Creatoris, quòd independenter ab alio perseveret.* Sed cùm ego advertam quam personam geram, nempe non impugnantis id quod res est, verùm ostendentis imbecillitatem tui ratiocinii; Non videris tu satis quàm sustineas advertere, dum loco germanæ responsionis, nihil aliud planè quàm allegas incommodum, & incommodum quidem ejuscemodi, ut sit illud ipsum, de quo quæritur. Non-ne enim hoc ipsum quæritur, tuque defendendum suscepisti, *Te dependenter à Deo Creatore conservari, seu perseverare in esse?* Pergis, *me etiam tribuere Creatori imperfectionem creaturæ, quòd nempe per positivam actionem tendere debeat in non-Ens, si quando velit efficere, ut esse desinamus.* Sed iterùm, ego non tribuo, & peream potiùs, quàm ut tribuam imperfectionem ullam Creatori, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum; in quo vivo, moveor, & sum; cui benedictio, claritas, sapientia, gratiarum actio, honor, virtus, fortitudo in sæcula: Tuum est ratiocinium, cui rursùs eam imperfectionem tribuo, ut nihil aliud, quàm alleges incommodum, ac idipsum quidem, quod est in quæstione. Nimirùm in quæstione est, *Deus-ne res servet continuo influxu; adeò ut subtracto influxu servari non possint, sed desinant esse.* Prætereo autem debuisse te quoque ostendere, cur imperfectioni vertatur, si Deus non sola negatione concursus, sed positiva etiam actione quidpiam destruat. Nonne enim vim agendi habet, qua ut educit ex nihilo, ita detrudat in nihilum? An si concurrat cum homin-

ut ine

ut inferat gladium in jugulum tauri, non poterit ipse sine homine gladium inferre in jugulum? An imperfectio erit in DEO, si possit se solo, & positiva actione jugulare taurum, sive ut tu loqueris, tendere in non Ens, hoc est mortem tauri? Sed voluisti nempe ostendere quantum in distinctionibus Scholasticis esses versatus. Opposueram consequenter *posse te quidem colligere dependere te ab Ente diverso à te*: sed ita tamen ut *illud intelligeretur non à quo de novo, continuóque producereris, sed à quo fuisses olim productus*: Verùm tu id existimasti ejusdemmet incommodi allegatione salvatum. An verò debuisti ejusdem prætextu illud præterire, quod objeceram de Parentibus? Siquidem tu ita quæsieras, *Nempe à quo essem? à me scilicet? vel à parentibus? vel, &c.* Ego imprimis dixeram, nihil fuisse necesse ut probares te non esse à te; supponens quippe te ea de re nec potuisse, nec debuisse dubitare, qui & meminisses te non semper fuisse (nisi quod poteras existimare te ab æterno tempore dormiisse somnum absque insomniis, ac sponte demùm evigilasse, cùm cogitare primum cœpisti, immemor caussæ productricis) & inter tam multa tibi manifesta, illud te latere non posset, Nihil esse sui ipsius caussam. Deinceps verò requisivi, *cur non existimares te à tuis Parentibus esse, à quibus videreris esse adeò manifestè productus?* Et quia tu præveneras, *quoniam esses res cogitans, Ideamque Dei in te habens, & tantundem ad minimum deberet esse in caussa, quantum in effectu;* idcircò ita institi, *Verùm nonne parentes tui, mentesve illorum* (nempe ita fuit distinguendum, quod tu loquereris ut Mens) *fuere quoque res cogitantes, habentesque Ideam Dei?* Tu porrò ad hoc nihil respondisti; ut neque reverâ respondere potuisti, nisi negando parentes tuos, quando te genuerunt, non habuisse mentem, aut habuisse quidem, sed non cogitantem; aut cogitantem quidem, sed non habentem Ideam DEI; aut habentem quidem, sed non tantundem ad minimum realitatis objectivæ continentem, quantum te, aut mentem, quam tunc accepisti, & agnovisti deinceps (etiam intra uterum degens) te habere.

V. *Pravè detortum, quod objectum fuerat de progressu infinito, in causis essentialiter & accidentaliter subordinatis.*

Hoc prætermisso, id impetis, quod circa progressum infinitum dixi. Vt appareat porrò quàm lepidè facias, id solùm noscendum, de quo agitur: Tu probaturus non esse te à Parentibus, aliáve caussa, quàm à Deo, productum, usus fueras illa ratione apud Doctores familiari, *Si alia sit caussa, potest de illa quæri, an sit à se, vel ab alia; Nam si à se, patet ex dictis illam ipsam Deum esse; quia &c. si autem ab alia, rursùs eodem modo de hac altera quæretur, an sit à se, vel ab a-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ab alia; donec tandem ad causſam ultimam deveniatur, quæ erit Deus: Ego excepi, *Verùm ſi cauſſa fuere parentes, ea potuit eſſe non à ſe, ſed ab alia, illaque rursùs ab alia, atque ita in infinitum.* Quo loco quid eſt manifeſtius, quàm inſtitutam fuiſſe quæſtionem de progreſſu infinito cauſſarum *in fieri*, ſeu accidentariò (ut loquuntur) ſubordinatis, non verò cauſſarum *in eſſe*, ſeu ſubordinatis eſſentialiter? Et ne id verti poſſet in dubium, rem conſequenter expoſui, declaravique tibi probandum abſurdum eſſe progreſſum in infinitum, non in cauſis eſſentialiter ſubordinatis, ſeu in eſſe, ut de quibus non eſſet quæſtio; ſed de accidentariò ſubordinatis, ſeu in fieri, cujuſmodi ſunt parentes, ſeu Pater, avus, proavus, abavus, atavus, tritavus, & cæteri, quibus non exiſtentibus, poſſunt filii, nepotes, pronepotes, & cæteri agere, fierive pari modo cauſſæ. Iam tu ais, *Quod ego addo de progreſſu in infinitum (nempe non abſurdum eſſe illum dari) infirmari poſtea à meipſo.* Quomodo verò? *Quoniam fateor abſurdum eſſe in cauſſis ita inter ſe connexis, ut inferior ſine ſuperiore agere non poſſit.* Et non-ne hoc lepidum eſt? Dixi ego abſurdum in iſtis cauſſis; Ergo infirmavi, quod addidi, cùm dixi *non eſſe abſurdum in aliis ita ordinatis, ut priore deſtructa, ea quæ ab illa pendet, ſuperſit, ageréque poſſit?* Sed nempe is modus tuæ conſequutionis. Pergis, *De talibus enim tantùm heic quæſtio eſt, nempe de cauſſis in eſſe, non de cauſſis in fieri, ut ſunt Parentes.* Sed nonne potiùs de cauſis in fieri, ut ſunt Parentes, agitur? Attamen ulterius inſiſtere piget. Id potiùs noto, præterlabi te callidè, dum quas in eſſe cauſſas vocas, cum iis, quas vocant eſſentialiter ſubordinatas confundis; quaſi cauſſæ ſic ſubordinatæ non ſint revera in fieri, & non modò quidem quod ad conſervationem, ſed maximè etiam quod ad primam productionem ſpectat; ac interim dicis quæſtionem eſſe de cauſſis in eſſe, non autem in fieri, ſimulque tacitè declinas quod de Ariſtotele non alio fine memini, quàm ad oſtendendum non eſſe iſta adeò aperta naturali lumine, ac tu aſſeveras; ſi Ariſtoteles quidem lumine naturæ non caruit.

VI. *Non ex eo, quòd perfectio aliqua mente ampliatur, illam ampliatam reipsâ dari.*

Quod dico poſteà *de ampliatione perfectionum humanarum, ad eum uſque gradum, ut in humanam naturam cadere non poſſint*, lætor viſum fuiſſe tibi eſſe argumentum, ad demonſtrandum Dei exiſtentiam: At non eam proinde pervideo, quam tu, illiúſmet neceſſitatem. Nam quòd perfectionem, ſeu potentiam ſaliendi, quæ in homine eſt, ita mente amplificemus, ut concipiamus illum ex Atlante tranſilientem, vel potiùs transvolantem in Caucaſum; & ex Terra in orbem Lunæ; ac diſcurrentem porrò per Stellarum globos, ad inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

internoſcendum quid illeic geratur, aut quî omnia ſe in iis habeant; Et agnoſcentes licèt talem perfectionem, (amplificatam ſcilicet) non cadere in humanam naturam, reputemus tamen fœlicem, ſi cui ipſa contigerit; non video propterea quorsùm admittatur talem perfectionem neceſſariò eſſe; ac niſi hominem, ſaltem naturam aliam, ſaltem DEVM ipſummet dari, qui ea ratione transvolet. Quippe & rursùs ſic amplificare, ut talis natura in omnibus illis orbibus, & ubique ſit, ſicque volatu, aut motu ad pergendum, cognoſcendúmque omnia non egeat; Conſequutio eſt ex eodem principio, quod probandum foret, *Omnia quæ ampliando intelligimus, concipimúſque, reipsâ eſſe.* Pergis *eſſe eam ipſam vim, perfectiones omneis humanas eò uſque ampliandi, ut pluſquàm humanæ eſſe cognoſcantur, quam urges, & contendis non futuram fuiſſe in nobis, niſi à Deo facti fuiſſemus.* Verùm quæſtio non eſt an urgeas, & contendas; ſed an probes, atque demonſtres? Quod concludis certè *non mirari te mihi non apparere te iſtud evidentiſſimè demonſtraſſe, quòd non hactenus animadverteris me ullam ex tuis rationibus rectè percepiſſe*; gratulor beatitudinem ex tanto admirationis defectu tibi contingentem.

DVBITATIO X.

De modo impreſſionis Ideæ Dei in Mente, ut notæ impreſſæ ab Artifice, cujus ſimilitudinem Mens gerit.

SVperest, inquis, *ut examinem, qua ratione Ideam iſtam à Deo accepi: neque enim illam à ſenſibus hauſi; nec etiam à me efficta eſt; (nam nihil ab illa detrahere, nihil illi ſuperaddere planè poſſum) ac proinde ſupereſt ut mihi ſit innata; quemadmodum etiam mihi eſt innata Idea mei ipſius.* Enimverò ut illam partim haurire à ſenſibus, partim effingere potueris, aliquoties jam dictum eſt. Quod autem dicis te nihil poſſe illi addere, aut detrahere, cogita ut initio non æquè perfectam habueris: cogita ut poſſint eſſe homines, vel Angeli, aut aliæ naturæ te doctiores, à quibus aliqua moneri de Deo valeas, quæ nondum noviſti: cogita poſſe ſaltem Deum te ſic erudire, eáque claritate ſive in hac vita, ſive in alia perficere, ut reputari nihilum, quicquid de illo jam noſti, poſſit. Quicquid demum ſit, cogita, ut ex perfectionibus rerum creatarum fieri aſcenſus valeat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ad cognitionem perfectionum Dei, & ut illæ omnes non uno momento noſcuntur, poſſuntque & plures & plures in dies detegi; ita poſſe Ideam Dei non uno momento haberi perfectam, ſed magis, magiſque in dies perfectiorem. Pergis, *& ſanè non mirum eſt Deum in creando, Ideam illam mihi indidiſſe, ut eſſet tanquam nota artificis operi ſuo impreſſa. Nec opus eſt, ut nota illa ſit aliqua res ab opere ipſo diverſa: ſed ex hoc uno, quòd Deus me creavit, valde credibile eſt me quodammodo ad imaginem, & ſimilitudinem ejus factum eſſe: illamque ſimilitudinem, in qua Idea Dei continetur, à me percipi per eandem facultatem, quâ ego ipſe a me percipior: h. e. dum meipſum intelligo, non modò intelligo me eſſe rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, ſive meliora indefinitè aſpirantem: ſed ſimul etiam intelligo illum à quo pendeo, majora iſta omnia, non indefinitè & potentiâ tantùm, ſed reipsâ infinitè in ſe habere, atque ita Deum eſſe.* Ac tu ſpeciosè quidem hæc omnia, ipſèque non eſſe vera non objicio: ſed quæſierim tamen undenam probentur? Vt antè dicta enim præteream, Si Idea DEI eſt in te, ut nota artificis operi impreſſa, quis-nam eſt modus impreſſionis? quænam eſt forma iſtius notæ? quo-nam modo illam diſcernis? Si non eſt aliud ab opere, ſive à re ipſa; tu ipſa ergo es Idea? tu ipſa nihil aliud es, quàm cogitationis modus? tu ipſa es & nota impreſſa, & ſubjectum impreſſionis? *Credibile eſt*, inquis, *te factam ad imaginem & ſimilitudinem Dei.* Credibile ſanè religioſa fide: at ratione naturali, quî liceat intelligere, niſi Deum facias hominiformem? Et, in quo-nam conſiſtere poteſt hæc ſimilitudo? An tu cùm ſis pulvis & cinis, præſumere te ſimilem potes æternæ illi, incorporeæ, immenſæ, perfectiſſimæ, glorioſiſſimæ, & quod caput eſt, inviſibiliſſimæ, incomprehenſibiliſſimæque naturæ? An illam de facie noviſti, ut tecum ipſa comparans, aſſeverare conformem poſſis? *Credibile* dicis, *ex eo quòd creavit:* ſed ex eo potiùs incredibile eſt. Siquidem opus operanti ſimile non eſt, niſi cùm ab eo generatur per communicationem naturæ. At tu hoc modo genita à DEO non es; neque enim es ejus proles, naturæve ejus particeps: ſed creata ſolùm es, hoc eſt ab eo ficta ſecundùm Ideam: adeò ut non poſſis te dicere illi magis ſimilem, quàm ſit domus fabro murario. Atque id quidem ſuppoſita tui, quam nondum probaſti, à Deo creatione. *Percipis*, inquis, *ſimilitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, & ad majora, melioráque aſpirantem.* Sed quare non hoc potiùs ſit diſſimilitudinis argumentum; cùm Deus ex oppoſito ſit completiſſimus, independentiſſimus, ſibi ſufficientiſſimus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tissimus, quipe maximus, optimusque ? Vt præteream, cùm te dependentem intelligis, non propterea statim intelligere te id, à quo dependes, esse aliud, quàm parentes; vel si aliud intelligis, non subesse causam, cur te ipsi similem putes. Vt præteream quoque mirum esse, cur non cæteri hominum sive mentium, idem, quod tu intelligant: ac præsertim, cùm non sit ratio cur non credatur, Deum illis perinde ac tibi, impressisse Ideam sui. Profectò vel hoc unum arguit non esse Ideam à Deo impressam; quandoquidem si ita esset, & omnibus, & simùl una, eademque impressa esset, hominesque omnes conciperent DEVM simili formâ ac specie; eadem illi tribuerent; eadem planè de eo sentirent; cùm oppositum tamen notissimum sit. Sed de his tamen multa jam nimis.

RESPONSIO.

CVm reprehendis id quod dixi, nihil Ideæ Dei addi, nihilque ab ea detrahi posse, non videris attendisse ad id quod vulgò ajunt Philosophi, essentias rerum esse indivisibiles; Idea enim repræsentat rei essentiam, cui si quid addatur, aut detrahatur, protinus sit alterius rei Idea: sic Pandora, sic falsi omnes Dii ab iis qui verum Deum non rectè concipiunt, effinguntur. At postquam semel concepta est Idea veri Dei, quamvis novæ detegi possint in ipsò perfectiones quæ nondum fuerant animadversæ, non ideò tamen augetur ejus Idea, sed tantùm distinctior redditur & expressior, quia omnes in eadem illa quæ prius habebatur, debuerunt contineri, quandoquidem supponitur fuisse vera. Vt neque augetur idea trianguli cum variæ in eo proprietates quæ prius fuerunt ignoratæ advertuntur. Neque enim, ut scias, Idea Dei formatur à nobis successivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis, *sed tota simul ex hoc quòd ens infinitum, omnisque ampliationis incapax mente attingamus. Cùm autem petis,* undènam probem Ideam Dei esse in nobis tanquam notam artificis operi impressam, & quis sit modus impressionis, quæve forma istius notæ ? *idem est ac si aliqua in tabella tantùm artificii deprehendens ut ipsam à solo Apelle pingi potuisse judicarem, diceremque inimitabile istud artificium esse veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus suis impressit, ut ab aliis dignoscantur; tu verò quæreres quæ forma istius notæ, quisve modus impressionis ? certè risu potius quàm responsione dignus videreris. Quid cùm pergis ?* si non est aliud ab opere, tu ipsa ergo es Idea, tu ipsa nihil aliud es quàm cogitationis modus, tu ipsa es & nota impressa, & subjectum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

impressionis. *Nunquid æquè acutum est, ac si dixissem artificium illud quo Apellis tabellæ ab aliis dignoscuntur, non esse quid diversum ab ipsis tabellis; urgeres, ergo tabellas istas nihil aliud esse quàm artificium, nec ex ulla materia constare; ergo ipsas esse tantùm modum pingendi, &c. Quid cùm ut neges* nos ad imaginem Dei factos esse, *dicis*, ergo Deum esse hominiformem, *& ea colligis in quibus humana natura differt à divina? es ne in eo acutior quàm si ut negares quasdam Apellis tabellas ad similitudinem Alexandri factas fuisse, diceres ergo Alexandrum fuisse instar tabellæ, tabellas autem ex ligno, & pigmentis compositas esse, non ex ossibus & carne, ut Alexander. Nempe nõ est de ratione imaginis, ut in omnibus eadem sit cum re cujus est imago, sed tantùm ut illam in aliquibus imitetur. Et perspicuum est perfectissima illam vim cogitandi, quam in Deo esse intelligimus, per illam minùs perfectam quæ in nobis est repræsentari. Cùm verò mavis conferre Dei creationem cum fabri operatione, quàm cum generatione parentis, sine ulla ratione id facis: etsi enim illi tres agendi modi toto genere diversi sint, propius tamen est à productione naturali ad divinam, quam ab artificiali argumentari. Sed nec tantam similitudinem esse dixi inter nos & Deum, quanta est inter filios & parentes; nec etiam semper nulla est similitudo inter opus fabri, & ipsum fabrum, ut patet cùm statuarius sibi simile signum exsculpsit. Quàm mala autem fide refers mea verba, cùm fingis me dixisse,* à me percipi similitudinem in eo quòd sim res incompleta, & dependens; *cùm è contra ista in dissimilitudinis argumentum attulerim, ne putaretur me velle homines Deo æquare. Dixi enim me non modò percipere me in istis Deo esse inferiorem, & interim ad majora aspirantem, sed etiam majora ista in Deo esse, quibus majoribus aliquid simile in me sit, cùm ad ipsa ausim aspirare. Denique cùm mirum esse ais,* Cur non cæteri hominum idem quod ego de Deo intelligant, cùm in illis, æquè ac in me, impresserit ideam sui, *idem est ac si mirareris, quod cùm omnes norint ideam trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipsa animadvertant, & fortè nonnulli falsa quædam de ipsa ratiocinentur.*

I. *Quæ concluſa ad calcem Meditationis* III, *Syllogisticâ formâ exhibentur: ut quid virium habeant, uno proſpectu pateat.*

INSTANTIA.

EGregiè prorsùs Doctorem agis, dum mones quid vulgo Philosophi doceant; egregiè prorsùs Disputatorem, dum subtili adeò distinctione subterfugis. *Non videor*, ut inquis, *attendisse ad id, quod vulgò ajunt Philosophi*; Sed de hoc statim; juvat imprimis Lectionem tuam repetere, ipsam nempe Coronidem Medita-

Meditationis, de qua est quæstio. *Quinque* sunt, quæ in ea præstas. Nam postquam supereſſe dixisti, ut examines qua ratione Ideam DEI à DEO acceperis, Resumis *Primùm* quadam veluti anacæphalæosi probationem, quòd tibi sit innata; *Secundò* ostendis quomodo fuerit tibi impressa; *Tertiò*, Concludis Argumentum de probata DEI exsistentia ex ejus Idea; *Quartò* subinfers DEVM non esse fallacem. *Denique* dicis placere tibi hîc aliquandiu in contemplatione DEI immorari. De hoc autem postremo capite ut nihil dicam; Quoniam cætera sunt quasi compendium totius tuæ Demonstrationis, & aditus quidam ad ea, quæ sequuntur, idcircò singulorum vim exprimere placet syllogisticâ formâ. *Primum* igitur ita habet:

Si, quam habeo ideam Dei, non est hausta à sensibus; neque à me efficta, quòd nihil ab illa detrahere, nihil superaddere planè possim, supereſt ut mihi sit innata, quemadmodum etiam mihi est innata idea mei ipsius:

Atqui Idea Dei, quam habeo, non est hausta à sensibus, neque à me efficta, quòd nihil ab illa detrahere, nihil superaddere planè possim:

Igitur supereſt ut idea Dei quam habeo, sit mihi innata, quemadmodum mihi est innata idea mei ipsius.

Quod Demonstrationis hujus robur sit, tum ex hactenus dictis clarè patet, tum erit statim pleniùs dicendum circa illam particulam, *quod nihil detrahi, nihil superaddi Ideæ possit*. *Secundum* est hujusmodi:

Si non mirum est Deum me creando ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo impressa, nec etiam opus est, ut nota illa sit aliqua res ab opere ipso diversa, sed ex hoc uno, quòd Deus me creavit, valde credibile est me quodammodo ad imaginem, & similitudinem ejus factum esse, illamque similitudinem, in qua Dei Idea continetur, à me percipi per eandem facultatem, per quam ego ipse à me percipior; hoc est dum in meipsum mentis aciem converto, non modò intelligo me esse rem incompletam, & ab alio dependentem, remque ad majora, & majora sive meliora indefinitè aspirantem; sed simul etiam intelligo illum, à quo pendeo majora ista omnia non indefinitè, & potentia tantùm, sed reipsa infinitè in se habere, atque ita Deum esse: Si, inquam, hoc mirum

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

non est, Sequitur Deum me creando ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo, &c.

Atqui mirum non est Deum me creando ideam illam mihi indidisse, ut esset tanquam nota artificis operi suo, &c.

Igitur Deus me creando, ideam illam mihi indidit, ut esset tanquam nota operi suo, &c.

Nempe non alio examine, neque alia ratione ostendis, quomodo Ideam Dei ab ipso Deo acceperis, ipsâve fuerit in te impressa. *Tertium* est,

Si agnoscam fieri non posse ut exsistam talis naturæ, qualis sum, nempe ideam Dei in me habens, nisi revera Deus etiam exsistat, Deus, inquam, ille idem, cujus idea in me est, hoc est habens omneis illas perfectiones (quas ego non comprehendere, sed quocumque modo attingere cogitatione possum) & nullis planè defectibus obnoxius; sequitur Deum exsistere:

Atqui agnosco fieri non posse ut exsistam talis naturæ qualis sum, nempe ideam Dei, &c.

Igitur Deus exsistit.

Quid habeat quoque roboris hujuscemodi Demonstratio, constat satis ex antè dictis. Heic noto solùm duo, Vnum, cùm ais te non comprehendere, sed cogitatione solùm quomodocumque attingere perfectiones, quæ in Deo sunt, manifestum fieri, te ex unaquaque earum perfectionum, quas cognoscis, aliquid solùm cognoscere, non verò totam; atque adeò non cognoscere infinitam; & cùm numerus earum, quas cognoscis, finitus sit (neque enim novas, ac novas in omne ævum dinumerabis) cognoscere te solùm aliquid non ex omnibus, sed ex aliquibus duntaxat; quare & te nihil in Deo infinitum cognoscere; neque proinde habere reverâ ideam entis infiniti. Alterum, cùm addis, *Et nullis planè defectibus obnoxium*, id quidem verum esse; at non posse tamen assumi, quasi demonstratum à te; cum etiam perfectiones, quas de Deo novisti, & te demonstrare ex tua idea existimasti, ipse non comprehenderis, sed quomodocumque solùm attigeris, adeo ut nescias, quousque extendantur; & cùm non omneis, sed aliquas solùm cognoveris, nescias quousque perfectiones plures, ac plures in Deo habeantur; sicque ostendere non possis, divinas perfectiones hujusmodi esse, ut imperfectionem omnem excludant, ac Deus proinde nullis planè defectibus obnoxius sit. *Quartum* denique:

Si

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Si Deus obnoxius non eſt ullis planè defectibus, patet fallacem eſſe non poſſe ; quia omnem fraudem, & deceptionem à defectu aliquo pendere, lumine naturali manifeſtum eſt :
Atqui Deus nullis planè eſt obnoxius defectibus :
Igitur Deus fallax eſſe non poteſt.

Nimirum hoc fuit, quod voluiſti, cùm illam particulam mox adnotatam ſubtexuiſti. Quorſum verò ex tot defectibus, qui recenſeri potuerant, delegiſti fallaciam, cujus ad calcem meminiſſes? Scilicet ut hanc concluſionem *Deus fallax eſſe non poteſt*, ſine ſtrepitu in penu, aut armarii quaſi angulo conderes, quàm cùm opus foret, depromere poſſes, quaſi demonſtratiſſimum principium. Id deinceps videbimus.

II. *Falſum, ideis, quas de rebus habemus, nihil poſſe addi, aut adimi.*

Nunc de Reſponſione, ut dicam, objicis *me non attendiſſe ad id, quod vulgò ajunt Philoſophi:* Sed primùm, attendiſti-ne tu ad id, quod ipſemet dixiſti? Verba certè tua hæc fuerunt ſub finem reſponſionis ad objecta in ſuperiorem Meditationem, *Quantum ad me, nihil unquam aliud requiri putavi ad manifeſtandam ſubſtantiam, præter varia ejus attributa, adeò ut, quò plura alicujus ſubſtantiæ attributa cognoſcimus, eò perfectiùs ejus naturam intelligamus.* Quid jam ajunt Philoſophi? *Ajunt*, inquis, *eſſentias rerum eſſe indiviſibileis : Idea enim repræſentat eſſentiam, cui ſi quid addatur, aut detrahatur, protinùs fit alterius rei idea.* Id-ne verò jam approbas, an-non? Approbas ſanè; nam in hoc eſt tota vis tuæ reſponſionis. At ſi eſſentia, ſeu natura eſt indiviſibilis; igitur ubicumque eſt illius vel quam-minimum, ibi tota omninò eſt, neque aliquid ampliùs eſt; neque enim quod indiviſibile eſt, parteis ullas habet. Si idea quoque hujuſmodi ſit, ut ipſi nihil addi, nihil detrahi poſſit; igitur ubicumque eſt ideæ vel quam-minimum, ibi tota idea eſt, nihilque eſt in re, quod non repræſentet; ſi enim aliquid eſſet, quod poſſet repræſentare præterea, tunc illi quidpiam adderetur, fierétque rei alterius idea. Iam cùm admittas non unicum, ſed plura, ac plura alicujus ſubſtantiæ, naturæ, ſive eſſentiæ attributa ſic poſſe cognoſci, ut quò plura cognita fuerint, eò res perfectiùs intelligatur. Quæro, quando primùm cognitionem aggrederis, & unicum eſſentiæ attributum cognoſcis, putes-ne totam rei eſſentiam in eo contineri, an-non? putes-ne ideam, quam de ea re habes, eſſe totam rei ideam, an-non? Si putes; igitur falſum eſt eſſe plura attributa, & te per plura attributa rem intelligere perfectiùs; Si non putes; igitur eſſentia rei non conſiſtit in indiviſibili, ſed latitudinem attributorum habet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

imò & distinctionem quandã attributorum inter se, quatenus unum cognosci potest, non cognitis aliis. Igitur & ipsa rei idea talis non est, ut ipsi addi nihil possit, sed eatenus potiùs est additionis capax, quatenus attributa posteriùs cognita tam possunt per ideam repræsentari, quàm cognitum primò. Verumtamen seu tu ad ista attenderis, seu non attenderis, Quod attineat quidem ad philosophos, non requiro heic quatenus admitti debeat, vel non debeat, quod ajunt *rerũ essentias esse indivisibileis*; ut neq; an rerum essentias, quibus id accommodent, nôrint. Quod ad te spectat, cùm dicis *ideam repræsentare rei essentiam*, inferre posse videor non malè, si quæpiam res sint, quarum essentiam non noveris, non habere te illarum ideam. Quæso te ergo, nosti-ne Solis, Lunæ, aut alterius sideris essentiam? Non dices, opinor, te nosse; quid nosti enim ex illis ampliùs, quàm magnitudinem, figuram, motum, distantiam, lucem, candorem, calorem, vim generandi, fovendi, movendi, & si quæ sunt hujusmodi; Atqui hæc sunt adjuncta solùm, sive accidentia; ipsa verò essentia, natura, sive substantia intima, quæ iis subjacet, omninò te latet; Nam & quamvis asseras te hæc attributa cognoscentem, intelligere siderum naturam, uni tibi asseres, uni tibi probabis, unus tibi plaudes, unus tametsi nihil ampliùs habens, quàm cæteri, teipsum præ cæteris coles. Neminem certè esse puto, qui te hæc solùm cognoscentem cognoscere putet siderum essentiam; Quare neque, per te, habere siderum ideam. Nisi autem siderum habeas, quarum-nam rerum igitur? An Terræ? An aquæ? An alicujus meteori, lapidis, mineralis, plantæ, animalis, hominis? An universè ullius corporis, aut rei in Universo existentis? Nullius sanè essentiam nosti; quæcúmque enim proferre potes, quæ de illis noveris, ea pari modo nihil sunt aliud, quàm adjuncta, seu accidentia; proprietates, atque effectus, omnia præter ipsam essentiam. Quare nullius planè rei, quæ sit in Mundo habes ideam. Vnde-nam esse igitur potest, ut tu quoque ipse loquaris de rebus, quæ in Mundo sunt, easque proinde intelligas, nisi illarum habes ideas? Nempe habes quidem ideas, sed non qualeis ipse designas. Quippe ideæ solùm sunt rerum, quatenus illas novimus; Et quia distincta cognitione novimus earum accidentia, non verò essentiam, quam solùm confusè sub ipsis delitescere, quasi suspicamur, vel concipimus; idcircò idea distincta est ipsorummet accidentium, non verò essentiæ, confusè duntaxat sub iis comprehensæ. Ex quo proinde efficitur, ut tantò clariorem

clariorem, exquisitioremque alicujus rei ideam habeamus, quantò clariùs, exquisitiúsque, & plura ipsius accidentia noverimus. Cùm experiamur enim Ideas esse in mente nostra veluti imagines rerum; & imagines sint non essentiæ, sed accidentium ipsius; heinc fit, ut quemadmodum imago alicujus hominis expressa in tabula tantò est perfectior, quantò symmetria, dispositio, & repræsentatio plurium partium elaboratior fuerit, ac singulares quæque notæ, quæ in singulis partibus, exhibitæ fuerint studiosiùs; ita Idea cujusque rei tantò evadat perfectior, quantò plura ejus accidentia, seu plures quasi circumstantias ordinatiùs, disertè magis, magis ad vivum retulerit.

III. *Falsum, nihil addi posse ideæ, quam de Deo semel habemus. Quo sensu rerum essentiæ sint indivisibiles, etiam divina: Et de divinis attributis.*

Quòd ad illam spectat, de qua agitur, Quia tu dixeras te talem Dei habere Ideam, *ut ipsi nihil detrahere, nihil supperaddere posses*, ipse varios objeci modos, quibus posses ipsi superaddere aliquid. Tu, ut eludas, innuis imprimis *attendisse te ad Dei essentiam, cujus cùm indivisibilis sit, debuerit similiter esse indivisibilis idea; cui nihil proinde posset addi, aut adimi, quin alia, alteriusque rei protinus efficeretur.* Tum, non negas quidem, *quin novæ perfectiones à te non priùs animadversæ possint detegi; sed negas augeri idcam* (hoc est aliquid ipsi *addi*; nam quamvis vocem detorqueas, aut dissimules, de ipsa tamen est quæstio) *sed distinctiorem solùm reddi, quoniam antè eas contineret.* Cæterùm valdè Primùm demiror, quî ignores non modò Solis, sed minimi etiam acari essentiam: & putes tamen nosse te adeò perfectè essentiam DEI. Inepti ergo illi, qui & dies poscunt, & multiplicant, & finem nunquam faciunt, ut disquirant quid Deus sit; quòd quantò magis considerant, tantò putent rem fieri obscuriorem. Nimirùm, si te imitentur, uno momento adeò claram de essentia Dei habebunt notitiam, ut superaddi ipsi nihil possit. Inepti rursùs, qui ex effectis, actionibus, proprietatibus, perfectionibus, quasi quibusdam rivulis in comitatum velut quæsitis, deduci nituntur ad oram extremam immensi illus Oceani. Nimirum, si te consequantur, non ex rivulis in oram pervenient; sed mox uno passu dimetientur Oceanum, & per rivulos deinceps procedent. Deinde cùm habes essentiam divinam cæterarum instar indivisibilem, non habes ipsam propterea ut punctum. Certè enim cùm habeas infinitam, extensionem quandam in ea concipis, cùm ea re, quæ sine ulla extensione concipitur, nihil possit esse finitius. Et quamvis sis repositurus te concipere divinam essentiam, non ut punctum quidem, sed non tamen propterea ut quidpiam extensum; non id-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

circò tamen explicabis quomodo & infinitã ſimul, & indiviſibilem concipias, cùm & notio infinitatis ſine extenſionis notione non ſit, & extenſionis notio eſſe cum notione indiviſibilitatis non poſſit. Potiùs ergo quemadmodum Philoſophi illi, qui, cùm vulgò ajunt hominis v.c. eſſentiam eſſe indiviſibilem, non intelligunt illã extenſione quadam, ſive partibus quibuſdam carere, taleis enim eſſe dicunt genus & differentiam, ut puta animal, & rationale; vel phyſicè loquendo, corpus, & rationalem animam; ſed contendunt ſolùm nexum harum partium adeò ſimplicem, indiviſibilémque eſſe, ut abſque eo homo neque ſit, neque intelligatur; ac proinde nulla ejuſmodi partium aut ſeorſim accepta, aut cum alia quapiam conjuncta, intellectáve homo ſit. Quemadmodum, inquam, illi ſic accipiunt, ita & tu quoque, ut puto, non vis Deum carere amplitudine quadam, atque varietate attributorum eſſentialium, quæ & perfectione, & numero ſint infinita; ſed vis ſolùm ea omnia eſſe inter ſe adeò inſeparabiliter connexa, ut planè ſine ipſis, aliquibúſve ipſorum eſſe Deus nequeat, aut intelligi. Cùm porrò idea, quam putamus nos habere de eſſentia hominis, repræſentare debeat non præciſè ipſum nexum indiviſibilem partium, ſeu attributorum eſſentialium; ſed ipſas potiùs parteis, ſive attributa indiviſibiliter connexa; atque idcircò eſſentiæ hominis idea indiviſibilis non ſit, quaſi inſtar puncti ſit, & partibus careat: Pari ſanè modo, idea repræſentans Dei eſſentiam, cùm repræſentare debeat non præciſè illum quaſi nexum attributorum Dei eſſentialiũ, ſed ipſa potiùs Dei attributa indiviſibiliter conjuncta, ſimpliciſſimévе, & ut ita loquar, identiſſimè unita; non eſt, cur cenſeamus hanc ideam indiviſibilem inſtar puncti, & quaſi carentem variis veluti partibus repræſentantibus attributa varia. Ad-hæc, quæſo te, quænam ſint attributa iſta eſſentialia Dei? Nempe enumerata illa abs te, cùm dixiſti Deum ſubſtantiam æternam, infinitam, independentem, omnipotentem, ſummè intelligentem, creatricem rerum omnium, earundemque conſervatricem. At primùm, licèt Theologi iſta, cæteráque generis ejusdem attributa vocent eſſentialia; faciunt hoc tamen, Tum quòd diſtinguentes in Deo eſſentiam unam, & perſonas treis, attributa ſimul diſtinguant, quæ conveniunt Deo ut uni ſecundùm eſſentiam, ab iis, quæ ut trino ſecundùm perſonas, ex quo fit ut illa eſſentialia, hæc Perſonalia cenſeri poſſint. Tum ut expreſſiùs ſignificent ſimplicitatem, integritatemq; inalterabilem divinæ eſſentiæ; quoniam ſi diceretur habere attributa quædã accidentaria,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

taria, intelligi posset habere quædã accidentia, quæ & compositionem quandam cum essentia facerent, & ipsi adesse, abesséq; possent. Tum proinde ut intelligamus quodlibet horum attributorum tanta necessitate Deo convenire, quanta conveniunt, (imò majore, quàm conveniant) homini suum genus, suáq; differentia: atq; idcircò quicquid in Deo est, & penitus esse à Deo inseparabile, & Deum ipsum esse. Enimverò ista non obstant, quin præter ipsa attributa, essentiam agnoscant, cui illa attribuant (& certè attributa sunt, quoniam alicui attribuuntur) unde & requirunt, & concludunt quemadmodum tum inter se, tum ab essentia distinguantur; exprimentes aliunde illa etiã concretis vocibus, ut cùm omnipotentem verbi causſa dicunt, intelligamus non modò ipsam omnipotentiam, quæ est attributum, sed etiam essentiam, cui omnipotentia attribuitur. Hæc verò attingo, ut innuam, præter cognitionem attributorum, quæ nobis utcumq; per effectus, & à posteriori, ut loquuntur, innotescunt, supereſſeadhuc cognitionem essentiæ, quam si tu haberes, Mose ipso fœlicior esses, qui tametsi cumDeo toties colloquutus, nisi posteriora tamen nunquam vidit. Sunto deinde hæc attributa ipsa Dei essentia: ecquid quæso de illis nosti? aut quotam partem illorum nosti? Nihil sanè de illis nosti, nisi definitè, analogicè, confusè, obscurè, in ænigmate; & partem aliunde ipsorum nosti tantulam, ut quæcumque nosti, ne sint quidem quasi guttula, punctumve guttulæ respectu Oceani totius. Et dicis nihilominùs te talem habere divinæ essentiæ ideam, ut superaddi ipsi nihil possit. Sed nempe nihil distinxisti inter ideam & essentiam, putastíque nihil differre esse rem in se, & cognosci ab aliquo; quando existimasti nihil esse in Deo, quod in idea tua non esset.

IV. *Declaratur variè, ut idea semel habita de Deo amplietur.*

Rursus igitur, qualem-nam intellexisti tuam ideam? Nimirùm quale est acari; indivisibilem enim facis, quale est acari oculi respectu. Et videor sanè non ineptè eam cum acari comparare. Nam ut imago seu idea acari in tuo vel oculo, vel cerebro, vel intellectu depicta repræsentabat tibi ante viginti quinque annos albicans solùm, & sine ulla distinctione partium, punctulum; nunc verò invento microscopio, & postquam illo usus es, repræsentat tibi animal grandiusculum, & cum suis quidem capite, cauda, cruribus, dorso, partibusque cæteris; sic idea Dei, quam primùmhabuisti, repræsentavit tibi *essentiam indivisibilem*; deinceps autem ea *reddita distinctior, & expressior fuit, cùm potuisti perfectiones detegere, quæ nondum fuerant animadversæ.* Porrò ut postquam es microscopio speculatus acari ejus idea facta est auctior; quidni etiam facta sit auctior

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

idea divinæ essentiæ? *Quia* inquis, *omnes perfectiones in eadem illa, quæ prius habebatur, debuerunt contineri.* Vide, quàm sit verum, quod dicebam mox, æquiparare te ideam essentiæ, quasi essentia nihil contineat, quod non contineat quoque idea? quasi aut probare possis esse in idea; aut dicendo *debere esse, continerive in idea, quoniam vera supponitur*, non manifestam principii petitionem insinues? An dicis verò pari modo ideas specialeis partium acari, quæ microscopio detectæ sunt contineri debuisse in ea, quæ habebatur ante microscopium? Non dices opinor; Tibi enim est, convexitatis vitri natura perspectior, quàm ut putes non augescere speciem acari propter deflexionem, interpolationemque radiusculorum accedentium ex iis acari partibus, quæ ob superficieculæ ipsius inæquabilitatem aliò respectarent, neque specialeis imagines cæteris interpositas in oculo depingerent. Quamobrem, neque est cur censeas ea, quæ per priorem ideam in Deo non vidisti, fuisse ut in Deo, sic in ipsa idea; Quippe si fuissent in idea, profectò in Deo vidisses; idque quoniam idea mensura est non rei, sed notitiæ, quæ habetur de re. Nisi verò lubens admittas comparationem acari, utere comparatione cum Luna, aut Sole, aut quocumque voles objecto antè, & post inventionem telescopii; idem omninò efficietur. Sin malis uti oculo nudo, ac sine vitro interposito, utere comparatione, cùm re nunc procul, nunc prope visa; efficietur pariter idem. Tametsi enim superiùs, cùm ageretur de Sole, improbasses quod dixeram de veritate duplicis ideæ, visus es tamen posteà probare; & nunc etiã videris planè non improbaturus, quando supponis *ideam, quæ prius fuerit minùs distincta, atque expressa, fuisse nihilominùs veram.* Quare te cùm vides hominem primùm ex passu centesimo, & non agnoscis satis vultum, propter speciem minùs distinctam; ac vides posteà ex decimo, agnoscisque distinctiùs vultum ob distinctiorem speciem: profectò species, seu idea, quam habes illius propioris, est in te ut distinctior, ita auctior ea, quam habes distantioris; eademque propioris idea plureis parteis habet, quæ non continebantur in alia, propter radios partium, quæ aliò, quàm in oculum directè spectabant. Verùm comparationem video, quæ fortè magis sit placitura. Videris enim velle ideam priorem esse quasi rudem adumbrationem, seu lineares ductus, quibus pictor in tabula imaginem faciendam designat; posteriorem verò quasi perfectam imaginem, ut putà adornatam coloribus vivis. Porrò quamvis rudis imago secundùm ambitum non augeatur, augetur tamen numero, &

conditione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

conditione colorum, distinctionéque, & qualitate partium; & utcumque illam augeri non dicas, dicere tamen non potes ipsi nihil addi; ut idem tibi proinde sit de Idea Dei dicendum. Et, si fortè dicas in eadem invariata imagine, posse plura distinctius, expressiúsque cognosci, ubi major lux fuerit, aut oculus propius accesserit: tunc mutabis suppositionem, comparabisque jam imaginem cum objecto, cui nihil novi advenit; & non cum idea, cui aliquid accedit. Denique, quia tibi præsertim comparatio imaginis per sigillum impressæ arridet, Considera, si initio quidem & totum, & qua par est profunditate impressum ceræ sigillū fuerit, nihil planè desiderari, quo minùs ab initio usque, imago tam sit, quàm esse potest integra, distincta, expressa; Pari enim modo si Idea Dei tota ab initio, & quantum potest impressa sit, nusquam deinceps poterit magis integra, distinctior, expressiorque reddi: At si dicas reddi; fatendum est illi idem advenire quod imagini in cera impressæ, dum ab initio vel non totum sigillum, vel non secundùm totam eminentiæ, cavitatisque varietatem in profundum adigitur; ut ipsi proinde addi quidpiam possit. Quanquā quid in his immoror, cùm constet, quacumque ratione id fiat, ei notitiæ, ac proinde ideæ, quam de Deo habes, posse aliquid indies superaddi. Ad illud verò, quod subjicis de Idea trianguli, nihil addendum est ad ea, quæ superius dicta jam sunt; quousque planum feceris, essentiam Dei, atque adeò omnia attributa ejus essentialia tam esse tibi explorata, teque illa tam in promptu, ac numerato habere, quàm habes treis lineas, ex quibus triangulus constituitur. Nam quod alioquin dicis, *ut sciam* (nempe, ut dixi, Doctorem agis omninò egregium, & auscultatione dignum) *Ideam Dei non formari à nobis successivè ex perfectionibus creaturarum ampliatis, sed totam simul, ex hoc, quod Ens infinitum, omnisque ampliationis incapax mente attingamus*; explorarem ecquidnam velles, nisi aut tibi ipsi contradiceres, docens ideam Dei formari totam simul à nobis, quam hoc præsertim capite contendis à Deo imprimi, aut si idipsum, quod volebas, nō satis pro voto dixisti, ipsum principium non peteres, & solutionis loco nihil ad difficultates aliud, quàm quod controvertitur, responderes. Ne innuā te semper eadem hallucinatione teneri, quòd tam facile sit totum ens positivum, totámve ejus capacitatem, tametsi carentem fine, cogitare, quàm facile est pronunciare, tribueréque ipsi nomen negativum. Idque potissimum, cùm de re finita, cujusmodi est Mundus, cum omnibus suis partibus, particulisque, earúmque proprietatibus polliceri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

liceri tibi non possis; imò neque polliceri sibi possint omnes homines, quotquot sunt, aut futuri sunt.

V. *Difficultatem lepidè elusam: quasi agatur de Idea, quæ sit non similitudo artificis, sed nota peritiæ ipsius.*

Cùm petiissem *unde probares Ideam Dei esse in nobis, tanquam notam artificis operi impressam, & quis esset modus impressionis, quæve forma istius notæ:* Excepisti tu, *id esse perinde acutum, ac si aliqua in tabella tantum artificii deprehenderes, ut ipsam à solo Apelle pingi potuisse judicares, dicereſque inimitabile istud artificium esse veluti quandam notam, quam Apelles tabellis omnibus suis impressit, ut ab aliis dignoscantur; ego verò quærerem quæ forma ipsius notæ? quisve modus impressionis*, adjecistique *me certè risu, potiusquam responsione dignum iri visum.* Age proinde experiamur, uter sit ridendus, & ilia ducat. Quæstio agitur de Idea, seu imagine, quæ rem qualis est, repræsentet. Assumat igitur Apelles tabulam, in qua dicas ipsum facturum picturam ad imaginem, & similitudinem suam, hoc est, quæ ipsum Apellem, qualis qualis est, perfectissimè referat; & in qua nihilominùs ille vespertilionem solùm depingat. Ego quidem nullam imaginem, aut similitudinem, qualis promissa fuerat, agnoscam; tu agnosces tantam, ut censeas non esse ovum ovo similius, quàm vespertilio erit Apelli. Tum, quia fortè eorum cachinnos timebis, qui splene erunt petulanti, reclamabis puto, ac excipies, noluisse te dicere vespertilionem esse similem Apelli, sed artificium, quo fuerit peracta, esse notam certissimam, qua Apelles intelligatur. Atqui heic agitur, non de quavis nota, sed de nota, quæ sit imago, quæ similitudinem gerat, & qualis fuisset, si Apelles se, non vespertilionem pinxisset. Nam multis quidem aliis notis potuit Apelles intelligi, epigraphe, sigillo, aliis; verùm debuit intelligi repræsentatione personæ. Et vis id meliùs agnoscere? Comparatur heic Apelles cum DEO, quatenus ut Deus varias res creavit, sic Apelles varias tabellas depinxit. Et quælibet quidem creatura suum clamat, notatque Authorem, quatenus ejusmodi est, ut non aliâ, quàm DEI manu potuerit è nihilo educi, conformari, concinnarique, & eam quam habet, perfectionem accipere; quemadmodum omnes tabellæ clamant, indicantque principem Pictorem, quatenus eâ arte sunt elaboratæ, ut non potuerint aliâ, quàm Apellis perfici manu. Verùm comparatio hoc loco non fuit instituenda circa operum perfectionem, seu notam peritiæ, quæ nihil sit aliud, quàm ipsa perfectio (sic enim unaquæque creatura, & unaquæque tabella continet hujusmodi notam) sed circa repræsentationem per imaginem; adeò ut cùm quæstio sit non de qualibet creatura, sed de

sola

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

sola mente, quatenus Deus illam creavit ad imaginem, & similitudinem suam; ita tu de Apelle loquens, assumere debueris non tabellam quamlibet, sed eam solùm quam depinxerit, ut in ea sui imaginem, similitudinémque exhiberet. Non feciſti autem, sed exiſtimaſti te pro more fucum facturum, difficultatemque evaſurum, ſi ut quæſtionem, ſic comparationem à recto ſtatu abduceres; Et cùm rogareris quis eſſet modus impreſſionis, & quæ forma notæ, ſeu Ideæ, imaginiſve operi impreſſæ, artificiosè eluderes, quaſi rogatus fuiſſes de nota, non quæ eſſet Idea, ſeu imago, ſed quæ ſolam peritiam artificis ſubindicaret. Eodem ſpectat, quod paullò pòſt dicis, *cùm malo conferre creationem à Deo cum fabri operatione, quàm cum generatione à parente, ſine ulla ratione id fieri.* Sed nemo non videt optimam rationem, quòd per generationem à parente filius habeat eandem naturam cum patre, & ſit ſecundùm omneis ſui parteis, etiam internas ſimilis patri; per creationem verò à Deo homo nullo modo habeat eandem cum Deo naturam, neque ſit ei ſecundùm omnia, etiam eſſentialia attributa conformis. Contrà verò, ut per operationem fabri conſtructa domus eſt naturæ à fabro diverſæ, & eſt tamen planè ſimilis Ideæ, quam faber in mente concepit; ita per Creationem à Deo homo eſt diverſæ naturæ à Deo, & eſt tamen prorsùs conformis Ideæ, quam Deus ab æterno habuit: Idque cùm non obſtet, quòd aliunde docent Theologi de ratione imaginis Dei expreſſæ in homine propter animæ facultates, comparatione veſtigii expreſſi in cæteris rebus. *Sed neque dixiſti*, inquis, *tantam eſſe ſimilitudinem inter nos, & Deum, quanta eſt inter filios, & parentes.* Et quare dixiſſes: cùm non niſi unicus poſſit eſſe divinus filius, qui ſit ſplendor Paternæ gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus? *Nec etiam*, inquis, *ſemper nulla eſt ſimilitudo inter opus fabri, & ipſum fabrum, ut patet, cùm ſtatuarius ſibi ſimile ſignum exſculpſit.* Heic jam agnoſce tale tibi uſurpandum fuiſſe exemplum, non verò tabellam, in qua non imago, aut ſimilitudo, ſed ſola nota peritiæ foret; quo caſu reſpondendum tibi ad quæſita fuiſſet, neque ſolo riſus prætextu captato effugium quæſiiſſes.

VI. *Debere in imagine, non omnimodam quidem, ſed ſaltem tamen aliquam eſſe ſimilitudinem cum eo, cujus eſt imago.*

Quæris aliunde, *an cùm negem nos ad imaginem Dei factos eſſe, & dicam Deum eſſe hominiformem, eáque colligam, in quibus humana natura differt à divina, ſim in eo acutior, quàm ſi ut negarem quaſdam Apellis tabellas ad ſimilitudinem Alexandri factas fuiſſe, dicerem ergo Alexandrum fuiſſe inſtar tabellæ; tabellas autem ex ligno, & pigmentis compoſitas eſſe, non ex oſſibus, & carne, ut Alexandrum.* Sed, ô acutiſſime viro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

virorum (satis enim sensi initio id πρέπον tibi restituendum) non sum ego quidem admodum acutus, sed sum tamen satis, ut agnoscam non debere te adeò invidiosè mecum agere, ut si quam objicio, ea mihi stet sententia. Non ego is sum, qui nos negem ad imaginem Dei factos; benéque est, quòd in ipsa quoque Dubitatione testatus sum id religiosa Fide credendum; sed is sum, qui meminerim te demonstrationem pollicitum fuisse; ac me requisiisse quî posset talis imago intelligi juxta rationem naturalem. Sed post meam hebetudinem, tuam acutiem consideremus. Heic imprimis non quærebatur, an Deus hominem fecisset ad imaginem alterius rei; ut tu heic facis Apellem pingentem tabellam non ad sui, sed ad Alexandri similitudinem: Verùm id nihil est, fingamus Apellem pinxisse non Alexandrum, sed seipsum, ut cùm dixisti Statuarium exsculpere signum sibi simile. An non repræsentare in tabella debuit sui frontem, oculos, nareis, genas, parteis alias, universéque sui formam, adeò ut ex tabella judicium ferri posset de ipso; & ut de tabella dici poterat quòd esset Apelliformis, ita de Apelle dici posset, quòd esset Tabelliformis; hoc est quòd inter Prototypum, ectypumque esset relatio conformitas dicta, ratione cujus relatorum alterum esset alteri reciprocè conforme? Cur igitur, si Deus quidem hominem creavit ad imaginem sui, formámque suam illi impressit, inferri ex ipso lumine naturæ non valeat, esse ergo hominem Deiformem, & Deum hominiformem, ad indicandum conformitatem, qua Deus ut prototypus, & homo ut ectypus, seu Dei imago, conformes adinvicem sint? An istud perinde est, ac ossa, & carnes in tabella requirere, cùm de imagine agatur, quam constat non esse necessarium, ut sit secundùm omneis, etiam interiores perfectiones prototypo, illive rei, cujus est imago, conformis? Id agnoscis ipse; sed cùm subjicis, *non esse de ratione imaginis, ut in omnibus eadem sit cum re, cujus est imago, sed tantùm, ut in aliquibus imitetur*; debuisti sanè adjicere esse tamen de ratione imaginis, ut eatenus saltem eadem sit, eatenúsque imitetur, sive tantum repræsentet de re, quatenus res per ipsam agnosci, ac discerni possit: Certè enim, cùm ex Apelle non requisierim, ut sive Alexandri, sive sui depicturus imaginem, ossa quoque, & carneis tribuat; jure tamen requiram, ut ampliùs, quàm extremùm sui, Alexandrive (quod supra dicebam de me) capillum in tabella pingat. Siquidem quantumvis pictura extremi capilli dici possit aut eadem, aut in aliquo similis cum Apelle, aut Alexandro; constat tamen hoc

hoc non sufficere, ut alterutrius imago censeatur. Ex hoc autem est, cur tametsi in homine, aut humana Mente, ad hoc, ut Dei imago sit, non requiram omnimodam cum ipso Deo conformitatem, videar tamen posse requirere tantam, quæ Deo dignoscendo sufficiat. Quippe, si ea tantula sit, ut quod per hominem, ejusve mentem, & quicquid est in ea, repræsentatur de Deo, minorem cum Deo proportionem habeat, quàm capilli apex cum Apelle, aut Alexandro; videtur fieri perspicuum hominem, illiúsve mentem non esse imaginem Dei. Heinc, cùm apud te sequitur, *Et perspicuum est perfectissimam illam vim cogitandi, quam in Deo esse intelligimus, per illam minùs perfectam, quæ in nobis est, repræsentari*; Perspicuum est sanè eam longè, imò incomparabiliter, imò infinitè minùs, repræsentari, quàm repræsentetur Alexander totus per apicem unius capilli. Quod exclamas porrò, *Quàm mala fide tua verba retulerim, fingens te dixisse à te percipi similitudinem in eo, quòd sis res incompleta, & independens, cùm è contrà ista in dissimilitudinis argumentum attuleris, ne putaretur te velle hominem Deo æquare, dixisti enim, &c.* Quomodo quæso retuli mala fide, quin ne una quidem litera omissa, additáve ea retuli! Quàm malâ potius tu refers mea, dum quod ex tuorum sensu contradictionem colligens dixi, *Percipis*, inquis, *similitudinem, dum intelligis te rem incompletam, dependentem, &c.* Tu ita refers, quasi dixerim, *percipis*, inquis, *similitudinem in eo quòd sis res incompleta, & dependens*, quæ quantum distent, nemo non videt. Sed vitilitigationis piget, ac præsertim cùm sit perspicuum, nihil voluisse me aliud, quàm dissimillimas esse duas res, quarum una sit incompletissima, dependentissimaque; altera completissima, ac independentissima; quod artificio solito censuisti esse dissimulandum.

VII. *Prætextu comparationis Trianguli non appositæ, declinatam difficultatem, de iis, qui Ideam Dei vel nullam habent, vel eandem non habent.*

Tandem, *quòd mirum esse ais, cur non cæteri hominum idem, quod tu de Deo intelligant, cùm in illis, æquè, ac in te impresserit Ideam sui*; idem esse dicis, *ac si mirarer, quòd cùm omnes nôrint Ideam Trianguli, non tamen omnes æquè multa in ipsa animadvertant, & fortè nonnulli falsa quædam de ipsa ratiocinentur.* Sed quàm callidè scopulum, sive potiùs seriem scopulorum pro more declinas! Nam primò non dixi, quòd ais, *Deum impressisse Ideam sui cæteris hominibus*, quòd esset omninò rem tibi controversam concedere; sed, *non esse rationem, cur non credatur Deum illis perinde ac tibi impressisse Ideam sui*; nempe, si tibi quidem impressit. Deinde, quod quæsivi, *cur idem, quod tu non intelligant*, non tantùm eos notat, qui alia, quàm tu, sed etiam eos, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

qui intelligunt nihil. Hiſtoriæ quippe, Relationéſque Navigationum in novum orbem, memorant non modò ſingulareis homines (ut fuere ſemper aliqui) ſed integras etiam nationes (ut recitatum quoque pridem de aliquibus inſulis) nullam de Deo vel notitiam, vel ſuſpicionem ſæculis retrò elapſis habuiſſe. Innuere autem ex hoc volui, non eſſe Ideam à Deo impreſſam omnibus hominibus; & cùm non ſit ratio major de his, quàm de illis, fuiſſe impreſſam nemini, ac ne tibi quidem; adeò ut, ſi & tu, & ego, & alii Ideam Dei in mente habeamus, illa adventitia videatur, ac potiſſimùm ex auditu, quo nomine Deus beare nos voluit, qui omni Nationi, ut Scriptura loquitur, non taliter fecit, nec ſua judicia manifeſtavit. Quo autem modo Ethnici quoque abſque impreſſione Ideæ, pervenire olim in Dei notitiam potuerint, declaratum ſuperiùs eſt; cùm id quoque divinæ gratiæ, & largitionis fuerit, uti etiam quòd intellectum ejus capacitatis habuerint, qui potuerit eò pervenire. Tu nihil igitur dixiſti de illis, in quibus nulla Dei notitia, cùm prætereundum ſub prætextu comparationis tuæ non fuerit. Et quamvis ſis fortè de illis dicturus, quòd vel ad ſeipſos non ſatis attendant, vel quòd Ideam Dei habeant ſopitam quidem, ſed quæ minima auditione, aliáve occaſione excitari valeat; divinatio eſt, atque conjectura; non promiſſa illa, exſpectatáque abs te, ut evidentiſſima, ita certiſſima demonſtratio. Divinatio, inquam eſt mera; Et maximè, cùm qualiſcumque habeatur deinceps ab illis notitia, ejuſmodi ſit, quæ, tametſi ſuppoſueris Ideam non præhabitam, poſſit perinde obtineri; cùm illi Ideam experturi ſint, non neceſſariò, qualis eſt tua, ſed qualem ſuggeſſerint, quicumq; ,& quomodocumq; aliquid de Deo docuerint; tametſi illi ad ætatem adultam provecti, & corpore mentéque ſani, vigilantes, ratiocinantes, non videantur minùs idonei ad agnoſcendum talem Ideam, Deumve ipsâ repræſentatum, quàm tu concluſus in utero, aut ſopitus Lethargo. Quod ad illos ſpectat, qui diverſa ſentiunt, non perinde ſanè eſt de illorum Ideis, ac de Idea Trianguli. Siquidem ex iis omnibus, qui Trianguli notitiam habent, nemo non capit, nec diffitetur Trianguli naturam, in eo, vel per te eſſe conſtitutam, quòd figura ſit tribus lineis comprehenſa; quicquid ſit de proprietatibus, quas poteſt aut non advertiſſe, aut etjam non ſatis bene advertiſſe: At ex iis qui Dei notitiam; nemone de ejus natura diſſentit? Ecce alii corporeum faciunt, alii incorporeum: & ex prioribus alii formâ humanâ, alii aliâ: Ex poſterioribus quidam faciunt animam Mundi, aliqui ſubſtantiam ſeparatam

volunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

volunt. Nonnulli cenſent eſſe unum, multiplicem cæteri: hi infinitum, illi finitum; iſti mobilem, alii immobilem; quidam immenſæ potentiæ, quidam limitatæ; quidam æternum, quidam natum; Quidam authorem univerſi; quidam univerſum, illiúſve partem: quidam ſcientem, & providum; quidam plurium ignarum, & agentem ſua; quidam paſſionum expertem, quidam paſſionibus obnoxium. Vt breve faciam, deſcribito utcumque voles Dei naturam; deſcribito tuam Ideam eſſentiæ divinæ, ut voles, conformem; nihil omninò adferes, quod universè admittatur; cujus non oppoſitum pleriſque appareat. An-ne igitur idem eſt de Idea Dei, ac de Idea Trianguli? Addo vim argumenti in eo fuiſſe, ut ſi ipſemet Deus imprimeret Ideam ſui omnibus hominibus, uniformem imprimeret; quippe ipſe unus, & non multiplex; ſimplex, & non varius; ipſe, qui eo fine imprimeret, ut agnoſceretur, ac nihil alienum pro ſuo, ne quem falleret, imprimere vellet: Adeò ut quemadmodum ex impreſſione ejuſdem ſigilli in centum, in mille, in innumeris ceris, eadem ſemper figura eſt, eademque expreſſio ſigilli, ac lineamentorum ipſius; quantumcumque cera alba, nigra, rubea, alteriúſve coloris ſit; ita planè ex impreſſione divinæ eſſentiæ omnibus facta Mentibus, eſſe deberet eadem Idea, ſeu imago, & quaſi figura, ſeu expreſſio, ac repræſentatio divinæ eſſentiæ, perfectionúmque ipſius, quantamcumque ſtatuere poſſes inter Menteis diverſitatem: (Dicere enim prætereà corpus illam obſcurare, atque immutare, addendo, detrahendo, transponendo, transformando id, quod eſt incorporeum, facturus opinor non es; aut ſi dicas, gratis dicturus.) Addo, inquam, iſtud fuiſſe argumentum; Te verò magni æſtimaſſe, ſi te ſub tuo Triangulo deliteſcentem ſubduceres, & tacitè difficultatem conſequutionis declinares.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

IN MEDITATIONEM IV

Quæ est

De Vero, & Falso.

DVBITATIO I.

De creata à Deo facultate judicandi erroris non immuni; déque rejecta à Physica causſarum finalium consideratione.

CIrca quartam, Recenſes initio quæ putas in ſuperioribus demonſtrata, quibuſque factam viam præſumis ad progrediendum ulteriùs. Ipſe, ne remoram injiciam, non inſiſtam continuò debuiſſe te illa firmiùs demonſtrare: abunde erit, ſi memineris quid conceſſum fuerit, quid non: ne res trahatur in præjudicium. Ratiocinaris conſequenter non poſſe Deum fallere te, & ut facultatem fallacem, errorive obnoxiam, quam ab ipſo habes, excuſes, conjicis culpam in nihilum, cujus tibi Ideam quandam obverſari dicis, ex quo te ais participare, inter quod & DEVM, te medium aſſumis. Ac pulchra quidem ratiocinatio: ſed ut præteream explicari non poſſe quomodo habeatur, aut qualis ſit nihili Idea, quomodo participemus ex nihilo, & alia; obſervo ſolùm, ex diſtinctione hac non tolli, quin Deus potuerit dare homini facultatem judicandi erroris immunem. Nam quamvis non dediſſet infinitam, ejuſmodi tamen dare poterat, quæ errori non aſſentiretur, adeò ut, quæ noſſet quidem, ea clarè perciperet; quæ non noſſet, non pronunciaret eſſe hujuſmodi, potiùs quàm alia. Id tibi objiciens, *non mirandum cenſes, ſi aliqua à Deo fiant, quorum rationem non intelligas.* Et id quidem rectè; ſed mirandum tamen, eſſe in te Ideam veram, quæ repræſentet DEVM omniſcium, omnipotentem, omninò bonum, & videre te nihilominùs aliqua ejus opera non omninò abſoluta: adeò ut, cùm ſaltem potuerit perfectiora condere, neque tamen condiderit, argumento eſſe videatur, quòd aut neſcierit, aut non potuerit, aut noluerit: ac ſaltem in eo imperfectus fuerit, quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quòd si sciens & potens noluerit, posthabuerit perfectionem imperfectioni. Quòd autem, *à Physica consideratione rejicis usum causarum finalium*, aliâ fortassis occatione potuisses rectè facere: at de DEO cùm agitur, verendum profectò, ne præcipuum argumentum rejicias, quo divina sapientia, providentia, potentia, atque adeò exsistentia lumine naturæ stabiliri potest. Quippe ut mundum universum, ut cœlum & alias ejus præcipuas partes præteream, undenam, aut quomodo meliùs argumentari valeas, quàm ex usu partium in plantis, in animalibus, in hominibus, in te ipso (aut corpore tuo) quæ similitudinem Dei geris. Videmus profectò, magnos quosque viros ex speculatione anatomica corporis humani, non assurgere modò ad DEI notitiam, sed hymnum quoque ipsi canere, quòd omnes partes ita conformaverit, collocaveritque ad usus, ut sit omninò propter solertiam, atque providentiam incomparabilem commendandus. Dices Physicas esse causas hujusmodi formæ, ac situs, quæ investigari debeant, ineptosq; esse, qui ad finẽ potiùs quàm ad agens, aut materiam recurrant. Sed cùm nemo mortalium possit intelligere, necdum explicare, quod agens formet collocetque, eo quo observamus modo, valvulas illas, quæ ad vasorum orificia in sinubus cordis constitutæ sunt; cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat; quomodo sese ad agendum applicet; quibus utatur organis, aut quomodo illa usurpet; quid opus illi, ut eâ temperie, consistentiâ, cohærentiâ, flexilitate, magnitudine, figurâ, situ illas perficiat: cùm, inquam, nemo Physicorum, hæc & alia perspicere declararéque valeat; quid est, cur non saltem miretur præstantissimum illum usum, & ineffabilem providentiam, quæ tam appositè ad illum taleis valvulas concinnavit? Cur non laudetur, si exinde primam quandam causam necessariò admittendam agnoscat, quæ ista, cæteráque omnia sapientissimè, & ad suos fines consonantissimè disposuerit? Dicis, *temeritatem esse investigare fines Dei*. Sed cùm id possit esse verum, si intelligantur fines quos ipse Deus occultos voluit, aut investigari prohibuit; non profectò tamen, si illi, quos quasi in propatulo posuit, quique non multo labore innotescunt, ac sunt aliunde hujusmodi, ut laus magna ad ipsum Deum, tanquam authorem referatur. Dices fortè, Ideam Dei quæ est in unoquoque, sufficere ad habendum veram germanamque, de Deo ejusque providentia notitiam; absque eo quòd aut ad fines rerum, aut ad aliud quid omninò respiciat. Verùm non sunt omnes ea fœlicitate quâ tu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tu, ut Ideam illam tam perfectam à nativitate obtineant, vel tantâ claritate objectam contueantur. Quamobrem quibus Deus non dedit tantam hanc perspicaciam, invidendum non est, quòd ex inspectione operum, cognoscere glorificaréque opificem possint. Ne memorem id non obstare, quò minus Idea illa uti liceat, quæ etiam videtur omninò ex cognitione rerum ita perfici, ut tu, si verum dicere velis, huic cognitioni non prorsus parum, ne omnia penè dicam, debeas. Quæso te enim, quousque tandem progressuram te fuisse putas, si ex quo es infusa in corpus, mansisses huc usque in eo clausis oculis, obturatis auribus, & nullo denique sensu externo hanc rerum universitatem, & quicquid extra est percepisses; totáque intereà meditando apud te, volvendóque & revolvendo cogitationes, ævum trivisses? Dic bona fide, & describe, quam Ideam tui Deíque, te existimas fuisse habituram?

RESPONSIO.

QVamnam nihili *Ideam habeamus, & quomodo de* non ente *participemus, satis explicui, vocando illam negativam, & dicendo nihil hoc aliud significare quàm nos non esse summum ens, & nobis deesse quamplurima. Sed tu nodos ubique in scirpo quæris. Et cùm ais,* me videre aliqua Dei opera non omnino absoluta, *planè affingis id quod nullibi scripsi, nec censui, sed tantùm si quædam spectarentur, non prout habent in mundo rationem partis, sed ut totum quid, tunc videri posse imperfecta. Quæcunque deinde affers pro causa finali, ad efficientem sunt referenda; ita ex usu partium in plantis, in animalibus, &c. effectorem Deum mirari, & ex inspectione operum cognoscere, ac glorificare opificem par est, non autem quo fine quidque fecerit divinare. Ac quamvis in Ethicis, ubi sæpe conjecturis uti licet, aliquando sit pium considerare quem finem conjicere possimus Deum sibi in regendo universo proposuisse, certè in Physicis, ubi omnia firmissimis rationibus niti debent, est ineptum. Nec fingi potest aliquos Dei fines, magis quàm alios, in propatulo esse, omnes enim in imperscrutabili ejus sapientiæ abysso sunt eodem modo reconditi. Nec etiam fingere debes neminem mortalium causas alias posse intelligere; nulla enim non est cognitu multò facilior quàm Dei finis: & eas ipsas quas in exemplum difficultatis proponis, non nemo existimat se novisse. Denique quia hîc tam ingenuè interrogas,* quas putem mentem meam habituram fuisse Dei, & sui Ideas, si ex quo infusa est in corpus mansisset huc usque in eo clausis oculis, & absque ullo aliorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

rum ſenſuum uſu : *ingenuè, & candidè reſpondeo me non dubitare (modò ipſam in cogitando non impeditam à corpore, ut neque etiam adjutam ſupponamus, quin eaſdem, quas nunc habet, Dei & ſui Ideas fuiſſet habitura, niſi tantùm quòd multò puriores, & clariores habuiſſet. Senſus enim ipſam in multis impediunt, ac in nullis ad illas percipiendas juvant: & nihil obſtat quò minùs omnes homines eaſdem ſe habere æquè animadvertant, quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimium occupantur.*

INSTANTIA.

I. *Difficultatem pro more declinatam, circa creationem facultatis errori obnoxiæ. Id ſtatui tanquam principium, quod inferiùs probandum ſit; ac ſupponi demonſtratum, quod demonſtratum tamen non fuit.*

ANtu, cùm facis te ſcirpeum, ac enodem putas, non ſis ea ſaltem flexilitate, ut conſtringi in nodos poſſis, haberíque etiam ex iis, quos Latinorum aliqui Scirpeos, Græci appellaverunt Gryphos; aliorum eſto judicium. Ego certè nihil aliud, quàm planitiem, hoc eſt perſpicuitatem quæro, nec me quicquam movent magnifica verba, quæ neque qui audiunt, neque qui proferunt, ut plurimùm capiunt. Dicis tu *Nihili ideam*: dicis *ideam negativam*; teſtor me ego id præterire, quaſi non poſſit intelligi, eſſe ideam, & non eſſe objectum: eſſe imaginem, & nullius rei imaginem eſſe Habere naturam ideæ, cujus eſt aliquid repræſentare, & eſſe tamen quid negativum, ſive repræſentare nihil: tu id iniquo fers animo Dicis tu, *Participare nos ex non ente*; id ego quoque prætereo, quaſi non poſſit intelligi, quomodo Non-ens ita dividatur, ut nos ex eo partem capiamus; quomodo inter noſtri parteis alia quidpiam ſit, alia nihil. Id tu etiam non fers. Dicis nos *participare ex non ente*, nihil eſſe aliud, quàm *non eſſe nos ſummum Ens, ſeu deeſſe nobis quam-plurima*; ego verò ajo non capi, cur non dicamur potiùs eſſe duntaxat id, quod ſumus, quàm participare ex eo, quod non ſumus, quod nobis deeſt, &c. & declaro tamẽ nolle me his inſiſtere. Tu hoc vocas nodos quærere in ſcirpo; Eſto igitur tuo ſenſu enodis, ac ut poteris firmato teipſum. Interim tui pſe, requiriſ-ne nodum, an non, cùm ais *me tibi planè affinxiſſe id, quod nullibi ſcripſeris, nec cenſueris*; nempe *te videre aliqua Dei opera non omninò abſoluta*? Quippe nihil planè minùs dixi, quàm te id vel ſcripſiſſe, vel cenſuiſſe; ſed hiſtoricè ſolùm dixi, *videre te aliqua Dei opera non omninò abſoluta:* quod vel tu quoque ſtatim probas, cùm ais, *ſaltem ut ſunt partes, videri poſſe imperfecta.* An autem adhærens huic fictitio nodo, ac interim verum intactum relinquens, videri poſſis feciſſe ſatis, qui attenderint,

derint, ipsi dicent. Cùm oppositissem enim tuam de Nihilo ideam, tuámque participationis ex non-ente distinctionē non obstare, quin dici valeat, potuisse Deum dare homini facultatem judicandi, si non infinitam, saltem erroris immunem; & te respondente *non esse mirandum, si aliqua à Deo fierent, quorum rationem non intelligeres*, institissem, mirandum tamen, quomodo assereres esse in te ideam veram, quæ repræsentaret Deum omniscium, omnipotentem, omninò bonum; & videres nihilominus aliqua ejus opera non omninò absoluta (ut facultatem judicandi, de qua agebatur, errori obnoxiam) argumento, quòd aut nesciisset, aut non potuisset, aut præ livore quodam noluisset perfectiora condere; tu id totum prætermisisti, verbulóq; solùm hærendum censuisti. Cautior paullo fuisti circa id, quod monui de tua illa recensione, quâ cùm præmisisses *te jam absque ulla difficultate cogitationem à rebus imaginabilibus ad intelligibileis tantùm, atque ab omni materia secretas convertere*, subjeceras, *Et sanè multò magis distinctam habeo ideam Mentis, quatenus est res cogitans, non extensa in longum, latum, & profundum, nec aliud quid a corpore habens, quàm ideam ullius rei corporeæ: Cúmque attendo me dubitare, sive esse rem incompletam, & dependentem; adeò clara, & distincta idea Entis independentis, & completi, hoc est Dei mihi occurrit; & ex hoc uno, quòd talis idea in me sit, sive quòd ego ideam illam habens exsistam, adeò manifestè concludo Deum exsistere, atque ab illo singulis momentis totam exsistentiam meam dependere, ut nihil evidentius, nihil certius ab humano ingenio cognosci posse confidam.* Etenim præsumente te complanatam exinde viam ad progrediendum ulteriùs, testatus sum nolle me quidem remoram injicere, neque insistere continenter debuisse te omnia firmiùs demonstrare; at memoriâ tamen tenendum quid tibi concessum, quid non, ne præjudicium factum putares: Tu id nihil es præclarè moratus, neque cogitandum censuisti de rebus firmiùs constabiliendis. Enimverò, cùm ea, quæ deinceps à te respondentur supponant hæc fuisse à te perfectè ostensa; ideò ex verbis recitatis, seligo hanc tuam ratiocinationem:

Si est in me clara, & distincta idea Entis independentis, & completi, hoc est Dei, egóque proinde illam habens exsisto, manifestè concludo me exsistere, meámque totam exsistentiam singulis momentis ab illo pendere; & nihil ab humano ingenio posse evidentius, certiúsque agnosci:

Atqui est in me clara, & distincta idea Entis independentis, &c.

Igitur manifestè concludo Deum exsistere, totámque meam exsistentiam

stentiam singulis momentis ab illo pendere, & nihil ab humano ingenio posse evidentius, certiusque agnosci.

Nempe cùm nondum probaveris, sed probaturus inferius sis, claram distinctámque notitiam idcircò non esse fallacem, quoniam Deus est, ejúsque notitiæ in te exsistentis author non fallax; Tu tamen hoc loco veracem supponis, ut probes Deum esse, & totius tuæ exsistentiæ, ipsiúsque adeò notitiæ in te exsistentis authorem esse. Quod cætera spectat, nihil adjiciendum ad ea quæ objecta sunt in superiorem Meditationem. Adjungo solummodò ob verba, quæ statim subjungis, *Imprimis agnosco fieri non posse, ut ille me unquam fallat: in omni enim fallacia, vel deceptione aliquid imperfectionis reperitur: Et quamvis posse fallere nonnullum esse videatur acuminis, aut potentiæ argumentum, procul dubio velle fallere, vel malitiam, vel imbecillitatem testatur, nec proinde in Deum cadit:* Adjungo, inquam, te heic solùm repetere, & tanquam principium sequentium ratiocinationum habere, quod circa extrema verba superioris Meditationis te non demonstrasse observatum est, dum ita ratiocinareris:

Si Deus est nulli defectui obnoxius, fallax esse non potest:
Atqui Deus nulli est defectui obnoxius:
Igitur Deus fallax esse non potest.

II. *Necessariam maximè Finium considerationem in Physica; ut Deus tum Rector, tum Author Universi agnoscatur.*

Vt aliquid porrò adjiciam de iis, quæ in Responsione uberiùs deducis, Excipis, *Quæcumque deinde affero pro caussa finali, ad Efficientem esse referenda.* Quomodo verò accipis hanc vocem, *Esse referenda?* Nam si sensus sit admirationem, laudem, gloriam, quæ ex facta circa rerum fineis ratiocinatione, & ex perspectis usibus cujusque adeò appositis elicitur, referendam esse ad Effectorem, qui adeò sapienter, providéque omnia dispposuit; nihil sanè dicis, quod non fuerit tota dubitatione dictum. Et videri sanè hunc esse tuum sensum, videtur posse colligi ex verbis, quæ statim sequuntur. Nam, *Ita*, inquis, *ex usu partium in plantis, in Animalibus, &c. Effectorem Deum mirari, & ex inspectione operum cognoscere, ac glorificare Opificem par est.* At si sensus sit, vacandum solùm explorationi, contemplationíque caussarum efficientium; dimittendam verò investigationem, considerationémque caussarum finalium; hoc ipsum sanè est, quod non dixi: & de DEO quidem cùm agitur; Nam & quod alia occasione id fieri possit, perspicuè dixi. Porrò hunc esse tuum sensum, tum quæstionis status declarat, tum quod apud te sequitur. Nam ubi dixisti, *par esse ex usu partium Deum mirari, &c.* pergis, *Non autem quo fine quidque fecerit, divinare.* Quo loco, lubet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

bet adnotare, quî putes posse homines ex usu partium Deum mirari; & non divinare tamen quo fine parteis fecerit. heic siquidem *Vsus*, & *Finis* idem sunt; & non potest Vsus authorem mirari, qui non miretur authorem Finis. Et vide proinde utrum rectè facias, dum caussam finalem ita abdicas. Nam ex nuda quidem inspectione Solis, Lunæ, cæterarúmque partium Mundi, atque adeò Mundi totius, non propterea fuisse intelligitur Effector, sive caussa Mundi. Potest nimirùm quis suspicari aut Mundum semper talem fuisse, & neque Patres alium vidisse, neque Nepotes visuros alium; aut certè casu sic coaluisse ex iis principiis, ex quibus constat, ut ista, non alia dispositione constiterit. Quare & hoc modo, non tantùm caussa finalis ablegabitur; sed efficiens quoque de Mundo tolletur. At ex investigatione finium, non ipsa modò caussa finalis exsistere intelligitur; sed is ipse quoque est gradus ad agnoscendum efficientem, quæ in efficiendo talem sibi ipsi proposuerit finem. Eo planè modo, quo si quis in silvis nutritus, indéque digressus conspiceret pontem, & nihil aliud prima fronte, quàm foramen attenderet, per quod fluvii aqua transiret; suspicari posset tale quidpiam esse, quale observasset in quodam torrente, ubi duas rupes vidisset se verticibus contingenteis, & disparatis basibus intercipienteis alveolum; nihil ratiocinatus aliud, quàm quòd aut semper sic constitissent, aut ex montibus heinc inde corruentes sibi sic mutuò occurrissent: At cùm videret prætereà viatores magno compendio, & commodo supra ipsum transvadenteis; ac idcircò propiùs accedens ad opus spectandum, consideraret fornicem per-amplum, affabrè factum, constantémque ex multiplici serie lapidum cæsorum, dolatorum, compactorum, positorum ex ordine, ac ea omninò ratione, ut spectato usu non potuissent accommodari solertiùs; Tum sanè agnosceret non potuisse Pontem aut casu fieri, aut esse infectum; sed debuisse omninò fieri ab Opifice, qui & attendisset ad finem, & sapienter excogitasset dispositionem operis; & tantum habuisset potentiæ, ut institutum exsequeretur. Ex quo proinde sequitur, nõ *in Ethicis* modò *esse pium*, ut ais, *considerare quem finem conjicere possimus Deum sibi in regendo Vniverso proposuisse*; sed *in Physicis quoque esse non ineptum*, (quicquid ipse dicas) imò prorsus aptum, ac laudabile, id considerare, quatenus prorsus necesse est, si velimus quidem agnoscere regi à Deo Vniversum, & quod prætereà requiritur, esse Deum caussam Vniversi. Quippe, spectato Universo, non statim cogitatio, aut persuasio subit, effectum id esse alicu-

jus

jus cauſſæ conditricis, aut directricis; & cùm ſubire poſſit cogitatio, Vniverſum eſſe aut infectum, & ſeipſo regi: aut caſu factum eſſe, & eodem caſu adminiſtrari; quonam tandem modo ſubibit perſuaſio, aut factum eſſe reipsâ mundum ab aliqua cauſſa; aut regi, adminiſtraríq; ab aliquo Moderatore; niſi obſervemus Sapientiam, quâ omnia in ipſo diſpoſita ſunt? & cùm Sapientia in eo conſiſtat, ut nihil fiat temerè, ſeu abſque propoſito fine; intelligamus eſſe cauſſam, quæ operata fuerit, ob eum, quem adhuc tuetur, finem?

III. *Non eſſe incompertos hominibus omneis fineis Dei: idque vel ex variarum partium corporis humani finibus conſtare.*

Quod autem dicis *fingi non poſſe aliquos Dei fineis magis in propatulo eſſe, quàm alios; quòd omnes in imperſcrutabili ejus ſapientiæ abyſſo ſint eodem modo reconditi:* Id videtur omninò falsum; niſi, cùm fines aliqui rerum ſint adeò perſpicui, non admittamus Deum eſſe cauſſam conformationis hujuſmodi rerum; ſed referamus omnia ad caſum; dicamúſque res non ob uſus, fineiſque ſic diſpoſitas; ſed rebus ſic fortè fortuna diſpoſitis, uſus quoque, ſeu fineis fuiſſe fortè fortuna adinventos. Nam verum eſt quidem eſſe aliquos fineis Dei nobis penitùs incompertos, ínque imperſcrutabili ſapientiæ ejus abyſſo reconditos (taleis nimirum ſum profeſſus, quos ipſe aut occultos voluit, aut inveſtigari probibuit.) At verum perinde non eſt, non feciſſe Deum aliquos in propatulo, ut innumeri illi ſunt, quos vel in uno hominis corpore attendere licet. Quid enim? Dicere ergo non poſſumus DEVM, cùm formavit in homine os, non eò reſpexiſſe, ut homo per id duceret, educerétque aërem, ac in nutrimentum aſſumeret cibum? Et cùm in nativitate id apertum voluit, paravítque intereà lac, mammam, papillam, quæ ore exciperetur, ſugeretúrque, non id feciſſe ad alendum infantem? Et cùm œſophagum cavum fecit, ampliavítque ſtomachum; non feciſſe ut alimentum tum per illud transmitteretur, tum in hoc elaboraretur? Et cùm ſic formavit vaſa cætera, non ob trajectionem partim recrementi, partim alimenti feciſſe? Et cùm oſſa dura formavit, articulationéſque diſtinxit, non attendiſſe ad firmitudinem corporis, & ad varios flexus, motúſque obeundos? Et cùm creavit muſculos, tendinéſque implantavit ſolidioribus partibus; noluiſſe eſſe organa, quibus cieri partes poſſent? Et cùm cordi motum attribuit, communicavítque arteriis, non attribuiſſe ad calorem fovendum, diſtribuendúmque, & ad excipiendum, præparandum, transmittendum per totum corpus arterialem ſanguinem? Et cùm nervos ex cerebro per univerſum corpus produxit, non produxiſſe ut organa euaderent ſenſus, ac motus? Et cùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

oculos fabricatus est, palpebráſque, & cilia adjecit, non fabricatum ut videremus, ſervarentúrque oculi? Sed quid perſequor ſingula, cùm ſingula ſint infinita? Ex quibus abſque temeritate aſſeverare poſſe videmur reſpexiſſe DEVM ad hoſce, illóſve hujuſmodi fineis. Nihil ſanè me hæc ſpeculantem non in admirationem rapuit: Sed dico, vel tria præſertim ſunt, quæ ingentem ſemper ſtuporem fecerunt. Vnum, Vaſa umbilicalia appoſitè adeò formata, collecta, producta, implantata, humorémque nutritium, ſeroſum, ſpirituoſum diſtribuentia; cum ſuccedente illorum in nativitate obſtructione, & commodiore aliarum partium reſeratione, aſſumptione, diſpenſatione, &c. Alterum cordis Valvulæ, appoſitè adeò & ſubſtantiâ, & formâ, & numero, & ſitu, excipiendo, emittendóque ad utrumque ſinum, & per vaſa quidem adeò appoſitè comparatæ; ipſáque proinde vaſorum orificia alternis claudentes, atque reſerantes. Tertium tendines attrahentes in volam interiores digitorum articulos, adeò appoſitè ad aliorum trajectionem perforatos. Quæ ſanè, & cætera quoque reipsâ non minùs miranda, manifeſtant nobis, velimus, nolimus, quem finem in ipſis ita conformandis Naturæ Author habuerit. Quare & cauſſas comparando videris abs re carpere, quod de difficultate efficientium intelligendarum ſubjunxi; quaſi nulla non ſit cognitu multò quàm DEI finis, facilior.

IV. *Inexplicabileis eſſe difficultates propoſitas de cauſa efficiente Valvularum cordis; cùm tamen finis, ſive uſus videatur perſpectiſſimus.*

Cùm verò pergis, *eas ipſas, quas in exemplum difficultates propono, non neminem exiſtimare ſe noviſſe*; O quantum non modò de te; ſed de cæteris quoque ſpondes! Ego certè, quod ad me ſpectat, tuam ſponſionem abnuo; ut qui ingenuè fateor me prorsùs non exiſtimare. Poſſem quoque præſtare ſponſorem aliorum non ſanè paucorum, quos eſſe novi eo candore, ut tametſi totam ætatem in cauſſis ejuſcemodi inveſtigandis conſumpſerint; fateantur nihilominus eſſe illas ſibi planè incompertas. Verùm, ut de cæteris taceam, Tu igitur exiſtimas noſſe te hujuſcemodi cauſſas? Tu putas te poſſe illas dicere? Scilicet, ut iterum dicam, Tu intelligis, ac explicare potes, *Quod agens formet, collocétque eo, quo obſervamus modo, Valvulas illas, quæ ad vaſorum orificia in ſinubus cordis conſtitutæ ſunt? cujus conditionis, aut unde mutuetur materiam, ex qua illas elaborat? quomodo ſeſe ad agendum applicet? quibus utatur organis, aut quomodo illa uſurpet? Quid opus illi, ut ea temperie, conſiſtentia, cohærentia, flexilitate, magnitudine, figura, ſitu illas perficiat?* O te non hominem, non heroem, non ſemideum, ſed omninò aliquem Deum! Sed vide, amabò, ne de te plus æquo tibi ipſe perſuaſeris. Nam ſi dicas quidem te

noſſe

noſſe hujuſcemodi agens eſſe Deum; Nihil imprimis dices, quod vir quiſque pius non dicat; Neque eſt, cur in Phyſicis operoſiſſimè labores; cùm quilibet è media plebe dicere idem noverit. Deinde, tametſi nôris eſſe Deum, qui ſit omnium tam viſibilium, quàm inviſibilium rerum factor; non noſti tamen ejus naturam; neque quomodo intra uterum ſit; quomodo ibi agat; quomodo, aut quam deligat materiam: quomodo illam uſurpet, formet, temperet, &c. Tertiò, cùm manifeſtum videatur non agere ſe ſolo Deum omnia; ſed cauſſas ſecundas, & particulareis admittere; Eſto, noveris Deum eſſe agens, quod valvulas formet, collocet, &c. At noſti ſolùm cauſſam primam, & univerſalem, de qua quæſtio non eſt, cùm de ea nemo dubitet, & uno perinde verbo, ſeu nullo cum diſcrimine ad omnia quæſita reſponderi poſſit. Quæſtio eſt, an nôris cauſſam ſecundam, & particularem, quæ valvulas formet, collocet, &c. hanc ſcilicet noſſe eſt operæ-pretium. Porrò, ſi noſſe te illam dicas, ſi proinde ad difficultates, quas propoſui, reſpondeas, ô quàm magnus Apollo eris! Sed iterum vide, amabò, ne cùm inter cauſas ſecundas aliæ generales ſint, ac remotæ; aliæ ſingulares, & propinquæ; illas pro iſtis accipias; cùm non illæ tamen, ſed iſtæ quærantur. Etenim, cùm nulla ſit philoſophantium Secta, quæ excogitatis rerum principiis, non adnitatur omnia naturæ effecta ex ipſis deducere; nulla eſt, quæ non generaleis, remotáſque cauſſas ediſſerat; ſed cùm ſingulares, & propinquæ poſcuntur, qualeis noſſe operæ-pretium eſt; nulla eſt, quæ non obmuteſcat, aut ineptiſſimè garriat. Et aliæ quidem præ aliis veriſimilia proferunt, longiúſque non-nihil progredi videntur; veruntamen neque illæ quidem veriſimilitudinem prætergredi poſſunt; neque non conſiſtere citra intervalla, à cauſa ſpeciali, proximáque, inſuperabilia. Sic verò, non diffiteor quidem, quin tu pro tua ſolertia veriſimiliora, ſpecialiora, propinquiora quædam poſſis dicere; At ea dicere, ex quibus difficultates propoſitas in aperto ſtatuas, & non ipſas potiùs intra caliginem inſuperabilem relinquas; hoc eſt, quod imbecillitatis humanæ conſcientia perſuaderi non ſinit. Et dicito *in Phyſicis debere niti omnia firmiſſimis rationibus*; addendum tamen quatenus, & quouſque homini licet. Nam circa generalia quidem nemo non geometrico progreditur more, *Nihil niſi ex materia fit*; *nihil ſine motu, & agente fit, &c.* At cùm ſpeciatim dicendum eſt quæ materia; quis motus; quod agens; quæ cætera; nemo non prolabitur, balbutítque infantium ritu. Vnde & quod ais, *nullam cauſſam non eſſe cognitu multò fa-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tò faciliorem, quàm Dei finem: Id dijudicetur quæso ex comparatione cujusvis istarum specialium, proximarúmque causarum, cum quolibet fine ex iis, quos paullò ante deduxi, circa parteis corporis: & quid sit sentiendum nemo non agnoscet.

V. *Falsum, si quis ab utero absque omni sensuum usu maneret, habiturum easdem (ac etiam puriores) rerum Ideas, quàm habeat usus sensibus.*

Quod postremò dicis de Idea Dei, ac Mentis tuæ, quam haberes jam, si ex quo momento ipsa Mens fuit infusa in corpus, & à nativitate usque mansisses clausis oculis, obturatis auribus, & nullo denique sensu externo hanc rerum universitatem, & quicquid extra est, percepisses, totusque intereà meditando apud te, volvendóque, & revolvendo ævum trivisses; quod, inquam, dicis *te non dubitare, quin easdem Ideas haberes, quas nunc; imò multò puriores, & clariores;* consequenter sanè tibi ipsi dicis; spectatis iis, quæ de mente in utero, & per Lethargum commemorata superiùs sunt; At quàm verisimiliter, aut quanam alia, præter principii petitionem, ratione dicas, alii, ut volent, sententiam ferent. Sanè quod assumis *debuisse eo casu Mentem ut non adjuvari, ita non impediri in cogitando à corpore*; supponis posse ipsam ex se (secluso nempe impedimento) perinde cogitare & puriùs, clariúsque Deum, & seipsam cognoscere, quàm nunc cogitet, aut cognoscat; quod in quæstione tamen est. Vt concedatur autem fuisse corpus temperatissimum (neque enim aliud supponere licuit) Quæso fuisset-ne aliquod, an nullum planè impedimentum? Si nullum; igitur Mens tua in tuo corpore perinde se planè habuisset, ac in statu separationis, & nihil potuisses tibi expetere pejus, quàm ut aperirentur tibi oculi, paterent aures, & deinceps olfacere, gustare, tangere quidpiam concederetur. Hoc autem quidnam aliud est, quàm fuisse de te malè meritum, quisquis tibi visum, auditum, cæteròsque sensus concessit? Si aliquod; aut illud fuisset majus, quàm nunc sit, postquam cœlum, & alia, quæ sunt in Vniverso, novisti, aut minus: Si majus, ergo non habuisses puriores, clariorésque Ideas. Si minus; tum redit instantia; quòd ille status fuisset tibi expetibilior, quàm iste; quódque fuisset de te malè meritus, quisquis te in hoc constituisset; tum illa additur, quòd non possit Deus nos arguere, nisi ex ejus operibus, ipsum, ut par est, cognoscamus; Posset enim quisque DEO respondere; Cur me igitur eduxisti ex meæ matris utero, aut me statim non excæcasti, & omneis planè sensus ademisti; cùm ea ratione potuissem meliùs te cognoscere, ut par est? Profectò cùm non modò ais *sensus in multis impedire mentem*; sed etiam *in nullis ad percipiendas Dei, mentisque Ideas juvare*; arguere videris omnem

omnem & divinam, & humanam ſapientiam, quæ uti nos viſu hortatur, quo ex viſis rerum perfectionibus ad intelligendum Dei perfectiones aſſurgamus; velut dum ſpectata Vniverſi magnitudine, Solis pulcritudine, Architecti ſapientia, conamur intelligere, quàm major, quàm pulcrior, quàm ſapientior eſſe, qui Mundum, qui Solem, qui Architectum condidit, debeat? Ex quo fit, ut cùm ſubjicis, *nihil obſtare, quò minùs omnes homines eaſdem ſe habere Ideas æquè animadvertant; quàm quia in rerum corporearum imaginibus percipiendis nimiùm occupantur*; Culpari quidem in ipſis poſſit, ſi ita occupentur, ut exiſtiment Deum talem eſſe, qualis per corporeas repræſentatur imagines; At negari tamen non poſſit, quin corporeæ imagines aliquatenus ipſos juvent, dum ſunt occaſioni, ac fiunt quaſi gradus, quibus ad Deum intelligendum, quantum quidem licet per vireis, aſſurgant. Et quæſo ſi corporeæ imagines obſtaculo ſunt in eo, qui rerum univerſitatem contemplatus eſt; ut putà viſu prædito: Rogitemus cæcum, ut exprimat nobis qualem de Deo Ideam habeat? An deſcribere meliùs Deum poterit, quia nullas habebit imagines Solis, Iridis, aliarum rerum corporearum? Verùm immorandum in iſtis non eſt.

DVBITATIO II.

De judicandi facultate errori obnoxia homini tributa à Deo, qui tamen immunem tribuere illi potuerat.

SOlutionem deinde affers, *quòd creatura viſa imperfecta, conſiderari debeat non ut totum quid, ſed tanquam univerſi pars, quâ ratione perfecta erit.* Et laudanda ſanè diſtinctio: ſed hîc non agimus de imperfectione partis, ut pars eſt & cum integritate totius confertur; ſed ut in ſe totum quid eſt, munúſque ſpeciale exercet: quod cùm ad univerſum retuleris, difficultas ſemper reſtabit, annon revera univerſum futurum fuiſſet perfectius, ſi omnes ejus partes perfectæ exſtitiſſent, quàm nunc ſint, partibus pleriſque imperfectis exſiſtentibus. Sic enim illa Reſpublica eſt futura perfectior, in qua cives omnes boni fuerint, quàm alia, in qua plerique, aut aliqui mali. Quare & cùm poſtmodum dicis, *majorem quodammodo eſſe univerſitatis rerum perfectionem, quòd partes aliquæ illius ſint errori obnoxiæ,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

xiæ, quàm si omnes similes essent; perinde est, ac si dicas majorem quodammodo esse Reipublicæ perfectionem, quòd aliqui cives mali sint, quàm quòd omnes boni. Ex quo fit, ut quemadmodum videtur planè esse debere pro optimi principis voto, habere omnes cives bonos; ita videatur esse debuisse pro instituto Authoris Vniversi, partes ejus omnes creari, essèque erroris immunes. Et quamvis possis dicere perfectionem earum quæ sunt immunes apparere majorem, ex oppositione earum quæ sunt obnoxiæ; illud tamen est per accidens solùm: quemadmodum virtus bonorum, quamvis eluceat quodammodo ex oppositione eorum qui vitiosi sunt, elucet solùm ex accidenti. adeò ut quemadmodum desiderandum non est, ut aliqui cives mali sint, quò boni fiant illustriores; ita neque videatur fuisse committendum, ut aliquæ Vniversi partes forent errori obnoxiæ, quò clarerent magis quæ forent immunes. Dicis, *non habere te jus conquerendi, quòd Deus te eam in mundo sustinere personam voluerit, quæ non esset omnium præcipua, & maximè perfecta*: sed hoc non tollit dubium, cur satis illi non fuerit sustinendam dare personam, quæ ex perfectis minima esset, & non etiam tibi dare imperfectam. Nam & quamvis principi vitio non vertatur, quòd non omnes cives ad sublimia munera vocet, sed aliquos habeat in mediis, aliquos in infimis, verteretur tamen, si non aliquos modò destinaret operibus vilissimis, sed aliquos etiam destinaret pravis. Dicis, *te non posse rationem afferre, quâ probes Deum tibi majorem cognoscendi facultatem, quàm dederit, dare debuisse: atque quantumvis peritum artificem esse intelligas, non ideò tamen putare te illum in singulis operibus omnes perfectiones ponere debuisse, quas in aliquibus potest ponere.* Verùm viget semper quod modò dicebam; vidéque non tam difficultatem esse, cur Deus tibi facultatem cognoscendi majorem non dederit, quàm cur dederit errantem: neque controverti, cur artifex summus perfectiones omnes dare nolit omnibus operibus, sed cur etiam aliquibus tribuere velit imperfectiones. Dicis, *tametsi non valeas ab erroribus abstinere ex evidenti perceptione rerum; posse tamen ex instituto, quo firmiter tibi proponas nulli rei assentiri, quam evidenter non perceperis.* Sed utcumque possis eâ semper attentione esse; nonne semper est imperfectio, ea, quæ dijudicare est opus, non percipere evidenter, ac errandi periculo esse perpetuò obnoxium? Dicis, *errorem inesse in ipsa operatione, quatenus à te procedit, & privatio quædam est; non in facultate, quam à Deo accepisti, neque etiam in operatione, quatenus ab illo dependet.* Sed, non

sit er-

sit error in facultate à Deo accepta proximè ; est tamen remotè, quatenus cum ea imperfectione creata est, ut errare possit. Quare *non est quidem*, ut ais, *quod conquerare de Deo, qui reverâ tibi nihil debuit, & tamen illa bona tribuit, ob quæ debes illi gratias agere* ; sed est semper quod admiremur, cur perfectiora non dederit, si scivit quidem, si potuit, si livore ductus non fuit. Addis, *neque esse cur conquerare, quòd tecum concurrat ad errandi actum : cùm actus omnes sint veri, & boni, quatenus à Deo dependent, majórque quodammodo perfectio in te sit, elicere illos posse, quàm non posse : & privatio, in qua sola falsitatis, & culpæ est ratio formalis, concursu Dei nullo indigeat, quia neque sit res, neque ad eum relata.* Verùm cùm sit illa subtilis distinctio, non tamen planè satisfacit. Siquidem non concurrat Deus ad privationem quæ est in actu, falsitásque & error est ; concurrit tamen ad actum, ad quem si non concurreret, privatio non esset ; & aliunde ipse est Author potentiæ, quæ fallitur aut errat, atque adeò, ut ita dicam, impotentis potentiæ : sicque defectus, qui est in actu, non tam ad illam, quæ impotens est, quàm ad Authorem, qui impotentem fecit, nec potentem potentiorémve, cùm posset, voluit facere, videtur esse referendus. Certè ut fabro non vertitur vitio, quòd aperiendo scriniolo prægrandem clavim non elaboret, sed quod pusillam fabricatus, formam aperiendo aut inhabilem, aut difficilem tribuat : ita non est quidem culpa in Deo, quòd facultatem judicatricem tribuens homuncioni, non tantam illi dederit, quantam rebus vel omnibus, vel plurimis, vel maximis suffecturam arbitraretur : sed permirum est, cur ad pauca illa, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertámque tribuerit.

RESPONSIO.

HIc ubique malè assumis pro positiva imperfectione, quòd simus erroribus obnoxii, cùm tamen sit tantùm (præsertim respectu Dei) majoris perfectionis in creaturis negatio. Nec rectè quadrat comparatio civium Reipublicæ cum partibus Vniversi : civium enim malitia, cùm refertur ad Rempublicam, est aliquid positivum ; non autem quòd homo sit errori obnoxius, sive quòd non habeat omnes perfectiones, cùm refertur ad bonum universi. Sed melius institui potest comparatio inter eum, qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulchrior videtur, & eum, qui putat nullas creaturas in mundo errori obnoxias, hoc est, non planè perfectas esse debuisse.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Planéque falsum est quod supponis, Deum nos destinare operibus pravis, nobísque tribuere imperfectiones, *& talia. Vt etiam planè falsum est*, DEVM ad illa pauca quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertámque facultatem judicatricem ei tribuisse.

INSTANTIA.

I. *Difficultatem declinatam fuisse. Comparationem Mundi cum Repub. in qua præstet neminem esse civem malum fuisse appositam; non item illam cum homine, cujus nulla pars oculus non sit.*

QVæso tuam fidem; potest-ne esse positiva ulla imperfectio, si præcisè, ut imperfectio, seu quatenus est privatio sumatur? Potest-ne ulla esse negativa, si præcisè, ut est subjectum, & quatenus habet realem naturam? Quæso rursùs, Egóne usquam imperfectionem priore modo sumptam, quasi posteriore assumpsi, hoc est, privationem pro subjecto habui? Ego usquam dixi potentiam errantem, ut potentia est, esse imperfectam; & non potius, ut errans est, seu errori obnoxia? Ecquid ergo est, quod tu heic redarguis? An-non ipse potiùs præposterè sumis? Nam cùm ego dicam imperfectionem esse, quòd errori obnoxii simus; Tu hoc esse potiùs majoris perfectionis negationem dicis; ac proinde supponis defectum, qui in nobis est, esse aliquam perfectionem, tametsi non tantam, quanta esse potest. Neque dicere potes quæstionem esse de facultate judicatrice, ut talis est; agimus enim de ea præcisè, ut errori obnoxia est. Ego porrò institi semper, cur talis potentia esset imperfecta, non verò cur parva: ut si de claudo questus fuissem, quòd haberet facultatem incedendi titubantem, non verò quòd exiguam, comparatione cervi; aut de puero algescente, quòd vestem laceram, non verò quòd parvam, respectu hominis grandioris. Tu verò ita accepisti, ut si defectum qui in claudo, facultatéve ejus est, explicare oporteret non per negationem recti incessus, sed per negationem velocitatis cervi; aut eum, qui in puero, vestéve illius, non per negationem integritatis, sed per negationem magnitudinis, qualem vir deposcit. Heinc difficultatem cautè declinasti, involastíque in comparationem, quâ non potuit esse appositа magis. Ecquid enim ex ea non quadrat? Comparantur Princeps cum Deo, Respublica cum Mundo, Civis cum homine, Voluntas cum Intellectu, bonitas cum veritate, malitia cum errore; An aliquid deest? *At*, inquis, *Civium malitia, cùm refertur ad Rempub. est aliquid positivum; non autem quòd homo sit errori obnoxius, sive quòd non habeat omneis perfectiones, cùm refertur ad bonum Vniversi.* Deum immortalem, quàm omnia turbas?

Nam

Nam poſtquàm dixiſti malitiã eſſe aliquid poſitivum; dicere debuiſti errorem non eſſe aliquid poſitivum ; aut dicturus de homine errori obnoxio, quatenus non habet omneis perfectiones, dicere debuiſti pari modo de cive malitiæ obnoxio, quatenus non habet : ut etiam dicturus hominem erroneum referri ad bonũm Vniverſi, dicere civem malum referri ad bonum Reipublicæ ; aut notaturus diſparitatem, monſtrare quod bonum Vniverſo ſit ex hominibus errori obnoxiis. Sed placuit ea phraſi elabi, tum ne innoteſceret quid velles, tum ne appareret nihil dici poſſe de malitia civium in Republica, quod non poſſit dici de errore hominum in Mundo ; cùm utrumque reverâ ſit quid privativum ; & nulla ratione poſſis dicere malitiam eſſe poſitivum quid, quâ errorem quoque poſitivum quid dicere non liceat. Pergis, *Melius inſtitui poſſe comparationem inter eum, qui vellet totum humanum corpus oculis tegi, ut elegantior appareret, quia nulla ejus pars oculo pulcrior videtur ; & eum, qui putat nullas creaturas in Mundo errori obnoxias, hoc eſt, non plane perfectas eſſe debuiſſe.* Sed nemo habet oculos, qui non videat, debuiſſe à te comparationem inſtitui cum duobus hominibus, altero Luſcioſo, altero perſpicuè vidente: cùm liceat queri de homine, non quòd duos tantùm oculos habeat, ſed quòd duos habens, imperfectè videat. Quippe repetitum eſt ſæpiùs difficultatem eſſe, non cur homo limitatam judicandi facultatem habeat ; ſed cur talem habens imperfectè judicet. Ac ſi homo quidem tam cenſeretur deformis, quatenus toto corpore oculatus non eſt ; quàm cenſetur imperfectus, quatenus eſt errori obnoxius, ſic fortaſſis inſtitui tua illa comparatio poſſet: At ſecùs eſſe vel illud arguit, quòd ne venit quidem alicui in mentem, ut deſideret totum corpus, quale fingitur Argi caput: cùm ſit tamen nemo, qui non expetat fieri ab errore immunis.

II. *Difficultatem iterùm diſſimulatam adverſus imbecillitatem Rationis, quo facultas judicandi, quæ eſt in homine, concluditur eſſe perfecta.*

Dicis *me ſupponere, deſtinare nos Deum operibus pravis, nobiſque tribuere imperfectiones.* Verùm ego neque ſuppono, neque aſſero ; ſed tibi ſolùm objicio difficultates, quæ occurrunt, fieríque poſſunt à quolibet; Scilicet inſtando in eas diſtinctiones, quas ex Scholaſticis mutuatus, debuiſti profectò illorum more propugnare, non arbitrari ſatis eſſe, ſi ea, quæ objicerentur, falſa eſſe diceres. Quin etiam, quòd Deus nos deſtinet operibus pravis, ne memini quidem; memor quæſtionem heic ſolùm eſſe de errore veritati oppoſito; non de pravitate oppoſita virtuti. Sed nempe quod ipſe inter comparandum propoſui de Principe, accepiſti ipſe de Deo cum Principe com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

comparato: & conatus es detorquere difficultates, quæ fiunt de tuo ratiocinio, ad ſubjectam materiam, de qua controverſia non eſt; Scilicet ut videri poſſem non tam tecum, quàm cum veritate pugnare, quod abſit. Pergis *falſum quoque eſſe illud, Deum ad illa pauca, quæ dijudicari ab homine voluit, imparem, implicitam, incertámque facultatem judicatricem ei tribuiſſe.* At Cordatos quæſo, an ſuffecerit falſum dicere, & rationem interea nullam reddere, quâ falſum probetur id, quod experimur de facultatis imperfectione. Nihil porrò mirum; quia & heic tandem diſſimulanda fuit difficultas, tuum impetens ratiocinium. Nam verum quidem profectò eſt Opera Dei perfecta eſſe; At quia conſiderando Mentem ſeu facultatem judicandi, illa videbatur eſſe imperfecta, utpote errori obnoxia, atque idcircò non opus Dei; idcircò diſquiſitum fuit, quomodo, ut eſſet opus Dei, cenſeretur eſſe perfecta. Tu es igitur ſic ratiocinatus:

Illa facultas perfecta eſt, quæ licèt defectum habeat, quatenus participat ex non ente, ſicque infinita non eſt, deſuntque illi quamplurima; nihilominùs nihil habet in ſe, per quod imperfecta ſit, quatenus creata eſt à ſummo Ente:

Atqui facultas judicandi, quæ eſt in homine, licèt defectum habeat, hoc eſt, fallatur, ſeu in errorem inducatur, quatenus participat ex non ente, ſicque infinita non eſt, deſuntque illi quamplurima; nihilominùs nihil habet in ſe per quod imperfecta ſit, hoc eſt fallatur, aut in errorem inducatur, quatenus creata eſt à ſummo Ente:

Igitur Facultas judicandi, quæ eſt in homine, eſt perfecta.

Ac pervidiſti ipſe quidem imbecillitatem ratiocinii; quando nullum non moviſti conſequenter lapidem, ut poſſes illud conſtabilire: Sed operoſa nimiùm res fuit. Ipſe inſtiti continenter quæſtionem eſſe, non quare Deus facultatem infinitam, hoc eſt, in omni genere perfectam, abſolutámque non fecerit: Sed cur finitam faciens, non fecerit ſaltem in ſuo genere perfectam; idque præſertim te admittente *non eſſe dubium, quin Deus talem potuerit, ut nunquam falleretur, creare.* Siquidem tametſi non fuerit adſtrictus, ut aliam crearet, neque tu poſſis reddere rationem, quare talem creaverit; nihilominùs hoc non obſtat, quin videatur creaſſe non perfectam, ut potuit, ſed imperfectam, ut voluit; eo modo, quo faber, de quo ſum loquutus, conficit clavim, non perfectam qualem poſſet, ſed imperfectam, qualem vult; Sicque ut voluntas fabri non obſtat quo minùs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

minùs clavis imperfecta sit; ita neque Dei voluntas obstare videatur, quò minùs facultas judicandi sit imperfecta. Quare & quòd tu nihilominùs ratiocinareris perfectum, ideò comparationem illam de fabro institui, quam nihil necesse heic prosequi; ut neque cætera in dubitationis contextu perspicua.

DVBITATIO III.

De Caussa Erroris, vel Falsitatis: sit-ne ex eo, quòd Voluntas, aut judicandi facultas latiùs pateat, quàm Intellectus.

REquiris proinde, *quænam sit in te falsitatis vel erroris causa.* Ac primùm quidem hîc non disputo, cur *intellectum voces solam facultatem noscendi Ideas, seu res ipsas simpliciter, & absque ulla affirmatione, aut negatione apprehendendi: voluntatem verò ac liberum arbitrium voces facultatem judicandi, cujus sit affirmare aut negare, assentiri aut dissentire.* Propono solùm, quare voluntas libertásve arbitrii, limitibus nullis circumscribatur per te, circumscribatur intellectus? Sanè enim videntur hæ duæ facultates æquè latè patere, & non intellectus saltem minùs, quàm voluntas; cùm in nullam rem voluntas feratur, quam intellectus non præviderit. Dixi, *non saltem minùs*: Quippe videtur intellectus, etiam latiùs quàm voluntas patere; siquidem non modò voluntas, sive arbitrium, judicium, & consequenter electio, prosequutio, fuga, de nulla re est, quam non apprehenderimus, seu cujus Idea percepta, & proposita ab intellectu non fuerit: sed etiam multa obscurè intelligimus, de quibus nullum judicium, prosequutio, aut fuga est: & facultas judicandi ita sæpe est anceps, ut paribus rationum momentis, nullísve exsistentibus, nullum sequatur judicium, cùm intellectus interim apprehendat ea quæ remanent injudicata. Quod porrò dicis, *te posse semper majora, majoráque intelligere, ac nominatim facultatem ipsam intellectus, cujus Ideam etiam infinitam formare valeas*: hoc ipsum arguit intellectum non esse magis limitatum, quàm voluntatem; quando sese extendere ad usque objectum infinitum potest. Quod verò agnoscis, *voluntatem tuam exæquari voluntati divinæ, non extensivè quidem, sed formaliter*: vide quorsum idem non possit de intellectu quoque dici, ubi formalem intellectus, non secus atque voluntatis, notionem definiveris.

ris. Sed paucis, dic nobis, ad quid se voluntas extendere possit, quod intellectum effugiat? Non videtur proinde *error ex eo nasci*, ut asseris, *quòd voluntas latiùs, quàm intellectus pateat, & sese ad illa judicanda extendat, quæ intellectus non percipit*; sed ex eo, quòd cùm æquè latè pateant, intellectus aliquid percipit non bene, & voluntas judicat non bene. Quare neque est *cur voluntatem ultra fines intellectus* promoveas; cùm neque judicet de rebus, quas intellectus non percipit, & pravè solùm judicet, quod intellectus pravè percipiat. Quod exemplum *de re ipsa* adfers, circa ratiocinium à te factum de rerum exsistentia; procedit quidem rectè, quantum ad judicium de tui exsistentia spectat; sed quantum spectat ad alia, videtur non rectè assumptum: cùm quicquid dicas, vel potiùs ludas, reverâ non dubites; sed omninò judices esse aliquid præter te, & à te distinctum; quippe aliquid præter te, & à te distinctum præintelligens. Quod supponis, *nullam rationem occurrere, quæ unum persuadeat, magis quàm aliud*, supponere potes; at simul debes supponere, nullum sequuturum judicium, sed voluntatem semper fore indifferentem, neque se ad judicandum determinaturam, quousque intellectui major aliqua verisimilitudo ex una parte, quàm ex alia occurrerit. Quod proinde dicis, *hanc indifferentiam ita extendi ad ea, quæ non satis perspicuè cognoscuntur, ut quantumvis probabiles conjecturæ te in unam partem trahant, sola cognitio, quòd sint conjecturæ, te impellere ad contrariam assensionem possit*: id nullo modo videtur verum. Quippe cognitio illa, quòd sint solùm conjecturæ, faciet quidem ut judicium de ea parte, in quam te trahunt, cum aliqua formidine, & hæsitatione feras: sed nunquam faciet, ut judicium feras de parte contraria: nisi postquam occurrerint conjecturæ non modò æquè probabiles, verùm etiam probabiliores. Quod subdis, *te id fuisse expertam his diebus, cùm falsa esse supposuisti, quæ maximè vera esse credideras*: memento id tibi non fuisse concessum: neque enim revera sensisse, aut persuasisse tibi potes, non vidisse te Solem, terram, homines, alia: non audiisse sonos, non ambulasse, non comedisse, non scripsisse, non loquutam fuisse (usam scilicet corpore, organisve ejus) non alia. Denique ergo, *forma erroris*, non tam videtur consistere, *in non recto usu liberi arbitrii*, sicut asseris, quàm in dissonantia judicii à re judicata: & ex eo quidem orta, quòd intellectus illam rem secus, quàm sese habeat, apprehendat. Quare & non tam videtur esse culpa arbitrii, quòd non rectè judicet, quàm intellectus, quòd non rectè demonstret.

ſtret. Quippe ea videtur arbitrii ab intellectu dependentia, ut ſi intellectus quidem aliquid clarè percipiat, videatúrve percipere, arbitrium ferat judicium ratum, atque determinatum, ſeu id reipſa verum ſit, ſeu verum eſſe exiſtimetur. Sin autem obſcurè, tum arbitrium ferat judicium dubium, ac formidoloſum, & pro tempore tamen habitum verius, quàm oppoſitum; ſeu in re ipſa veritas, ſeu falſitas ſubſit. Ex quo fit, ut non tam cavere poſſimus ne erremus, quàm ne in errore perſeveremus; expendamúſque propria judicia, non tam vim facientes arbitrio, quàm applicantes intellectum ad clariorem notitiam, quam judicium ſemper ſecuturum ſit.

RESPONSIO.

VIs ut hîc paucis dicam, ad quid ſe voluntas poſſit extendere quod intellectum effugiat? *Nempe ad id omne in quo contingit nos errare. Ita cùm judicas mentem eſſe tenue quoddam corpus, intelligere quidem potes ipſam eſſe mentem, hoc eſt, rem cogitantem; itémque tenue corpus eſſe rem extenſam, unam autem & eandem eſſe rem quæ cogitet, & quæ ſit extenſa, profectò non intelligis, ſed tantummodo vis credere, quia jam ante credidiſti, nec libenter de ſententia decedis. Ita cùm pomum, quod fortè venenatum eſt, judicas tibi in alimentum convenire, intelligis quidem ejus odorem, colorem, & talia grata eſſe, non autem ideò ipſum pomum tibi eſſe utile in alimentum, ſed quia ita vis, ita judicas. Atque ſic fateor quidem nihil nos velle de quo non aliquid aliquo modo intelligamus; ſed nego nos æquè intelligere ac velle; poſſumus enim de eadem re velle permulta, & perpauca tantùm cognoſcere. Cùm autem pravè judicamus, non ideò pravè volumus, ſed fortè pravum quid; nec quidquam pravè intelligimus, ſed tantùm dicimur pravè intelligere, quando judicamus nos aliquid ampliùs intelligere, quàm revera intelligamus. Quæ poſtea de indifferentia voluntatis negas, etſi per ſe manifeſta ſint, nolo tamen coram te probanda ſuſcipere, talia enim ſunt ut ipſa quilibet apud ſe debeat experiri, potiùs quàm rationibus perſuaderi; túque, ô Caro, ad ea quæ mens intra ſe agit, non videris attendere. Ne ſis igitur libera ſi non lubet, ego certè mea libertate gaudebo; cùm & illam apud me experiar, & à te nulla ratione, ſed nudis tantùm negationibus impugnetur: majorémq; fortè apud alios merebor fidem, quia id affirmo quod expertus ſum, & quilibet apud ſe poterit experiri, quàm tu quæ idem negas, ob id tantùm quòd fortè non experta ſis. Quanquam etiam evinci poſſit ex tuis ver-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

bis te id ipsum esse expertam, negando enim nos cavere posse ne erremus, *quia non vis voluntatem in quicquam ferri, ad quod non determinetur ab intellectu, simul concedis* cavere nos posse ne in errore perseveremus, *quod omninò fieri nequit absque illa voluntatis libertate, scipsam sine determinatione intellectus, in unam aut alteram partem movendi, quam negabas. Nam si semel intellectus determinavit voluntatem ad falsum aliquod judicium proferendum, quæro à te, cùm primùm ipsa incipit cavere ne in errore perseveret, à quonam ad id determinatur? si à seipsa; ergo potest ad aliquid ferri ad quod ab intellectu non impellitur; quod tamen negabas, & de quo solo controversia est: si verò ab intellectu: ergo ipsa non cavet, sed tantummodo sicut prius ferebatur in falsum, quod ipsi ab intellectu proponebatur, ita jam casu contingit, ut feratur in verum, quia intellectus ei verum proponit. Sed præterea vellem scire quam naturam falsi concipias, & quo pacto putes illud esse posse objectum intellectus? Ego enim, qui per falsum nihil aliud intelligo, quàm veri privationem, planè repugnare mihi persuadeo, ut intellectus falsum sub ratione veri apprehendat; quod tamen esset necesse, si determinaret unquam voluntatem ad falsum amplectendum.*

INSTANTIA.

I. *Vitandæ confusionis gratia debere intellectum, & voluntatem ita distingui, ut quicquid cognitionis, & judicii est, ad intellectum pertineat; quicquid appetitionis, electionisque ad voluntatem.*

HAud malè fueram subodoratus largiri me nimium, cùm initio Dubitationis, ne hærerem in vocibus, disputare me nolle dixi, cur secùs ac omnes authores, præterque vocum communem usum, non modò acciperes Intellectum pro sola facultate simpliciter apprehendente; sed voluntatem etiam confunderes cum facultate judicante. Quippe superfuit inde occasio, quare ex æquivocatione (sed tua nempe) luderes; & qui viderunt, caussati sunt fuisse me nimis facilem, ac placere nimis voluisse, cùm tecum loquens, & tua usus phrasi, ipsam Voluntatem judicare dixi. Itaque, ut de errore agentes, saltem ab errore verborum caveamus, notissimam illam distinctionem sector, quâ vulgò in Mente, seu humana Anima, præter facultatem quidem moventem, duas illas celebreis discernunt, cognoscentem, & appetentem, quas vocant propriis nominibus Intellectum, & Voluntatem. Constat proinde, appositè ad Intellectum revocari quicquid cognitionis in Mente est, ad Voluntatem quicquid appetitionis: Adèo ut ad Intellectum pertineat non modò simplex apprehensio, qua, sine affirmatione, aut negatione aliquid concipimus; sed etiam judicium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cium, sive Enuntiatio, qua affirmamus, aut negamus, ac ipsa quoque Ratiocinatio, seu judicium, quo ex uno posito, inferimus aliud; Ad Voluntatem autem pertineat, Electio, seu Volitio, nolitio, prosequutio, fuga; itémque amor, odium, & passiones cæteræ, quæ generis moralis sunt; ut cætera illa sunt intellectualis. Iam non disputatur heic quidem, sit-ne inter Intellectum, & Voluntatem realis, ut vocant, modalis, aut alia distinctio; satis est, si cùm homines, ad devitandum confusionem, excogitârint nomina, quibus conceptus de eadem re varii, pro observatis variis illius operationibus exprimantur, id tantò magis heic imitemur, quantò, nisi fecerimus, magna suboriatur confusio. Cùm igitur tu Intellectui solam illam primam operationem, hoc est simplicem apprehensionem tribuas, reliquas autem duas, hoc est judicium, tam enunciativum, quàm illativum, ut appellant, voluntati attribuas; præstabilius omninò erit non modò primam, sed etiam secundam, ac tertiam Intellectui relinquere; Voluntati autem suas concedere, ac reservare; Quod tu quoque ipse videris appositè magis feciſſe, dum in Meditatione tertia apertè dixisti, *nullam esse in voluntate, vel affectibus falsitatem timendam; ac proinde sola supereſſe judicia, in quibus cavendum tibi sit, ne fallare.*

II. *Progressus Intellectus à 1 operatione in 2, & ab hac in 3, eámque multiplicem; absque ulla actionum voluntatis intermissione.*

Verùm quomodocumque tu acceperis, acciperéve deinceps velis; En quem germanum vulgò statuant inter operationes progressum. Videt quispiam, exempli gratiâ, corpus aliquod ab uno milliari: Id Intellectu quidem apprehendit; sed nihil de ipso pronunciat, utrum nempe sit inanime, an animatum. Spectat attentiùs, observátque id locum mutare, sive progredi, apprehenditque consequenter motum, seu progressum; sicque peraguntur duæ apprehensiones simplices, una *corporis*, & alia *progressus*; Sequitur autem statim judicium, sive secunda operatio, qua intellectus duas illas primas, simplicésque connectens, ita judicat, seu pronunciat, *Corpus illud progreditur.* Cæterùm in ea non consistit; sed quia ex præhabitis notionibus, formavit alias apud se, illud judicium, seu illam aliam operationem secundam, *Id, quod progreditur, est animal*; eamobrem istam repetens, apponit recentem, & ita connectit, ut ex utraque tertiam, in hunc modum eliciat, *Id quod progreditur, est animal; Corpus illud progreditur; igitur Corpus illud est animal.* Hæc verò est Ratiocinatio, sive operatio intellectus tertia, quæ ipsa quoque judicium est, sed ab alio dependens, & compositum magis. Quod si spectanti attentiùs, & diebus quidem bene multis id cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

pus videatur immotum; tunc apprehenso *corpore*, apprehendet etiam *immobilitatem*, consistentiámve in eodẽ loco; & ex his duabus operationibus primis, istam secundam conficiet, *Id corpus immobile est* : ac deinceps aliam præhabitam repetens, ita ratiocinabitur, *Quod est immobile* (seu quod tandiù manet immotum) *non est animal* : *Id corpus immobile est* ; *Igitur animal non est* : quæ jam est operatio tertia. Discrimen est solùm, quod priore modo judicium affirmando fit ; posteriore verò negando. Atque hactenus quidem nihil est cum voluntate commercii. Accipio exemplum aliud. Apprehendit Intellectus *pomum*, apprehendit *dulcorem*; túmque utrumque connectens pronunciat, *Pomum est dulce*. Et quia aliunde præjudicavit id quod est Dulce, esse expetendum, ideò ratiocinatur, *Dulce est expetendum*; *Pomum est dulce* ; *Igitur expetendum*. Vel, si cùm attentè spectârit, venenum observaverit ; apprehendet *Pomum*, apprehendet *venenum*, & utrumque conjungens, pronunciabit, *Pomum est venenatum* : ac tum præjudicatam propositionem assumens, sic ratiocinabitur, *Quod est venenatum, fugiendum est* ; *Pomum hoc venenatum est*; *Igitur fugiendum*. Et huc usque rursùs nihil est voluntati cum utroque judicio alterutrius modi commune. Quin-etiam, nihil commune erit, si tertio modo rem accipiamus ; nempe si apprehenso *pomo*, apprehendatur in illo heinc *dulcedo*, inde *venenum* ; ac tum intellectus sic pronunciet, *hoc pomum est simul dulce, & venenatum* ; seu *Dulce quidem, sed venenatum* : deincépsque præjudicatam propositionem assumens, ratiocinetur, *Quod est dulce quidem, sed tamen venenatum, id respuendum est* ; *hoc pomum est dulce quidem, sed venenatum tamen* ; *Igitur respuendum*. Quid, quòd posset etiam quarto modo, conferente nihil voluntate, sic accipi, ut apprehenso *pomi veneno*, apprehendatur *liberatio ab ærumnis intolerabilibus*, intellectúsque ita pronunciet ; *Pomum hoc venenatum liberare potest ab ærumnis intolerabilibus* ; ac tum ex præjudicio sic ratiocinetur ; *Quod liberare potest ab ærumnis intolerabilibus, tametsi venenatum sit, expetendum est* ; *Hoc pomum id potest* ; *Igitur expetendum*.

III. *Omnem actionem voluntatis supponere intellectus de re expetenda, aut non expetenda judicium ; etiam cùm ipsi intellectui imperat, ut dijudicet aliquid.*

Posterior ergo his omnibus est ipsa voluntas, seu voluntatis actio, hoc est expetitio, aversio, seu volitio, nolitio ; atque adeò electio, neglectio ; imperium, prohibitio ; prosequutio, abstinentia ; & quæ sequuntur omnia, prout intellectus judicaverit, sive judicium tulerit ; non puræ solùm enunciationis, sed etiam ratiocinationis. Neque enim pomum expetet reipsâ, nisi intellectus judicaverit dulce ; neque nolet, aut respuet, nisi intellectus judicaverit venenatum ;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

natum; atque reſpuendum. Neque præferet abſtinere à veneno, factâ dulcoris illecebrâ, niſi intellectus judicaverit pomum eſſe ſimul dulce, ac venenatum; & ſatius eſſe abſtinere à dulci propter venenum, quàm venenum proſequi propter dulce. Neque eliget potiùs venenum, quàm negliget, niſi intellectus priùs judicaverit cum hoc veneno junctam eſſe liberationem ab ærumnis; & minus malum eſſe expetendum, ſeu habere rationem boni, quod à majore malo liberat. Vno verbo, egregia prorsùs communis illa ſententia, quæ adſtruit voluntatem eſſe potentiam cæcam, ſeu quæ ad nihil tendat, vel nihil refugiat, niſi intellectus facem præferat. Neque obſtat, quòd aliquando operationes intellectus velimus; ſeu quòd intellectus judicet, quia judicare eum volumus: Quippe iſta volitio ex alio judicio præcedente pendet; & judicium quod ſequitur, non tale eſt, quia volumus, ſed quia ſimplices apprehenſiones ſunt tales. Etenim, ut exemplum priùs reſumamus, Poſtquam vidit quis illud corpus mille paſſibus diſſitum, Intellectus quidem nihil aliud prima fronte apprehendit, quàm corpus; At cùm præcognoſcens omne corpus eſſe animatum, vel inanime; & deſtitutus nota ſive charactere, quo iſtud, utrum ſit, diſcernat, judicium ea de re ſuſpendat; interim tamen quia aliunde apprehendit cognitionem, quæ attentione paratur, ideò ita pronunciat, ſive judicat, *Corpus hoc in cognitionem cadere, ſive fieri cognitum attendenti poteſt*; ac tum ſequitur ratiocinatio ſeu judicium ex præjudicata alia propoſitione in hunc modum, *Attentio illa expetenda, ſeu utilis, ac bona eſt, quâ res ignoratæ cognoſcuntur; Atqui ex attentione ad motum, quietémve hujus corporis cognoſci de eo poteſt quod ignoratur, ſcilicet utrum animatum, an inanimatum ſit: Igitur talis attentio expetenda eſt, ſeu mavis, utilis, ac bona.* Hoc autem judicio poſito, adeſt voluntas, quæ reipsâ expetit, ſeu vult rem utilem, ac bonam monſtratam, imperátque attentionem, ac judicium, prout attendendo res obſervata fuerit, faciendum. Quod idcircò addo; quoniam cujuſmodi ſpeciatim, diſtinctéque futurum hoc judicium ſit, ipſa voluntas non præſcribit; id ſcilicet ignotum eſt; neque, niſi ſub ratione generali, confuſéque expetitur; ſed potiùs tale futurum eſt, quale attendenti character ſeu motus, ſeu immobilitatis, monſtrabit. Non addo verò quàm ſit attendendum, ut is character & proprius ſit, & ſpolietur fallaciis, quò judicium feratur verum; cùm ſatis ad præſens inſtitutum ſit, tale futurum eſſe judicium, qualis character ſimplici apprehenſione fuerit perceptus. Nam exempli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

gratiâ, licet ad ferendum hoc judicium, *Corpus movetur*, character sit, *Mutatio loci*: Nihilominùs quia mutatio loci apparere perinde potest, seu corpus ipsum revera moveatur, seu videntis oculus; ideò, ut judicium quidem sit verum, debet oculus quiescere; at si moveatur, corpore quiescente, cùm debeat Intellectus id prospicere, & nisi faciat, falsum sit futurum judicium; interim tamen tale erit judicium, quale ex eo solo, quod apparet, apprehenditúrque, necessarium est consequi, atque ita de cæteris.

IV. *Non patere latiùs voluntatem, quàm intellectum (imò nec tam latè) & objectus-ne meritò propriæ sententiæ amor fuerit.*

De tua Responsione ut jam dicam, tua verba sunt, *Vis, ut hîc paucis dicam, ad quid se voluntas possit extendere, quod intellectum effugiat? nempe ad id omne, in quo contingit nos errare.* At quàm rectè dicas, vel ex eo constat, quòd cùm errare nos contingat seu in secunda, seu in tertia Mentis operatione, Si accipias quidem Voluntatem pro eo, quòd nos dicimus Intellectum secunda, vel tertia operatione agentem, manifestum sit ipsam ad nihil extendi, quod idem Intellectus per operationem primam non perceperit, cùm tale prorsùs judicium sit, qualis est rei apprehensio. Sin autem pro eo, quod nos Voluntatem dicimus; manifestum sit ipsam non ferri in errorem, quem neque velle, neque amare, neq; jubere, neque prosequi ullo modo potest; utpote qui sit incompertus, & respectu Voluntatis perinde sit, ac si non esset. Quid quòd compertum, neque velle, neque amare omninò potest; utpote quod malum quid sit; & dum vult, amátque judicium, quod contingit esse erroneum; non vult, amatque tanquam erroneum, sed tanquam verum existimatum, & ab intellectu tale demonstratum; Nam sanè si existimaretur, demonstraretúrque erroneum, tunc non adamaret, sed aversaretur. Pergis, Voluntatem non jam pro judicante, sed pro appetente facultate usurpans, *Ita, cùm judicas Mentem esse tenue quoddam corpus; intelligere quidem potes ipsam esse Mentem, sive esse rem cogitantem; itémque tenue corpus esse rem extensam; Vnam autem, & eandem esse rem, quæ cogitet, & quæ sit extensa; profectò non intelligis, sed tantummodò vis credere, quia jam antè credidisti, nec liberè de sententia decedis.* Verùm cùm tam bellè declames, quidnam exinde colligis? Scilicet voluntatem meam ferri ad aliquid, quod intellectus meus non percipiat. Ecquid-nam verò illud est? Scilicet esse eandem rem, quæ cogitet, & quæ sit extensa. At, si id volo, nonne eadem ratione volo, quâ intelligo? Quo enim alio modo id conjunctum volo, quàm prout ab intellectu copulatur, & voluntati ostenditur? Et, si volo credere, quia jam antè credidi; Igitur jam antè id judicavi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

dicavi quod nunc volo? Credidi autem, seu judicavi intellectu: Ergo non propterea voluntas ad aliquid fertur, quod intellectum effugerit. *At non libenter de sententia decedo?* Sed, ô bone, Vtinam tu tam decederes libenter, ac ego, si quid præoccupatus es! Ego certè de tota hac quæstione nihil pronuncio; & cùm id solùm ratum teneam, quod Fides sacra mihi præscribit; quod ex lumine naturali supereſt, & de quo solùm heic agitur, adeò mihi obscurum est, ut à sententia vel ferenda, vel defendenda longissimè absim. Nam & cùm dicis *me judicare Mentem esse tenue quoddam corpus*; Ego hoc non judico, qui & fide teneo esse incorpoream, & quod ad lumen naturæ spectat, illud habeo obscurius, quàm ut profitear me per ipsum cognoscere naturam Mentis: interim verò tibi objicio, qui te profiteris naturam hanc nosse ex naturali lumine; adeò ut cùm dicas te nosse clarè, & distinctè esse incorpoream, & non appareat, quomodo, dum Mens in corpore versatur, possit ullam substantiam, nisi sub quadam corporea specie, repræsentationéve intelligere, requiram ex te, sub qua alia specie seipsam Mens intelligat, quàm corporis cujuspiam tenuis? Pari ratione non judico, neque me scire profiteor, an, & quomodo res extensa intelligat; Quippe qui planè non cognoscam, quomodo visionem eliciam; fateor me longè adhuc minùs cognoscere quomodo ipsam intellectionem. Et tibi tamen consequenter propono, cur non intellectio possit esse à re extensa; cùm Mentis substantia non possit nisi extensa, aut extensæ instar intelligi: Neque si inextensum quid sit, intelligi valeat, quomodo hanc actionem eliciat, & tanta quidem varietate, quantam attendere est in promptu. Objicio hæc, inquam, & propono, ut inferam, si tu non ista meliùs, quàm cæteri intelligas, quamobrem tantâ fiduciâ, ipsa tanquam meliùs, imò optimè intellecta jactes, ac divendas? Et dicis *me non libenter de sententia decedere*? Non sanè, nisi quis exoriatur; qui aliquid magis consentaneum proferat; sed da qui veritatem commonstret; & nemo non modò lubentiùs, sed etiam ardentiùs illam complectetur. Sequitur, *Ita, cùm pomum, quod fortè venenatum est judicas tibi in alimentum convenire; intelligis quidem odorem, colorem, & talia grata esse; non autem ideò ipsum pomum tibi esse utile in alimentum; sed quia ita vis, ita judicas.* Quidnam verò etiam ex hoc colligis? Nam vel judicavi in pomo esse venenum, uti cætera, vel non judicavi (quod tu non satis exprimis) Et, si judicavi quidem inesse venenum; ergo venenum volui non injudicatum, seu non rectè perceptum; si non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

non judicavi ; ergo volui quidem pomum, ut odoratum, coloratum, ſapidum, alimentitium, quatenus tale judicavi ; at non volui ut venenatum, quia non judicavi hujuſcemodi. Et dicis *me ita judicare, quia ita volo* ; Quàm diceres rectiùs me ita velle, quia ita judico ! Siquidem non judico pomum utile eſſe in alimentum, quia volo ; Quippe id non pendet à mea voluntate : ſed ideò volo, quia judico utile eſſe in alimentum.

V. *Non naſci errores ex eo, quòd voluntas, aut etiam judicium latiùs pateat, quàm intellectus, aut ſimplex apprehenſio.*

Quid quòd ipſemet, vel invitus, fateri ſtatim cogeris, *nihil nos velle, de quo non aliquid aliquo modo intelligamus ?* Iſtud ſanè, ut nihil aliud, ſaltem imbecillitatem inſinuat tui illius ratiocinii :

Si in aliquo errores naſcuntur, ex eo eſt, quòd ejus voluntas latiùs pateat, quàm intellectus, neque ipſam intra eoſdem limites contineat, ſed etiam ad illa, quæ non intelligit, extendat :

Atqui in me errores naſcuntur :

Igitur ex eo naſcuntur, quòd voluntatem habeam latiùs patentem, quàm intellectum, neque ipſam intra eoſdem limites contineam, ſed etiam ad illa, quæ non intelligo, extendam.

Videlicet cùm jam admittis nihil velle nos, de quo non aliquid aliquo modo intelligamus, ſubodoratus omninò es non patere latiùs voluntatem, quàm intellectum, neque excurrere, aut extendi ultra limites, ad quos Intellectus non pertingat. Nam quod negas ſtatim *nos æquè intelligere, ac velle*, videris non ſatis advertiſſe eſſe hæc inſeparabilia, hoc eſt, volitionem totius, & intellectionem totius ; volitionem partis, & intellectionem partis. Etenim ſi totum quidpiam volumus, neceſſariò totum intelligimus ; Neque obſtat quòd omneis ejus parteis non intelligamus diſtinctè ; ſiquidem neque volumus omneis ejus parteis diſtinctè ; ſed planè ut intelligimus, ita volumus ; adeò ut, ſi intelligamus unam, plureiſve parteis diſtinctè, cæteras confuſè ; velimus etiam unam, plureiſve parteis diſtinctè, cæteras confuſè ; Et, ſi intelligamus confuſè omneis, velimus etiam confuſè omneis. Quare &, cùm ſubdis, *poſſe nos de eadem re velle permulta, & perpauca tamen cognoſcere*, id videtur omninò falſum ; Neque in te eſt, ut declares, quid tandem velis de aliqua re, quod non cognoſcas eſſe in re ; &, ſi diſtinctè quidem, diſtinctè ; ſi confuſè verò, confuſè. Pergis, *Cùm autem pravè judicamus, non ideò pravè volumus, ſed fortè pravum quid.* Quo loco videris rem prorſùs turbare. Nam, cùm tu accepiſſes Voluntatis vocem pro facultate judicante, ſeu pro intellectu ſecunda, aut tertia operatione agente, dixeram ego te imitatus, ideò voluntatem

pravè

pravè judicare, quoniam Intellectus (seu eadem facultas prima operatione agens) pravè percipit: Tu verò jam hypothesin mutas; Nam & volitionem à judicio distinguis, & à pravitate Physica ad pravitatem moralem transis. Nempe ut Scholastici Aristotelem imitati aliud esse docent agere injustè, & agere injustum; quatenus potest aliquis non injusto affectu, operari aliquid, quod injustum esse præter illius voluntatem contingat: ita tu aliud esse statuis judicare pravè, & velle pravum; sed cum eo discrimine, ut cùm illi vocem agendi non mutent, & sic loquantur perspicuè; tu vocem judicandi commutes in vocem volendi, & ita loquaris obscurè. Quod autem sequitur, *Nec quidquam pravè intelligimus; sed tantùm dicimur pravè intelligere, quando judicamus nos aliquid amplius intelligere, quàm reverâ intelligamus*; Declarare quidem videris quomodo tuum illud ratiocinium accipias; nempe ut Intellectus extendatur solùm ad ea, quæ qualia intelliguntur, talia sunt; Voluntas verò, seu judicium etiam ad ea, quæ talia non sunt, qualia intelliguntur: Verùm tota tua molitio, ex eo apparet inutilis, quòd Intellectus, & Voluntatis seu ejusdem Intellectus simpliciter apprehendentis, & judicantis, eadem sit restrictio, aut ampliatio facienda. Nam ut aliqua sunt, quæ ideò bene intelligimus, quoniam qualia sunt intelligimus; ita ipsa eadem sunt, de quibus ideò bene judicamus, quoniam qualia sunt, esse judicamus; & ut vice versa aliqua sunt, de quibus ideò pravè judicamus, quoniam judicamus, qualia non sunt; ita ipsa eadem sunt, quæ ideò pravè intelligimus, quoniam qualia non sunt, intelligimus. Ex quo fit, ut pro modo intelligendi sit etiam modus judicandi; & de nulla re feramus judicium, de qua intellectio non fuerit, rectum, si recta, pravum, si prava. Et ut præteream te non respondisse ad illud quod objectum est; Non latiùs patere judicium, quàm intellectionem; sed Intellectionem potiùs latiùs patere, quàm judicium; seu ut tuis vocibus utar, Intellectum, quàm voluntatem: Adnoto solùm videri heic contradictionis speciem, cùm ais, *judicare nos aliquid amplius à nobis intelligi, quàm reverâ intelligatur*. Quomodo enim potest intelligi, quod non intelligitur, ut non intellectum intelligi judicetur. An vis dicere judicare nos aliquid intelligi esse in re, quod in re non sit? Sed aliud est esse in re, aliud intelligi esse in re. Et quòd quidem aliquid sit, vel non sit in re, hoc ad veritatem, vel falsitatem judicii facit; quòd verò intelligatur esse in re, hoc facit absolutè ad ferendum judicium de re. Quare & seu id,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quod judicatur, sit in re, seu non sit, intelligitur tamen esse; adeò ut, quamvis reverâ non sit; reverâ tamen, hoc est reipsa intelligatur esse; & judicium nostrum falsum sit, non quòd intelligamus id, quod non intelligimus, sed quòd intelligamus id, quod in re non est.

VI. *Indifferentiam intellectus videri radicem indifferentiæ voluntatis, in qua est libertas, & hanc ab illo determinari; ac non tam* libertatem, *quàm* libentiam *esse, cùm voluntas hæret Summo Bono clarè perspecto.*

Quæ *de Indifferentia* dixi, adeò manifesta videntur, ut potiore jure quàm tu provocare posse ad experientiam videar. Quin-etjam penè nullus dubito, te ipsum quoque ea experiri; sed tuæ fortè famæ magis interest, quàm ut agnoscere, aut fateri velis. Gaudeto proinde, tuâ sorte, ut voles; Nam id quidem ego tibi non invideo, ut neque quamcumque potueris apud quoscumque fidem mereri. Satis mihi est, ut quod ad me spectat, neque is sim, qui inficiatus fuerim omnem indifferentiam; neque qui nullam esse in me libertatem fuerim professus: & quod ad te spectat, ut pro tuo Genio eventilâris calamum; dum interim non libertatis minus, quàm voluntatis vocem ad intellectum judicantem transferres. Quare & circa id, quod argumentaris *me libertatem fuisse expertum, quando admisi non tam nos cavere posse ne erremus, quàm ne in errore perseveremus*: nõ tam responsione est opus, quàm instantia, ex ipsa libertatis, ac indifferentiæ ad judicandum, quæ in nobis est, explicatione desumpta. Itaque licèt res ferè maneat ex præmissis exposita; adjicere tamen heic lubet, Indifferentiam videri latiùs, quàm libertatem patere. Quippe non modò in anima, sed in cæteris quoque rebus est indifferentia; Vt cùm Tabula dicitur ad hunc, illúmve colorem indifferens; aqua ad hunc, vel illum saporem; Sol ad producendum hanc, vel illam plantam, atque ita de reliquis; Vt minùs sit mirum, si, cùm voluntas sit propriè sedes libertatis, ob eam, quam habet Indifferentiam, Intellectus tamen suam quoque Indifferentiam habeat, quantumvis ob illam liber non dicatur. Scilicet ipse Intellectus eâ est indifferentiâ, ut respectu quidem primæ operationis apprehendat aliquid, vel non apprehendat; vel sic apprehendat, ut possit, aut potuerit apprehendere oppositum: Respectu verò secundæ, aut tertiæ; judicium de aliqua re ferat, vel non ferat; vel sic unum ferat, ut possit, potueritve oppositum ferre. Cùm verò quicquid Intellectus apprehendit, sit Ens, vel certè Ens esse appareat; & non possit consequenter judicare id non esse quod est, vel apparet (quatenus quidem Ens apparet) sive id esse, quod non est, vel non apparet (quatenus quidem Ens non apparet)

heinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

heinc fit, ut cùm intellectus expoſito modo indifferens ſit, non ſit tamen indifferens, ut judicium ferat verum, vel falſum, niſi quatenus id, quod falſum eſt, ipſi apparet verum. Vnde & tametſi fallatur; non exiſtimat tamen falli ſe, neque exiſtimaturus eſt, quandiu apprehenſio ejus, quod apparet, eadem fuerit; adeò ut, ſi velis mutari judicium, neceſſe ſit apprehenſionem mutari. Res ſimilis eſt, ac in oculo, cui baculus alioquin rectus, partim in aëre, partim in aqua objicitur. Quippe baculum curvum videt, quamvis curvus in ſe non ſit, quia tali ipſius ſpecie informatur; & nunquam non videbit curvum, niſi mutetur ſpecies, baculo ex aqua educto. Addo rurſus Indifferentiam, quæ in Voluntate eſt, induere nomen libertatis, quatenus Voluntas poteſt quidpiam velle, aut nolle; vel ſic velle unum, ut etiam oppoſitum; ſed radicem tamen hujus indifferentiæ ſitam eſſe in ea, quæ in intellectu eſt, quatenus pro flexilitate intellectus, eſt flexilitas voluntatis. Inde enim eſt, quare etiam, ut intellectus indifferens non eſt ad verum, & falſum, niſi quatenus falſum induit ſpeciem veri; ita neque voluntas ſit indifferens ad bonum, & malum, niſi quatenus malum habet ſpeciem boni. Et ut Intellectus non poteſt mutare judicium, tametſi de re non vera, niſi mutetur apprehenſio veri, quo ea obvelatur; ita neque mutari poſſit appetitio, tametſi de re non bona; niſi mutetur apprehenſio boni, quo ea tegitur. Nempe eadem res vera eſt, ac bona: Vera quidem reſpectu ſui, bona reſpectu alterius; & utrumque aut reipsâ, aut apparenter duntaxat. Quare intellectus apprehendit non modò Veritatem, qua res eſt in ſe, vel eſſe putatur; ſed etiam bonitatem, qua ſe habet, vel habere putatur ad aliud; atque idcircò prout bona apprehenditur, ita ab intellectu judicatur; & prout ab intellectu judicatur, ita à voluntate appetitur. Ex quo fit, ut quemadmodum, cùm ab eo, quod eſt reipsâ verum, aberravimus, ſuperſunt gradus innumeri ejus, quod eſt ſimile vero, alii majores, alii minores, juxta quos poteſt quidpiam dici ſimile, ſimilius, ſimillimum vero; ita cùm ab eo, quod reverâ bonum defleximus, ſuperſint gradus innumeri ejus quod eſt ſimile bono, eâ varietate, ut quidpiam dici ſimile, ſimilius, & ſimillimum bono poſſit. Et quemadmodum nunquam Intellectus deſerit unum veriſimile, niſi propter veriſimilius; ita voluntas nunquam deſerat quidpiam viſum bonum, niſi ob viſum melius. Et quemadmodum Indifferentia Intellectus in eo eſt, ut non ita determinetur ad arripiendum aliquid,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tanquam verisimile, quin arripere verisimilius possit; ita Indifferentia Voluntatis, in eo sit, ut non ita determinetur ad aliquid visum bonum, quin possit ad aliud melius visum ferri. Et quemadmodum intellectus, ubi clarâ notitiâ summum bonum est assequutus, Deum nempe ter-Max. velut in cælo beatæ Mentes, non est ampliùs indifferens, ut ab eo discedat, quòd aliquid verius intelligere deinceps non valeat: Ita Voluntas ubi eadem notitiâ assequuta est summum bonum, nempe ipsum quoque ter-Max. Deum, indifferens ampliùs, sive quod est idem, non est ampliùs libera, ut ab ipso deflectatur; quod non possit deinceps velle, aut amare aliquid melius. Sed notandum, necessitatem, qua voluntas hæret summo bono, non eam esse, quæ coactionem, violentiam, rigorem, atque idcircò renitentiam, molestiam, desperationem, aut aliquid simile sonat; sed eam, quæ intelligitur cum plenissima consensione, collubentia, complacentia; estque adeò maximè spontanea, suavissima, desideratissima; quæque proinde licèt à plerisque & libertas, & summa libertas dicatur; videatur tamen potiùs libentia, aut summa libentia (dum sic loqui liceat) posse appellari. Vnde & quando tu pronuncias *opus non esse in utramque partem ferri posse, ut sis liber, sed contra quò magis in unam propendes, sive quia rationem veri, & boni in ea evidenter intelligis; sive quia Deus intima cogitationis tuæ ita disponit, tantò liberius te illam eligere; neque enim divinam gratiam nec naturalem cognitionem unquam imminuere libertatem, sed potius augere, & corroborare;* Videtur id totum eatenus verum esse, quatenus liber diceris, quasi libens; & eligere liberiùs quasi libentiùs; & non habere imminutam libertatem, quasi libentiam. Scilicet notio libertatis nulla videtur, si indifferentiam sustuleris; at ipsa interim libentia tantò intelligitur major, quantò bonum & majus est, & perfectiùs cognoscitur: Et cùm seu Dei gratia, suavísque dispositio, seu naturalis cognitio in voluntatem nostram agit; quoniam id fit respectu veri, aut majoris cujuspiam boni, ideò augetur, ac roboratur ejus collubescentia; ac libertas interim ipsa non tam dici debet imminui, quam perfici, quatenus propensio sit ad verum, potiusquam ad apparens, ad majus, quàm ad minus bonum. Atque hæc quidem propter id, quod ex Theologia attigisti.

VII. *Vt Voluntas corrigatur, corrigendum prius intellectus judicium ex correcta apprehensione rerum; Et voluntatem non imperare intellectui, nisi ipsomet prælucente.*

Ad id quod cœperam, ut redeam, & ne ad supernaturalia excurram, ac intra metas luminis naturalis remaneam, addendum præterea videtur, ut tam intellectus rectè judicet, quàm Voluntas rectè velit, curandum aliud videri nihil, quàm ut apprehensiones,

seu

seu notiones, quas habemus de rebus, sint ipsis conformes tam secundùm id, quod in se sunt, quàm secundùm id, quod ad aliud. Siquidem nisi ita fiat, frustrà imperabitur, aut vis inferetur sive Intellectui, ut id persuadeatur, quo videt quidpiam verosimilius; aut voluntati, ut id præferat, quo ostenditur quidpiam melius. Et sanè cùm de Intellectu res videatur clara, videtur quoque de Voluntate non esse minùs perspicua. Nimirùm videtur præclarè id vulgo admitti, *Omnis peccans ignorans est*; Nam quamvis illud quoque tritum sit, *Video meliora, probóque, Deteriora sequor*: Nihilominùs nemo peccat, quin aliqua passio apprehensiones, seu notiones obscuret, perturbétque judicium; adeò ut virtus quidem, & honestas probetur; sed interim tamen voluptas, lucrum, honor, injuria, quidvis aliud, præsentius sit, clariùs appareat, vehementiùs moveat, atque idcirco magis probetur, magisque abripiat, quàm virtus, honestas, præmium, alia, quæ vigente passione obfuscantur, & vel non attenduntur, vel non certò creduntur, vel procul apparent; neque ad illa desperatur regressus; Cùm id interim, quod præ manibus est, non videatur omittendum, & pœna, si quæ proposita sit, aut non cogitetur, aut evadi posse speretur. Ex quo fit proinde, ut dum peccamus, ea, quæ pro tempore apparent meliora, sequamur, & ignorantes ideò simus, quòd species veri, aut majoris boni quasi eminus, ac per nebulam duntaxat videatur; species fucati, aut minoris, quasi cominùs, ac in ipso Sole se prodat. Quare & danda est opera, non tantùm ut germanas de vero bono notiones habeamus; sed etiam, ne passiones subrepant, quæ tenebras faciant, ob quas intellectu judicante id melius, quod deterius est, voluntas ad illud feratur. Addo postremò primas notiones, seu apprehensiones, quas habemus de rebus, sic intellectum occupare, ut quandiu illæ perseverant, tandiu perseveret judicium, quod consequenter ad illas fit; &, si tota vita perseverarent, idem tota vita tenetur judicium; ac prout initio contigisset judicium esse verum, aut falsum, ita deinceps perseveraret. Enimverò, quia evenit, ut vel casu, vel novo studio, vel admonitione, vel alio quovis modo notiones primò habitæ ita mutentur, ut subsequentes potiores sint; ideò judicamus, non sic inhærescendum esse primis, quin sit expendendum, an-non aliæ haberi possint, quibus fortassis deteriores sint; atque idcircò, ut sanioribus locum præstent, sint deponendæ. Hoc porrò facto judicio, aut quasi præjudicio, expetit voluntas fieri id examen, ac intellectui imperat, ut sese ad id

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

faciendum accingat : Eſtque demùm hæc ipſa cautio , quam in noſtra eſſe poteſtate dixi , ne ſi fortè in errorem inciderimus, in errore perſeveremus. Neque verò ſe propterea voluntas ad id expetendum, aut jubendum determinat ſine opere intellectus ; Quippe niſi intellectus id demonſtraſſet expetendum , & exſequutione dignum, Voluntas nunquam eò contendiſſet. Vnde quod quæris, *ſi ſemel Intellectus determinavit voluntatem ad falſum judicium proferendum* (vel comprobandum) *cùm primùm ipſa incipit cavere, ne in errore perſeveret, à quónam ad id determinetur?* clarum eſt determinari ab eodem intellectu; non eodem quidem directo judicio, quod expendendum proponitur; ſed reflexo alio , quo intellectus ex præcedentibus obſervationibus edoctus, congruum judicat, ut id expendatur.

VIII. *Quatenus falſitas in rebus ſit ; cùm non ſit propriè, niſi in intellectu.*

Quod denique poſtulas, *ecquam naturam falſi concipiam ?* Non eſt profectò cur exiſtimes , velle me falſum , ut tale eſt , ſive Falſitatem, eſſe aliquid pluſquam privativum. Quippe nullibi extra intellectum Falſitatem conſtituo , niſi inſtar denominationis , quam appellant extrinſecam : cùm extra intellectum nihil falſum ſit , ſed omnia ſint vera, eâ veritate , quæ dicitur tranſcendentalis, ſeu qua unumquodque eſt id, quod eſt, non verò aliud. Neque enim Aurichalcum verbi gratiâ falſum aurum eſt , ſed verum Aurichalcum ; & denominatur ſolùm falſum aurum, quatenus intellectus putat ipſum aurum , cùm tamen non ſit ; eo modo quo paries denominatur dexter , non quòd dexter ſit , aut partem dextram habeat , ſed quòd animal cujus dextra eſt , ipſi dextram obvertat. Eſt igitur Falſitas propriè, in ipſo ſolùm intellectu ; ac inter ejus operationes, in ipſo propriè judicio; tametſi poſſet in ſimplicibus quoque apprehenſionibus agnoſci , quatenus rebus conformes non ſunt , judiciiſque anſam falſitatis præbent. Quare cùm judicium , quod fertur de re, eſt ipſi conforme, utpote rem talem enuncians qualis eſt, vel talem non eſſe , qualis non eſt , appellatur verum : Et cùm hujuſmodi conformitate caret , ſeu rem talem enunciat , qualis non eſt, vel non talem, qualis eſt, tunc appellatur falſum. Et hæc eſt carentia, ſeu privatio conformitatis , in qua falſi naturam conſiſtere ſentio. Quia contingit verò , ut hæc falſitas affingatur rei ; ita ut defectus conformitatis non tam videatur eſſe in judicio comparato ad rem , quàm in re comparata ad judicium ; ideò ob hanc comparationem res quoque ipſa dicitur falſa. Et quia tamen non putatur falſa , ſed eſſe id, quod judicatur ; eam ob cauſſam ſub ſpecie veri apprehendi dicitur , quatenus aliquid verum eſt , ſine quo non

appre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

apprehenderetur. Sic color flavus Aurichalci, verus Aurichalci est color; & interim tamen est species adeò illi similis, sub qua latere aurum solet, ut pro tali specie accipiatur; sícque fiat ansa intellectui apprehendendi judicandíque esse sub ea aurum, quod tamen non est; atque id proinde, quod verum in se aurichalcum est, comparatè ad intellectum, dicatur esse falsum aurum. Vnde nihil mirum si voluntas tam determinetur ab intellectu ad prosequendum hoc falsum aurum, quàm ad prosequendum verum; quoniam quantum ad ipsum spectat, ita habet utriusque speciem pro eadem auri specie, ut discrimen nullum agnoscens, aurum esse æquè sub una, ac sub altera arbitretur.

DVBITATIO IV.

De desiderata adhuc Methodo, quâ agnoscamus nos ita clarè, distinctéque aliquid percipere, ut periculum, ne errremus, non subsit.

COncludis fructum exaggerando, quem ex hac meditatione potes consequi, ac præscribis quid sit agendum, ut assequaris veritatem. Nempe assequuturum te dicis, *si tantùm ad omnia, quæ perfectè intelligis, satis attendas: atque illa à reliquis, quæ confusius & obscuriùs apprehendis, secernas.* Hoc porrò non modò est verum: sed etiam hujusmodi, ut tota præcedens meditatio, sine qua potuit intelligi, videatur fuisse supervacanea. Attende tamen, eximie vir, difficultatem non videri, an, ut non fallamur, debeamus clarè, atque distinctè intelligere aliquid; sed, quâ arte, aut methodo discernere liceat, ita nos habere claram, distinctámque intelligentiam, ut ea vera sit, nec fieri possit, ut fallamur. Quippe initio objecimus, nos non rarò falli, tametsi nobis videamur aliquid adeò clarè, distinctéque cognoscere, ut nihil possit clariùs & distinctiùs. Tu quoque id tibi ipse objecisti, & expectamus tamen adhuc istam artem seu methodum, cui præcipuè sit incumbendum.

RE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

RESPONSIO.

Quantum ad fructum harum Meditationum, satis præmonui in præfatiuncula quam te legisse existimo, non magnum illum futurum pro iis, qui rationum mearum seriem, & nexum comprehendere non curantes, in singulas tantùm earum partes disputare studebunt. *Et quantum ad methodum qua possimus ea dignoscere, quæ revera clarè percipiuntur, ab iis quæ clarè percipi tantùm putantur, etsi credam ipsam à me satis accuratè traditam esse, ut jam dictum est; nequaquam tamen confido illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur quòd non* simpliciter ac paucis verbis *de ipsis sim loquutus, eam facilè esse percepturos.*

INSTANTIA.

I. *Vt agnosci posset, an promissa Methodus foret tradita, fuisse præcipuas Meditationum particulas sigillatim expendendas.*

MEmini sanè me legisse tuam illam Præfatiunculam; sed memini quoq; me lactatũ spe, plusquam dici potest, inani, cùm nihil tale deinceps agnovi totis Meditationibus, quale feceras in ea sperandum. Memini etiam, te aversatum illos, qui Meditationes minutatim expenderent: sed non propterea abstinendum ab iis minutatim expendendis censui; ne, si aliqua capita prætermitterentur, suspicari possem ea esse, ob quæ non perspecta, non colligerem exspectatum fructum. Nam quòd pro tuis votis capita duntaxat quædam seligantur, ac eo more disputentur, quo solent in Scholis ex magno Theseon numero paucæ; id visum mihi satis non est ad ferendum judicium, quale Mersennus habere voluit, & futurum tibi pergratum spopondit. Ac egit ille quidem bona fide, qui jam, ut video, legerat in datis à te ad ipsũm Responsionibus, verba ista, *Sed quia novi quàm difficile sit futurum etiam iis, qui attendent, & veritatem seriò quærent, totum corpus mearum Meditationum intueri, & simul ipsarum singula membra dignoscere, quæ duo simul existimo esse facienda, ut integer fructus ex iis capiatur*, &c. Verùm de te ecquid vis dicam, cùm illos non probas, qui singula membra dignoscere studeant, & cùm in singulis difficultates occurrant, ipsas tibi ingenuè, privatim, & rem tibi gratam facere putantes, proponunt? Quòd enim dicis *eos non curare tuarum rationum seriem, nexúmque comprehendere*, quod me attinet, scio falsum esse; qui nisi aliunde satis comprehendi, tenuitas quidem ingenii mei

causſa

cauſſa eſſe poteſt; ſed tua quoque culpa videtur, quando rem feciſti non modò *valdè difficilem*, ut ais, ſed etiam difficillimam, &, ut ſic dicam, penè crucem, attentiſſimè attendentibus, ac veritatem ſtudioſiſſimè requirentibus; ut nemo lectorum, in quos incidi, teſtatus non eſt; cùm res potuiſſet haud-dubiè, facillima (quantum noviſti, & contendiſti dicere) facilitate explicari. Heinc quod ſubdis *te nequaquam confidere illos, qui de præjudiciis exuendis tam parum laborant, ut querantur, quòd non ſimpliciter, ac paucis verbis loquutus ſis, Methodum à te traditam eſſe facilè percepturos*; quoniam te querela adhuc tangit, & angit; idcircò remitto ad ea, quæ dicta de ipſa ſuo loco ſunt circa Meditationem primam. Heic ſolùm addo, fuiſſe inſtitutam querelam, non quòd res multas utileis in pauca verba non contraxeris; ſed quòd paucas inutileis diduxeris in multa verba. Scilicet nunc quoque trade Methodum copioſiſſimam quantum voles, dummodò tamen utilem & pollicitationi tuæ conſentaneam; ipſámque exoſculabitur non nemo. Id te offendit, quòd dixi nos illam adhuc exſpectare; ſed cur non feras, ſi verum ſit te illam nondum tradidiſſe? Nam quod dicis *fuiſſe à te ſatis accuratè traditam*; dicere ſanè non ſufficit; niſi quo loco, aut quandónam id fuerit præſtitum declares. An locum inſinuas, cùm ais *illos non percepturos, qui de exuendis præjudiciis non laborant, &c.* Certè & circa tertiã Meditationẽ reſpondiſti *id fuiſſe à te accuratè præſtitum, ubi primùm abſtuliſti omnia præjudicia*, &c. Verùm quàm non fuerit à te illeic locorum præſtitum, fuit inſtando manifeſtatum. An propter illa verba, *ut jam dictum eſt*, inſinuas id, quod in hac quarta Meditatione concluſum fuit? Certè ſcopum præcipuum, & Methodi quaſi Epitomem complecti voluiſſe videris his verbis, *Quoties voluntatem in judiciis ferendis ita contineo, ut ad ea tantùm ſe extendat, quæ illi clarè, & diſtinctè ab intellectu exhibentur, fieri planè non poteſt, ut errem; quia omnis clara, & diſtincta perceptio eſt aliquid, ac proinde à nihilo eſſe non poteſt, ſed neceſſariò Deum Authorem habet; Deum, inquam, illum ſummè perfectum, quem fallacem eſſe repugnat: ideóque procul dubio eſt verax.*

* II. *Circulum commiſſum, probando eſſe Deum, ipſúmque veracem, quia clara, diſtinctáq; eſt ejus notitia; & notitiam Dei eſſe claram diſtinctámque, quia Deus eſt, ipſéque verax. Deſideratam denique Methodum adhùc deſiderari.*

* Porrò ſubnotatum jam eſt Inſtantiis primis tam in hanc, quàm in ſuperiorem Meditationem, quo utereris circulo, ut iſthûc demum pervenires. Nunc ut res ſaltem indigitetur, obſervo te ex iis, quæ ab uſque initio Meditationis tertiæ propoſueras, ſic ratiocinari,

Tum demùm fui certus futurus, claram, diſtinctámque notitiam

esse procul dubio veram, cùm probatum foret à me Deum esse, & esse Authorem rerum omnium, atque adeò claræ, distinctæque notitiæ, & deceptorem non esse:

Atqui jam probavi Deum esse, & esse authorem rerum omnium, atque adeò claræ, distinctæque notitiæ, & deceptorem non esse:

Igitur sum jam demum certus claram, distinctámque notitiam esse procul dubio veram.

Ac de propositione quidem, & de conclusione, tum verba mox antè ex fine istius Meditationis recitata; tum ea, quæ suo loco ex initio superioris relata sunt, fidem abunde faciunt, probare *te claram distinctámque notitiam esse veram, seu non fallacem, Quia Deus est; Quia ejus Author est; Quia non est deceptor.* De assumptione verò, fidem quoque faciunt, quæ in residuam superiorem, ac initium hujus memorata sunt; Probare te *Deum esse; authorem esse; Deceptorem non esse; Quia clara, distinctáque illius notitia est vera, non fallax.* Huc præ ceteris illa spectant, *Atque hæc omnia quò diutiùs, & curiosiùs examino, tantò clariùs, & distinctiùs vera esse cognosco.* Et posteà, *Sufficit me hoc ipsum intelligere, ac judicare, illa omnia, quæ clarè percipio, & perfectionem aliquam importare scio, atque etiam fortè alia innumera, quæ ignoro, vel formaliter, vèl eminenter in Deo esse, ut Idea, quam de illo habeo, sit omnium, quæ in me sunt, maximè vera, & maximè clara, & distincta.* Quæso proinde, an-non circulum, ut ajunt, committas, in diallelum incidas, ac principium, seu quæsitum petas, cùm unum probas per aliud, quod ipsum non possit, nisi ex suppositione prioris probari? Verùm tametsi dubitet nemo, quin Deus sit Author claræ, distinctæque notitiæ; An-non videmus esse multos, qui putent se habere claram, distinctámque notitiam, & tamen fallantur? Dicis non habere reipsâ talem; alioquin enim non fallerentur; neque enim nisi aliquid nôrint, cujusmodi est; id clarè, & distinctè nôrint; quandoquidem ne nôrunt quidem. At quia nihilominùs tam illi putant se habere, cùm non habeant, quàm alii putant se habere, cùm habeant; & utrique pro certo habeant Deum esse, authorem esse, deceptorem non esse: An-non supereſt Methodus tradenda, qua illi agnoscant se ita habere claram distinctámque notitiam, ut non fallantur; isti ita non habere, ut fallantur? Cedò verò tu-ne hucusque hanc-ce Methodum tradidisti? Dicis te monuisse circumspicienda omnia; & cùm nihil repertum fuerit, quod dubitationem faciat, tum notitiam fore ita claram, atque distinctam, ut procul dubio vera sit; cùm si non esset, sequeretur Deum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Deum deceptorem esse. Sed de Deo quidem ter-Max. parciùs quæso, ac verecundiùs. Cùm patiatur esse in Mundo malitiam, pati potest esse errorem; idque ob fineis, quos ipsemet esse imperscrutabileis negare non potes. Ad tuam Monitionem quod spectat; illa, ut suprà jam dictum est, neque nova est, neque tibi propria; & quæstio semper supereſt, cùm tam qui falluntur, quàm qui non falluntur, omnia quantum possunt, circumspiciant, & circumspecta omnia putent, quánam adjuvari possint methodo; ut certi reddantur nihil prætermissum; & nihil unquam occursurum quod prætermissum aliquid arguat; ut experientia docet temporis progressu occurrisse plurima, nihil obstante circumspectione, qua nihil prætermissum existimabatur. Dices, si aliquid occurrat, aut possit occurrere, signum esse notitiam non esse claram, & distinctam. Id esto: sed interim tamen clara, & distincta putatur; & post circumspectionem quam-diligentissimã nihil putatur prætermissum, nihil posse occurrere, quod prætermissum fuisse convincat. Quare & tradenda supereſt methodus, qua agnoscatur nihil prætermissum; nihil occursurum, quod prætermissum convincat. Dices fortè eam contineri Regulis illis quatuor, quas in tua de Methodo dissertatione tradidisti. Sed prima quidem quæ præscribit, *Nihil admittendum, quod non percipiatur clarâ, distinctáque notitiâ*; tum nova non est, tum id non præscribit, quod requiritur, quomodo nempe agnoscamus notitiam sic esse claram, & distinctam, ut non fallat nos, sitque admittenda. Secunda, quæ præscribit, *Quamlibet difficultatem in tot particulas dividendam, quot sunt necessariæ, ut meliùs solvatur*; tum nova non est, tum neque præscribit, quod requiritur, nempe quomodo agnoscamus particulas factas sufficere; & quomodo sit unaquæque particula speciatim, ac tota universè solvenda. Tertia, quæ præscribit *incipiendum esse à simplicioribus, ac notioribus, & quasi gradatim ad compositiorum adscendendum notitiam*; tum nova non est, tum neque præscribit quod requiritur, quomodo nempe agnoscamus simpliciora, atque notiora, & compositiorum, obscuriorúmque ordinem, atque dependentiam. Quarta, quæ præscribit *faciendam ubique Inductionem, seu enumerationem partium, adeò generalem, ac sedulam, ut certi simus nihil omitti*; tum nova non est, tum neque præscribit, quod requiritur, nempe quomodo agnoscamus, ita nos sedulò percurrisse, & enumerasse omnia, ut certi reddamur nihil fuisse omissum. De his tamen satis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

IN MEDITATIONEM V,

Quæ est

De Essentia Rerum Materialium, & iterum de Deo, quòd existat.

DVBITATIO I.

De cognita ex sola quantitate, figura, &c. rerum materialium essentia; déque attributa ideis, ac universalibus æterna, immutabilique natura.

CIrca quintam, Dicis primùm te distinctè imaginari *quantitatem, hoc est extensionem in longum, latum, & profundum; itémque numerum, figuram, situm, motum, durationem.* Ex his omnibus, quorum te Ideas habere dicis, seligis figuram, & ex figuris Triangulum, de quo hæc habes; *Etsi fortassis talis figura nullibi gentium extra cogitationem meam existat, nec unquam exstiterit: est tamen profectò determinata quædam ejus natura, quæ à me non efficta est, nec à mente mea dependet; ut patet ex eo, quòd demonstrari possint variæ proprietates de isto Triangulo; nempe, quòd ejus tres anguli sint æquales duobus rectis, quòd maximo ejus angulo maximum latus subtendatur, & similes, quas velim, nolim, clarè nunc agnosco; etiam si de iis nullo modo antè cogitaverim, cùm Triangulum imaginatus sum, nec proinde à me fuerint effictæ.* Et tantum habes de essentia rerum materialium: nam quæ paucula subjicis, eodem pertinent. Ac hærere quidem hîc nolo: Insinuo solùm durum videri statuere *aliquam naturam immutabilem & æternam præter Deum ter maximum.* Dices te proferre nihil aliud quàm quod in scholis efferunt, naturas seu essentias rerum esse æternas, fierique de ipsis propositiones sempiternæ veritatis. Sed hoc durum perinde est, & capi aliunde non potest esse naturam humanam, cùm nullus est homo; aut dici rosam esse florem, cùm ne rosa quidem est. Dicunt aliud esse loqui de essentia, aliud de exsistentia rerum, & non esse quidem ab æterno exsistentiam rerum, sed esse tamen essentiam. Verùm, cùm præcipuum, quod est in rebus, sit essentia, ecquidnam magni Deus facit, quando producit exsistentiam? Videlicet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

licet non ampliùs facit, quàm dum sartor veste induit hominem. Quanquam quî defendent essentiam hominis, quæ est in Platone, esse æternam & independentem à Deo? Vt universalis est, inquient? At in Platone nihil est nisi singulare? & solet quidem intellectus ex visis Platonis, Socratis, ac cæterorum hominum consimilibus naturis, abstrahere quendam conceptum communem, in quo omnes conveniant, & qui proinde censeri possit universalis natura, essentiáve hominis, quatenus omni homini intelligitur convenire. At universalem fuisse, antequàm Plato & cæteri essent, & intellectus abstraheret, explicari sanè non potest. Dices, numquid homine etiam non exsistente, atque idcircò ab æterno, vera propositio hæc est, homo est animal? Sed videtur planè non esse, nisi eo sensu, quod quandocumque fuerit homo, futurus sit animal. Certè enim licèt discrimen videatur inter duas illas propositiones, homo est, & homo est animal, quòd priore exsistentia disertè magis significetur, & posteriore essentia: attamen neque ab illa essentia excluditur, neque ab ista exsistentia: sed cùm dicitur, homo est, intelligitur homo animal; & cùm dicitur, homo est animal, intelligitur homo dum exsistit. Præterea autem cùm hæc propositio, homo est animal, non sit majoris necessitatis quàm ista, Plato est homo, fore igitur etiam istam sempiternæ veritatis, & singularem essentiam Platonis non fore minùs independentem à Deo, quàm universalem hominis; & alia similia, quæ prosequi piget. Et addo tamen, cùm dicitur hominem esse talis naturæ, ut esse non possit quin sit animal; non esse propterea imaginandum talem naturam esse aliquid, aut alicubi præter intellectum: sed sensum solummodo esse, ad hoc ut aliquid sit homo, debere ipsum simile esse cæteris iis rebus, quibus propter similitudinem mutuam eadem hominis denominatio tributa est: similitudinem, inquam, naturarum singularium, ex qua intellectus accepit ansam efformandi conceptum seu ideam, formámve naturæ communis, à qua dissidere non debeat quicquid homo futurum est. Hinc eadem de tuo Triangulo, illiúsve natura dico. Nam Triangulus quidem mentalis, est veluti regula qua explores an aliquid mereatur dici Triangulum: at non est propterea dicendum talem Triangulum esse reale quid, verámque naturam præter intellectum; qui solus, visis Triangulis materialibus, illam perinde ac dictum est de natura humana, formavit & communem fecit. Vnde neque est existimandum proprietates demonstratas de Triangulis materialibus, idcircò ipsis convenire,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quòd illas mutuentur ab ideali Triangulo: cùm ipsi potiùs in se habeant, & idealis non habeat, nisi quatenus intellectus ex ipsis inspectis, easdem illi tribuit, redditurus posteà inter demonstrandum. Eodem modo, quo proprietates naturæ humanæ non sunt in Platone & Socrate, quasi ipsi illas à natura universali acceperint; cùm potiùs natura universalis ideò habeat, quòd intellectus ipsi eas tribuit, postquam in Platone, Socrate, & cæteris animadvertit, redditurus illis deinceps, cùm ratiocinatione opus fuerit. Notum est enim intellectum ex visis Platone, Socrate, & aliis omnibus rationalibus, collegisse hanc universalem propositionem, omnis homo est rationalis: ac deinde cùm vult probare Platonem rationalem esse, illam pro principio in Syllogismum inducere. Et dicis tu quidem, ô Mens, *habere te Trianguli Ideam, habiturámque illam fuisse, tametsi nullam unquam in corporibus triangularem figuram vidisses: quemadmodum habes aliarum figurarum complurium, quæ tibi in sensus nunquam incurrerunt.* Verùm, si, ut supra dicebam, sic fuisses hactenus orbata omnibus sensuum functionibus, ut nunquam neque vidisses, neque tetigisses varias superficies, sive extrema corporum, putas Ideam Trianguli, alteriúsve figuræ habere, aut efformare in te potuisses? Habes jam complures in te, quæ in te illapsæ per sensus non sint? Sed nimirum facilè habes, quia ex iis, quæ illapsæ sunt, ipsas effingis, formásque varias, modis superiùs expositis. Dicendum hîc præterea foret de falsa illa Trianguli natura, quâ supponitur constare ex lineis, quæ latitudine careant, continere aream, quæ profunditate; terminari ad tria puncta, quæ omnibus partibus: attamen nimium evagaremur.

RESPONSIO.

QVia hîc, relatis pauculis meis verbis, addis, me ea tantùm habere de quæstione proposita, *cogor monere te non satis ad cohærentiam eorum quæ scripsi attendisse; talem enim illam puto, ut ad cujusque rei probationem conferant omnia quæ ipsam præcedunt, & maxima pars eorum quæ sequuntur; adeò ut bona fide non possis referre quantum de aliqua quæstione habeam, nisi etiam totum id quod de reliquis scripsi recenseas. Quod verò ais,* tibi durum videri statuere aliquid immutabile & æternum, præter Deum, *meritò sic videretur, si de re exsistente quæstio esset, vel tantùm si quid ita immutabile statuerem, ut ejus immutabilitas à Deo non penderet. Sed quemadmodum Poëtæ fingunt*

fingunt à Iove quidem fata fuisse condita, sed postquam condita fuere, ipsum se iis servandis obstrinxisse; ita ego non puto essentias rerum, mathematicásque illas veritates quæ de ipsis cognosci possunt, esse independentes à Deo; sed puto nihilominùs, quia Deus sic voluit, quia sic disposuit, ipsas esse immutabiles & æternas; quod seu durum, seu molle esse velis, sufficit mihi quod sit verum. Quæ deinde contra Dialecticorum universalia habes, me non tangunt, utpote qui ipsa, non ut illi intelligam. Sed quantùm ad essentias, quæ clarè, & distinctè cognoscuntur, qualis est ea trianguli, alteriúsve cujusvis figuræ Geometricæ, facilè cogam te ut fatearis illarum Ideas quæ in nobis sunt; à singularibus non esse desumptas. hic enim illas falsas dicis, quia scilicet cum præconcepta tua de natura rerum opinione non conveniunt. Et paulò pòst ais, objectum puræ Matheseos, ut punctum, lineam, superficiem, constantiáque ex iis indivisibilia, indivisibilitérque se habentia exsistere reipsa non posse; *unde sequitur nullum triangulum, nihilque omninò ex iis quæ ad ipsius, aliarúmve figurarum Geometricarum essentias pertinere intelliguntur, unquam exstitisse, ac proinde istas essentias non esse ab ullis rebus exsistentibus desumptas.* At, *inquis,* sunt falsæ, *opinione tua scilicet, quia naturam rerum talem esse supponis, ut eæ non sint ipsi conformes. Sed nisi omnem Geometriam falsam quoque esse contendas, negare non potes quin de ipsis multæ veritates demonstrentur, quæ cùm eædem semper sint, meritò dicuntur immutabiles & æternæ. Quod autem fortè non sint conformes ei rerum naturæ quam tu supponis, ut nec etiam illi quam Democritus & Epicurus ex atomis effinxerunt, est tantùm ipsis denominatio extrinseca quæ nihil mutat; & nihilominùs haud dubiè sunt conformes veræ illi rerum naturæ quæ à vero Deo condita est. Non quòd sint in mundo substantiæ longitudinem habentes sine latitudine, aut latitudinem sine profunditate; sed quia figuræ Geometricæ non considerantur ut substantiæ, sed ut termini sub quibus substantia continetur. Interim autem non concedo Ideas istarum figurarum nobis unquam per sensus fuisse illapsas, ut vulgò omnes sibi persuadent. Etsi enim haud dubiè dari possint in mundo, quales à Geometris considerantur, nego tamen ullas dari circa nos, nisi fortè tam minutas, ut nullo modo sensus nostros attingant: nam componuntur ut plurimum ex lineis rectis, at nequidem unquam ulla pars lineæ, quæ revera recta esset, sensus nostros movit; quippe cùm illas quæ maximè rectæ nobis visæ sunt, pulicario perspicillo examinamus, planè irregulares, & undulatim ubique incurvas esse deprehendimus: Ac proinde cùm primùm olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aspeximus, non potuit illa figura nos docere quo pacto verus triangulus, ut à Geometris*

conside-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

consideratur, esset concipiendus, quia non aliter in ea continebatur quàm velut in rudi ligno Mercurius. Sed quia jam antè in nobis erat Idea veri trianguli, & facilius à mente nostra, quàm magis composita figura picti trianguli concipi poterat, idcircò visâ istâ figurâ compositâ non illam ipsam, sed potius verum triangulum apprehendimus. Eodem planè modo quo dum respicimus in chartam, in qua lineolæ atramento ita ductæ sunt ut faciem hominis repræsentent, non tam excitatur in nobis Idea istarum lineolarum, quàm hominis: quod omninò non contingeret, nisi facies humana nobis aliunde nota fuisset, atque essemus magis assueti de illa, quàm de lineolis istis cogitare; quippe quas sæpe etiam cùm aliquantulum à nobis remotæ sunt, ab invicem distinguere nequimus. Ita sanè triangulum Geometricum ex eo qui in charta pictus est agnoscere non possemus, nisi aliunde mens nostra ejus ideam habuisset.

INSTANTIA.

1. *Visam haud immeritò fuisse tractationem de essentia rerum materialium admodùm jejunam.*

HEIC jam agnosco, cur ægrè feras in singulas particulas Meditationum tuarum inquiri. Non sanè quòd ego censuerim inquirendum in singulas, qui quam-plurimas reliqui intactas; sed quòd hoc loco visus fuerim quasi Vestæ sacra movere. Quanquam neque quicquam reprehendi, sed dixi solùm, *Et tantum habes de essentia rerum materialium.* Verùm tu putans subnotari nihil scriptum fuisse titulo dignum, inarsisti, & *cogor*, dixisti, *monere te*, &c. Ac ego quidem, ut verum fatear, cùm Meditationis titulus spem faceret amplam de enucleanda, explicandáque rerum Materialium essentia; cognoscere avidè volui ecquid de illa scriberes; sperans fore, ut rerum principia, caussæ, vires & cætera apud Physicos disputata, & nihilominùs ignorata declararentur: cùm animadverti autem nihil aliud te, quàm quòd retuli, tradidisse; substiti sanè, neque potui non id tantisper demirari. Tu id ex ea voce, *Et tantum habes de essentia rerum materialium*, conjiciens, ac nihil scribere jejunè, frigidéque videri volens, admones, *me non satis ad cohærentiam eorum, quæ scripsisti, attendisse*; ac pergis *te talem illam putare, ut ad cujusque rei probationem conferant omnia, quæ ipsam præcedunt, & maxima pars eorum, quæ sequuntur; adeò ut bona fide non possim referre quantum de aliqua quæstione habeas, nisi etiam totum id, de quo scripsisti recenseam.* Cùm ego porrò admonitionem eâ, quâ decet mente accipiam, patere vicissim & tu, ut ego te admoneam Primò, videri te non satis attendisse ad germanam significationem vocis

tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tantùm, quæ neque illeic loci, neque in ea phraſi, neque in meo ſenſu, excluſionis fuit, ſed quantitatis; adeò ut, ſi quid fuit à te priùs, poſteriùs, alibi dictum, ea non inſinuet fuiſſe non dictum; ſed quod illeic loci de eo argumento dicendum cœpiſti, fuiſſe eò uſq; continuatum, & argumentum deinceps mutatum. Secundò, facere te lepidè nimis, cùm propoſito titulo ſpeciali, in quo ſpecialem materiam tractas, putas abſoluto tractatu, & mutato jam titulo, non poſſe me dicere terminari illeic prioris tituli argumentum, niſi conquiram, congeram, recenſeam, quicquid alia occaſione, & ſub aliis titulis de eadem materia ſcribere potuiſti. Tertiò, non optare te ſatis juſtè, ut faciam tibi locum conquerendi de tautologia, & confuſione perpetua, ſi cùm ad cujuſque rei ſpecialis, de qua agis, probationem pertinere velis omnia præcedentia, & ſequentium partem maximam, non poſſim me ab ulla re, ſeu ſpeciali materia, expedire, & expeditum declarare, niſi recenſendo in ſingulis omnia, & repetendo ubique tum præcedentia omnia, tum ſequentium maximam partem. Quartò, tuum fuiſſe recenſere niſi omnia, ſaltem præcipua capita eorum, quæ prætermiſſa à me cauſſaris; ut manifeſtum faceres me immeritò inſinuaſſe, ſteriliſſimam eſſe ſegetem, quæ circa eſſentiam rerum materialium demeti ex hoc agro poteſt, ex quo tamen, tanquam huic ſementi ſpecialiter deſtinato, præcipuus proventus exſpectandus fuit; immeritò, inquam, tanquam te aliunde colligi poſſe uberrimam manipulorum copiam monſtrante. Sed heic nimis hæreo; cùm Lectorem quemque monere ſufficiat, ut poſtquam non modò quæ heic ſub titulo proprio; ſed quæcumque etiam in antecedentibus, & ſubſequentibus habes, expenderit; attendat quantum circa eſſentiam rerum materialium evaſerit quàm priùs inſtructior. Quippe res omneis materialeis præditas eſſe Quantitate, & partibus; figura, atque ſitu partium; motu, vel quiete totius, aut partium, cæteráque hujuſmodi; ne lippi quidem, ac tonſores neſciunt: Túque aliunde non oſtendis eos, qui iſta ſciunt, nihil ignorare rerum pulcrarum, & admirabilium, quæ in rerum natura ſunt; penetraſſe illos profundiſſimè in intimos uſq; naturæ receſſus; hoc ipſum, quod nôrunt, ipſiſſimam eſſe cujuſque rei eſſentiam: fruſtrà fatigari Philoſophos alios, dum quidpiam ampliùs deſiderant; non quòd difficultas inveniendi ſit; ſed quòd nihil ſit prætereà in rerum natura: denique palmam iis deferendam, qui materialium rerum naturam, vim, ſeu proprietatem, & actionem omnem declarare adnixi ſunt ex magnitudine, figura,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

motu, ſitu, pauculiſque aliis ſive conjunctis, ſive adjunctis corpuſculorum, principiorúmve, ex quibus unaquæque res materialis componitur; ſpectantibus huc carminibus illis,

Concurſus, motus, ordo, poſitura, figura
Efficiunt igneis, mutatóque ordine mutant
Naturam, &c.

II. *Naturas rerum æternas, ac realeis nullas eſſe; & quas, ut Ideas, habemus in Mente, ab ipſa Mente ex inſpectis rebus ſingularibus fieri.*

Quod ego dixi durum videri ſtatuere aliquam naturam immutabilem, & æternam, præter DEVM ter-maximum; Excipis tu, *ſeu durum eſſe velim, ſeu molle, tibi ſufficere, quod ſit verum*, nempe *quia non exiſtentem, neque à Deo independentem facis.* Gratulor igitur, tibi eſſe palatum, cui nihil ſimilium durum ſit, cui omnia ſint ut molliſſima, ſic facillima etiam deglutitu. Gratulor quoque eam perſpicaciam, quâ naturas, hoc eſt res veras, agnoſcere te profiteris, quę quidem exiſtentes non ſint, quæ nullibi neq; intra Mundum, neq; extra Mundum ſint; quæ Deus non ſint; quæ dependentes tamen à Deo ſint. Porrò cùm nulla lex prohibeat te interrogare quomodo id capias, Age, cùm dicis *Deũ voluiſſe, & diſpoſuiſſe, ut naturæ eſſent immutabiles, & æternæ*; Vel ipſæ naturæ fuerunt à ſe, ac productæ; & Deus ſolùm ipſas voluit, ac diſpoſuit, veluti faber vult, ac diſponit in ædificium quos lapides reperit jam factos, non facit; Vel productæ fuerunt à Deo, Deúſque fuit illarum Author, qui ipſas faciendo voluit, ac diſpoſuit. Et, ſi prius quidem; fuere igitur naturæ per ſe, ac independenter à Deo; & fruſtrà Deus voluit, ac diſpoſuit, ut immutabiles, ac æternæ eſſent, quæ ex ſe ejuſmodi erant. Nam & finge Deum noluiſſe, ac non diſpoſuiſſe; an adeò minùs tales fuiſſent? Si poſterius: Non fuere imprimis immutabiles, quæ ex non eſſe, ut loquuntur, tranſiere ad eſſe; ſeu ex poſſibilitate ad actum. Non fuere ſecundò æternæ, quia ut fierent debuerunt non eſſe, ſícque aliquando cæperunt eſſe, quod rei æternæ repugnat. Tertiò, effectus igitur fuere, quoniam omnis productio, alicujus effectus eſt productio. Igitur etiam exſtitere; quoniam omnis productio terminatur ad exiſtentiam; Igitur fuere non modò immutabiles, & æternæ, quod tu aſſeris; verùm etiam exiſtentes, quod tu negas; dum rem mihi duram ſic tibi emollis, ut dicas de re non exiſtente eſſe quæſtionem. Heinc vides profectò, quàm appoſitè illud ex poëtis (imò & ex Stoicis) exemplum de fatis deſumas. Nam cùm Iupiter fata condidit, ſupponitur fuiſſe ante fata; & decreta fecit de rebus, quæ poterant aliter eſſe, aut non eſſe: At non fuit Deus ante naturas, ſi illæ quidem immutabiles, ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

les, ac æternæ fuerunt; si aliter, quàm sint, esse non potuerunt; alioquin enim talium rerum, quarum sunt, non essent naturæ. Et dic, amabò; cùm deliberaret DEVS de natura Trianguli, & decerneret qualem-nam vellet esse Triangulum, potuit-ne fieri, ut statueret aliter de Triangulo? vel potuit-ne esse Triangulus, qui non ex tribus lateribus, tribúsque angulis constaret? Cùm verò non, ut Iupiter Poëtarum fatis; ita Deus ter-maximus rebus à se conditis alligetur; sed absolutâ suâ potentiâ destruere quicquid condidit, possit; Quæso te, qua ratione capias posse Deum ita dispositisse de Triangulo, ut nunc, si absolutè velit, ejus naturam destruens faciat, quod ab initio potuit, scilicet ut Triangulus ex tribus lateribus, tribúsque angulis non constet? Neque dicas, si Deus destruat, aut aliter statuat, non Triangulum fore, sed aliam figuram. Nam & cùm posteà figura fiet ex tribus lateribus, totidémque angulis constans, Triangulus esse non desinet; & manifestum evadet Naturam Trianguli talem esse, non quòd Deus talem voluerit, potiúsquam aliam facere, sed quod talis sit ex sui necessitate. Quàm satiùs itaque videtur nullam rem veram, præter Deum ter-Max. agnoscere, nisi ab eo reipsa creatam, reipsa existentem, reipsa singularem: Existimare verò res nondum creatas, neque existenteis, sed duntaxat possibileis, nullam neque realitatem, neque veritatem habere; aut si quam habere censeantur, intelligere futuram oporteat; adeò proinde, ut revera realitatem non tam habeant (utpote quæ ipsæ non sint, neque proinde aliquid habeant) quàm habituræ aliquando sint (utpote quando fuerint.) Denique res, seu potiùs Ideas non alia ratione admittere, quàm ex operatione intellectus, quatenus ex pluribus rebus singularibus observatis, aut quasi possibilibus habitis intellectus quasi educit, ac format generaleis quasdam notiones, quæ ut ex singularibus educuntur, ita singularibus tribui, ut ipsis convenientes, possunt. Hoc certè modo dici poterunt ipsæ res, seu naturæ universales esse dependentes à Deo, quatenus à Deo dependent, singularia, ex quibus formantur, & à quibus reipsa non differunt; cùm aliunde etiam intellectus, & ipsius consideratio, quâ universales fiunt, Deum authorem habeat. Quin etiam dici eatenus poterunt immutabiles, quatenus Deus voluerit ut singularia essent constanter ejuscemodi; eatenus æternæ, quatenus si Deus voluisset ab æterno usque singularia producere, intellectus potuisset ex ipsis taleis educere notiones. Ac tu ita quidē es ratiocinatus;

Si sint in me Ideæ figurarum, quæ aut non sint, aut nulla suspicio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

esse possit, quòd per sensus illapsæ sint; possúmque varias de ipsis figuris proprietates demonstrare; sunt profectò tales naturæ immutabiles, ac æternæ, & non ex singularibus desumptæ:

Atqui sunt in me Ideæ talium figurarum, quas imaginari possem, etsi nullibi gentium extra cogitationem meam exsisterent, aut unquam exstitissent, velut Trianguli, & aliarum, quas suspicio esse non possit, quòd per sensus illapsæ sint; possúmq; tam de Triangulo, quam de istis proprietates varias demonstrare:

Igitur sunt illarum naturæ immutabiles, ac æternæ, & non ex singularibus desumptæ.

Veruntamen non respondisti ad ea, quæ ipse regessi, quæque sequuntur ex disputatis circa facultatem, quæ est in Intellectu componendi, dividendi, detrahendi, deducendi, variè (uno verbo) versandi Ideas, quas semel desumpsit ex rebus singularibus.

III. *Falsum, ideas figurarum Geometricarum non esse haustas à sensibus: ac dari in Mundo tales posse, quales à Geometris considerantur, h. e. indivisibiles.*

Assumpsisti solùm fore, *ut me cogeres ad fatendum Trianguli, cæterarúmque figurarum Geometricarum ideas, quæ in nobis sunt, a singularibus non esse desumptas*; Assumpsisti, inquam, sed non præstitisti: cùm mihi quidem nihil fuisset futurum jucundius, quàm aut demonstratione cogi, aut alicujus saltem verisimilitudinis vi impelli. Profectò enim dicere solùm *falsa esse, quæ propono, aut vera esse, quæ falsa dico, tanquam non convenientia opinioni, quam habeo de rerum natura, neque illi quam habent Democritus, & Epicurus,* (quibuscum mihi nihil heic commune, tibi verò circa opinionem, quâ habes de corporea rerum natura, materialiúmve rerum essentia, quantùm conjector, plurimùm) profectò, inquam, hoc non cogit: ut neque evertit expositionem, qua declaravi quemadmodum fieri, aut admitti propositiones valeant, quæ æternæ esse veritatis dicantur. Non cogit verò etiam, quòd admittens *non esse in Mundo substantias longitudinem habentes sine latitudine; aut latitudinem sine profunditate*; subdis *figuras Geometricas non considerari ut substantias, sed ut terminos, sub quibus substantia continetur.* Nam termini ipsi, sub quibus substantia quælibet continetur, singulares sunt; & cùm reipsa nihil aliud sint, quàm terminata ipsa singularis substantia, qua ratione quid physicum sunt; ipsemet ostendis à consideratione intellectus pendere, quod separatim spectentur; eáque ratione quid Geometricum, sive Mathematicum sint. Non cogit rursus, quòd ais *te non concedere ideas istarum figurarum per sensum illapsas*: Hæc nempe controversia est; & res neque ex tua, neque ex mea, neque ex alterius sive con-

conceſſione, ſive non conceſſione pendet. Interim autem cùm admittis *Omnes vulgò ſibi perſuadere eſſe per ſenſum illapſas* : admittis omneis vulgò agnoſcere non eſſe ſibi ideas illarum innatas, ut tu contendis adverſus omnium agnitionem, perſuaſionémque me cogere. Quid nam eſt porrò illud, quod ais, *Dari haud dubiè poſſe in Mundo taleis figuras, quales à Geometris conſiderantur*? Etenim dari poſſe lineam, quæ ſit Longitudo ſine latitudine, quomodo tandem concipis? Non dices, ut opinor, illam eſſe ſine ſubſtantia; ſi autem cum ſubſtantia ſit, non-ne talis ſubſtantia res phyſica eſt? nonne corporea eſt? nonne corpus longum eſt? nonne graciliſimum quidem, ſed craſſitudinis tamen alicujus? nonne cum partibus non ſolùm in longum, ſed etiam in latum diſpoſitis? nonne proinde cum aliqua latitudine? nonne alia, ſive non talis, qualis à Geometris conſideratur? Dicis *nullas circa nos dari, niſi fortè tam minutas, ut nullo modo ſenſus noſtros attingant*. At non attingant; ſatis eſſet, ſi probares dari; ſi quomodo poſſunt cohærere: an ſine corpore: an cum corpore latitudinis, profunditatiſque experte? Dicis *illas componi ut plurimùm ex lineis rectis*. Quis indicavit? Quomodo ſcis? quomodo capis? quomodo eſſe, ut componantur, probas? Dicis *id ſenſum fugere*; *& affers exemplum de recta linea materiali, quæ quamvis ſubtiliſſima, microſcopio tamen inæquabiliſſima obſervatur*. At cùm obſervatum veriſſimum ſit de lineis ſenſibilibus, quænam ſpes eſt, ut tuarum illarum lineolarum mathematicarum multitudo appareat unquam oculo? quæ ſpes, ut eſſe rectas probes? Hæc igitur etiam non cogunt.

IV. *Falſum, experiri puerum habere ſe Trianguli ideam, priuſquam triangulum, aliámve figuram, ex cujus analogia ratiocinetur, viderit.*

Pergis, *Cùm olim in infantia figuram triangularem in charta depictam aſpeximus, non potuiſſe illam figuram nos docere, quo pacto verus triangulus, ut à Geometris conſideratur, ſit concipiendus*. Verùm, quia in infantia Geometræ non fuimus, ac tales ſolùm evaſimus vel inſtitutione à Magiſtris, aut libris: vel inventione, aut ſtudio, ac labore proprio: ideò Triangulum ut conſtantem ex lineis latitudinis expertibus, accepimus ſolùm à Magiſtris, libríſve Euclideis, vel aliis; aut variè ratiocinantes tam de Triangulo, quàm de figuris cæteris, quæ vel in ſenſum incurrerunt, vel ex iis, quæ incurrerant, compoſitione, detractione, immutatione, &c. fuerunt à nobis conformatæ, ratiocinando collegimus. Nempe advertere potuimus tunc ſolùm noſtra ratiocinia exquiſitè procedere, & ad ipſam praxin quadrare, cùm lineas longitudinis, & ſuperficies craſſitudinis experteis ſuppoſuerimus; hoc eſt, conſideraverimus quidem lon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

gitudinem, sed non attenderimus ad latitudinem, quæcumque aut quantacumque possit esse adjuncta, &c. Heinc ergo non simplicis quidem Trianguli in infantia visi aspectus; sed partim visus primùm, partim alii, (adhibita simul aut institutione, aut meditatione) causſam præbuere illi Triangulo, cujus latera, seu extremas lineas adnixi sumus concipere, ut latitudinis experteis. Heic verò, aliter profectò, in chartaceo Triangulo, quàm in rudi ligno Mercurius, intelligitur contineri. Nam Mercurius sanè reipsa delineari ex ligno potest; at Triangulus ille indivisibilis non potest, nisi consideratione, & suppositione exstare. Pergis; *Quia jam in nobis erat idea veri Trianguli, & facilius à mente nostra, quam magis composita figura picti Trianguli concipi poterat: idcircò visâ istâ figurâ compositâ, non illam ipsam, sed potius verum Triangulum apprehendimus.* Sed cùm hæc, & alia speciosè, atque Platonicè dicantur, ideóne speciosè ac verè probantur? Ostende porrò puero figuram, quam vocas compositam, Trianguli, non antè visam; is ideam quidem, seu imaginem illius in animo imprimet: &, si alium quidem vel viderit, vel possibilem intellexerit, ideam etiam generalem Trianguli formabit, ut ex uno, pluribúsve visis, intellectísve hominibus, generalem hominis ideam. At si quæras ex illo, quam aliam Ideam excitari in animo sentiat, omnia potiùs dicet, quàm ideam illius tui, scilicet constantis ex lineis latitudinis planè omnis expertibus, qualem se præhabuisse veluti reminiscatur. Dicet, inquam, nisi deinceps vel tu, vel alius, vel Euclidis lectio, vel exposita ratiocinatio cogitationem suggesserit, quæ tuo quæsito respondeat. Exemplum depictæ in charta hominis faciei ex lineolis nihil juvat. Nam illa delineatio est tantùm facta ad repræsentandum rem, quæ extra intellectum exsistit, & ex qua aliunde imago in intellectum transiit: At Triangulus est tantùm repræsentativus sui ipsius, planéque oportet, ut priùs imaginem sui in intellectum transmittat, quàm sese repræsentans imaginem sui in intellectu excitet; quemadmodum, ut excitet ideam Trianguli Geometrici, oportet, ut priùs vel docente alio, vel suggerente ratiocinio, talis Idea fuerit impressa.

V. *Animalis, aut alterius rei, quæ sensu percepta non fuerit, nullam esse in mente ideam, experientiâ ipsâ convinci.*

Vno verbo, ista omnia, quæ vel à te, vel ab aliis de Ideis rerum innatis dicuntur, nihil aliud ostendunt, quàm esse in nobis facultatem cognoscendarum rerum innatam. Nam, si Ideæ quidem, quas vos fingitis, hujusmodi essent, ut conati ad illas attendere, possemus vel minimæ rei cognitionem assequi, id probabile fieret, quod de illis asseritis. Nunc verò nihil planè juvant; sed attendendæ omninò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ninò ſunt res ipſæ extra intellectum; adeò ut ſive ponantur Ideæ, ſive tollantur, perinde ſit, modò ſit in nobis vis cognitrix rerum. Novi profectò (vel noſſe poſſum) quoddam animal tibi nunquam viſum. Quid prodeſt tibi quam dicis te habere innatam illius ideam ? Intuere in illam, quantum voles ; Certus ſum te nunquam illius aſſequuturum notitiam , quouſque tibi fuerit oſtenſum , deſcriptúmve ab aliquo. Vbi autem oculis tuis exhibitum fuerit, imaginem quidem illius hauries oculis ; aut ſi deſcribi audieris , ipſis auribus : ac tum demum eſſe in te illius Ideam agnoſces : At præter illam excitari in tua mente quandam aliam præhabitam, quomodo ſenties ? quomodo probabis , ſi faſtum verborum ſepoſueris ? Non excitari porrò ullam , quæ præfuerit , veráque ſit , ex eo conſtat , quòd viſo uno ſolo unius generis animalium individuo, non aliam in nobis haberi, excitarive illius ideam experimur, quàm qualis ab hujuſmodi individuo deducta eſt : Et cùm aliud deinde , ac plura ejuſdem generis individua vidimus , tunc ideam ſpecialem variamus , & pro una duas, plureiſve habemus: ac ſi poſt ipſas habitas generalem quoque habeamus , illa erit planè , quam ex ſingularibus eliciemus , abjicientes diſcrimina , & retinentes id, quod erit omnibus commune. Argumento autem quòd talis idea non ſit innata , ſed à nobis facta ex ſingularibus perſpectis , illud etiam eſt, quòd in dies perficitur, & evadit ſemper tantò generalior , quantò plura cognoſcimus , & diſcrimina plura animadverſa reſcindimus ; cùm ſi innata foret, vel ſaltem excitata , poſt perſpectum unum ſingulare individuum, perfecta prorſus exſiſteret , neque novis, noviſque ſemper excitationibus indigeret ; quod tu quidem dicis de excitatione veri Trianguli ex unius chartacei, compoſitíque perſpectione.

DVBITATIO II.

De probata Dei exſiſtentia , ex eo , quòd Ens ſummè perfectum exſiſtentiam ſic exigat, ut Triangulus æqualitatem trium angulorum cum duobus rectis.

AGgrederis conſequenter demonſtrare Dei exſiſtentiam ; víſque argumenti eſt in illis verbis ; *Attendenti ſit manifeſtum , non magis poſſe exſiſtentiam ab eſſentia Dei ſeparari , quàm ab eſſentia Trianguli magnitudinem trium ejus angulorum æqualium*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

lium duobus rectis : sive ab Idea montis Ideam vallis : adeò ut non magis repugnet Deum cogitari (hoc est ens summè perfectum) cui desit exsistentia (hoc est, cui desit aliqua perfectio) quàm cogitare montem, cui desit vallis. Enimvero attendendum est, videri tuam hujusmodi comparationem non satis justam. Nam ritè quidem comparas essentiam cum essentia; verùm non comparas deinde aut exsistentiam cum exsistentia, aut proprietatem cum proprietate, sed exsistentiam cum proprietate. Hinc vel dicendum fuisse videtur, non posse magis separari omnipotentiam, v. c. à Dei essentia, quàm ab essentia Trianguli illam magnitudinis angulorum æqualitatem : vel certè, non posse magis separari Dei exsistentiam ab ejus essentia, quàm ab essentia Trianguli ejus exsistentiam. Sic enim bene processisset utravis comparatio, & non modò prior fuisset concessa, verùm etiam posterior : quanquam non propterea eviciſſes Deum necessariò exsistere, quia neque Triangulus necessariò exsistit, tametsi illius essentia, exsistentiáque separari reipsa non valeant, quantumcumque mente separentur, sive seorsim cogitentur : ut cogitari etiam essentia, exsistentiáque divina possunt. Deinde attendendum est, te collocare exsistentiam inter divinas perfectiones, & non collocare tamen inter perfectiones Trianguli, aut montis; cùm perinde tamen, & suo cujusque modo perfectio dici valeat. Sed nimirum, neque in Deo, neque in ulla alia re exsistentia perfectio est; sed id, sine quo non sunt perfectiones. Siquidem id, quod non exsistit, neque perfectionem, neque imperfectionem habet : & quod exsistit, pluréſque perfectiones habet, non habet exsistentiam ut perfectionem singularem, unámque ex eo numero; sed ut illud, quo tam ipsum quàm perfectiones exsistentes sunt, & sine quo nec ipsum habere, nec perfectiones haberi dicuntur. Hinc neque exsistentia, perfectionum instar, exsistere in re dicitur, neque, si res careat exsistentia, tam imperfecta (sive privata perfectione) dicitur quàm nulla, Quamobrem, ut enumerando perfectiones Trianguli non recenses exsistentiam, neque proinde concludis exsistere Triangulum : ita enumerando perfectiones Dei non debuisti in illis ponere exsistentiam, ut concluderes Deum exsistere, nisi principium petere velles. Dicis *in aliis omnibus rebus distingui exsistentiam ab essentia, non verò in Deo.* Sed quomodo quæso exsistentia Platonis, & essentia Platonis distinguuntur inter se, nisi cogitatione duntaxat? Fac enim Platonem non ampliùs exsistere, ubinam erit ejus essentia? Nonne porrò in Deo pari modo essentia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tia, & exſiſtentia cogitatione diſtinguuntur? Objicis tibi ipſe, *Fortè, ut cogitando montem cum valle, aut equum alatum, non ſequitur propterea aut montem, aut talem equum exſiſtere: ita ex eo, quòd cogites Deum ut exſiſtentem, non ſequi illum exſiſtere*: ac tum latere ſophiſma arguis. Verùm non fuit difficile ſolvere ſophiſma quod ipſe finxiſti; aſſumendo præſertim id quod tam manifeſtè repugnat, Deum exſiſtentem non exſiſtere, neque perinde aſſumendo hominem, aut equum. At ſi accepiſſes ut montem cum valle, & equum cum alis, ita Deum cum ſcientia, potentia, attributíſve aliis, tum difficultas proceſſiſſet, explicandúmque tibi incubuiſſet, quî fieri poſſit, ut mons declivis, aut equus alatus cogitari valeat, abſque eo quod exſiſtat: Deus ſciens, & potens cogitari abſque eo, quod exſiſtat non valeat. Dicis *liberum non eſſe cogitare Deum abſque exſiſtentia, hoc eſt, ens ſummè perfectum abſque ſumma perfectione; ut liberum eſt equum cum alis, vel ſine alis imaginari.* Sed nihil addendum, niſi quòd ut liberum eſt cogitare equum non habentem alas, non cogitata exſiſtentia, quæ ſi advenerit, perfectio per te in eo fuerit; ita liberum eſt cogitare Deum habentem ſcientiam, potentiam, & perfectiones cæteras, non cogitata exſiſtentia, quam ſi habuerit, tum conſummatæ ſit perfectionis. Quare ut ex eo quòd equus cogitatus perfectionem alarum habens, non propterea colligitur habere exſiſtentiam perfectionum, per te, præcipuam; ita neque ex eo, quòd Deus cogitatur habens ſcientiam, perfectionéſque cæteras, colligitur propterea ejus exſiſtentia, ſed ea demum probanda eſt. Et quamvis dicas, *tam exſiſtentiam, quàm perfectiones cæteras in Idea entis ſummè perfecti comprehendi*, id dicis, quod probandum eſt, & concluſionem pro principio aſſumis. Nam etiam alioquin dicerem in Idea Pegaſi perfecti contineri, non tantùm perfectionem illam, quòd habeat alas; ſed etiam illam, quòd exſiſtat. Vt enim Deus cogitatur perfectus in omni genere perfectionis; ita Pegaſus cogitatur perfectus in ſuo genere; nihílque hic poſſe inſtari videtur, quod, proportione ſervata, uſurpari utrimque non valeat. Dicis, *ut cogitando Triangulum non eſt neceſſe cogitare, quod treis angulos habeat pareis duobus rectis, licèt id minus verum non ſit, ut attendenti poſteà patet; ita poſſe quidem cogitari alias Dei perfectiones, non cogitatâ exſiſtentiâ, ſed illam non eſſe propterea minus veram, cùm attenditur perfectionem eſſe.* Attamen vides quid dici poſſit: nempe ut illa proprietas attenditur poſteà eſſe in Triangulo, quia demonſtratione probatur; ita, ut exſiſtentia attendatur eſſe in Deo, demonſtratione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

probandam esse: Secus profectò quidlibet in quolibet esse facile evincam. Dicis, *te attribuentem Deo omnes perfectiones, non perinde facere ac si putes omnes quadrilateras figuras circulo inscribi; quoniam ut hoc falleris, quia deprehendis posteà Rhombum non inscribi; non ita illic falleris, quia posteà existentiam Deo convenire deprehendis.* Sed perinde prorsus facere videris, aut si non facis, necesse est, ut ostendas Deo non repugnare exsistentiam, quemadmodum ostenditur repugnare Rhombo circulo inscribi. Cætera prætereo, quæ vel non explicas, vel non probas, vel ex jam allatis solvuntur, ut; *Nihil posse excogitari, ad cujus essentiam exsistentia pertineat, præter solum Deum: non posse duos, aut plureis ejusmodi Deos intelligi: talem Deum ab æterno exstitisse, & in æternum esse mansurum: percipere te multa alia in Deo, quibus nihil possit detrahi, nec mutari: oportere ista propius inspici, ac diligentius investigari, ut detegantur certáque habeantur, &c.*

RESPONSIO.

Hic non video cujus generis rerum velis esse exsistentiam, nec quare non æquè proprietas, atque omnipotentia dici possit, sumendo scilicet nomen proprietatis pro quolibet attributo, sive pro omni eo quod de re potest prædicari, ut hîc omninò sumi debet. Quin etiam exsistentia, necessaria est revera in Deo proprietas strictissimo modo sumpta, quia illi soli competit, & in eo solo essentiæ partem facit. Nec proinde exsistentia trianguli cum exsistentia Dei debet conferri, quia manifestè aliam habet relationem ad essentiam in Deo quàm in triangulo. Nec magis est petitio principii, quòd exsistentia inter ea quæ ad essentiam Dei pertinent numeretur, quàm quòd æqualitas trium angulorum cum duobus rectis inter trianguli proprietates recenseatur. Nec verum est essentiam, & exsistentiam in Deo, quemadmodum in triangulo, unam absque alia posse cogitari, quia Deus est suum esse, non autem triangulus. Nec tamen inficior quin exsistentia possibilis sit perfectio in idea trianguli, ut exsistentia necessaria est perfectio in Idea Dei; efficit enim illam præstantiorem quàm sint Ideæ illarum Chimærarum quarum exsistentia nulla esse posse supponitur. Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vires infregisti, hærésque semper delusus illo sophismate, quod ais tam facile à me solvi potuisse. Ad ea autem quæ subjungis, jam alibi satis respondi. Et planè falleris, cùm ais non demonstrari exsistentiam de Deo, ut demonstratur de triangulo, quòd ejus tres anguli sint æquales duobus rectis: utriusque enim est par ratio, nisi quòd demonstratio probans in Deo exsistentiam sit altera multò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

multò simplicior, & clarior. Cætera denique prætereo, quia dum ais me nihil explicare, nihil ipse explicas, & nihil probas nisi tantùm te probare nihil posse.

INSTANTIA.

NOn vides cujus generis rerum velim esse exsistentiam; id non miror; siquidem nolo certi ullius generis esse: Sed pervides-ne quid interim facias, cùm vis alicujus specialis esse generis? Scilicet videris imprimis concipere Rem (seu, ut vulgo dicunt, Ens, aut Aliquid) tanquam generalissimum genus, quod in duas species, sive genera subalterna distribuas, Substantiam nempe, & Proprietatem. Deinde Proprietatum genus in suas species dividens, habes exsistentiam pro una illarum, confundísque intereà Proprietatis, & attributi voces. Vt primùm autem de hac ipsa confusione aliquid dicam, quæ videtur fuisse æquivocationis causa, Notum est *Proprietatis* vocem sonare quidpiam physicum, & ab intellectus operatione independens; vocem verò *attributi* sonare quidpiam logicum, & ab intellectu attribuente, sive prædicante dependens. Heinc autem fit, ut omnis quidem proprietas attributum fieri, sive esse possit; at non vicissim omne attributum Proprietas, ut vel ex eo patet, quòd Substantia quoque attributum sit, quæ tamen Proprietas non est, sed genus ab illa distinctum; imò & Res ipsa attributum sit, quæ est genus, substantiâ, & proprietate genaralius. Constat proinde attributum esse aliquid non modò transcendens, cujusmodi est Res, aut Ens; verùm etiam supertranscendens; quatenus de Re, aut Ente prædicatur; sed nempe transcendens, aut supertranscendens est, quatenus quidpiam logicum est, & ad intellectum pertinet, qui cogitatione sua prætergreditur vniversitatem Rerum. Quamobrem, ne æquivocatio sit, aut abstinendum tibi est à voce Attributi, aut limitando illam ad notionem proprietatis, intelligendum est attributum esse aliquid distinctum à Substantia, & minùs quàm Res, latè patens. Iam ergo cùm vis Exsistentiam esse specialem Proprietatem, sive speciale attributum, potest quidem vox proprietatis prædicari de Exsistentia, potest & ipsa Rei vox, quatenus omni generi competit, ut prædicari de specie possit: At ipsa Exsistentiæ vox neque abstractè, neque concretè prædicari poterit; neque de Proprietate universè, quoniam nulla species prædicatur de genere; Neque de Re universè,

1. Exsistentiam non esse proprietatem, neque esse ullius determinati generis rerum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

versè, quoniam quod non prædicatur de inferiori, sive minùs generali, non prædicatur etiam de superiore, seu generaliore. Rursus neque de Substantia; quoniam nulla species prædicatur de genere contrapositò, & de quo id genus, cujus est, non prædicatur; Denique neque de ulla alia proprietate, quoniam nulla species prædicatur de alia, quæ sub eodem genere est. Itaque ut non dicimus *Animal est homo, Corpus vivens est homo, Planta est homo, Equus est homo*; ita neque dicere poterimus, *Proprietas est exsistens, vel exsistit, Res exsistit, Substantia exsistit, Sapientia, aut alia proprietas exsistit.* Vides-ne igitur quàm-multa non exsistere consequatur, ex eo quòd vis Exsistentiam esse specialis generis rerum? Vides-ne proinde cur ego nõ ad speciale aliquod rerum genus retulerim, sed habuerim potiùs ut generalissimum, sive transcendentale genus, quod omnibus generibus, speciebúsq; rerum ita competat, ut nisi de ipsis prædicari valeat, ipsæ nec res sint, nec censeri possint? Ex hoc sanè est, cur anteà objecerim sub perfectionis nomine, quod jam sub nomine proprietatis objiciendum occurrit. Cognoscere vis utrum Exsistentia haberi debeat tanquam proprietas illius rei, quæ exsistit; expende, an res ita possit aut illâ privari, aut privata intelligi, ut res adhuc quæpiam remaneat, remaneréve intelligatur. Nempe ita fieri comperies in proprietatibus omnibus, quibus aut reipsâ, aut mente sublatis, adhuc tamen substantia, cujus proprietates sunt, intelligitur, ut res quæpiam perseverare. Porrò ubi exsistentia aut adempta reipsâ fuerit, aut adempta intelligetur, quæso an ea res, cujus fuit, sit perseveratura aliquid, an nihil? Vides sanè futuram nihil, quia quod non exsistit, nihil est; Nam & dum supponis perseverare per parteis, supponis quoque non esse ademptam exsistentiam per parteis: cùm ubi supposueris nullam remanere exsistentiam, tum res sit planè nulla futura. Ex hoc proinde subnotavi discrimen, quod est inter aliquam perfectionem, sive proprietatem, v. c. visum, & ipsam Exsistentiam. Nam homo quidem cui competit visus, si illo destituatur, non propterea nullus evadit, sed tantùm cæcus, hoc est imperfectus, & privatus visu; At quicquid sit illud, cui exsistentia competit, si exsistentiâ destituatur, tunc verè nullum, aut nihil esse dicitur, non imperfectum, aut exsistentia privatum; quando id quod imperfectum, aut privatum dicitur, supponitur adhuc esse aliquid, tametsi absque habita perfectione, seu proprietate.

II. *Paralogismum fuisse, ac perseverare, ob mutatam suppositionem ex statu ideali in statum realem.*

An-non proinde jure subjunxi, te, ut enumerando perfectiones, seu pro-

seu proprietates Trianguli, non recensueras exsistentiam, neque proinde concluseras exsistere Triangulum; ita enumerando perfectiones, sive proprietates DEI, non debuisse in illis ponere exsistentiam, ut concluderes Deum exsistere, nisi principium petere velles? Nempe ista fuit paralogismi radix ab ipsa usque transitione ex priore Meditationis parte, de essentia rerum materialium; ad posteriorem de Dei exsistentia. Etenim transitio hæc fuit, *Iam verò si ex eo solo, quòd alicujus rei Ideam possim ex cogitatione mea depromere, sequitur ea omnia, quæ ad illam rem pertinere clarè, & distinctè percipio, reverâ ad illam pertinere, Nunquid inde haberi etiam potest argumentum, quo Dei exsistentia probetur?* Tum ratiocinatio tua fuit, quam alicubi expressisti hac forma,

Quod clarè, & distinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam, sive essentiam, sive formam, id potest de ea re, cum veritate affirmari:

Sed postquàm satis accuratè investigavimus quid sit Deus, clarè, & distinctè intelligimus ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere, ut exsistat:

Ergo tunc cum veritate possumus de Deo affirmare, quòd exsistat.

Cæterùm, cùm verba illa transitionis, *Ex eo solo, quòd alicujus rei Ideam possum ex me depromere, sequitur, &c.* ostendant tam in transitione, quàm in Propositione usurpari à te rem, ac veram, immutabilémque naturam, non quam extra intellectum, conceptúmve tuum, seu in se ipsa cognoveris, sed quam duntaxat intra intellectum, sive in Idea, cogitationis vi habueris: perspicuum est sensum tuæ Propositionis esse non posse alium, quàm si hoc modo efferatur,

Quod clarè, & distinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram, & immutabilem naturam, quatenus in Idea est, id potest de ea re cum veritate affirmari, quatenus in Idea est.

Quippe, si ex eo, quòd in Idea ex cogitatione tua deprompta, & intra tuum intellectum aut nata, aut facta, & consistente, observas; ad id quod res sit, aut esse debeat in seipsa; vel in ipsamet rerum natura, extráque tuum intellectum, facere gradum volueris; paralogismus perspicuus est, ob commutatam suppositionem, seu rem in vario statu acceptam. Quo ex genere audiuntur Sophismata illa in Dialecticorum Scholis, Animal est genus hominis; homo est animal; igitur homo est genus hominis; Et, Equus prædicatur de multis, Bucephalus est Equus, Igitur Bucephalus prædicatur de multis, &c. Scilicet animal, & Equus nunc accipiuntur prout in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

intellectu ſunt, & ab ejus operatione id, quod dicuntur eſſe, mutuantur; nunc prout in ſeipſis ſunt, & ab operatione intellectus non pendent. Neque dicas tuas Ideas repræſentare res, non ſolùm quales in Ideis, ſeu intra intellectum ſunt; verùm etiam quales in ſe, extráque ipſum intellectum. Siquidem hoc ipſum in quæſtione eſt; & cùm nemo non poſſit pari jure idem dicere, vides quid ex tanta idearum diſcrepantia eſſe admittendum ſequatur. Dices te rem limitare ad claram, diſtinctámque notitiam; ſed & quæſtio eſt, qualis-nam ſit iſta clara, diſtinctáque notitia, cui nulla planè falſitas ſubſit, ut agitatum ſuperiùs eſt; & nemo ex iis, qui oppoſita ſentiunt, non putat ſe habere tam claram, diſtinctámque notitiam, quàm tu; adeò ut, quo jure tu præfers tuam, illorum quivis præferat ſuam. Addo, dum quis in intellectu habet Ideam montis aurei, intelligi ab illo clarè, & diſtinctè pertinere ad montis aurei veram, immutabilémque naturam, eſſentiam, formam, ut ex auro conſtet. Neque enim minùs verum, immutabiléque eſt, debere montem aureum ex auro conſtare, quàm rationale animal eſſe ratione præditum. An igitur ex natura, quæ repræſentatur per Ideam, & intra intellectum eſt, licebit gradum facere ad naturam, quæ reipſa, & extra intellectum ſit? Profectò dici hoc ſolum poteſt, *Quod clarè, & diſtinctè intelligimus pertinere ad montis aurei veram, immutabilémque naturam, quatenus in Idea eſt, id poteſt de monte aureo, cum veritate affirmari, quatenus in Idea eſt.* Neque dicas eſſe inter montem aureum, & animal rationale diſcrimen. Etenim diſcrimen eſt quidem, quòd poſtquam es egreſſus ex ſtatu ideali, in ſtatum realem; ſeu ex ergaſtulo intellectus, in theatrum naturæ; animal rationale paſſim videas; montem aureum nullibi videas. At quandiu manes in ſtatu ideali, diſcrimen nullum idearum eſt; neque habes Criterium, quo dijudicare poſſis, an talis Idea ſit conformis rei extra intellectum exſiſtenti, an non; exſpectandúmque eſt, quouſque in ſtatu reali experientia criterium fiat. Dices Ideam montis aurei non continere veram, immutabilémque naturam; ſed tantùm fictitiam, & ab intellectu compoſitam, quoniam non ſolùm abſtractione, ſed etiam clara, & diſtincta operatione ita potes illam dividere, ut intelligas montem ſine auro. Verum poteris pari modo dividere, & intelligere animal ſine ratione; cùm ut montes ſunt, qui aurei non ſunt; ita animalia ſint, quæ rationalia non ſint.

III. *Non alia ratione fuiſſe probatum Deum exſiſtere, quàm quia Deus exſiſtit.*

Patet exinde quidnam ſit de tua Aſſumptione dicendum. Nam pri-

primùm quod ais, *Postquam satis accuratè investigavimus quid sit Deus, clarè, & distinctè intelligimus, &c.* arguunt tuæ meditationes non investigasse te inspiciendo in ipsum Deum, quem ut in se est, non vidisti, sed in solam Ideam, quam te de illo intra intellectum habere censuisti. Quare & quicquid intelligis pertinere ad ejus naturam, non intelligis pertinere quatenus natura in seipsa est, sed quatenus est in tua Idea; ex quo sequitur ut non alio modo efferri potuerit assumptio, quàm isto;

Sed postquam satis accuratè investigavimus quid sit Deus, intuendo in ejus Ideam, clarè, & distinctè intelligimus ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere ut exsistat, quatenus in Idea est.

Et assumere sanè te naturam divinam non quatenus in seipsa, sed quatenus in Idea est, vel id arguit, quòd probaturus ejus exsistentiam, pervestigationem Ideæ, seu Ideam exploratam pro argumento habes; & cùm Idea contineat descriptionem naturæ divinæ, idcircò talem Deum describis, qualem ejus Ideam habes, ut constet quid nomine DEI velis esse intelligendum. Quippe frustrà requiritur, an res aliqua exsistat, an non, nisi qualis res concipiatur, perspicuum fiat. Cùm igitur illi, quem fingis negare DEI exsistentiam, probare contendis Deum exsistere, & qualis-nam Deus à te concipiatur ipsi describis; profectò talem ipsi describis, qualem ille concipit in tua Idea exsistere, non qualis reverà, & in se exsistit; quippe exspectat ut ipse probes talem in se exsistere, qualem in Idea exsistentem describis. Heinc si assumptionem ita urgeas, ut exsistentiam naturæ divinæ in Idea tua conceptam, accipiendam contendas pro exsistentia naturæ divinæ in se, tum ille poterit arguere manifestam esse sophisma, & te perinde continebit in assumptione exposita, ac contineret, si circa montem aureum aliud assumeres, quàm istud; *Sed postquam satis accuratè investigavimus, quid sit mons aureus, intuendo in ejus Ideam, clarè & distinctè intelligimus, ad ejus veram, & immutabilem naturam pertinere, ut ex auro constet, quatenus in Idea est.* Quare & ita exciperet, Ecquænam est, precor, hæc probandi forma? Controvertitur inter nos, An Deus exsistat; tu verò assumis pertinere ad ejus naturam, ut exsistat? Et nonne hæc ipsa est quæstio? Nonne hoc ipsum probandum est, pertinere ad ejus naturam, ut exsistat? Dices-ne fortè id remanere ex facta à te descriptione probatum? At describere qualem rem concipias, est-ne demonstrare exsistere ipsam? An id probas enume-

rando

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

rando omneis Dei perfectiones, æternitatem, immensitatem, summam potentiam, sapientiam, exsistentiam, &c. At quid agis aliud, quàm ponis inter perfectiones exsistentiam, ut esse exsistentiam, videlicet idem per se ipsum, probes? An ideò probas, quia non potest Ens summè perfectum sine exsistentia intelligi? At nonne hæc ipsa controversia est, an detur Ens summè perfectum, quale Dei nomine intelligitur? Nonne alia ratione probandum est, exsistere Ens summè perfectum, quàm supponendo dari Ens summè perfectum, quod omninò est petere principium? An probas, quia cæteris rebus non alia exsistentia, quàm possibilis, atque contingens convenit; ipsi autem DEO actualis, atque necessaria? At nonne hæc ipsa est quæstio, an exsistentia Deo conveniat, quæcumque tandem illa sit; cùm si quis universè neget, etjam actualem, & necessariam neget? Et sic ille quidem urgeret nihil aliud te, quàm principium petere; mihi satis est subnotasse paralogismum ex eo natum, quòd Exsistentiam inter perfectiones habueris; quòd Exsistentiam in Idea cum Exsistentia in reipsa confuderis; quòd Exsistentiam ad Exsistentiam comprobandam assumpseris. Quod supereſt, ea quæ deduxi in Dubitatione, ita constare (mihi quidem) videntur, ut spectata tua responsione quidpiam addere supervacuum putem; Lectoréque solùm admonendi sint, ut dubitationem cum responsione comparantes, judicent quid sentiendum sit de tuis illis verbis, *Nec proinde vel minimum ulla in re argumenti mei vireis infregisti, hæréque semper delusus illo sophismate, quod ais tam facilè à me solvi potuisse*, Et, *Cætera denique prætereo; quia dum ais me nihil explicare, nihil ipse explicas, & nihil probas, nisi tantùm te probare nihil posse.*

DVBITATIO III.

De certitudine, ac veritate omnis cognitionis, quatenus asseritur pendere à clara, evidentíque notitia, quòd Deus sit, & quòd sit verax.

DEclaras postremò, *omnis scientiæ certitudinem & veritatem, ab una veri Dei cognitione ita pendere, ut hac non habitâ, nulla certitudo aut scientia vera haberi possit.* Exemplum adfers: *Cùm enim*, inquis, *naturam Trianguli considero, evidentissimè quidem mihi, utpote*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

utpote Geometriæ principiis imbuto, apparet ejus tres angulos æqualeis esse duobus rectis; nec possum non credere id verum esse, quandiu ad ejus demonstrationem attendo. Sed statim atque mentis aciem ab illa deflexi, quantumvis adhuc recorder me illam clarissimè perspexisse, facile tamen potest accidere, ut dubitem an sit vera: siquidem Deum ignorem. Possem enim mihi persuadere, me talem à natura factum esse, ut interdum in iis fallar, quæ me puto quamevidentissimè percipere: cùm præsertim meminerim, me multa pro veris & certis habuisse, quæ postmodùm aliis rationibus adductus, falsa esse judicavi. Postquàm verò percepi Deum esse: quia simul intellexi cætera omnia ab eo pendere, illúmque non esse fallacem, atque inde collegi illa omnia, quæ clarè, & distinctè percipio, necessariò esse vera: etiam si non attendam amplius ad rationes, propter quas istud verum esse judicavi: modò tamen recorder me clarè, & distinctè percepisse, nulla ratio contraria afferri potest, quæ me ad dubitandum impellat; sed veram, & certam de hoc habeo scientiam. Neque de hoc tantùm, sed & de reliquis omnibus, quæ memini me aliquando demonstrasse, ut de Geometricis & similibus. Ad ista porrò; vir eximie, cùm admittam te seriò loqui, nihil aliud licet dicere, nisi quòd videris ægrè à quoquam fidem impetraturus; Te, ante id tempus quo superiora de Deo ea ratiocinatus, minùs fuisse certum illarum Geometricarum demonstrationum, quàm postmodum fueris. Profectò enim eæ demonstrationes ejus evidentiæ ac certitudinis videntur, ut per se assensum extorqueant, & semel perceptæ intellectum ampliùs hærere non sinant: adeò ut etiam pravo illi Genio tam facilè sis laqueum mandaturus, ac dum (tametsi Deo nondum cognito) tam animosè asseveraſti non posse tibi imponi circa illam propositionem, illationémve, *ego cogito; itaque existo.* Quin-etiam quantumvis sit verum, uti nihil verius, Deum exsistere, esse illum omnium Authorem, non esse fallacem: quia tamen hæc esse videntur minus evidentia, quàm demonstrationes illæ Geometricæ, vel eo argumento, quòd Dei exsistentiam, rerum creationem, & alia de Deo multi controvertant, has demonstrationes nemo inficietur; ecquis est, quem persuadeas, istas ab illis evidentiam certitudinémque mutuari? Et quis capiat Diagoram, Theodorum, aut si qui similes sunt athei, certos omninò reddi non posse hujusmodi demonstrationum? Et quotusquisque credentium est, quem si rogaris, cur certus sit in Triangulo rectangulo quadratum baseos æquale esse quadratis crurum, responsurus sit, quia scio Deum esse, & Deum non posse fallere, & ipsum esse tam hujus rei, quàm aliorum om-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nium Authorem: & non reſpondeat potius, quoniam illud ſcio, ac perſuadeor indubitata demonſtratione? Quantò magis id reſponderent Pythagoras, Plato, Archimedes, Euclides, cæteri Mathematici, quorum nemo eſſe videtur, qui de Deo cogitet, ut demonſtrationum certiſſimus fiat. Quanquam, quia fortè non de aliis, ſed de te ipſo ſolo ſpondebis, ídque aliunde pium eſt; non eſt profectò quare contendam.

RESPONSIO.

CONtra ea quæ hîc habes de Diagora, Theodoro, Pythagora, aliíſque, oppono Scepticos, qui de ipſis Geometricis demonſtrationibus dubitabant, & affirmo ipſos id facturos non fuiſſe, ſi Deum, ut par eſt, cognoviſſent. Nec rectè probatur unam rem aliâ eſſe notiorem, ex eo quòd pluribus vera videatur, ſed tantùm ex eo quòd illis qui utramque, ut par eſt, cognoſcunt, appareat eſſe cognitu prior, evidentior & certior.

INSTANTIA.

I. *Scepticos non diſputaſſe adverſus apparentia (in quibus habuere propoſitiones Geometricas) ſed adverſus hypotheſeis, & arrogantiam dogmaticorum.*

NIhil heic addendum ad ea, quæ inter dubitandum propoſita ſunt, niſi propter illud, quod opponis de Scepticis. Nam ut præteream Scepticorum incertitudinem non obſtiſſe, quò minùs dogmatici certi, imò potiùs certiſſimi forent ſuorum dogmatum, &, quos ſpeciatim nominavi, Geometricarum demonſtrationum, quibus nihil prodeſt oppoſuiſſe Scepticos: Vt iſtud, inquam, præteream, dico imprimis, Scepticos neque dubitaſſe, neque argumentatos fuiſſe adverſus ea, quæ apparent, aut ad vitam utilia ſunt; ſed ſolùm adverſus occulta, incerta, vana, & ad oſtentationem comparata. Et, ſi aliquando viſi ſunt adverſus apparentia, aut vitæ utilia quidpiam dicere, teſtatos eos fuiſſe ſe id facere, non quòd evertere ea vellent, ſed quòd operæpretium foret retundere Philoſophorum dogmaticorum arrogantiam, qui cùm caligarent in rebus omnium manifeſtiſſimis, ſe oculatiſſimos tamen in abſtruſiſſimis jactitarent. Dico prætereà ſic eos habuiſſe in cenſu rerum apparentium, quæcumque per Geometricas demonſtrationes probarentur, ut de ipſis quidem nulli dubitârint, ſed ſolùm demonſtrandi rationem, quâ Geometræ gloriarentur, impetierint. Vt enim circa Aſtronomiam habuere in rebus apparentibus Eclipſeis, configurationéſque Planetarum varias, & dixere tamen adverſus hypotheſeis; non quatenus ad prænoſcendum Eclipſeis, cæteráq;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ráq; conferebant, ſed quatenus ita ratæ habebantur, ut quas quiſq; tuebatur, pro germanis, naturalibúſque haberet; cùm tamen per oppoſitas, & quæ non poſſent eſſe ſimul veræ, eadem ſervarentur, prænoſcerentúrque apparentia: Ita in Geometria habuere omninò in rebus apparentibus & Triangulum habere treis angulos pareis duobus rectis; & Quadratum hypotenuſæ eſſe æquale quadratis crurum, & hujuſmodi cætera; quippe quæ in natura ſint, ac ſola vocum intelligentia, & attentione indigeant (neque enim demonſtrare eſt aliud, quàm quid ſit attendendum jubere; ut dum quis vultum conſpiciens, neque nævum detegens, jubetur propius inſpicere, attenderéque ad eam partem, in qua nævus eſt) at dubitationes moverunt circa modum demonſtrandi per hypotheſeis; non quatenus ad attentionem, detectionémque propoſitam conducebant, ſed quatenus ita habebantur ratæ, atque naturales, ut res ſuppoſitæ tales planè forent, quales eſſe ſupponerentur; cujuſmodi eſt indiviſibilitas puncti, lineæ, ſuperficiei, quam paullò antè attigimus. Heinc non videas illos inſiſtenteis adverſus Demonſtrationes, aut principia plana, naturalia, non hypothetica, vel ſuppoſititia; ſed ſolùm adverſus ipſas hypotheſeis, de quibus id primùm quærebant, εἰ ἐξ ὑποθέσεώς τι λητέον, *Sit-ne aliquid ex hypotheſi accipiendum?* ac tum, tametſi viderentur adverſus apparentia, & res demonſtratas, demonſtrationéſve ipſas diſputare, nihilominùs verba eorum fuere, ſe id agere, οὐκ ἀναίρειν βουλομένους, *non evertere ea volenteis:* ἀλλὰ ἐπιδεικνύντας τὴν τῶν δογματικῶν οἴησιν, καὶ προπέτειαν, *ſed dogmaticorum arrogantiam, jactationémque coarguenteis:* adeò proinde, ut ne opponi quidem Pythagoræ, Platoni, aut aliis debeant, quaſi dubitarent ſeriò de rebus, quas Dogmaticis opponebant.

Quod ſubdis *non rectè probari unam rem aliâ eſſe notiorem, ex eo quòd pluribus vera videatur; ſed tantùm ex eo, quòd illis, qui utramque, ut par eſt, cognoſcunt, appareat eſſe cognitu prior, evidentior, & certior,* Quid quæſo ad quæſtionem facit? Nam, ut præteream difficultatem ſupereſſe de iis, qui utramque cognoſcunt, &, ut par eſt, dico iterum, ut par eſt, cognoſcunt (neque enim cuivis dicenti ſe, ut par eſt, cognoſcere, illico fides adhibenda) Quónã modo exinde probas demonſtrationes Geometricas mutuari evidentiam certitudinémque ex iis, quæ de Dei exſiſtentia, Rerum creatione, & conſimilibus dicuntur, cùm iſta multis inevidentia, & incerta ſint, illæ ſint evidentes, ac certæ, non modò pluribus, ſed etiam omnibus, hoc eſt, tam cæteris, quàm illis, quibus res divinæ inevidentes ſunt; ac incertæ?

II. *Res divinas eſſe magis neceſſarias, at non magis notas, quàm Geometricas; neque proinde harum evidentiam ab illarum evidentia pendere.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

certæ? Et quomodo non proinde est notius, quod nemo ignorat, quàm quod plæriq; ignorant? Nam & tametsi id, quod plæriq; ignorant, possit, ut fit vulgo, dici notius secundùm se, hoc tamẽ nihil aliud significat, quàm majorem esse in illo exsistendi necessitatem; cæterùm enim cùm res nota, habito respectu ad noscentem dicatur; patet sanè id, quod innotescit pluribus, quamvis sit minùs necessarium, dicatúrque solùm notius secundùm nos, esse nihilominùs id, quod propriè appelletur *notius*. Heinc natura ipsa divina habet quidem omnimodam exsistendi necessitatem, neque res ulla Geometrica debet cum illa circa hanc necessitatem comparari: sed quod tamen spectat ad claram, evidentémque notitiam, videntur res Geometricæ existimari posse notiores; & cùm naturalis certitudo ex evidentia pendeat, non videtur certitudo rerum Geometricarum à certitudine divinarum pendere. Finge certè virum, qui & Deum exsistere persuasus sit, & res Geometricas demonstrativè teneat; ac ipsi nihilominùs ea infœlicitas contingat, quæ memorata Diagoræ, dum ex pio evasit impius; an putas illum cum abjecta de exsistentia Dei persuasione, abjecturum quoque persuasionem demonstrationum Mathematicarum? Nisi putes; vides profectò persuasionem hanc esse ab illa independentem; Ne id memorem, quod Mirandulano placuit, non hanc ab illa ferre præsidium, sed inferre potiùs ipsi detrimentum; quippe una celebrium ejus propositionum fuit, *nihil esse magis nocivum Theologo, quàm nosse Elementa Euclidis*. Possem proinde multa urgere adversus tuum illud ratiocinium,

> *Tum denique potui alicujus rei certus effici, cùm potui advertere eam esse perceptam clarâ, distinctâque notitiâ, quæ Deum, qui esset, & verax esset, haberet authorem:*
>
> *Atqui nunc possum advertere rem aliquam esse perceptam à me clarâ, distinctâque notitiâ, quæ Deum, qui sit, & verax sit, habeat authorem:*
>
> *Igitur nunc denique possum certus effici alicujus rei.*

Verùm infirmitas illius patet tum ex iis, quæ in superiorem Meditationem disputata sunt circa claram, evidentémque notitiam; tum ex iis quæ attigimus circa Meditationem tertiam, de certitudine hujus tuæ propositionis *Ego cogito*; urgeríque etiam potuit de tua conclusione, *Igitur sum*; quam totius tui quasi ædificii *fundamentum* alicubi vocas. Repeto hoc solùm; Cùm certitudo hujus tui effati, *Ego cogito, igitur exsisto*, fuerit in te parta ex clara, distinctáque notitia ante notitiam ipsius Dei, & fuerit tibi fundamentum,

cui

cui superexstruxeris quicquid de Deo, claráque & distincta notitia es ratiocinatus; idcircò præter inculcata de petitione principii, circa claram, distinctámque notitiam, duo exinde sequi. Vnum est, Non effici saltem te certum hujus tui effati, *Ego cogito, igitur sum*, ex vi deducti mox ratiocinii; Quippe certitudinem hanc habuisti antequàm Deum noveris, & argumentatus fueris, exsistentem, veracem, authorem; neque dicere potes te fuisse deinceps in ea confirmatum; quoniam fundamentum est, quod præbet rei fundatæ firmitudinem; non res fundata ipsi fundamento. Alterum est, cùm propter quod unumquodque est tale, & illud magis tale sit; referre te acceptam debere cæterarum rerum certitudinem non ad Deum, ut quidpiam medium, sed ad tuum illud Effatum, ut quid primum, & tanquam fundamentum, ex cujus certitudine ipsius quoque medii certitudo dependeat.

IN MEDITATIONEM VI,

Quæ est

De Rerum Materialium exsistentia, & reali Mentis à corpore distinctione.

DVBITATIO I.

De distinctione Intellectionis, & Imaginationis.

CIrca sextam, id non moror quod initio dicis, *Res materiales ut sunt objectum puræ Matheseos posse exsistere*: cùm tamen res materiales sint objectum mixtæ, non puræ matheseos; & objectum puræ matheseos, ut punctum, linea, superficies, constantiáque ex iis indivisibilia, indivisibilitérque se habentia, exsistere reipsa non possint. In eo solùm hæreo, quòd heic iterum *imaginationem ab intellectione* distinguis. Quippe, ô Mens, hæ duæ videntur unius, ejusdémque facultatis actiones, ut supra insinuavimus; &, si quid sit discriminis, id non videtur amplius esse, quàm secundùm magis, & minus; & vide ut illa inde jam probentur. Dixisti suprà, *imaginari nihil esse aliud, quàm contemplari figuram, imaginémve rei corporeæ*: Heic verò non abnuis, *intelligere esse contemplari*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Trigonum, *Pentagonum*, *Chiliagonum*, *Myriagonum*, & hujuſmodi cætera, quæ figuræ ſunt rerum corporearum. Et diſcrimen quidem jam ſtatuis, quòd *imaginatio ſit cum quadam applicatione facultatis cognoſcitivæ ad corpus: intellectio verò talem applicationem, ſeu contentionem non exigat.* Adeò ut, *cùm ſimpliciter, & ſine labore percipis Trigonum, ut figuram conſtantem tribus angulis, id intelligere te* dicas. *Et cùm non ſine aliqua tui contentione figuram quaſi præſentem habes, inſpicis, exploras, diſtinctéque & ſigillatim agnoſcis, diſcerníſque treis angulos, id te* dicas *imaginari.* Ac proinde, *cùm percipias quidem abſque labore Chiliagonum eſſe figuram mille angulorum: neque tamen applicando & contendendo teipſam diſcernere poſſis, & quaſi præſenteis habere, ſigillatímque diſcernere omneis illius angulos, ſed te perinde confusè habeas, ac circa Myriagonum, aut quamcumque aliam hujuſcemodi figurarum; idcircò cenſeas reſpectu Chiliagoni, aut Myriagoni Intellectionem eſſe, non Imaginationem.* Veruntamen nihil ſanè obſtat, quin ut ad Trigonum, ſic ad Chiliagonum, quemadmodum intellectionem, ita imaginationem extendas. Nam & nonnihil contendis, ut figuram illam tam multorum angulorum aliquo modo imagineris: licèt multitudo illa angulorum tanta ſit, ut ipſam diſtinctè capere non poſſis: & aliunde percipis quidem voce Chiliagoni ſignificari figuram mille angulorum, ſed hæc eſt tantùm vis nominis; nam non propterea in ea figura *intelligis* magis mille angulos, quàm *imaginaris*. Attendendum verò ut amittatur diſtinctio, & acquiratur confuſio per gradus. Tetragonum enim confuſiùs quàm Trigonum percipies, imaginaberíſve aut intelliges; ſed diſtinctiùs, quàm Pentagonum. Tum hoc confuſiùs Tetragono, Hexagono diſtinctiùs, atque ita conſequenter; donec non habeas quid diſertè tibi proponas, &, quia jam diſertè capere non poſſis, contendere teipſam ut plurimum negligas. Quamobrem, ſi velis quidem imaginationem ſimul & intellectionem vocare, quandiu figuram diſtinctè, & cum ſenſibili quadam contentione cognoſcis; intellectionem verò ſolùm dum confuſè ſolùm, & cum nullâ, aut perexiguâ contentione ſpecularis, licebit profectò: at non erit propterea, cur pluſquàm unum genus internæ cognitionis adſtruas, cui accidentarium ſolummodo ſit, ut ſecundùm magis, & minus diſtinctè vel confuſè, intentè vel remiſſè figuram quampiam intuearis. Et certè cùm Heptagonum, Octagonum, cæteráſque porrò figuras ad Chiliagonum, aut Myriagonum uſque percurrere voluerimus & ad majorem, minorémque diſtinctionem, vel remiſſionem, ſemper continuóque attenderimus, dicere-

cere-ne poterimus, ubinam, seu in qua figura imaginatio desinat, intellectio sola remaneat? Nisi potiùs non apparebit series tenórque uniusmodi cognitionis, cujus continuò, insensibilitérque decrescat distinctio & contentio; crescat confusio & remissio. Aliàs certè considera, ut intellectionem deprimas, imaginationem extollas. Quid enim aliud, quàm illi ludibrium, isti commendationem quæris; dum illi negligentiam & confusionem tribuis, huic verò diligentiam & perspicuitatem adscribis. Asseris posteà, *vim imaginandi, prout à vi intelligendi distinguitur, ad tui essentiam non requiri:* quomodo id verò, si una eadémque vis sit, cujus functiones differant secundùm magis & minus duntaxat? Subjicis, *mentem imaginando sese convertere ad corpus, intelligendo, ad seipsam, Ideámve quam habet in se.* Quid ita verò, si non potest mens sese ad seipsam, Ideámve ullam convertere, quin simul sese convertat ad aliquid corporeum, Ideáve corporea repræsentatum? Nam Trigonum quidem, Pentagonum, Chiliagonum, Myriagonum, cæteræque figuræ, earúmve Ideæ corporeæ omninò sunt; neque potest mens ad illas, nisi ut corporeas, corporearúmve instar intelligendo attendere. Quod spectat ad Ideas rerum immaterialium creditarum, ut Dei, Angeli, animæ humanæ seu mentis; constat etiam quascumque habemus de ipsis Ideas, esse vel corporeas, vel quasi corporeas, ex forma scilicet humana, & ex rebus aliàs tenuissimis, simplicissimis, insensibilissimis, cujusmodi sunt aër, æthérve, desumptas, ut suprà quoque attigimus. Quod autem dicis conjicere te probabiliter solùm aliquod corpus exsistere; quia non potes dicere seriò, idcirco morandum non est.

RESPONSIO.

DE eo quod neges res materiales, ut sunt objectum puræ Matheseos, exsistere, jam antè egi. Falsum autem est intellectionem Chiliagoni esse confusam; distinctissimè enim & clarissimè multa de eo possunt demonstrari, quod certè non fieret, si non nisi confusè, vel, ut ais, nominetenus perciperetur. Sed revera illud totum simul clarè intelligimus, etsi non possimus totum simul imaginari. Ex quo patet vires intelligendi & imaginandi, non differre tantùm secundùm magis & minùs, sed ut duos modos operandi planè diversos. Quippe in intellectione mens sè solâ utitur, in imaginatione verò formam corpoream contemplatur. Ac quamvis figuræ Geometricæ sint omninò corporeæ, non tamen idcircò Ideæ illæ, per quas intelliguntur, quando sub imaginationem non cadunt, corporeæ sunt putandæ. Ac denique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

denique te sola dignum est, ô caro, existimare Ideas Dei, Angeli, & mentis humanæ esse corporeas, vel quasi corporeas, ex forma scilicet humana, & ex rebus aliis tenuissimis, simplicissimis, insensibilissimis, cujusmodi sunt aër, æthérve, desumptas. *Quisquis enim Deum, aut mentem ita sibi repræsentat, rem non imaginabilem conatur imaginari, & nihil nisi corpoream Ideam effingit, cui nomen Dei, vel mentis falsò tribuit. Nam in vera mentis Idea sola cogitatio cum ejus attributis, quorum nulla corporea sunt, continetur.*

INSTANTIA.

I. *Difficultates dissimulatas. Falsum esse Chiliagonum clarè, distinctéque sine imaginatione intelligi: & Trigonum non clariùs, distinctiúsq; intelligi cum imaginatione.*

DE eo, quod circa res materialeis, quatenus illas puræ Matheseos dixeras objectum, obiter attigeram, & mixtæ, non puræ matheseos esse objectum dixeram, an aliquid responderis, & non potiùs, ut canis in Ægypto, aliquid solùm attigeris, ut remissione hoc loco utens, videri posses alibi difficultatem plenè solvisse; attendentium esto judicium. Quod ad distinctionem Imaginationis, & Intellectionis spectat; nihil addendum est ad ea, quæ in Dubitatione proposita sunt, quæque solerter es prætergressus. Nam quod ais nos Chiliagonum distinctissimè intelligere, cùm non possimus imaginari; & ideam illam, per quam intelligitur, cùm in imaginationem non cadat, non esse corpoream; aliis expendendum relinquo. Adnoto solùm heic quoque locum esse factum illi instantiæ, quâ occasione aliâ requirebam superiùs, Quî fieri possit, ut dicatur cujuspiam rei esse idea, & idea tamen illius imago non sit? Nam Ideam quidem imaginem esse, non cæteri modò hominum, sed tu quoque jam admisisti: Quomodo verò Idea Chiliagoni, quæ in intellectum, non in imaginationem cadit, imago Chiliagoni est? Quippe, si distinctè quidem repræsentat figuræ angulos, ut repræsentat idea Trigoni; tum ad imaginationem etiam pertinet, quod nihilominùs non concedis. Si non repræsentat; igitur imago non est; cùm de ratione imaginis sit, ut rem, qualis est, repræsentet. Ac ipse quidem non diffiteor, quin imago sit, & Chiliagonum repræsentet; sed videtur mihi & imago, & repræsentatio confusa; atque idcircò ejus perceptionem non intellectionem modò, sed imaginationem etiam dico. Et cùm non negem intellectum ex figuris aliis distinctè perceptis consequutione necessaria inferre, demonstraréque de Chiliagono aliqua; non agnosco tamen illum magis intelligere, quàm imaginari ipsam Chiliagoni figuram. Tu autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tem vis omnia distinctissimè, & citra imaginationem percipi; cùm dicere tamen profectò non possis in quonam consistat distinctissima hæc distinctio. Nam distinctè percipere, nonne est parteis singulas sigillatim nosse, sive cognitione complecti? Nisi ergo parteis Chiliagoni singulas, sive angulos omneis sigillatim noveris, cognitionéve complexus fueris; quánam ratione te Chiliagonum percipere distinctè dicis? Insultabis me requirere perceptionem, quæ per imaginationem habetur: Ego verò non requiro an per imaginationem, an per aliam facultatem habeatur, dummodo habeatur: Requiro solùm, ut definias quid perceptionem distinctam voces, & Chiliagono applices; paratus statim manus dare, si definitio apposita, appositéque applicita fuerit. Nisi autem facies, & ex tua definitione perceptio appareat universè solùm, & ut ita loquar, conglobatè facta, non autem sigillatim, & per parteis singulas; quomodo evinces perceptionem esse distinctam; & non potiùs confusam? Heinc videtur sanè prætereundum tibi non fuisse, quod de progressu perceptionis ex Trigono usque, per Tetragonum, Pentagonum, Hexagonum, & cætera, ad Chiliagonum, aut Myriagonum usque fuerat objectum; ut explicares quandónam imaginatio cessaret, intellectio sola restaret: neque progressus esset ejusdem facultatis secundùm magis & minus, sed *essent duo modi operandi planè*, ut asseris, *diversi*; Vt explicares quomodo non foret distinctior intellectio, cum imaginatione conjuncta, quàm cùm evaderet, essétque separata. Certè cùm ad perceptionem Trigoni & Imaginatio, & Intellectio concurrant; ad perceptionem Chiliagoni sola intellectio; eccujus tandem pretii est distinctio, qua Chiliagonus percipitur, ejus respectu, qua Trigonum? Et cùm sit tanta claritas in perceptione Trigoni, tanta obscuritas in perceptione Chiliagoni; & aliunde claritas illa ab imaginatione tota sit; ista verò obscuritas intellectum solum attineat; eccujus-nam pretii non erit perceptio, quæ aut imaginatione, aut cum imaginatione fit, respectu illius, quæ solo intellectu? Dicis *te, si de Chiliagono velis cogitare, æquè bene intelligere illud esse figuram constantem mille lateribus, ac intelligis Triangulum esse figuram constantem tribus.* Sed nempe hoc nihil est aliud, quàm quid nomine Chiliagoni significetur intelligere; Nam rem quidem ipsam non alia ratione animo complecteris, quàm repræsentatione illa adeò confusa, ut secluso angulorum numero ipsa voce designato, tam Myriagoni esse, quàm Chiliagoni possit. Quare & quod ais *multa posse de ipso distinctissimè*,

& clarissimè demonstrari; eatenus solùm verum est, quatenus sensus est demonstrari illa posse de figura, cujus nomine intelligis distinctissimè, & clarissimè significari mille angulos; tametsi ipsammet figuram in te non intelligas, nisi confusè & obscurè. Et quod ais *te revera totum simul clarè intelligere, etsi non possis simul totum imaginari*, nihil aliud esse potest, quàm te vocem significantem figuram mille angulorum clarè intelligere; etsi ipsam figuram non intelligas clarè. Quæso te certè, quidnam hoc est, intelligere clarè totum? An non totum est, quod partibus constat? Et potest-ne clarescere totum, cujus partes obscuræ sint? Et possunt-ne partes non esse obscuræ, quæ sigillatim non discernuntur? *Clarè totum intelligis, etsi non totum imagineris?* Ecquid supereſt, nisi ut dicas te clarè intelligere totam terram, totam naturam, totum mundum, nihil non denique, quod nominari valeat; tametsi id totum non imagineris? Ac fortè quidem non negabis te intelligere clarè omnia; sed si vis credamus, fac ut priùs intelligamus, quid sit *intelligere clarè*.

II. *Nullam intellectionem sine imagine corporea esse. Difficultatem dissimulatam. Intelligi etiam Deum, Angelum, Mentem sub aliqua specie corporea.*

Dicis *Mentem in intellectione uti se sola; in imaginatione verò formam corpoream contemplari.* Et quia ex objectis à me sequebatur non posse igitur mentem sola intellectione, (quod est se sola) uti in cognoscendis rebus corporeis, quales sunt Trigonum, Pentagonum, & figuræ cæteræ, quandoquidem istarum rerum non possunt esse ideæ nisi coporeæ, & mens ad ipsas attendere, nisi ut ad formas corporeas non potest; Idcircò subjungis; *Ac quamvis figuræ Geometricæ sint omninò corporeæ; non tamen idcircò ideæ illæ, per quas intelliguntur, quando sub imaginationem non cadunt, corporeæ sunt putandæ.* Verùm cùm id dicas, quónam modo probas? Nullo certè: cùm nihilominùs heic Rhodus, ut ajunt, heic saltus. Sufficit te fuisse sic ratiocinatum;

> *Si dum Mens intelligit, seſe ad seipsam, aliquámve ex ideis, quæ illi ipsi insunt, convertat, & dum imaginatur, convertat se ad corpus, ideámve corpoream; possitque adeò aliquid sine imaginatione intelligere; sequitur vim imaginandi non requiri ad essentiam mentis:*
>
> *Atqui dum mens intelligit, seſe ad seipsam aliquámve ex ideis, quæ illi ipsi insunt, convertit; & dum imaginatur, convertit se ad corpus, ideámve corpoream, potéstque adeò aliquid sine imaginatione intelligere:*
>
> *Igitur vis imaginandi non requiritur ad essentiam mentis.*

Quasi verò probaveris posse mentem, aut se eo modo in seipsam con-

convertere : aut ad ideam quandam non corpoream, vel quasi corpoream attendere, ut imaginatio nulla interveniat ? Vt non proinde Intellectio , & imaginatio una actio sint , cui duplex hoc nomen tribuatur ? ut non clara , & distincta sit intellectio , cùm clara, & distincta est imaginatio; confusa, & obscura, cùm secùs? Vt non etiam in iis, quæ universè, abstractè, & ex consequutione quodammodò percipimus , seu (per te) intelligimus , aliqua imago , seu forma corporea, atque adeò (per te) imaginatio interveniat ? Verùm res est abundè satis inculcata superiùs tam circa res corporeas, ut cùm de duplici imagine Solis; quàm circa incorporeas, ut cùm de Mentis substantia , Deique natura. Quoniam verò speciatim heic hisce verbis te gratiosum ostendis , *Ac denique te sola dignum est , ô Caro, existimare Ideas Dei, Angeli , & Mentis humanæ , esse corporeas, vel quasi corporeas , &c.* Facis sanè rem tua mente dignam , quam volatus adeò sublimis , & obtutus adeò acuti , atque constantis reputas , ut aquilæ instar non conniveat , sed pleno aspectu sustineat splendorem rerum divinarum : ut Deum contempletur , non ipsum percipiens sub forma quadam corporea , & quasi in ænigmate ; sed per speciem planè incorpoream , & cujusmodi secundùm se est ; parique modo Angelum, pari modo humanam Mentem. Quod ad me spectat , ingenuè fateor me nihil aliud , quàm repere , & longè abesse ut meam mentem comparem vel cum ipsis oculis noctuæ meridiano Soli obversis. Videlicet conantem me intelligere res divinas , altissima quædam , & insuperabilis occupat caligo ; & neque Deum, neque Angelum , neque Mentem , nisi sub forma quadam corporea , & infirmitati meæ accommodata intelligere potis sum. Non sanè, quòd propterea sentiam Deum esse hac forma, Angelum illa, & Mentem alia ; sed cùm mihi defixerim hujusmodi res , quas vel auditu , & fide accepi , vel ratiocinio esse collegi; habere naturam , cujus percipiendæ sim penitus incapax; censeo hanc naturam nihil esse omninò , quale intellectui meo obversatur, quoties vel nominari audio , vel apud me cogito , vel enunciare cæteris volo. Sed cùm non dicam talem esse qualem cogito , vel qualem obversata meo intellectui idea ipsam repræsentat ; quippe cùm sit ineffabiliter , & inexcogitabiliter purior , pulcrior, perfectior ; sum tamen ea semper imbecillitate , ut cogitare non possim formâ aliâ , quàm qualis mihi per ideam hujuscemodi exhibetur. Ac fortè quidem neque tu quoque aliud experiris , quàm ego ; cùm fortè & ego non minùs , quàm tu intelligam naturam divinam esse

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

æternam, infinitam, omnipotentem, omniſciam, &c. eadémque proportione cæteras naturas; ſed non vis ipſe perinde profiteri, non obverſari aliud tuæ menti, quàm neſcio quid corporeum, aut quaſi corporeum, cùm Deum cogitas, ſeu naturam, cui conveniat eſſe æternam, infinitam, omnipotentem, omniſciam, & alia, quæ ipſi tribuuntur. Nempe de fama actum putares, ſi te quiſpiam eum crederet, qui *imaginari rem non imaginabilem conareris, & nullam niſi corpoream ideam effingeres, cui Nomen Dei, vel mentis tribuere falſò* videreris. Vtcumque te habeas, tua gaude fortuna.

DVBITATIO II.

De Senſu non ſemper fallente.

DIſputas deinceps de Senſu, ac præclarè primùm enumerationem inſtituis eorũ, quæ per ſenſus innotuerant, & credita vera à te fuerant, ſolâ judice ac duce naturâ. Refers ſubinde experimenta, quæ habitam ſenſibus fidem ita labefactaverint, ut eò te adegerint, quò te receptam vidimus circa Meditationem primam. Hoc porrò loco mens mihi non eſt de veritate ſenſuum intendere litem. tametſi enim fallacia, falſitáſve ſit non in ſenſu, qui merè paſſivè ſe habet, refértque ſolùm ea quæ apparent, quæque talia ex ſuis cauſſis apparere neceſſum eſt; ſed in judicio ſive in mente, quæ circumſpectè ſatis non agit, neque advertit ea quæ procul ſunt, ex hiſce aliiſve cauſſis apparere confuſiora, minoráque ſeipſis, dum prope ſunt, & ita de cæteris: attamen ubicumq; fallacia ſit, negandum non eſt quin aliqua ſit; ſolúmque difficultas eſt, ſicne ſemper ſit, ut nunquam de rei cujuſpiam ſenſibus perceptæ veritate conſtare poſſit. Sanè verò nihil eſt neceſſe exempla obvia conquirere: dico ſolùm ad ea quæ profers, ſive potiùs objicis, conſtare omninò videri, cùm turrim & prope ſpectamus & contingimus, certos nos eſſe quòd ſit quadrata; qui remotiores habueramus anſam judicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratáne, an rotunda, an alterius figuræ eſſet. Sic ſenſus ille doloris, qui apparet adhuc eſſe in pede aut manu, poſtquam ea membra reſciſſa ſunt, fallere aliquando poteſt, in iis ſcilicet, quibus ſunt reſciſſa; idque ob ſpiritus ſenſorios aſſuetos in ipſa deferre, inque ipſis ſenſum exprimere: attamen qui integri ſunt, tam certi ſunt ſe in pede aut ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

aut manu, quam compungi vident, dolorem sentire, ut dubitare non valeant. Sic cum vigilemus somniemúsque per vices, donec vivimus, fallacia quidem per somnium est, quòd ea videri coram appareant, quæ coram non sunt; attamen nec semper somniamus, nec dum reverâ vigilamus, dubitare possumus, vigilemus-ne an somniemus potiùs. Sic cùm cogitare possimus nos esse naturæ fallaciis obnoxiæ, etiam in rebus verissimis visis; nihilominus cogitamus etiam nos esse à natura veritatis capaces: & ut aliquando fallimur, ut non detecto sophismate, vel baculo media ex parte in aquam immerso; ita aliquando intelligimus verum, ut in Geometrica demonstratione, aut in baculo ex aqua educto, adeò ut de neutrius veritate dubitare planè possimus. Et ut dubitare de cæteris liceat; saltem de eo dubitare non licet, quòd res tales appareant; nec potest non esse verissimum taleis apparere. Quòd autem ratio multa dissuadeat, ad quæ nos natura impellit, non tollit hoc saltem veritatem ejus, quod apparet, ἓ φαινομένου. Tametsi nihil est necesse heic disquirere, Ratio-ne sensus impulsui repugnet, eo duntaxat modo, quo dextera manus prolabentem lævam præ lassitudine sustentat, an verò quodam alio.

RESPONSIO.

Hic manifestè ostendis te præjudiciis tantùm niti, nunquámque illa exuere, cùm velis nos in iis, in quibus falsitatem nunquam detexi-mus, nullam falsitatem suspicari; atque ideò cùm turrim & prope spectamus & contingimus, certos nos esse quòd sit quadrata, si quadrata appareat; & cùm revera vigilamus, dubitare nos non posse vigilemúsne, an somniemus, *& talia. Nullam enim habes rationem existimandi omnia, in quibus error esse potest, jam olim à te fuisse animadversa; & facilè probari posset, te in iis interdum falli quæ certa esse sic admittis. Cùm autem eò redis,* ut saltem dubitare non liceat, quin res tales appareant quales apparent, *ad viam redis, hócque ipsum in secunda Meditatione asserui. Sed hîc de veritate rerum extra nos positarum quæstio erat, de qua nihil veri attulisti.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

INSTANTIA.

I. *Quis à præjudiciis cavere præsertim dicendus.*

QVàm facilè concipis bilem! Quàm facilè mihi imponis! Ego id nusquam minùs sperâram, miratúsque sum, postquàm dixi te præclarè instituisse enumerationem eorum, quæ per sensus innotuerant, &c. subjunxíque solùm difficultatem supereſſe, quam solito more exposui; miratus sum, inquam, habuisse te ansam, quamobrem ex inopinato sic insurgeres. Sed nimirùm non sufficit commendare quidpiam in te, nisi simul omnia evehantur usque in cælum; & piaculum est, si quis improbet, quod sit abs te probatum semel. Dicis *ostendi heic à me præjudiciis me tantùm niti, nunquámque illa exuere*: Et ego tamen neque heic, neque Dubitationibus totis ostendi me niti, neque non niti præjudiciis; & neque exuere illa, neque non exuere. siquidem in eo non fui, ut si quid sentirem, aut non sentirem, rationem tibi redderem. In eo solùm fui, ut quia, amico intercedente, cognoscere volueras, possetne quidpiam objici adversus tuas Meditationes, proponerem amicè illa, quæ objici posse visa mihi sunt. Tu verò non attendens quam personam gesserim, putas me voluisse nihil aliud, quàm placita mea placitis tuis opponere; Quasi inter argumentandum nemo unquam objiciat, nisi quod reverà, ac persuasus sentit? Si me nosses, eum esse nosses, qui circa res naturaleis non modò conatur præjudicia exuere, sed etiam sollicitè cavet, ne emergat ex uno, ut se, tuo more, in aliud conjiciat. Quippe, quantum vires ingenii patiuntur, ita expendo omnia, ut nitar deprehendere quid in tanta caligine simile esse vero videatur, aut ex multis similibus quid similius vero appareat: quando & vitæ consuetudo, & mens ad assentiendum prona, nõ videtur pati, quin saltem verisimilitudinem consectemur. At cùm de ipsa veritate nunquam pronunciem, qui ipsi eruendæ me imparem sentio; is profectò sum, qui ne ullam quidem verisimilitudinem ita ratam habeam, ut non paratissimus sim eam deserere, si occurrerit alia, quæ esse videatur majoris momenti. Ex quo fit, ut si quando roger de re quapiam sententiam ferre, aut recusem, aut tester me verisimilitudinem non egredi; aut nisi faciam, saltem insinuem, unde, qui me nôrunt, id testatum putent. Sed hæc obiter, ut intelligas qualem apud me personam sustineam. Nunc ut eam resumam, quam voluisti me objiciendo assumere, agnosco imprimis perstare te semper in illo tuo ratiocinio;

Ille

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Ille ſolus, qui Mentem, ut par eſt, abducit à ſenſibus; hoc eſt, qui omnia ſenſibus à ſe percepta reputat falſa; qui ſe ſomniare exiſtimat, qui ſe à Deo decipi, & à maligno Genio deludi credit, ut ſubinde animadvertat ſe eſſe; & rem præcisè cogitantem eſſe; & ſe Ideam Dei habere; & Deum proinde exſiſtere; & ipſum, cùm author ſit claræ, diſtinctæque notitiæ, non eſſe fallacem; ille inquam ſolus exuit præjudicia; certus ſit de aliqua re; novit an ſit corpus aliquod in mundo; cognoſcit utrum, & quomodo aliquid ſenſu percipiatur: Atqui ego ſolus illa præſtiti (Quamvis enim jam antè dictum ſit à multis ad res Metaphyſicas intelligendas mentem à ſenſibus eſſe abducendam; nemo tamen abhuc, quod ſciam, qua ratione id fieri poſſit, oſtenderat; vera autem via, & meo judicio unica ad id præſtandum in ſecunda mea Meditatione continetur, &c.)

Igitur ego ſolus exui præjudicia; certus de aliqua re ſio; novi an ſit corpus aliquod in Mundo; cognoſco utrum, & quomodo aliquid ſenſu percipiatur.

II. *Etſi fallamur aliquando, dum Turrim eminus ſpectatam judicamus teretem; poſſe tamen non falli nos, dum eam cominus exploramus.*

Deinde requiro, quo argumento ductus, dicas *oſtendi hîc à me, præjudiciis me tantùm niti, nunquámque illa exuere.* Dicis *me manifeſtè id oſtendere, cùm velim nos in iis, in quibus falſitatem nunquam detexi-mus, nullam falſitatem ſuſpicari.* Et ubi-nam tamen hoc volo? Nonne quæſtio eſt de notitia, quæ comparatur ſenſibus? Ego verò aſſerui-ne aut ullo modo ſuppoſui nunquam detexiſſe nos falſitatem in hac notitia? Et nonne verba hæc mea fuerunt? *At tamen ubicumque fallacia ſit, negandum non eſt, quin aliqua ſit; ſolúmque difficultas eſt, ſic-ne ſemper aliqua ſit, ut nunquam de rei cujuſpiam ſenſibus perceptæ veritate conſtare poſſit?* Ecquid ergo mihi affingis? At dixi, *conſtare omninò videri, cùm Turrim & propè ſpectamus, & contingimus, certos nos eſſe, quòd ſit quadrata, qui remotiores habueramus anſam judicandi rotundam, vel certè dubitandi, quadratá-ne, an rotunda, an alterius figuræ eſſet.* Dixi ſanè: at proptereáne dixi nunquam detexiſſe nos errorem in ſenſu? At dixi *certos nos eſſe quòd quadrata ſit, cùm propè ſpectamus, & contingimus*: Dixi profectò: Et quid prohibuit? An cùm admiſerim nos interdum falli, non licuit admittere nos interdum non falli? An potiùs aſſerendum fuit nos ſemper falli? an-non id æquè vitioſum eſt ac aſſerere nunquam falli? Vrges *me nullam habere rationem exiſtimandi omnia, in quibus error eſſe poteſt, jam olim à me fuiſſe animadverſa, & facilè probari poſſe me in*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

me in iis interdum falli, quæ certa esse sic admitto. Ego verò neque existimavi, neque dixi sive omnia, sive omni casu, fuisse à me animadversa; sed hoc suppositi, casus esse, in quibus evidentia tanta sit, ut nihil planè animadvertam, quod judicium incertum faciat. Nam cùm v. c. Turrim propè spectо, ejúsque quatuor facies partim nudo oculo, partim amussi applicita, discerno circumquaque, & angulos numero, satis animadversum puto, ut quadratam esse potiusquàm rotundam persuadear. At quæ-nam, inquies, est certitudo, animadversa esse omnia, propter quæ error esse potest? Imò verò, inquam, quænam certitudo esse potest non fuisse omnia animadversa? siquidem quòd interdum fallar, quando procul sum, id sublatum est per propinquitatem? At *probari facilè potest me interdum falli, cùm ut certum admitto turrim sic spectatam, contactámque esse quadratam?* Age igitur, Tu id proba. *Fieri potest, ut somniem*: hoc nempe est unum ex tuis argumentis. Sed si somniarem, neque tu, neque mortalium ullus probare mihi posset, me falli. Aliunde verò tantâ evidentiâ compertum habeo me non dormire, ut meritò ineptus habear, si probationem aliam faciliorem requiram, & non tibi uni somniandam relinquam, si fortassis existimas te, cùm ista obtendis, dormire. *Fieri potest, ut Deus me decipiat*: hoc enim est tuum aliud argumentum. Sed præterquàm quòd Mens horret audire, Quàm ego sum certus Deum esse, tam certus sum deceptorem non esse; Quare ut non debet venire, ita ne venit quidem in mentem decipi me posse à DEO, ut de forma Turris incertus efficiar. *Fieri potest, ut deludar à maligno Genio*: hoc enim est argumentum tertium. Sed cùm mera sit hariolatio, adversus quam pugnat tanta evidentia; cùm si Dæmon deludat nos, id sit solummodò in iis, quæ ad supernaturalem animæ statum attinent; longè absum, ut ob carentem fundamento conjecturam, abjiciam notitiam adeò manifestam. Vt paucis dicam, hæc argumenta, quibus probari facilè putas falli interdum me in iis, quæ certa esse sic admitto, ejusmodi mihi videntur, ut ipsa proponere nihil aliud sit, juxta tuum illud adagium, quàm nodum quærere in scirpo. Certè, si tu ipse iis adhuc moveris, adeò ut prope turrim cùm fueris, de ejus forma incertus sis; Esto, quocumque modo volueris. Si dicas te certum quidem esse, sed nempe quia argumenta solvisti, postquam animadvertisti te esse, te rem cogitantem esse, habere te Ideam DEI, &c, Ego, qui ante illa tua argumenta proposita non dubitavi me esse, me cogitare, me habere Ideam Dei, &c. tantò

mihi

mihi videor esse fœlicior, quantò, cùm uterque habeamus eandem certitudinem, ipse illam sponte, & ab initio habeo; tu verò non-nisi post labores immensos. Addideram, *saltem dubitare non licere, quin res tales appareant, quales apparent*; Et tu excepisti, *me in viam redire, quòd hoc ipsum in secunda Meditatione asseruerim*. Sed mihi quidem, ut videtur, nihil opus fuit redire in viam, qui è via non exieram. Intelligo autem viam, non quam tu ex tua secunda Meditatione subindicas, sed quam jam antè triveram Dubitatione prima in Meditationem tertiam, quámque ipse veritus es subingredi, tum ob allatam illeic causam, tum fortè etiam ne videreris imitari Scepticos, qui exuendi tamen præjudicii perfectiorem Methodum tradunt, & sequuntur. Quod subjicis *quæstionem fuisse de veritate rerum extra nos positarum, & me de illa attulisse nihil veri*: Dic tu, amabò, ecquid-nam verius de illa eadem attuleris?

DVBITATIO III.

De Capitali Demonstratione pro Mentis existentia separatim à corpore, Ex eo, quòd ipsa sit res cogitans, & corpus res extensa.

ACcedis consequenter ad institutum, sed levi quasi velitatione. Pergis enim; *Nunc autem postquam incipio meipsum, me æquè Authorem originis melius nosse, non quidem omnia quæ habere videor à sensibus, puto esse temerè admittenda, sed neque etiam omnia in dubium revocanda*. Bene hoc habet, quanquam & antea idem haud dubiè putaveras. Sequitur, *Et primò quoniam scio, omnia quæ clarè & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo; satis est quòd possim unam rem absque altera clarè & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam: quia potest saltem à Deo seorsim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur*. Ad hoc nihil aliud dicendum est, quàm probare te clarum ex obscuro: ne caussèr esse obscuritatem in illatione aliquam. Ac non hæreo quidem in eo, quòd probare prius oporteat exsistere Deum, & ad quæ potentia ejus se extendat, ad ostendendum facere eum posse quicquid tu potes intelligere: quæsierim solùm, nonne tu clarè, distinctéque intelligis in Triangulo proprietatem illam, quòd majora latera majoribus angulis subtendantur, separatim ab alia, quâ tres simul anguli habentur pares duobus rectis? Et admittis-ne propterea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

reà Deum ita posse illam proprietatem ab hac separare, & seorsim ponere, ut Triangulus istam & non illam habeat, vel ista quoque præterea sit seorsim à Triangulo? Sed ne te heic remorer, quòd hæc separatio parum ad rem faciat, subjicis, *Ac proinde ex hoc ipso quòd sciam me exsistere, quódque interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solùm, quòd sim res cogitans; rectè concludo meam essentiam in hoc uno consistere, quòd sim res cogitans.* Heic remorarer, sed vel repetere sufficit quæ circa meditationem secundam dicta sunt, vel exspectandum quid inferre velis. Postremò enim, *Et quamvis*, inquis, *fortasse (vel potiùs, ut postmodùm dicam, pro certo) habeam corpus, quòd mihi valde arctè conjunctum est: quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo Ideam mei ipsius, quatenus sum tantùm res cogitans, non extensa: & ex alia parte distinctam Ideam corporis, quatenus est tantùm res extensa, non cogitans: certum est me à corpore meo revera esse distinctam, & absque illo posse exsistere.* Videlicet huc properabas? Ergo quia cardo difficultatis heic potissimùm vertitur, consistendum nonnihil est, ut pateat quî illum stabilias. Agitur heic primùm de distinctione inter te & corpus. Quod porrò corpus intelligis? Nempe hoc crassum ex membris constans, de quo sunt haud-dubiè hæc verba, *habeo mihi conjunctum*: &, *certum est me à corpore meo esse distinctam*, &c. Atqui, ô Mens, de hoc corpore non est difficultas. Esset quidem, si objicerem cum plerisque Philosophis te esse ἐντελέχειαν perfectionem, actum, formam, speciem, & ut vulgari modo loquar, modum corporis: quippe illi non magis te ab isto corpore distinctam, separabilémque agnoscunt, quàm figuram, modúmve alium: ídque seu sis anima tota, seu sis præterea etiam νῦς δυνάμει, νῦς παθητικὸς, intellectus possibilis, seu passibilis, ut loquuntur. Sed agere placet tecum liberaliùs, te nimirum considerando ut νῦν ποιητικὸν intellectum agentem, imò & χωριστὸν separabilem: tametsi alia, qua illi, ratione. Cùm illi enim istum statuerent omnibus hominibus (nisi potiùs rebus) communem, præstantémq; intellectui possibili, ut intelligat, eadem prorsus ratione ac necessitate, qua lux præstat oculo ut videat; (unde solari lumini comparare soliti erant, spectaréque proinde ipsum, ut advenientem extrinsecus) ipse te potiùs considero (nam & tu quoque id bene vis) ut intellectum quendam specialem, qui domineris in corpore. Repeto autem difficultatem non esse, sis-ne separabilis an non, ab hoc corpore; (unde & paulò antè innuebam non fuisse necessarium recur-

recurrere ad Dei potentiam, quâ illa sint separabilia, quæ separatim intelligis) sed de corpore, quod ipsamet sis : quasi possis ipsa esse tenue corpus, intra crassum istud diffusum, aut in ejus parte sedem obtinens. Cæterum nondum fecisti fidem esse te aliquid purè incorporeum. Et cùm in secunda Meditatione enunciasses te esse non ventum, non ignem, non vaporem, non halitum, admonita profectò es, id sine probatione fuisse enunciatum. Dicebas te de istis rebus illeic loci non disputare : at deinceps non disputasti, neque ulla ratione probasti non esse te corpus hujuscemodi. Spes erat, ut heic id præstares: &, si quid tamen disputas, si quid probas; disputas & probas te non esse crassum corpus hoc, de quo, ut jam dixi, non est difficultas.

RESPONSIO.

NOn hîc hæreo in iis quæ tædiosè sæpe repetiisti; me quædam non probasse, quæ tamen demonstravi: me egisse de crasso tantùm corpore, cùm tamen egi de quolibet etiam quàm maximè subtili, & talia. Quid enim istiusmodi affirmationibus nulla ratione fulcitis opponi debet aliud quàm negatio? Sed obiter tamen vellem scire quo argumento probes, me potiùs de crasso corpore, quàm de subtili egisse? Nempe quia dixi, habeo mihi conjunctum, & certum est me à corpore meo esse distinctam; *quæ verba non video cur non æquè subtili ac crasso corpori conveniant, nec puto præter te quemquam videre. Cæterum in 2 Meditatione fidem feci mentem intelligi posse ut substantiam existentem, etsi nihil intelligamus existere quod sit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud corpus, quantumvis subtile & tenue; an verò in rei veritate ab omni corpore esset diversa, dixi me ibi non disputare: hîc autem de eo ipsò disputavi, & demonstravi. Tu verò quæstionem de eo quod potest intelligi, cum quæstione de eo quod revera est confundendo, nihil horum te intellexisse testaris.*

I. *Sponte revelari dissimulatum paralogismum, de separatione rerum ex separatione conceptuum: Falsò assumi ut demonstratum, posse Deum quicquid à quoquam clarè, distinctéque intelligitur.*

INSTANTIA.

INcipiendum heic ab extremis verbis, quibus ais *testari me, nihil me horum intellexisse, confundendo quæstionem de eo, quod potest intelligi, cum quæstione de eo, quod revera est.* Profectò enim admiratione digna est securitas tua, cùm paralogismum propalas, quem dissimulatum exoptas; ac dicis me confundere, quæ te confudisse perpe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

perpetuò ſum queſtus. Nam paralogiſmum quidem eſſe, *Ea quæ intelliguntur ſeparatis conceptibus, eſſe propterea ſeparata reipsâ*, pluſquàm conſtanter objectum eſt; Et confudiſſe te, ſeu pro eodem habuiſſe ea, quæ ſeparatim poſſunt intelligi, cum iis, quæ reverâ ſeparata ſunt, nihil eſt frequentius repetitum. Quid enim? Nonne quæſtio eſt, *Vtrum Mens ſit ſimul Cogitans, & Extenſa?* Ipſe fingo me dubitare, & animi gratiâ affirmativam partem defendo: Tu probaturus negativam, argumentaris *Rem Cogitantem poſſe intelligi, non cogitata extenſione, veluti etiam rem Extenſam non intellecta Cogitatione: Igitur & rem Cogitantem eſſe reverâ ſine Extenſione, ſeu Mentem, quæ eſt res cogitans, eſſe reipsâ ſimul extenſam.* Repono ego Paralogiſmum eſſe, quod quæcumque poſſumus intelligere diſtinctis, ſeu ſeparatis conceptibus, non ſint propterea diſtincta, ſeu ſeparata, (aut, ſi mavis, ſeparabilia) reipsâ; & exemplum affero de duabus Trianguli proprietatibus, quæ ſeparatim intellectæ, non ſunt tamen ſeu à ſe mutuò, ſeu à Triangulo reipſa ſeparabiles. Tu inſtas, ac vis eſſe idem poſſe intelligi, & reverâ eſſe; Ego perſto eſſe diverſa: Tu confundis, ego diſtinguo: Et ecce tamen tua verba ſunt, *me nihil intelligere, quia quæſtionem de eo, quod poteſt intelligi, cum quæſtione de eo, quod reverâ eſt, confundam.* Quæſo uter noſtrum id faciat? Sed nimirùm exiſtimaſti hoc ſupercilio prætergrediendum, ut facto quaſi fuco difficultas lateret, quam non es auſus attingere. Sic elabendum eſſe putaſti, cùm, ut priora verba reſumam, dixiſti ſolùm *te non hærere in iis quæ tædiosè ſæpe repetii, Te quædam non probaſſe, quæ tamen demonſtraveris.* Nempe quaſi te iſtud præloquuto, nemo fuerit requiſiturus, ubi-nam, aut quo argumento demonſtraveris non modò *exiſtere Deum*; ſed etiam, (quod planè ante iſtum locum neque petieram, neque repetieram) *ad quæ potentia Dei ſe extendat, ut oſtenderes facere Deum poſſe quicquid tu poſſes intelligere.* Et agnoſco quidem id eſſe tædioſum; ſed tibi nempe, cui aliquid ſemel dixiſſe eſt demonſtraſſe; qui contradictionis impatiens, non debere neminem putas tibi aliquid aſſerenti illicò acquieſcere; & quidlibet, quomodocumque probaveris, pro demonſtrato habere. Nihil heic opus repetere imbecillitatem rationum, quibus tam ſecurè exiſtimas te, Deum exiſtere, demonſtraſſe; Obſervo ſolùm te initio hujus ſextæ Meditationis occaſionem captaſſe commiſcendi illa verba, *Non enim dubium eſt, quin Deus ſit capax ea omnia efficiendi, quæ ego percipiendi ſum capax: nihilque unquam ab illo fieri non poſſe judicavi, niſi propter hoc, quod illud à me*

diſtinctè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

distinctè percipi repugnaret. Quorsum id verò? Nempe ut posteà subaudiretur, quasi demonstratum & non amplius demonstrandum Principium, cùm hoc articulo diceres, *Scio omnia, quæ clarè, & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo.* Et quæso tamen quomodo demonstrasti: Neque enim aut ea de re aliquid anteà dixeras, aut illeic loci quid ampliùs habes? An-non id Effatum usurpas ut principium, quo rerum materialium exsistentiam possibilem probes; ad hoc enim facit caussalis particula *enim*; non verò deducis tanquam conclusionem factæ à te demonstrationis? Ecquid ergo tædiosum est, quod objicitur probari debuisse ad quæ potentia DEI se extendat; & demonstrari facere eum posse quicquid distinctè percipitur à te? An fortè dices ipsum Effatum posteriore sui parte demonstrare priorem? Si dicas; tametsi utraque pars mera sit enunciatio, conficiatur ergo ratiocinium hac forma;

Si ego judicem aliquid fieri à Deo non posse, propterea quòd illud à me distinctè percipi repugnet; Deus est capax efficiendi ea omnia, quæ ego sic percipiendi sum capax:

Atqui ego judico aliquid fieri à Deo non posse, propterea quod illud à me distinctè percipi repugnat:

Igitur Deus est capax efficiendi ea omnia, quæ ego sic percipiendi sum capax.

Quæso, an tuum judicium, tuáque perceptio sit regula eorum, quæ Deus potest, aut non potest; atque idcircò haberi debeat pro inconcusso principio, quod usurpandum illi sit, qui volet demonstrare Deum aliquid posse, vel non posse? An dices debere unumquemque, tui instar, suam perceptionem consulere, propriúmque judicium audire? Si facias, Ergo ad regulam remittes plusquam Lesbiam, & declarabis rationes tuas tibi ipsi quidem; at non cæteris demonstrationes esse. Et certè quæ heic disseruntur de divina potentia, cùm naturæ excedunt lumen, longè aberis, ut admittas, illam perceptionem, illúdque judicium, quod se habere testabuntur Philosophi Ethnici, naturæ ducti lumine, & demonstrationis percipiendæ capaces. Verùm hac de re posteriùs nonnulla.

II. *Verè objectum fuisse Demonstrationis verba intelligi de corpore crasso, & ex membris constante; non de tenui, aut quolibet.*

Ecce enim tu heic præsertim hæres circa id quod dixi te hoc loco de distinctione Mentis, & corporis agentem intelligere crassum hoc, sive ex membris constans corpus. Quæris quippe, *Quo argumento probem egisse te potiùs de crasso, quàm de subtili corpore?* Quanquam quærere nihil est necesse, cùm argumentum perspicuum sint ipsissima

ma illa tua verba, quibus sub nomine tuæ Mentis, sive animæ ita loqueris: *Et quamvis fortasse (vel potiùs, ut postmodum dicam pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum est; quia tamen ex una parte*, &c. ac statim, *certum est me à corpore meo reverâ esse distinctam, & absque illo posse existere. At*, inquis, *hæc verba non video, cur non æquè subtili, ac crasso corpori conveniant, nec puto præter te quemquam videre.* Mirum dictu est, quàm te cautè geras, cùm neque ais, neque negas te de crasso heic agere; dicísque solùm neque te, neque alium quenquam præter me videre, cur de crasso potiùs, quàm subtili loquaris. Ac de te quidem non contendo, qui licèt millies agnoscerès, ne semel tamen fatereris. Verùm, quod spectat ad cæteros, neminem jubeo attendere, qui idem, quod ego, non videat. Et certè, cùm sit difficultas, utrum Mens, sive anima existere possit sine corpore, atque adeò moriente corpore perseveret immortalis; ecquis pervideat aliud corpus heic intelligi, quàm crassum hoc, & ex membris constans? Nempe cùm etiam multi Patrum existimârint animam seu mentem esse tenue corpus; adhuc tamen requisierunt, an supereſſet immortalis cùm separaretur à corpore, crasso nempe hoc, seu membris constante; idq; quoniam sive corporea, sive incorporea secundùm se sit, quæstio est, num sic distinguatur à crasso hoc corpore, ut ipso soluto, inexsoluta permaneat. Quin-etiam agnosco doctum illum virum, qui locum ante me expendit, idem pervidisse, cùm sic est effatus; *Hactenus de reali Mentis nostræ à corpore distinctione. Cùm verò V. C. demonstrandam susceperit animorum immortalitatem, meritò quæri possit, an ex ea separatione evidenter sequatur. In vulgaris enim Philosophiæ principiis id minimè sequitur; cùm vulgò velint Brutorum animas ab illorum corporibus esse distinctas, quæ tamen cum illis intereant.* Sanè heic & hominis corpus & Brutorum corpora cum eo comparata, intelliguntur potiùs crassa hæc, & ex membris constantia, quàm ulla subtilia. Tu etiam cùm sic respondisti; *Veruntamen non inficior arctam illam Mentis cum corpore conjunctionem, quam sensibus assiduè experimur, in causſa esse, cur realem ejus ab ipso distinctionem non sine attenta meditatione advertamus.* Tu, inquam, nonne corpus hoc crassum; in quo nimirum sensus sunt, potiusquam subtile, es interpretatus? Sed ad locum ipsum ut redeam, Prætereo primùm te in illo intelligere idem corpus, de quo paullò ante dixeras, *Non etiam sine ratione corpus illud, quod speciali quodam jure meum appellabam, magis ad me pertinere arbitrabar*, &c. Id porrò fuit, non subtile, de quo nulla mentio, sed crassum, & ex membris constans,

in

in quo nempe sensus, dolor, fames, &c. *Adnoto solùm illa verba, Fortasse (vel potiùs, ut postmodùm dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum* est, &c. clarum facere de quonam loquaris. Nam si es loquutus de subtili, potiùs quàm de crasso, vel saltem æquè de utroque, Ostende vel unicum locum, in quo deinceps dixeris *te pro certo habere corpus tibi valde arctè conjunctum*, quod de subtili vel potiùs, vel æquè intelligatur; ut ego varia proferam in quibus vel solùm vel potiùs de crasso? Scilicet dicis postmodùm, *Nihil autem est, quod me ista natura magis expresse doceat, quàm quòd habeam corpus, cui malè est, cùm dolorem sentio; quod cibo, vel potu indiget, cùm famem, aut sitim patior*, ac statim, *me non tantùm adesse meo corpori, ut nauta adest navigio, sed illi arctissimè esse conjunctum, & quasi permixtum, adeò ut unum quid cum illo componam; alioquin enim cùm corpus læditur, ego qui nihil aliud sum, quàm res cogitans, non sentirem idcircò dolorem*, &c. Et paullò post, *Certum est meum corpus, sive potiùs me totum, quatenus ex corpore, & mente sum compositus, variis commodis, & incommodis à circumjacentibus corporibus affici posse.* Et rursus, *In hac enim complexione multa continentur, quæ ad mentem solam pertinent, ut quòd percipiam id, quod factum est, infectum esse non posse; & reliqua omnia, quæ lumine naturali sunt nota; multa etiam, quæ ad solum corpus spectant, ut quod deorsum cadat, & similia.* Cùm illo igitur loco receperis *dicturum te postmodùm habere te pro certo corpus tibi valde arctè conjunctum*; & corpus, quod te *postmodùm pro certo habere dixisti*, non aliud sit, quàm *crassum hoc, & ex membris constans*, ut ex verbis recitatis manifestè intelligitur; An non meritò dixi te, si quicquam probares, aut concluderes, probare, & concludere de crasso hoc, & ex membris constante?

III. *Etsi ex secunda Meditatione colligatur mentem concipi ut substantiam, seu rem existentem per se; non colligi tamen esse ipsam propterea substantiam, sive rem per se existentem.*

Sed esto; non intellexeris solum, aut præcipuè crassum hoc, & ex membris constans; qualénam ergo intellexisti aut solum, aut præcipuè, aut nisi præcipuè, saltem ex æquo, cùm dixisti te, sive Mentem tuam *habere pro certo, corpus valde arctè conjunctum*, & à quo probes, atque concludas *mentem ita esse distinctam, ut absque illo possit existere?* Necesse est sanè id dicas aut aërem, aut ventum, aut spiritum, aut halitum, aut vaporem, aut ignem, aut aliud hujuscemodi. Sunt igitur Mens, & tenue hoc corpus quidpiam valde arctè connexum, & à crasso hoc, membrisque constante corpore distinctum. Ergo id connexum hujusmodi est, quale objeci posse Mentem, sive animam concipi, adeò proinde ut possit corpus, substantia, Res cogitans dici. Quare & quæstio supereſt, an Mens sit ip-

sit ipsum tenue corpus, quod cogitandi capax sit; an verò quidpiam distinctum sit, separabiléque ab illo. Defendente te hoc posterius; objeci non feciſſe te quam fueras pollicitus fidem. Respondes jam te in secunda Meditatione fidem feciſſe, *Mentem intelligi posse ut substantiam exsistentem, etsi nihil intelligamus exsistere, quod sit ventus, vel ignis, vel vapor, vel halitus, vel quodvis aliud corpus, quantumvis subtile, & tenue.* Sed imprimis falsum est te hujus rei fidem feciſſe; Nam ne propositum quidem fuit, *esse te substantiam exsistentem*; sed solùm esse rem cogitantem præcisè; quod etiam suo loco admonui, & hoc ipso repetii fuisse à te simpliciter, & sine probatione enunciatum. Et conceſſi quidem posse Mentem intelligi, seu considerari, ut rem cogitantem præcisè; sed ab initio usque conceſſum non fuit, non esse te propterea tenuem aliquem aërem istis membris infusum; non ventum, non ignem, non vaporem, &c. Quippe cùm aliud sit spectari præcisè ut tale, & esse duntaxat id, quod per præcisionem intelligitur. Potest enim homo, ex. gr. spectari præcisè *ut rationalis*; at quia in illo statu præcisionis per intellectum factæ intelligitur solùm *ut rationalis*, vitiosa erit consequutio; si inferatur *non esse illum animal*; quemadmodum si eodem spectato præcisè *ut est animal*, inferatur *non esse rationalem*. Deinde esse poterunt, qui tibi concedant Mentem esse rem cogitantem & non propterea tamen concedant esse substantiam seu cogitantem, seu exsistentem; Quippe tueri poterunt talem rem esse Facultatem, quæ spectari possit precisè ut facultas; & ut cogitans est; non cogitatâ substantiâ, neque conditione substantiæ, cui inest. Sed ut concedatur & esse substantiam, & intelligi ut substantiam, eámque exsistentem, &, ut hoc adjiciam, per se exsistentem: hæc est tamen præcisio, sive hic præcisionis status, in quo alius animæ gradus non intelligitur, quàm substantiæ. Quare, *ut homine spectato, tanquam animali*, seu sentiente corpore, præcisio, sive status est, in quo non attenditur *neque rationalis, neque irrationalis gradus*; ita Mente spectata *ut substantiâ, seu exsistente per se re*, præcisio, sive status est, in quo *neque corporeus, neque incorporeus attenditur gradus.* Ac proinde, cùm ais *Mentem intelligi posse ut substantiam, etsi intelligamus nihil exsistere, quod sit corpus*, concedi profectò id potest; sed debes tu quoque concedere, *posse Mentem intelligi, ut substantiam etsi nihil intelligamus exsistere, quod sit incorporeum.* Par enim est ratio; Nam alioquin (ut constat) non esset præcisio, sed consideratio generis cum alterutra differentia, scilicet con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

contra ſuppoſitionem. Et tu ſanè agnoſcis præcidiſſe te ab utroque gradu, hoc eſt non modò corporeo, ſed etiam incorporeo, his verbis, *An verò in rei veritate ab omni corpore eſſet diverſa, dixi me ibi non diſputare.* Itaque ex tota ſecunda Meditatione nihil aliud habetur, quàm Mentem, ſive animam intelligi poſſe præciſè ut ſubſtantiam, ſeu rem exſiſtentem per ſe: Hóque fuit, quaſi principium, quod deinceps quaſi *dormire* permiſſum, dum ad alia excurreres, in ſexta demum Meditatione *excitaveris*, Pergis ſcilicet, *Hîc autem de eo ipſo diſputavi, & demonſtravi.*

IV. *Demonſtratio perturbatè propoſita reducitur in ſyllogiſticam formam.*

Cæterùm quænam tua fuerit diſputatio, ac demonſtratio, ex tuo contextu intelligi licet. Cùm enim ab initio uſque ſextæ hujus Meditationis viſus fueris diſputationem hac de re inſtituere, ob poſitum illud, quod paullò antè recitatum eſt, de potentia Dei principium, ac deinceps ea, quæ de Imaginatione, ac ſenſu ſunt commemorata interpoſueris; tum denique demonſtrationem texere hoc loco voluiſti. Quomodo verò? Certè eâ formâ, quæ perturbatiſſima videatur. Ita enim exorſus es, *Quoniam ſcio omnia, quæ clarè, & diſtinctè intelligo, talia à Deo fieri poſſe, qualia illa intelligo*; Quæ cauſſalis fuit propoſitio, & quaſi antecedens, ex quo deduxiſti iſtud conſequens, *Satis eſt, quòd poſſim unam rem abſque altera clarè, & diſtinctè intelligere, ut certus ſim unam ab altera eſſe diverſam*; cùm videretur potiùs inferendum, *Satis eſſe quòd poſſes intelligere duas quaſdam res eſſe diverſas*, (quod quidem fieret intelligendo clarè & diſtinctè unam, abſque altera) *ut certus eſſes poſſe Deum illas diverſas facere.* Sequitur, *Quia poteſt ſaltem à Deo ſeorſim poni, & non refert à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur.* Quæ propoſitio rurſus eſt cauſſalis, & vel cum priore præmittenda fuit, vel prior illa fuit poſtponenda ſimul cùm hac, ne conſequens inter duas cauſſaleis veluti ſtrangularetur; aut ſaltem duplex antecedens, duplex conſequens diſtinguendum fuit, ut intelligi poſſet illa dici à te diverſa, quæ ſeorſim poni ſeu divinâ, ſeu quavis aliâ potentiâ poſſunt. Infers conſequenter hoc modo, *Ac proinde ex hoc ipſo, quòd ſciam me exſiſtere, quódque interim nihil planè aliud ad naturam, ſive eſſentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc ſolùm, quòd ſim res cogitans, rectè concludo meam eſſentiam in hoc uno conſiſtere, quòd ſim res cogitans.* At cùm Enthymema integrum heic ſtatuas, quonam modo ipſum ex iis, quæ præcedunt, deducis? Sed nempe voluiſti id intendere ex ſecunda Meditatione, ut efficeretur quaſi membrum generalis Propoſitionis in demonſtrativo tuo Syllogiſmo; cùm tamen trans-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ferri in Assumptionem debuerit, ut ipsa duas parteis habente, alterã de Mente, alteram de corpore, efficeretur probatio prioris. Pergis, *Et quamvis fortasse (vel potiùs, ut post-modùm dicam, pro certo) habeam corpus, quod mihi valde arctè conjunctum est*; Hic autẽ est veluti apparatus ad Assumptionem, quæ hisce verbis continetur, *Quia tamen ex una parte claram, & distinctam habeo Ideam meiipsius, quatenus sum tantùm res cogitans, non extensa*; *& ex alia parte distinctam Ideam corporis, quatenus est tantùm res extensa, non cogitans*; Tum verò demùm sequitur Conclusio his verbis comprehensa, *Certum est me à corpore meo revera esse distinctam & absque illo posse exsistere.* Atque ista quidem est tua demonstratio, cujus quod sit robur, ut meliùs innotescat, videtur posse Syllogismus in hunc modum constitui;

Vt certus sim ex duabus rebus unam esse ab altera diversam, satis est, ut possim unam absque altera clarè & distinctè intelligere; Quoniam scio omnia, quæ clarè & distinctè intelligo talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo; & potest una illarum rerum saltem à Deo seorsim poni, neque refert à qua potentia id fiat, ut diversa existimetur;

Atqui quamvis fortasse (vel potiùs, ut postmodùm dicam, pro certo) habeã corpus, quod mihi valde arctè conjunctum est, nihilominùs ex una parte, claram, & distinctam habeo Ideam mei ipsius, quatenus sum tantùm res cogitans, non extensa (quia ex hoc ipso, quòd sciam me exsistere, quódq; interim nihil planè aliud ad naturam, sive essentiam meam pertinere animadvertam, præter hoc solùm, quòd sim res cogitans, rectè concludo meã essentiam in hoc uno consistere, quòd sim res cogitans) & ex alia parte habeo distinctam Ideã corporis, quatenus est tantùm res extensa, nõ cogitans:

Igitur certum est me à corpore meo revera esse distinctum, & absque illo posse exsistere.

V. *Vitiosùs demonstrandi modus, ex eo, quòd quis dicit se in seipso experiri. Paralogismum heic repeti, qui fuit inculcatus in Meditatione* II, *de separabilitate rerum ex separabilitate conceptuum.*

Si aliquid ad formam desit, si eadem verba in propositione, in assumptione, in conclusione non reperiuntur, non alium, quàm teipsum accusa. Ad Materiam ipsam quod spectat, Repetendum imprimis est, cùm hanc, quam vocas Demonstrationem penes te ipsum peragas; cùm de te duntaxat loquaris; cùm ipse de te tibi ipsi spondeas, invidendum quidem non esse, si cùm testeris omnia tibi adeò clarè, & distinctè intelligi, testeris etiam omnia tibi adeò clarè, atque distinctè demonstrari. Enimverò cùm ita sit; non est tamen cur stomacheris, nisi cæteri hominum eadem sibi ipsis demonstrata putent, cùm tu eos nempe non alloquaris, ut ipsos erudias,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

dias, sed recites solùm quid tibi contingat, dum tacitus ratiocinaris. Certè cùm res aliis demonstrandæ sunt, alia methodo videtur agendum. Nam, quòd te in exemplum proponas, ut alii imitentur te, hoc est illis ostendere quæ principia te ad persuasionem coëgerint; non quæ cogere alios possint; ac exigere, ut si aliqua non videantur satis roboris habere ex se, ex tuæ persuasionis exemplo accipiant, fiátque ex tua authoritate præjudicium. Legitima Methodus est, quæ ad hominem instituitur, quæque principia, cujusmodi sunt poponere simpliciter, & ut se habent, non erubescit. Quippe ut veritas seipsâ amabilis est, neque fucum quærit; ita Demonstratio, qua agnoscitur, quò simplicior est, denudatiórque ambagibus, eò magis est præferenda. Deinde, quia non contentus feciſſe te tibi tua methodo fidem, contendis eandem fidem debere cæteris mortalibus fieri, qui eodem tecum ratiocinio usi fuerint; idcircò repetendum quidem foret debuisse te ergo ratiocinari solidiùs, & usurpare principia, qualia ad germanam Demonstrationem exiguntur; verùm repetenda non sunt, quæ huc usque allata sunt, ut qua principiorum imbecillitate tua ratiocinia niterentur, pateret. Heinc est cur non videatur jam immorandum circa ea omnia, quæ proposita abs te Demonstratio complectitur; sufficiátque attingere, quod ex Meditatione secunda remissum in hunc locum fuit. Nempe & illeic notavimus abduci te hoc ratiocinio;

Illa sunt reipsâ distincta, quæ ego distinctis conceptibus considero:
Atqui substantiam cogitantem, & substantiam corpoream distinctis conceptibus considero:
Igitur substantia cogitans, & substantia corporea sunt inter se reipsâ distinctæ.

Quæ ratiocinatio ab ea, quæ est hujus loci nõ differt. Nam licèt in hujus Propositione *Diversitatis* voce utaris, in Conclusione *distinctionis*, excipies tamen velle te idem utraque voce significare; Et tametsi propositioni hanc probationem adhibeas, *Quoniam scio omnia, quæ clarè, & distinctè intelligo, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligo*, &c. id videtur nihilominùs pro instituto supervacaneum. Etenim, aut potentia Dei, ad quam confugis, est absoluta, seu qua Deus operatur aliquid supra naturæ ordinem, cujusmodi sunt, quæ solemus appellare miracula; aut ordinaria, seu qua Deus juxta naturæ ordinem agit, cooperando, & concurrendo, tanquam causſa universalis cum quibuslibet singularibus. Et si ad absolutam quidem; præter institutum id facis, qui demonstrationem, hoc est rationem naturalem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

turalem pollicitus, ad ſupernaturale argumentum recurris, & non Philoſophum, ſed Theologum agis. Neque eſt cur præoccupes, *Nihil referre, à qua potentia res una ſeorſim ab alia ponatur, ut diverſa exiſtimetur:* Nam non refert quidem à qua potentia id fiat, ut diverſa exiſtimetur; ſed refert ſanè à qua fiat, ut demonſtretur. Quippe ſi fiat à ſupernaturali, cadet quidem in exiſtimationem, ſeu fidem ſupernaturalem; at non cadet tamen in demonſtrationem, ſeu perſuaſionem naturalem. Sin confugis ad ordinariam, rem inſtituto inutilem facis: quoniam potentia Dei ordinaria nihil inſolitum molitur, & res omneis, quales in ſe ſunt, ſi ſeparatæ, ſeparatas; ſi ſeparabiles, ſeparabileis; ſi inſeparabiles, inſeparabileis ſinit: neque poteſt magis in argumentum ſeparabilitatis, aut inſeparabilitatis aſſumi, quàm poteſt aſſumi ipſamet naturalis potentia, ſecundùm quam una res ab alia ſeparabilis, aut inſeparabilis eſt. Ex quo fit, ût cùm ad effectum naturalis ſeparationis duæ cauſſæ concurrant, nempe ordinaria, ac generalis Dei, & naturalis, ac particularis rei; & aliunde illa huic commenſuretur, determinetúrque, & innoteſcat per ipſam; fit inquam, ut ſi naturalis cognoſcatur; fruſtrà recurratur ad ordinariam, quæ nihil amplius contineat, &, ſi quid manifeſtetur, per illam ſolam manifeſtetur. Si ignoretur; fruſtra adhuc ad ordinariam recurratur, quæ ignoretur ipſa quoque, & dici qualis ſit, aut ad quid ſe extendat, non poſſit.

VI. *Ex reſponſis ad alios colligi, quid ad objectum de duabus Trianguli proprietatibus, quæ concipi quidem, ſed exiſtere tamen ſeparatim non poſſint, reſponderi potuerit.*

Veruntamen, ut concedatur licuiſſe tibi demonſtraturo, utramlibet Dei potentiam pro argumento uſurpare; Age, cùm Theologi admittant eſſe aliqua inter ſe diſtincta, quæ ſeparari tamen, ac ſeorſim poni neutrâ potentiâ valeant, quod-nam tu adhibes Criterium, ut quæ ſeparabilia ſunt, ab inſeparabilibus diſcernas? *Vt certus ſim,* inquis, *unam rem eſſe ab altera diverſam, ſatis eſt, quòd poſſim unam abſque altera, clarè, & diſtinctè intelligere.* Hac de cauſſa ego oppoſueram *duas Trianguli proprietates*, quarum una poſſit ſine alia clarè, & diſtinctè intelligi, cùm ſic diverſa tamen non ſit, ut juxta tuam interpretationem *poni ſeorſim* ab illa poſſit. Tu ad hoc nihil reſpondiſti. Et venerat quidem in Mentem exemplum illud *de Iuſtitia, & Miſericordia in Deo*, quod obſervavi deinceps fuiſſe à Theologo docto objectum; ſed conſultò tamen abſtinendum duxeram ab exemplo Theologico; ne, quia, tametſi Theologicè agens videri volebas Philoſophicè agere, conqueri poſſes te extra fineis Philoſophicos traduci; ac idem egi, quod deinceps quoque egiſſe alium deprehendi, dum uſurpavit *duas proprietates Trianguli inſcripti ſemicirculo*,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

culo, nempe *esse Rectangulum, & habere basin, cujus quadratum sit crurum quadratis æquale.* Cùm tu verò ad utrumque aliquid respondeRis,& videatur posse responsio ad meum exemplum accommodari, Age,quid dixisti ad Primum ? Nempe agnovisti imprimis *Distinctionem duplicem;unam formalem,seu modalem,quam censuisti esse inter entia incompleta,in quibus sufficit,ut unum ab alio distinctè & seorsim concipiatur per abstractionem intellectus rem inadæquatè concipientis: alteram realem, quam censuisti esse inter entia completa, quæ ita distinctè, & seorsim concipiuntur, ut unumquodque tanquam Ens per se, & ab omni alio diversum intelligatur.* Deinde afferendo exemplum subjunxisti; *Ita inter figuram, & motum ejusdem corporis distinctio est formalis, possúmque optimè motum intelligere absque figura, & figuram absque motu, & utrumque abstrahendo a corpore: sed non possum tamen completè intelligere motum absque re, in qua sit motus, nec figuram etiam absque re, in qua sit figura; nec denique fingere motum esse in re, in qua figura esse non possit, vel figuram in re motus incapace.* Tertiò exemplum objectionis ita proinde es interpretatus, *Nec eodem modo Iustitiam absque justo, vel misericordiam absque misericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem, qui est justus, non esse misericordem.* Denique dixisti idem non esse de Mente,& corpore, verùm de hoc posteà. Quid ad Secundum ? Nempe verba tua sunt, Primò, *Quamvis fortè Triangulus sumi possit in concreto pro substantia figuram habente triangularem: Certè Proprietas habendi quadratum basis æquale quadratis laterum, non est substantia, nec proinde unumquodque ex his duobus potest intelligi, ut res completa, & nec potest quidem res vocari, eo sensu, quo dixi satis esse, quòd possim unam rem (nempe rem completam) absque altera intelligere,* &c. Secundò, *Quamvis clarè & distinctè possimus intelligere Triangulum in semicirculo esse rectangulum, absque eo, quòd advertamus ejus basis quadratum æquale esse quadratis laterum; non tamen ita possumus clarè intelligere Triangulum, in quo basis quadratum sit æquale quadratis laterum; quin simul advertamus esse rectangulum.* Tertiò, *Quamvis conceptus Trianguli semicirculo inscripti talis haberi possit, ut in eo æqualitas inter quadratum basis, & quadrata laterum non contineatur; non potest tamen haberi talis, ut nulla proportio inter basis quadratum,& quadrata laterum ad hunc Triangulum pertinere intelligatur; ac proinde quandiu ignoratur qualis sit ista proportio, nulla de eo potest negari, nisi quam clarè intelligamus ad ipsum non pertinere; quod de proportione æqualitatis nunquam potest intelligi.* Agnosco ex his quid potueris ad meum Exemplum respondere; Nempe, *illas duas proprietates non esse*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

duas res, sive substantias, sive duo entia completa, cujusmodi tu in Propositione intellexisti; quare & posse quidem unam sine altera optimè, seu clarè distinctéque intelligi; sed non tamen completè absque corpore, in quo Triangulum sit; Et cùm sit proinde inter illas formalis solùm distinctio, mirum non esse, si neutra sine altera, Triangulóque ipso, aut triangulari corpore exsistere possit.

VII. *Quæstionem malè institutam. Non quæri* an duæ completæ substantiæ sint separabiles; sed an duo quædam separatim intellecta sint duæ completæ substantiæ?

Sed Imprimis, videtur res esse consideratu digna, prodi à teipso adeò manifestè tuæ propositionis, atque adeò totius tuæ demonstrationis fallaciam. Etenim cùm quæstio non sit de duabus rebus separatis, quas & duas esse, & diversas esse manifestum est; Nonne difficultas est de Re, quam tu non unam, sed duas dicas, nempe quæ licèt adeò arctè jungantur, ut una appareant, distinctionem tamen inter se tuentur, ob quam separabiles sunt; alii verò dicant non duas, sed unam, quæ tametsi concipiatur duobus diversis conceptibus, unitatem tamen tuetur, ob quam illa, quæ objiciuntur hujusmodi conceptibus, remanent inseparabilia? Quæstio certè est de natura Mentis, an nimirùm corporea sit; Et cùm difficultas non sit, an sit crassum hoc, sive ex membris constans corpus; ambigitur tamen, sit-ne corpus tenue, quod tu etiam non diffiteris, ut ex jam dictis colligitur, esse illi valde arctè conjunctum. Cùm tu autem velis rem cogitantem, quam Mentem vocas, & rem extensam, quam corpus dicis, tametsi ita connectantur, ut una res esse appareant, esse nihilominùs duas res, quæ distinctionem retineant, & separari valeant: alii volunt (aut potiùs, ut rationum tuarum vim probent, animi solùm gratiâ defendunt) Mentem esse unam rem, quæ extensa sit, & cogitans sit; & quamvis nunc ut cogitans, nunc ut extensa concipiatur, atque idcircò videatur duæ res, nihilominùs una sit, & illud quod cogitat, separabile non sit ab eo, quod est extensum. Atque hæc quidem est hypothesis: Iam tu de Thesi ita profaris, *Satis est, quòd possum unam rem absque altera clarè, & distinctè intelligere, ut certus sim unam ab altera esse diversam.* Quid-nam verò interim agis? scilicet pro principio assumis id-ipsum, quod tibi controvertitur, nempe duas res esse, quas non duas, sed unam esse à cæteris controvertitur. Ac si intelligeres quidem duas res eo modo, quo Theologi accipiunt, cùm de distinctionibus agunt; dici sanè posses contineri intra quæstionem, seu, ut vulgò ajunt, manere in terminis; at tu nomine unius, & alterius, sive duarum rerum, intelligis duas substantias, nullo autem modo duas proprietates, duas facultates, &c. ut ad Doctores respon-

reſpondiſti ; Quare & omninò præterlaberis quod probandum eſt , proponens duas res , ſeu ſubſtantias , illis , qui duas negant , & eſſe unicam defendunt. Quid quòd , cùm difficultas ſit , an inter illa, quæ tu duo, illi unum dicunt, ſit formalis , an realis diſtinctio , & tu contendas eſſe realem , ipſammet realem pro medio , ſive argumento uſurpas ; dum non diſtinctionis voce uteris , ſed diverſitatis , quam illicò interpretaris eſſe idem non cum diſtinctione in genere , ſed cum diſtinctione reali ſpeciatim , ſecundùm quam una res poteſt ſeparatim ab alia poni ? Taceo nemini unquam dubium fuiſſe de duabus ſubſtantiis , ſeu rebus tuo ſenſu completis , diſtinguerentur-ne realiter, & ſeparari , exſiſteréque ſeorſim ab invicem poſſent ; ſed vel de duabus ſubſtantiis incompletis , una ut actu , alia ut potentia , qualeis materiam, & formam dicunt ; vel de ſubſtantia , & accidente , ut ſubſtantia corporea , & Quantitas ſunt ; vel de duobus accidentibus , ut ſunt quantitas , & repletio loci. Quare & nihil eſt, quod agis, cùm ex tua intellectione probas duas ſubſtantias ſive res completas , eſſe duas ſubſtantias , ſive res diverſas , realitérve diſtinctas , & capaces , quarum una ponatur ſeorſim ab alia. Videlicet hoc apud omneis in confeſſo eſt , & à nemine tibi controvertitur , neque opus eſt ut molimine tanto ad potentiam Dei confugias. Quæſtio eſt , an cùm duo ſunt (non dicito res ; dicito entia incompleta ; dicito, ut volueris) an, inquam, cùm duo quædam ſunt , quorum unum clarè , & diſtinctè ſine altero intelligitur , ut tu non negas poſſe unam proprietatem Trianguli ſine alia intelligi ; diſtinguatur propterea reipsâ unum ab altero , & ſeorſim poni ab illo poſſit. Et tu nihilominùs vis eſſe ſolummodo quæſtionem de clara , & diſtincta notitia in duabus completis ſubſtantiis ; Quaſi res eò non tendat , ut explicetur , an extenſum eſſe, & cogitare ſint duæ proprietates ejuſdem ſubſtantiæ, an conſtituant duas diſtinctas ſubſtantias ; & non probandum tibi incumbat , non utrum completæ ſubſtantiæ ſint diverſæ , diſtinctæve realiter ; ſed utrum illa , quorum unum ſine altero clarè , diſtinctéque intelligitur , ſint duæ completæ ſubſtantiæ ?

VIII. *Fruſtra recurri ad diſtinctionem adæquatæ, & inadæquatæ cognitionis: cùm nulla adæquata ſit, aut cognoſci adæquata poſſit.*

Deinde, obiter-ne dicam videri fruſtrà torqueri te, tum ut diſcrimen ſtatuas inter ea quæ realiter , & formaliter diſtinguuntur; tum ut tuearis notionem , quam pro diſtinctione utraque proponis. Etenim , cùm uno hoc verbo negotium tibi confectum ſit, *Solæ res, ſeu ſubſtantiæ completæ, quarum unam , ſine altera clarè , & diſtinctè intelligo, diſtinguuntur realiter*; non eſt, cur abs te ampliùs exſpectetur.

Et ecce

Et ecce tamen ad non parvas videris redactus anguſtias, dum inter cætera coactus explicare adæquatam, inadæquatámque cognitionem, variè te verſas, & ſic concludis, *Itaque ubi dixi non ſufficere, quòd una res abſque alia intelligatur per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis; non putavi inde poſſe inferri ad diſtinctionem realem requiri cognitionem adæquatam, ſed tantùm cognitionem, quam per abſtractionem intellectus non redderemus inadæquatam. Longè enim aliud eſt cognitionem aliquam eſſe planè adæquatam, ut à nobis per abſtractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.* Si putâras porrò ad diſtinctionem realem non ſufficere, *ut una res intelligatur abſque alia per abſtractionem intellectus rem inadæquatè concipientis*, ecquid fuerat rei, cur non putares poſſe inferri, *Exigi igitur, ut una res abſque alia intelligatur per abſtractionem intellectus rem adæquatè concipientis?* An-non legitima conſequutio? Et cùm concipere adæquatè ſit habere cognitionem adæquatam; cur non putaſti exigi cognitionem adæquatam? *Putavi*, inquis, *ſufficere cognitionem, quam per abſtractionem intellectus non reddamus inadæquatam.* Sed quid eſt hoc, *reddere nos cognitionem inadæquatam per abſtractionem intellectus?* Quid inadæquatam cognitionem vocas? An-non illam, quæ non adæquatur rei cognitæ, ſeu qua non totum, quicquid eſt in re, ſed partem ſolùm cognoſcimus? Cognitionem certè adæquatam definis, *in qua continentur omnes omninò proprietates, quæ ſunt in re cognita, qualem Deus ſolus novit ſe habere.* Igitur, cùm verum ſit nullam eſſe rem, cujus pluſquam partem eorum quæ in ipſa ſunt, cognoſcamus; nulla noſtra cognitio non inadæquata eſt. Igitur nulla adæquata eſt; aut (quia tu non vis hoc diſertè fateri) quam ſcire poſſimus eſſe adæquatam, niſi à Deo reveletur, qui poteſt plura poſuiſſe in re, quàm à nobis cognoſcatur? Igitur nullam cognitionem quæ ſit adæquata; aut quam dicere poſſimus eſſe adæquatam, inadæquatam reddimus per abſtractionem intellectus. Quid ergo *nos per abſtractionem reddere inadæquatam* vocas? Certè omnis noſtra cognitio eſt abſtractio quædam, quatenus ex iis omnibus quæ Deus in re poſuit, quæque cognoſcibilia ſunt, aliqua ſolùm cognoſcimus, ſicque quaſi abſtrahimus, ut cætera incognita maneant: vel quatenus ex iis, quæ habitu cognoſcimus, unum quid actu conſideramus, ſicque velut abſtrahimus, ut cætera excluſa à conſideratione cenſeantur. Itaque, ſi nulla noſtra cognitio ſine abſtractione eſt; ſi nulla abſque excluſione plurium, quæ in re cognita, cognoſcibilia ſunt; ſi nulla proinde non inadæquata per abſtractionem fit; quid ut ſpecialem caſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſum proponis, *reddere nos cognitionem inadæquatam per abſtractionem intellectus?* *Longè aliud eſt*, inquis, *cognitionem eſſe planè adæquatam, & aliud eſſe aliquouſque adæquatam.* Verùm nulla cognitio adæquata eſt, ſi adæquata planè non eſt; &, ſi aliquouſque ſolùm adæquata dicitur, inadæquata reipſâ eſt. Nam &, ſi quæratur utrum Pygmæus ſit adæquatus Giganti, Dices tu non eſſe quidem planè adæquatum, ſed aliquouſque tamen eſſe adæquatum, quoniam altitudine ſua ad dimidium cruris Gigantis aſſurgit. Veruntamen eo ipſo, quo nonniſi partis altitudini adæquatur, inadæquatus reipſâ eſt. Quare & nihil prodeſt ſic diſtinguere, ut cognitionem ex adæquata fieri inadæquatam dicas. Sic neque prodeſt adjicere, *debere eò uſque eſſe adæquatam, ut à nobis per abſtractionem intellectus inadæquatam non reddi percipiamus.* Siquidem nulla prorſùs eſt, quam non percipiamus inadæquatam reddi; cùm ſive complectatur omnia, quę de re cognoſcimus, inadæquata reddatur; quatenus ab ea excluduntur cætera omnia, quæ ignoramus, neque niſi Deo revelante percipere poſſumus, quæ ſint, aut non ſint: ſive complectatur ſolùm partem eorum, quæ habitu cognoſcimus, inadæquata reddatur, quatenus ab ea excluduntur alia, quæ minimè conſideramus. Dico ergo jam; Si ſint duo aliqua Entia, (non auſim per te dicere duas res) quæ inſeparata videamus, & quæſtio ſit an illa ſint à ſe mutuò ſeparabilia, diſtinguantúrve realiter, & tu affirmes, ego negem; quomodo mihi fidem facies? An dicere poteris nihil Deum poſuiſſe in utroque Ente, quod non clarè & diſtinctè percipias? non poteris certè, niſi ſimul dicas Deum tibi id revelaſſe. An te habere cognitionem utriuſque ita adæquatam, ut non reddi inadæquatam percipias per abſtractionem intellectus? Non ſanè, ob ea, quæ dicta jam ſunt. Quomodo ergo dicere poteris non eſſe aliquid in utroque, quod ſit veluti nexus individuus, ob quem ſint à ſe invicem inſeparabilia, neque realiter diſtinguantur? Quouſque certè noveris omnia, quæ in utroque ſunt, ita ut nihil prorſus te lateat; poterit ſemper eſſe ſuſpicio nihil repugnare quin ſit aliquid, unde ſeparabilitas, realiſque diſtinctio tollatur.

IX. *Quæſtionem eſſe de ſpeciali cogitatione, & extenſione; ac probatum adhuc non eſſe*, repugnare rei extenſæ, corporeæve, ut cogitet.

Nunc, cùm dicendum pluribus de Aſſumptione videretur, videtur res planè confecta ex iis, quæ diſputata ſunt in Meditationem præſertim ſecundam: reſtat jam pauca applicemus. Itaque cùm quæſtio ſit de Re cogitante, & de Re extenſa, an ſint nempe duæ completæ diverſæque ſubſtantiæ; an potiùs una ſubſtantia cum duabus diverſis proprietatibus; ſuppono difficultatem non eſſe de re

cogitante, neque de re extensa universè; siquidem Deus, & Angelus sunt res cogitantes, ferrum, & lapis, res extensæ; & non controvertitur tamen heic an Deus quoque, & Angelus dici possint res extensæ; neque an ferrum, & lapis res cogitantes. Est itaque speciatim difficultas de Mente humana, & consequenter de speciali cogitatione, & de speciali extensione, quæ vel illius propria sit, vel propria esse existimetur. Ipsemet certè rem definiisti, cùm exemplum afferens distinctionis formalis, censuisti motum, & figuram accipi debere non universè, & quasi posset intelligi motus globi ex una parte, & figura cubi ex alia; sed specialiter, & respectu *ejusdem corporis*, v. c. globi, in quo sit specialis motus, ut puta volutatio, & specialis figura, ut puta rotunditas. Quare & bene intelligitur non debere heic accipi cogitationem, extensionémque universè, & quasi posset intelligi cogitatio Mentis ex una parte, & extensio corporis crassioris, seu ex membris constantis ex alia; sed specialiter, & respectu ejusdem substantiæ, v. c. Mentis, in qua, ut dictum est, sit specialis cogitatio, ut puta humana; & sit (vel esse defendatur) specialis extensio, ut puta corporis tenuioris. Heinc quia, cùm in propositione dixeris, *certum te esse omnia, quæ clarè, & distinctè intelligis, talia à Deo fieri posse, qualia illa intelligis* (& quamvis res non sit concedenda, ut demonstrationis principium, ut ex antedictis intelligitur, suo tamen modo admitti valeat) assumis deinde *te clarè, & distinctè intelligere Mentem, ut rem cogitantem, non extensam; & corpus, ut rem extensam, non cogitantem*; hoc ipsum est, quod tibi negatur, & quod demonstrare est operæpretium; quatenus est quæstio de cogitatione, & extensione speciali, seu quæ accipiatur respectu ejusdem tenuis corporis. Ac dices quidem cogitationem, extensionémque specialem sub generali contineri; & te, cùm intelligis universè Nullam rem cogitantem esse extensam, nullam extensam cogitantem, excludere specialem extensionem à mente cogitante, & specialem cogitationem à tenui corpore extenso: Verùm cùm id tibi negetur de specie, vides profectò quanto jure negetur tibi de genere. Quomodo enim tibi concedatur nullam rem cogitantem esse extensam, ab eo, qui defendit Mentem cogitantem esse extensam? aut nullum corpus extensum esse cogitans, ab eo, qui defendet tenue corpus extensum esse cogitans? Nō est profectò in te, ut probes nullam rem extensam esse cogitantem, nisi inductione omnium corporum; at cùm ille tibi inducenti de cæteris concesserit, ubi connumerare voles illud tenue quoque, quod defendet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

fendet Mentem ; nonne pernegabit , & dicet te probare idem per idem ? Quomodo ergo fidem facies nullam rem extenſam cogitantem eſſe ? An dicendo repugnare ut corpus , ſive res extenſa cogitationem eliciat ? ſed perinde eſt , & hoc ipſum eſt , quod ab ipſo uſque initio probandum eſſe objicitur (repugnare nempe naturæ corporeæ, ſive extenſæ, ut cogitet) neque in te, ut probares, fuit. An dices probatum manere ex eo , quòd clarè & diſtinctè intelligis cogitationem , non cogitata extenſione ; & vice verſa extenſionem non cogitata cogitatione ? At pari modo dicis te optimè, ſive clarè, & diſtinctè motum abſque figura, & figuram abſque motu intelligere ; cùm tamen accipiendo motum , & figuram reſpectu ejuſdem corporis , non poſſis completè , hoc eſt clarè & diſtinctè intelligere mobile ſine figura , aut figuratum ſine motu.

X.

Licet eſſe extenſio ſine cogitatione, & cogitatio ſine extenſione poſſit; nondum tamen eſſe probatum, non poſſe ſimul utrumque eſſe in eodem tenui corpore, quale eſſe poſſit anima, idq; etiam ex retortis exemplis.

Hoc ipſum eſt, inquies, quod dicere volui; Nam exemplo allato, & juſtitiæ, ac miſericordiæ Dei applicito , ſubjunxi hæc verba, *Atqui completè intelligo quid ſit corpus , putando tantùm illud eſſe extenſum , figuratum , mobile , &c. & vice verſa intelligo Mentem eſſe rem completam , quæ dubitat , quæ intelligit , quæ vult , &c. quamvis negem in ea quicquam ex iis , quæ in corporis Idea continentur ; quod omninò fieri non poſſet , niſi inter mentem , & corpus eſſet diſſinctio realis.* Veruntamen quæſo ex te, quo de corpore loqueris , cùm te id completè intelligere dicis ? Si intelligas aliud , quàm hoc tenue , de quo controvertitur, ſit-ne ſimul extenſum,& cogitans ; præter quæſtionem verſaris. Siquidem quamvis concedatur notionem corporis generalem eſſe,ut ſit extenſum,figuratum,mobile,non autem cogitans ; nihilominus illa notio eſt ſolùm abſtractio continens id , quod eſt commune omnibus corporibus ; ſed non obſtat tamen , quin ut ſpecialium corporum completæ notiones habeantur , tam debeant illud,quàm ſpecialia diſcrimina includere. Sic nimirùm corpus universè quidem intelligitur ſolùm extenſum, figuratum , mobile,&c. non item verò animatum , aut ſentiens : At hoc non obſtat , quin , ut intelligamus ſpeciale id corpus, quod dicitur animal , debeamus præterea intelligere animatum , & ſentiens. Quo eodem modo dicam , poſſe te quidem intelligere corpus universè ut ſolùm extenſum,figuratum, &c. non item ut cogitans ; at hoc non obſtare , quin, ubi agetur de corpore tenui , ac mentis proprio , id cogitans quoque intelligi debeat. Heinc , ſi de hoc ipſomet loquaris , ut de ipſo ſolo controverſia eſt ; vides quemadmodum negetur id com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

pletè intelligi, dum intelligis solùm, ut extensum, figuratum, mobile, &c. Quia cùm completè, seu adæquatè aliquid intelligere sit, quicquid est in re intellecta, intelligere; dicêris eo ipso incompletè, seu inadæquatè intelligere tale corpus, quatenus non intelliges eam, quæ est in ipso, cogitationem. Idem proportione dicendum de Mente, quam dicis te, ut rem completam intelligere; quoniam inadæquatam, & incompletam intellectionem tuam id arguit, quòd omnia, quæ in ipsa sunt, non intelligas; cùm præter id, quod dubitat, intelligit, vult, &c. censeri possit esse extensa. Vt simul proinde tuum exemplum urgeam, Tametsi non possit esse motus, (corporeus nempe) sine figura, & possit nihilominùs figura esse sine motu; Quatenus tamen accipiuntur motus, & figura in corpore eodem, dum reipsâ movetur, ut in globo, dum volvitur, inseparabiles planè sunt, seu nõ potest esse talis volutio sine tali rotunditate; neq; talis rotunditas sine tali volutione; quia dum seorsim intelliguntur, incompletè intelliguntur; & dum intelliguntur completè, hoc est cum ipso globo, tunc non intelligitur rotunditas sine corpore, in quo sit volutio; neque volutio sine eodem corpore, in quo sit rotunditas. Quo eodem modo neque justitia, neque misericordia divina esse poterunt altera sine altera; quia si seorsim conciperentur, incompletè conciperentur; & dum completè concipiuntur, cum uno eodémque Deo concipiuntur; neque similiter duæ illæ proprietates Trianguli; quòd dum seorsim intelliguntur, incompletè intelligantur; & dum completè intelliguntur, non intelligantur nisi cum eodem Triangulo, corporéve triangulari. Pari jam modo, Tametsi non possit esse cogitatio (intellige humana) sine extensione, & possit nihilominùs extensio esse sine cogitatione: Quatenus tamen accipiuntur in eadem Mente reipsâ exsistente, inseparabiles planè sunt, hoc est, non potest esse talis cogitatio sine tali extensione; neque talis extensio sine tali cogitatione; quia dum seorsim intelliguntur, incompletè intelliguntur; & dum intelliguntur completè, hoc est cum ipsa Mente, tunc non intelligitur cogitatio sine substantia, in qua sit extensio, neque extensio sine eadem substantia, in qua sit cogitatio. Applicationem appositam, atque legitimam heic vides, tu secus applicas? Sed videlicet ab abstractis argumentaris ad concreta; perindéque facis, ac si motum, & figuram non respectu ejusdem globi acciperes, sed respectu globi, & spiculi simul; in quorum uno intelligeres rotunditatem, & volutionem; in alio longitudinem, & directam trajectionem; sicque infer-

inferres globum, & ſpiculum realiter diſtingui; Quod profectò eſt exire à ſuppoſitione motus, & figuræ in eodem corpore aſſumptorum.

XI. *Ex præciſione conceptuum propoſita, tam inferri mentem eſſe corpoream, quàm eſſe incorpoream; imò confici potiùs inſeparabilem, quàm ſeparabilem eſſe.*

Ex his jam licet intelligi, quàm exquiſitè diſputaveris, demonſtraveríſque in Meditatione ſexta, *an Mens in rei veritate diverſa ſit ab omni corpore:* Nam id ſequi ex eo quod fidem feceris in ſecunda, *intelligi poſſe ut ſubſtantiam exſiſtentem, etſi nihil intelligeres exſiſtere, quod eſſet tenue, vel ſubtile corpus;* patet ex jam dictis quàm verum non ſit. Heinc non repeto; ubi tibi conceſſum fuerit poſſe mentem præcisè intelligi ut ſubſtantiam exſiſtentem; ac etiam ut ſubſtantiam vel rem cogitantem præcisè; non propterea tamen concedi Mentem nihil eſſe aliud, quàm id, quod præcisè intelligitur: repeto ſolùm universè vitioſam eſſe conſequutionem, ſi quis à ſtatu ideali argumentetur ad realem; & ab eo, quod mente præſcinditur, ad id, quod eſt reipsâ connexum. Nimirùm inde colligitur, Te ex illo tuo principio non magis diſputare, ac demonſtrare poſſe Mentem eſſe incorpoream, ſive inextenſam, atq; adeò poſſe exſiſtere ſine corpore, quàm alius ſit diſputaturus, demonſtraturúſq; corpoream eſſe, ſive extenſam, atq; adeò non poſſe ſine corpore exſiſtere. Id breviter ſic experiamur. Dices tu; *Intelligo Mentem, ut ſubſtantiam, non intelligendo, quod corporea ſit; præcisè enim intelligo:* dicet ille; *Intelligo Mentem ut ſubſtantiam, non intelligendo, quòd incorporea ſit; præcisè enim intelligo.* Pergis tu, *Ergo Mens corporea non eſt;* pergit ille, *Ergo Mens Incorporea non eſt.* Ac tum, quoniam alter alterius conſequentiam negabitis, Probabis tu: *Illa, quorum unum ſine alio clarè, & diſtinctè intelligo, ſunt reipsâ diverſa.* Probabit ille iiſdem verbis; *Illa, quorum unum ſine alio,* &c. Aſſumes tu; *Atqui clarè & diſtinctè intelligo Mentem (nempe ut ſubſtantiam) ſine gradu corporeo:* Aſſumet ille; *Atqui clarè, & diſtinctè intelligo Mentem (nempe ut ſubſtantiam) ſine gradu incorporeo.* Inferes tu; *Ergo Mens, & gradus corporeus ſunt reipsâ diverſi, ſive, quod idem eſt, Mens corporea non eſt,* Inferet ille; *Ergo Mens, & gradus incorporeus ſunt reipsâ diverſi, ſive, quod eſt idem, Mens incorporea non eſt.* Ridebis tu ejus demonſtrationem; ridebit ille quoque tuam; & propter parem paralogiſmum, pares omninò eritis. Quid quod, ſi tu dicas, *Intelligo Mentem præcisè ut rem cogitantem;* & ille dicat, *Intelligo Mentem præcisè ut rem extenſam;* ac tu ſubjungas; *Ergo nihil aliud ad naturam mentis pertinet, præter hoc ſolùm, quòd ſit res cogitans;* Nonne ille meliùs ſubjunget; *At non propterea nihil aliud ad naturam mentis pertinet,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

præter hoc, quòd sit res extensa? Et, cùm tu inferes; *Igitur hoc non pertinet, quòd sit præterea res extensa:* Nonne ille meliùs; *Igitur pertinere hoc potest, quòd sit præterea res cogitans?* Et, cùm tu subinferes: *Igitur habeo claram, & distinctam Ideam meiipsius, quatenus sum tantùm res cogitans, non extensa:* Nonne ille meliùs; *Igitur habeo claram, & distinctam Ideam meiipsius, quòd sim res extensa, & cogitans simul?* Et cùm tu subsumes; *Atqui habeo aliunde claram & distinctam Ideam corporis mihi arctè conjuncti, quatenus est tantùm res extensa, non cogitans:* Nonne ille meliùs; *Atqui habeo aliunde claram, & distinctam Ideam corporis, quòd ego ipse sum, quatenus est res extensa, & præterea cogitans?* Et cùm tu concludes; *Igitur certum est me à corpore meo esse reverâ distinctum, & absque illo posse existere:* Nonne ille meliùs; *Igitur certum est me à corpore, quod ipse sum, non esse reverâ distinctum, neque sine illo posse existere?* Nonne, inquam meliùs; quatenus, cùm uterque suppositeritis vos intelligere præcisè, non ille perinde, ac tu, abduci se sinet à fallaci illo principio; dum ex separatione intellectuali, inducis separationem realem. Sed hæc nimis.

DVBITATIO IV.

De specie rei corporeæ, quæ non videatur recipi posse in Mente incorporea: Et de Mente, quæ si coëxistat corpori, seu rei extensæ, non videatur esse posse inextensa.

AT, inquis, *habeo ex una parte claram, & distinctam ideam mei ipsius, quatenus sum tantùm res cogitans, non extensa: & ex alia parte distinctam ideam corporis, quatenus est tantùm res extensa, non cogitans.* Enimvero, quod spectat primum ad ideam corporis, non videtur multum de ea laborandum. Nam si id quidem pronunciares de idea corporis universè, repetendum esset quod objecimus, probandum esse tibi repugnare naturæ corporeæ, ut sit cogitationis capax: sícque principium peteretur, cùm quæstio de te instituta sit, an tenue nempe corpus non sis, quasi cogitare corpori repugnet. Verùm, quia id pronuncias, & agis certè solùm de crasso isto corpore, à quo te esse distinctam & separabilem contendis; ideò non tam inficior, quin habeas ipsius ideam, quàm te habere posse inficior, si inextensa quidem res sis. Quæso te enim, quomodo

modo existimes in te subjecto inextenso recipi posse speciem, idéamve corporis quod extensum est? Seu enim talis species procedit ex corpore, illa haud dubiè corporea est, habétque partes extra partes, atque adeò extensa est: seu aliunde impressa est, quia necessarium semper est, ut repræsentet corpus extensum, oportet adhuc, ut habeat partes, & perinde extensa sit. Alioquin certè si partibus careat, quomodo partes repræsentabit? si extensione, quomodo rem extensam? si figurâ, quomodo rem figuratam? si positione, quomodo rem habentem superiores, inferiores, dextras, siniſtras, obliquas partes? si varietate, quomodo colores varios, &c. Non ergo videtur idea extensione prorsus carere: nisi verò careat, quonam modo tu, si inextensa fueris, illi subjicieris? quomodo illam tibi aptabis? quomodo usurpabis, quomodo sensim obliterari, evanescéreque tandem experieris? Deinde, quod spectat ad ideam tui, nihil est addendum ad ea, quæ jam dicta sunt, ac in Meditationem præsertim secundam. Exinde enim evincitur, tantum abesse ut ideam tui claram distinctámque habeas, quin penitus nullam habere videaris. Quippe quia tametsi agnoscas cogitare te, nescias tamen qualis res sis, quæ cogitas: adeò ut cùm sola hæc operatio nota sit, lateat te tamen quod est præcipuum, substantia nempe, quæ operatur. Vnde succurrit comparatio, quâ dici potes similis cæco, qui calorem sentiens, admonitúsque eum esse à Sole, putet se habere claram & distinctam ideam Solis, quatenus, si ex eo quæratur quid sit Sol, respondere potest, res est calefaciens. Sed, inquies, heic addo, non tantùm quòd sim res cogitans, sed etiam, quòd *Res non extensa*. Verumtamen, ut taceam sine probatione id dici, cùm in quæstione tamen sit, quæso primùm, idcirco-ne ideam tui claram, & distinctam habes? Dicis te non extensam; dicis quid non sis, non verò quid sis. An ad habendum claram distinctámque, seu, quod idem est, veram germanámque alicujus rei ideam, non est necesse ipsammet rem positivè, &, ut ita dicam, affirmatè nosse, sufficítque nosse, quòd illa non sit alia quæpiam res? Ergone clara distinctáque erit Bucephali idea, si quis saltem norit de Bucephalo, quòd musca non sit? Sed ne hoc urgeam, requiro potiùs, Tu igitur res non extensa es? Annon es diffusa per corpus? Nescio quid responsura sis; nam licèt ego ab initio te agnoverim in cerebro solùm, id tamen conjiciendo potiùs, quàm planè assequendo opinionem tuam. Conjecturam duxi ex iis verbis, quæ posteà sequuntur, dum ais *te non ab omnibus corporis partibus affici, sed tantummodo à cerebro,*

bro, vel etiam ab una tantùm exigua ejus parte. Verùm certus planè non fui, an eſſes propterea tantùm in cerebro, parte-ve illius, cùm poſſis eſſe in corpore toto, & in una ſolùm parte affici: ut vulgò fatemur animam diffuſam toto corpore, & in oculo tamen duntaxat videre. Dubium ſimiliter moverunt verba illa ſequentia, *& quamvis toti corpori tota mens unita eſſe videatur, &c.* Quippe illeic loci non aſſeris quidem te eſſe unitam toti corpori: ſed te eſſe tamen unitam non negas. Vtcumque ſit, Eſto primùm, ſi placet, diffuſa toto corpore, ſive idem cum anima ſis, ſive quid diverſum; quæſo te, inextenſa es, quæ es à capite ad calcem protenſa? quæ coæquaris corpori? quæ tot illius partibus correſpondenteis parteis habes? An dices te ideò eſſe inextenſam, quòd tota in toto ſis, & tota in qualibet parte? Quæſo te, ſi dicas, quomodo id capis? Ita-ne poteſt unum quid eſſe ſimul totum in pluribus locis? Fides nos id doceat de ſacro myſterio; de te, ut de re naturali diſputatur heic; & ex lumine quidem naturali. Licet-ne intelligere plura eſſe loca, & non eſſe plura locata? Et nunquid centum ſunt plura uno? Et nunquid, ſi res aliqua tota eſt in uno loco, poterit eſſe in aliis, niſi ipſa ſit extra ſe, uti locus eſt extra loca? Dicito quod voles: ſaltem & obſcurum & incertum erit, ſis-ne in qualibet parte tota, & non potiùs in ſingulis partibus, per ſingulas tui parteis. Et cùm ſit longè evidentius nihil poſſe totum ſimul eſſe in pluribus locis, etiam evidentius evadet, non eſſe te totam in ſingulis partibus; ſed totam duntaxat in toto, atque adeò per tui parteis diffuſam per totum, ſicque habere extenſionem. Eſto deinde in cerebro ſolùm, aut in exigua ſolùm ejus parte: cernis idem planè incommodi eſſe: quoniam quantulacumque ſit illa pars, extenſa tamen eſt, & tu illi coextenderis, atque idcircò extenderis, particuláſque particulis illius reſpondenteis habes. An dices te cerebri partem pro puncto accipere? Incredibile ſanè: ſed eſto punctum. Si illud quidem Phyſicum ſit, eadem remanet difficultas, quia tale punctum extenſum eſt, neque partibus prorſus caret. Si Mathematicum, noſti primùm id niſi imaginatione non dari. Sed detur, vel fingatur potiùs dari in cerebro Mathematicum punctum, cui tu adjungaris, & in quo exiſtas, vide quàm futura ſit inutilis fictio. Nam ut fingatur, ſic fingi debet, ut ſis in concurſu nervorum, per quos omnes partes informatæ animâ tranſmittunt in cerebrum ideas, ſeu ſpecies rerum ſenſibus perceptarum. At primùm, nervi omnes in punctum non coëunt, ſeu quia cerebro continuato in ſpinalem medullam multi

nervi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

nervi toto dorso in eam abeunt: seu quia qui tendunt in medium caput, non in eundem cerebri locum desinere deprehenduntur. Sed demus concurrere omneis; nihilominus concursus illorum in mathematico puncto esse nequit; quia videlicet corpora, non mathematicæ lineæ sunt, ut coire possint in mathematicum punctum. Et ut demus coire, spiritus per illos traducti exire è nervis, aut subire nervos non poterunt, utpote cùm corpora sint, & corpus esse in non loco, seu transire per non locum, cujusmodi est punctum mathematicum, non possit. Et quamvis demus esse & transire posse; attamẽ tu in puncto exsistens, in quo non sunt plagæ dextra, sinistra, superior, inferior, aut alia, dijudicare non potes unde adveniant, aut quid renuncient. Idem autem dico de iis, quos tu debeas ad sentiendum, renunciandúmve, & ad movendum transmittere. Vt præteream capi non posse, quomodo tu motum illis imprimas, si ipsa in puncto sis, nisi ipsa corpus sis, seu nisi corpus habeas, quo illos contingas, simúlque propellas. Nam si dicas illos per se moveri, ac te solummodo dirigere ipsorum motum; memento te alicubi negasse moveri corpus per se, ut proinde inferri possit te esse motus illius causam: ac deinde explica nobis, quomodo talis directio sine aliqua tui contentione, atque adeò motione esse valeat? Quomodo contentio in rem aliquam, & motio illius sine contactu mutuo moventis & mobilis? Quomodo contactus sine corpore; quando (ut lumine naturali est adeò perspicuum) tangere nec tangi sine corpore nulla potest res? Quanquam quid in his immoror; cùm tibi ipsi incumbat probare esse te rem inextensam, at que idcircò incorpoream? Neque verò, quantum opinor, argumentum ex eo duces, quòd homo constare vulgò dicitur ex corpore & animo; quasi cùm una pars corpus dicatur, alia non corpus dici debeat. Si enim faceres, ita distinguendi occasionem dares: constare hominem ex duplici corpore, crasso scilicet & subtili; adeò ut cùm illud retineat commune nomen corporis, isti nomen animæ detur. Vt prætereã idem de aliis animalibus dictum iri; quibus tu mentem tibi ipsi parem non concesseris: beatis illis sanè, si vel animam, te authore, habeant. Heinc igitur quando concludis, *certum esse te à corpore tuo reverâ esse distinctam*; vides concessum id quidem iri, sed non concessum iri propterea esse te incorporeã, & non potiùs speciem tenuissimi corporis à crassiore isto distincti. Addis, & *te proinde posse absque illo exsistere*. Verùm ubi concessum fueritte perinde posse absq; crasso isto corpore exsistere, ac exsistit vapor odoratus, dum è pomo exsiliens

liens in auras dispergitur, quid-nam exinde lucrata eris? Certè aliquid ampliùs, quàm quod Philosophi memorati volunt, qui perire te penitus in ipsa morte opinantur: instar figuræ scilicet, quæ ex superficiei immutatione ita evanescit, ut deinceps nulla seu nihil planè sit. Siquidem cùm fueris prætereà corporea quædam seu tenuis substantia, non diceris ipsa in morte penitus evanescere, abiréve planè in nihilum; sed per tui parteis dissipatas subsistere: quantumcumque ob distractionem cogitatura ampliùs non sis, & neque res cogitans, neque mens, neque anima sis dicenda. Quæ tamen omnia semper objicio, non ut de conclusione à te intenta dubitans; sed ut de vi demonstrationis à te expositæ diffidens.

RESPONSIO.

Hic quæris, quomodo existimem in me subjecto inextenso, recipi posse speciem ideámve corporis quod extensum est. *Respondeo nullam speciem corpoream in mente recipi, sed puram intellectionem tam rei corporeæ quàm incorporeæ fieri absque ulla specie corporea; ad imaginationem verò, quæ non nisi de rebus corporeis esse potest, opus quidem esse specie quæ sit verum corpus, & ad quam mens se applicet, sed non quæ in mente recipiatur. Quod ais de idea Solis, quam ex solo ejus calore cæcus elicit, facilè refutatur. Potest enim cæcus ille claram, & distinctam habere ideam Solis, ut rei calefacientis, etsi non habeat ejusdem, ut rei illuminantis. Nec rectè me illi cæco comparas, primò quia cognitio rei cogitantis multò latiùs patet quàm rei calefacientis, imò etiam latiùs quàm quicquid de ulla alia re cognoscimus, ut suo loco ostensum est; ac deinde quia nulli possunt arguere ideam illam Solis, quam format cæcus, non omnia quæ de Sole percipi possunt continere, nisi qui visu præditi ejus lumen, & figuram insuper agnoscunt; tu verò non modò nihil ampliùs, sed nequidem id ipsum quod ego, de mente cognoscis: adeò ut hac in parte tu potiùs cæcus, ego ad summum luscioſus cum tota humana gente dici possim. Neque verò addidi mentem non esse extensam, ut quid ipsa esset explicarem, sed tantùm ut monerem illos errare qui putant esse extensam. Eodem modo quo, si qui affirmarent Bucephalum esse Musicam, id non frustra de ipso ab aliis negaretur. Et sanè in iis quæ hìc subjungis ut probes mentem esse extensam, quia scilicet corpore utitur quod est extensum, non meliùs ratiocinari mihi videris, quàm si ex eo quòd Bucephalus hinniat, vel mugiat, & ita edat sonos qui referri possunt ad Musicam, concluderes de Bucephalo quòd sit Musica. Etsi enim mens sit unita toti*

corpori,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

corpori, non inde ſequitur ipſam eſſe extenſam per corpus, quia non eſt de ratione ipſius ut ſit extenſa, ſed tantùm ut cogitet. Nec intelligit extenſionem per ſpeciem extenſam in ſe exſiſtentem, quamvis eandem imaginetur, convertendo ſe ad ſpeciem corpoream quæ eſt extenſa, ut jam dictum eſt. Nec denique neceſſe eſt ut ipſa ſit corpus, etſi habeat vim movendi corpus.

INSTANTIA.

MIrum eſt profectò, quàm cautè reſpondeas. Quærebam ego, *Quî fieri poſſet, ut in Mente, ſubjecto inextenſo, recipi poſſit ſpecies, ſeu idea Corporis, quod extenſum eſt?* Reſpondes tu, *nullam ſpeciem corpoream recipi in mente.* At ego quærebam univerſè de ſpecie corporis, quod cùm poſſit & à facultate corporea, ut viſu, & à facultate incorporea, ut Intellectu cognoſci; videatur debere cognoſci per ſpeciem, à viſu quidem corpoream, ab intellectu verò incorpoream. Tu pro tua ſagacitate difficultatem præcavens, dixiſti nullam ſpeciem recipi, non *corporis*, ſed *corpoream.* Et quia ſtatim poterat quæri, An ſaltem, quia corpus ab intellectu cognoſcitur, per incorpoream ſpeciem cognoſcatur; non ad id reſpondiſti, ſed dixiſti ſolùm, *puram intellectionem tam rei corporeæ, quàm incorporeæ fieri abſque ulla ſpecie corporea.* Scilicet adhuc dubium feciſti, exiſtimaréſne intellectionem rei corporeæ fieri per ſpeciem incorpoream; an potiùs ſine ulla ſeu corporea, ſeu incorporea ſpecie. Cur id verò? Nempe quia non videbaris defendere poſſe intellectionem fieri ſine intelligibili, ac incorporea ſpecie; Et quia tamen admittendo ſpeciem intelligibilem corporis, non videbaris defendere poſſe eſſe illam incorpoream, propter objectas difficultates: ideò prætuliſti neque negare, neque aſſerere, ut ſi ex una parte urgereris, effugium in aliam pateret. Intereà verò divertiſti, *Imaginationem* obtrudens, admitténſque *ad illam, quæ non-niſi de rebus corporeis eſſe poteſt, opus eſſe ſpecie, quæ ſit verum corpus, & ad quam ſe applicet; non quæ in mente recipiatur.* Eódem ſpectat etiam, quod ſub finem ais, *Mentem non intelligere extenſionem per ſpeciem extenſam in ſe exſiſtentem; quamvis eandem imaginetur, convertendo ſe ad ſpeciem corpoream, quæ extenſa eſt.* Quo loco redit imprimis quæſtio, An non corpora non ſolùm imaginatione, ſed intellectione etiam cognoſcantur; & cùm videatur indubium, corpora eſſe non imaginatricis modò, ſed intellectricis quoq; facultatis objectum; quæſtio

I. *Artificioſa evaſio. Ad intellectionem quoque requiri ſpeciem, ſeu imaginem: Et imaginem rei extenſæ ſine extenſione non eſſe.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſupereſt, An-non, cùm hanc chartam, v. c. contemplor, exploróque illius longitudinem, latitudinem, figuram, colorem, &c. ipſámque adeò chartam non tantùm imaginor, ſed etiam intelligo; an-non, inquam, illam æquè intelligam per ſpeciem, ac per ſpeciem imaginor: Et, an-non eádem ſpecie, qua unius pedis longitudinem imaginor, intelligam etiam longitudinem unius pedis; ſimilitérque latitudinem, formam quadratam, candorem, & alia? Et non requiro quidem ampliùs Criterium, quo hac, aut pari occaſione, intellectionem ab imaginatione diſcernam; quando id jam fruſtrà requiſitum eſt. Requiro ſolùm, cùm poſitam coràm me chartam, non tantùm imaginer, ſed etiam intelligam; An-non quatenus intelligo, obverſetur reverâ intellectui hujuſce magnitudinis, figuræ, & coloris ſpecies? Si obverſatur autem, quænam illa eſt alia, quæ obverſatur imaginatrici? Ea ſanè, niſi eadem, ſimillima profectò eſt. Quare & quamvis *imaginatio ſit ſolum de rebus corporeis*; quia tamen Intellectio, cùm ſit de rebus incorporeis, eſt etiam de corporeis, videtur ad intellectionem, quatenus eſt de rebus corporeis, non minùs quàm ad imaginationem, *opus eſſe ſpecie, quæ ſit verum corpus*. Neque obſtare poteſt, quòd intellectio ſit actio mentis, quæ eſt incorporea; quoniam imaginatio quoque per te, ejuſdem mentis actio eſt; & quod ſubdis ſpeciem corpoream, quâ ad imaginationem eſt opus, in mente non recipi, id videtur poſſe ad intellectionem pari jure accommodari. Cæterùm, quia tu vis hanc ſpeciem, cùm in mente non recipiatur, recipi in cerebro, & imaginationem, ſeu imaginatricem ad eam applicari; ſequitur planè, ut cùm Mens fuerit ſeparata à corpore, & deſtituta cerebro, Imaginatio planè ferietur, Ménſque jam ampliùs nullum corpus imaginari valeat; quoniam non habet ampliùs ſpeciem, ad quam applicet imaginationem. Quæſo igitur, ſaltem-ne intelligat tunc corpus? Et dicere quidem, quod non intelligat, Tum tibi ipſi non congruit, qui vis *in ideis rerum corporalium nihil occurrere, quod ſit tantum, ut videatur non poſſe ab ea proficiſci*: Tum repugnat natura Mentis, quæ per ſe eſt res intelligens; neque in tam perfecto ſtatu poteſt, aut eſſe obtuſior, quàm intra caliginem demerſa; aut etiam omninò cæca, privatáve prorſus eo lumine, quo in corpore tantam ſui objecti partem intuebatur: Tum repugnat quoque ſimilis animæ Angelorum natura; quos alioquin ſequeretur non intelligere corpora; quippe cùm Angeli ſint quoque ſeparatæ ſubſtantiæ; & cerebro tamen, ac ſpeciebus, quibus ſe applicent, deſtituantur. Si igitur

Mens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Mens ſeparata intelligit, aut (quod ſaltem non videtur negandum) intelligere poteſt corpora ; intelligat hanc eandem chartam. Cùm intelliget autem eandem longitudinem, latitudinem, figuram, colorem ; An-ne ipſi alia ſpecies obverſabitur, quàm quæ eſt antè memorata ? Si dicas aliam, dic quænam ſit ? Si dicas eandem ; dic ubi-nam : cùm jam in cerebro non ſit ? Oportet ſanè dicas illam in in ipſa Mente recipi. Quòd ſi in ſtatu ſeparationis poteſt in Mente recipi : cur non in ſtatu conjunctionis ? Quomodocumque verò aut ſit, aut adveniat, certum eſt ſaltem ſpeciem, ſeu ideam hujus chartæ eſſe poſſe in Mente ; alioquin enim Mens non poſſet dici chartam intelligere. Cùm ſit porrò, tum jam recurrit objecta à me difficultas. Nam aut talis ſpecies inextenſa eſt, aut extenſa. Et, ſi extenſa quidem, tum corporea eſt, convincítque ſuum ſubjectum extenſum. Si inextenſa ; tum non habet rationem ſpeciei, ſeu imaginis ; quoniam inextenſa cùm ſit, repræſentare non poteſt objectum extenſum, uti neque conſequenter figuratum, coloratum, &c. Et quæſo te, quomodo capis obverſari menti ideam rei quadratæ, & ipſam ideam, qua res apprehenditur, non apprehendi quadratam? Et, cùm Mens ſeparata intelligat per ſpeciem illi ſimilem, qua imaginabatur conjuncta, quomodo unam eſſe extenſam, & aliam inextenſam capis ?

II. *Non infirmari comparationem ejus, qui dicit* ſe clarè noſſe naturam Mentis, *quia dicere poteſt*, eſt res cogitans, *cum cæco, qui dicit* ſe clarè noſſe naturam Solis, *quia dicere poteſt*, eſt res calefaciens.

Circa Ideam ipſius Mentis, & quod ſpectat quidem ad comparationem inſtitutam cum cæco, *Poteſt*, inquis, *cæcus ille claram, & diſtinctam habere Ideam Solis, ut rei calefacientis ; etſi non habeat ejuſdem, ut rei illuminantis*. Heic jam videor agnoſcere, quid eſſe cenſeas, *habere claram, diſtinctámq ; alicujus rei notitiam*. Sufficit nempe, ut quocnmque ſui adjuncto, & quomodocumq ; nobis innoteſcat, ſuíve ſenſum nobis faciat, conceptúmque excitet ; ut claram, & diſtinctam illius Ideam habere dicamur ; dummodo ſubintelligatur, quòd habeamus Ideam illius, ut talis, ſive quatenus nobis innoteſcit. Hoc ergo modo, ſi quis tibi in denſis tenebris occurrat, tacitéque percutiat ; dices te habere claram, diſtinctámque illius notitiam ; tametſi ipſum nec cernere, nec diſcernere potis fueris : Et cùm ex te quæretur, Quis igitur vir ille eſt ? Reſpondebis, *eſt res percutiens*. Et cùm inſtabitur, Nihíl ne aliud dicere potes ? Excipies, Non dixi me habere aliam illius notitiam, quàm, *ut rei percutientis* : Idemque præſtabitur in cæteris rebus. Sed ne ad alia excurramus ; Dixeras habere te claram, diſtinctámque Ideam mentis ; Et quoniam quæri ex te potuerat, quid-nam igitur eſſet Mens ? dixeras, *Eſt res cogi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

cogitans: Tum ego excepi, Nihílne aliud noſti, potéſve nobis dicere? Tu excanduiſti, & me ulteriùs requirente naturam mentis, cujus te habere Ideam, traderéque notitiam claram, & diſtinctam gloriaris, inſultaſti, id dignum eſſe carne, cujuſmodi ego eſſem, noſſe velle, ac veſtigare labore quaſi chymico intimam naturam, ſeu ſubſtantiam mentis; cùm ſufficiat noſſe de illa, quòd *ſit res, & cogitans quidem.* Subjeci, Id ſimile eſſe, ac ſi cæcus, qui calorem ſenſerit Solis, dicat ſe habere claram, diſtinctámque Ideam Solis, profiteatúrque proinde tradere ſe claram diſtinctámque naturæ Solis notitiam; quia ſi rogaretur, quid ergo eſſet Sol, reſpondere poſſet, *eſt res calefaciens:* Et cùm urgeretur, id non eſſe promiſſa præſtare; excandeſceret, dicerétque, ad habendam claram, diſtinctámque Solis, Naturæque ejus notitiam, ſufficere, quòd dicatur *res, & calefaciens quidem.* Cùm igitur quæſtio eſſet de Idea, non mentis, ut cogitans eſt; nec Solis, ut calefaciens eſt; Nam cogitare mentem nemo neſcit; & calefacere Solem, ne cæcus quidem ignorat; ſed utriuſque, prout naturam habet, quæ obſcurè confuſéque continetur ſub nomine *Res:* Tu nihil reſpondiſti de Re, ſed attigiſti ſolùm id, de quo controverſia non erat. Id nihilominùs admitto; & ex eo, quòd concedis eſſe duntaxat in cæco Ideam Solis, *ut eſt res calefaciens*, non item, *ut eſt res illuminans* (addo, & ut eſt res habens talem colorem, figuram, magnitudinem, ſitum, motum, diſtantiam, ſubſtantiam, & quæ oculatiſſimos etiam latent, ex natura intima) infero te ergo debere pari modo concedere eſſe in te duntaxat Ideam Mentis, *ut eſt res cogitans*, non item, *ut eſt res habens talem ſubſtantiam, naturam, cæteráque ſæpiùs objecta*; Nam dicere quidem iſta intelligenda eſſe contineri ſub nomine *Res*, eſt nihil notum dicere; cùm, ut cæco dicente, *Sol eſt res calefaciens*, idem eſt, ac ſi diceret, *Sol eſt neſcio quid, quod calefacit*; nam nihil de eo aliud, quàm quòd habeat calorem, novi: ita te dicente, *Mens eſt res cogitans*, idem ſit, ac ſi diceres, *Eſt neſcio quid, quod cogitat*; neque enim aliud de ea, niſi cogitationem perſpexi. Dicis *te non rectè comparari cum cæco, Primò, quia*, inquis, *cognitio rei cogitantis multò latiùs patet, quàm rei calefacientis; imò etiam latiùs, quàm quicquid de ulla alia re cognoſcimus, ut ſuo loco oſtenſum eſt.* Verumtamen quæſtio non eſt de latè-patentia, ſed de claritate, & diſtinctione cognitionis, prout utraque terminatur ad objectum, cujus eſt cognitio. Certum eſt enim objecta non eſſe æqualia, neque aut idem, aut tantundem de uno cognoſci, ac de alio; ſed poteſt tamen

tamen esse eadem, aut æquè clara paucorum de uno cognitio, ac multorum de alio : idémque est, ac si de duobus vasis quæreretnr, non capacitas, sed plenitudo; quando licèt majus contineat ampliùs liquoris, quàm minus; potest tamen minus esse æquè plenum, ac majus : Et licèt majus sit plenum vino, minus verò aqua; tam aqua nihilominùs exæquatur capacitati minoris, quàm vinum capacitati majoris. Vnde & licèt cogitatio ad plura se extendat, quàm calefactio; est tamen semper cogitatio, & nihil aliud, quàm cogitatio exæquata facultati cognoscendi cogitationem. Quo pacto calefactio, licet ad non tam multa, sed adhuc tamen innumera se extendat (nempe ad quotquot sunt guttæ aquæ, quotcunque stipulæ, cæteræque res calefactionis capaces) est tamen calefactio exæquata facultati cognoscendi calefactionem. Quare & perinde te habes, dum mentem non nosti, nisi ut rem cogitantem; ac cæcus, dum non novit Solem, nisi ut rem calefacientem.

III. *Ex eo, quod qui dicere non possit, quid aliud sit Mens, quàm res cogitans; colligi non posse ipsam igitur nihil esse præterea.*

Deinde, inquis, *nemo potest arguere Ideam illam Solis, quam format cæcus, non omnia, quæ de Sole percipi possunt, continere, nisi qui visu præditi ejus lumen, & figuram insuper agnoscunt. Tu verò nihil amplius, sed ne quidem idipsum, quod ego, de mente cognosco; adeò ut hac in parte tu potiùs cæcus, ego ad summum luscioſus cum tota humana gente dici possim.* Bene id habet, eximie vir; quippe non invitus agnosco discrimen, admittóque me, quod ad mentis naturam spectat, omninò cæcum. Exploremus tamen quid totum id sit. Nempe eò spectas, ut cùm ego dicere non possim quid præter cogitationem mens habeat, statuas tu cognoscere te quicquid in Mente est; atque adeò habere claram, distinctámque Mentis notitiam. Ergo facis idem quod cæcus, qui cum alio cæco loquens, diceret se cognoscere quiquid est in Sole, quia ejus calorem sentiret, neque alius dicere posset, quidnam esset præterea. At præter illum alium cæcum sunt videntes homines, qui ampliùs, quàm ille agnoscant; præter me verò non sunt homines, qui ampliùs in mente agnoscant, quàm Tu, cum quo stat tota gens humana? Ego de cæteris nihil statuo, neque volo tam malè præsumere de sagacitate, & solertia totius gentis, seu omnium prorsus hominum, quotquot fuerunt, sunt, aut futuri sunt, ut non advertere potuerint, aut possint aliquid in Mente, quod te impræsentiarum lateat. Vim solùm expendo tui ratiocinii, ac meditor primùm, Si quis natus esset apud Andabatas; aut si, ut omnes talpæ sunt oculis capti, voluisset Deus omneis homines nasci cæcos, & Solis tamen calorem sentire, Quo jure pos-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

re posset Andabata, aut alius mortalium asserere nihil esse in Sole præter calorem, quoniam eo casu nemo esset videns, qui posset illum arguere? Deinde, cùm omnibus retrò seculis, & ante annos vix plusquam triginta, nemo telescopium habuerit ad manum, quo illum argueret, qui dixisset Stellam Saturni ansulis carere, & Stellam Iovis asseclis; an quisquam jure pronunciasset non in Saturno ansulas, non circa Iouem asseclas esse? Rursus, si clauso palatio, dicat quis in ipso nihil esse præter eos, quos videt parietes, quòd nemo occurrat, qui illud aperiat, arguátque quam-multa in eo contineantur, an id jure asseverârit? Porrò, si nos Deus ita nasci voluit, ut careamus oculis, sive perspicacia, qua, excepta cogitatione, nihil pernoscamus de substantia, & cæteris, quæ sunt in Mente: Si abest hactenus, qui ad id, telescopium conficiat: si non adest janitor, qui nos introducat, & arguat esse aliud, quàm quod tibi cognitum est; jure-ne autumes nihil prætereà esse? Et nonne ipsemet admittis sciri non posse Deum nihil ampliùs posuisse in aliqua re, quàm quod de ea cognoscimus, nisi ipse Deus revelet? Id verò quomodo cohæret cum isto tuo ratiocinio? Profectò si id legitimum sit, non est, quòd mortales querantur esse aliquid sibi incompertum. Quid enim; Terræ viscera? at infra hanc terræ quasi crustam nihil est: Quia nemo est, qui arguat internum spatium esse plenum, dicátve quid in eo sit; aut quid omninò terra præter hæc, quæ videmus, tractamúsque, contineat. Quid item, amplitudinem Mundi? vireis omnium herbarum omneis? imò omninò omnia? at nihil planè ignoratur, quia præter ea, quæ cognoscuntur, nemo arguat cognosci, atque adeò esse aliquid. Quòd si ridiculum id sit; jure-ne gloriaris nosse te quicquid in Mente, quòd ego dicere non possim quid in ea sit, præter id, quod nosti? An quia ego ignarus sum, tu ideò es doctus? An quia ego privatus sum, & in curta re; tu idcircò Rex, & Crœso opulentior? haud enim est dispar jactantia. Et *quòd ego quidem, non ampliùs, quàm tu de Mente cognoscam*, id accipio, uti par est. Quòd autem ne id ipsum quidem quod tu, id dijudicandum ab aliis. Ego quidem cognosco Mentem, ut rem cogitantem, hoc est, ut intelligentem, dubitantem, affirmantem, negantem, imaginantem, volentem, sentientem, &c. quæ tu te dicis cognoscere; & nisi antequàm cognosceres, saltem antequàm diceres, cognovi. Cùm tu verò nihil aliud cognoscere te de Mente testeris, non video quî dicas *me ne idipsum quidem de ea cognoscere, quod tu*; neque cur *ego potiùs sim cæcus, quàm tu*,

tu, & *tu ad ſummum luſcioſus* ſis, id eſt clarè quidem videns, ſed præ modeſtia te luſcioſum dicens; idque *cum tota humana gente*, quæ etiam clarè videat, aut ſit ad ſummum quoque luſcioſa. Quamquam ego novi ex humana gente plenos candoris homines, qui ingenuè reſpuant, quod non ſunt; qui ſe circa naturam mentis, cæteráque adeò abſtruſa, cæcos eſſe non diffiteantur; adeò ut cùm fortè omnes cæcutiamus, id ſtatui poſſit diſcriminis, ut nonnulli quidem ſe profiteantur cæcos, ut ſunt; alii imitentur Senecæ Harpaſten, dum ſe id quod ſunt, agnoſcere nolunt.

IV. *Remanere difficultatem, quòd dicere Mentem rem non extenſam, ſit dicere non quid ſit ſed quid non ſit, ut ſi dicatur de Bucephalo, quòd non ſit Muſca. Petitum principium. Authoritatem propriam afferri pro Demonſtratione. Difficultates præcipuas diſſimulari.*

Eò deinde te recipis, ut dicas *te addidiſſe, mentem eſſe rem non extenſam, non ut quid ipſa eſſet explicares, ſed tantùm, ut moneres illos errare, qui putant eſſe extenſam.* Quanquam non monueras id magis, quàm errare illos, qui putarent eſſe non cogitantem; cùm alioquin referens quid Mens eſſet, ſeu quid per Ideam illius repræſentaretur, dixiſſes abſolutè, & uno tenore, *habere te illius Ideam, quatenùs eſt tantùm res cogitans, non extenſa.* Sed illud nimirùm te preſſit, quod objectum fuerat, expreſſiſſe te eo vocabulo non *quid mens eſſet*, ſed *quid non eſſet*. Vtcumque ſit, gratè accipio; tametſi video te (ſeu ſponte, ſeu errore lectionis neſcio) comparare Bucephalum cum Muſica, quem ego & ex ſenſu communi, & ex lectione Typographi, comparavi cum Muſca. Viderint porrò Lectores, quàm appoſitè dicas *me non melius ratiocinari, dum arguo Mentem eſſe extenſam, ſi coëxtenditur corpori, quàm ſi quis arguat Bucephalum eſſe Muſicam, ſi hinniat, ſive ſonos edat, qui referri ad Muſicam poſſint.* Quæ enim quæſo eſt paritas, aut ſimilitudinis applicatio? Nulla ſanè: quare & ſolùm pergis, *Etſi enim Mens ſit unita toti corpori, non ideò ſequitur ipſam eſſe extenſam per corpus.* Quomodo verò non ſequi probas? *Quia*, inquis, *non eſt de ratione ipſius, ut ſit extenſa, ſed tantùm, ut cogitet.* O ſolutionem! Quæritur, quid ſit Mens? Definis tu eſſe *Rem cogitantem non extenſam.* Controvertitur tibi poſterior particula, ab illis, qui dicunt aut animi gratiâ extenſam. Dicis tu errare illos. Probant illi ſe non errare, eo argumento, quod ipſe non negas; nempe Mentem eſſe unitam toti corpori. Quia enim corpus extenſum eſt, quatenùs in puncto non eſt, ſed per varias loci parteis diffuſum, quibus proinde correſpondenteis parteis habeat neceſſum eſt; ideò Mens quoque, cùm in puncto non ſit, ſed per totidem loci parteis, per quod ipſum corpus, cui toti unitur diffuſa, atque idcirco per totidem correſpondenteis ſui parteis; dicenda planè erit extenſa. Tu verò id-ne argumentum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ſolvis? Dicis *non eſſe de ratione Mentis, ut extenſa ſit.* Nonne hoc eſt, quod quæritur? Et ſic-ne pro ratione, defenſionéque concluſionis afferri debet ſola concluſio? Non eſt profectò cur diſputes, aut eſſe tecum diſputandum putes, ſi cùm dogma ſtatueris, nihil ipſi propugnando, quàm ipſum obtrudas; & quicquid objiciatur; velis ex eo ſolùm, quòd ipſe obtrudas, ſtare inconcuſſum. An non verò te id voluiſſe argumento eſt, quod relictâ regiâ demonſtrandi viâ, te unicum affatus es, de te uno loquutus es, tuam ſolam de te expreſſiſti ſententiam, ipſámque deinceps habendam à mortalibus omnibus pro Demonſtrationis principio cenſuiſti? Nihil ergo mirum, ſi viſus ſis hac ratione ratiocinari,

Id, cujus ego ideam claram, diſtinctámque habeo, debet eſſe ratum, & inconcuſſum principium:

Atqui ego, qui ſum Mens, ideam claram, diſtinctamque habeo, quòd ſim tantùm res cogitans, non extenſa; corpus verò meum res extenſa, non cogitans:

Igitur me, hoc eſt Mentem, eſſe tantùm rem cogitantem, non extenſam, & corpus meum rem extenſam, non cogitantem, debet eſſe ratum, & inconcuſſum principium.

Et conſequenter,

Quod ego deduco ex rato, inconcuſſóque meo principio illud certum eſt:

Atqui ego ex meo rato, & inconcuſſo principio, quòd ſim tantùm res cogitans, non extenſa, & corpus meum res extenſa, non cogitans, deduco me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere:

Igitur certum eſt me à corpore meo reverâ eſſe diſtinctum, & abſque illo poſſe exiſtere.

Quo de ratiocinio quid ſentiendum ſit, ex ante-dictis eſt judicandum. Addo heic ſolùm propter extrema Reſponſionis tuæ verba, oſtendiſſe egregiè te, quàm tibi placeat, quod ὡὼτὸς ἔφης. Difficultatem propoſueram, *Quomodo anima, ſi inextenſa, & incorporea ſit, poſſit contingere, impellere, & movere corpus?* Tu verò hæc ſolùm verba repoſuiſti, *Nec denique neceſſe eſt, ut ipſa ſit corpus, etſi habeat vim movendi corpus.* Scilicet, quia ipſe dixiſti, id habendũ ratum, certúmq; cenſuiſti, exiſtimaſtíque lectores adeò futuros oſcitanteis, ut difficultatem non perviderent, aut crederent factum abundè, & ſatis. Regererem jam aliquid; ſed facere anſam noluiſti, qui non modò adnotatas à te difficultates non ſolviſti; ſed ne alias quidem, eáſque præ-

præcipuas attigisti. Ne memorem speciatim te callidè adhuc declinasse, quod dissimulandum non fuerat, *circa unionem Mentis cum corpore*; nimirùm *an uniatur toti? an cerebro toti? an sensibili cerebri parti? an Physico puncto? an Mathematico puncto?* Verùm quia quicquid declarasses, difficultates in promptu erant; ideò nihil mirum, si declinare, dissimularéque satiùs duxeris, quàm labyrinthum subingredi, ex quo te deinceps extricare non posses.

DVBITATIO V.

De Commistione Mentis cum corpore; déque doloris sensu; Quòd scilicet fieri posse non videatur, si Mens inextensa, seu incorporea sit.

INterspergis consequenter nonnulla eòdem pertinentia, quibus omnibus non est insistendum. Id noto quod ais, *docere naturam per sensum doloris, famis, sitis, &c. te non adesse corpori, ut nauta adest navigio; sed esse te illi arctissimè conjunctam, & quasi permistam, adeò ut unum quid cum illo componas. Alioquin enim*, inquis, *cùm corpus læditur, ego, qui nihil aliud sum quàm res cogitans, non sentirem idcircò dolorem, sed puro intellectu læsionem istam perciperem, ut nauta visu percipit, si quid in nave frangatur. Et cùm corpus cibo vel potu indiget, hoc ipsum expressè intelligerem, non confusos famis & sitis sensus haberem. Nam certè isti sensus sitis & famis, doloris, &c. nihil aliud sunt, quàm confusi quidam modi, ab unione & quasi permistione mentis cum corpore exorti.* Ac bene quidem se ista habent, sed explicandum superest, quonam modo ista conjunctio, & quasi permistio aut confusio, competere tibi, si sis incorporea, inextensa, & indivisibilis, possit? Si puncto enim grandior non es, quomodo conjungeris toti corpori, quod est magnitudinis tantæ? Quomodo saltem cerebro, aut exiguæ illius parti, quæ (ut dictum est) quantulacumque sit, magnitudinem tamen, seu extensionem habet? Si partibus omnino cares, quomodo misceris, aut quasi misceris partis hujus particulis; neque enim est mistio sine partibus commiscibilibus utrinque? Et, si discreta planè es, quomodo confunderis, unúmque componis cum ipsa materia? Et, cùm compositio, conjunctio seu unio, inter parteis aliquas sit, nonne debet esse proportio inter parteis hujusmodi? Quænam verò corporeæ cum incorporea intelligi potest?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

Capimus-ne quomodo lapis & aër ita compingantur, v. c. in pumice, ut germana inde fiat compositio? Et major tamen est proportio inter lapidem & aërem, qui ipse quoque corpus est, quàm inter corpus & animam, mentémve planè incorpoream. Et nonne debet unio per contactum intimum fieri? Quomodo id verò, ut ante dicebam, sine corpore? Quomodo quod corporeum est, apprehendet quod incorporeum, ut sibi junctum teneat: aut quomodo incorporeum apprehendet corporeum, ut sibi devinctum reciprocè habeat; si nihil prorsus in illo sit, neque quo apprehendatur, neque quo apprehendat? Heinc, quia te fateris sentire dolorem, quæso te quomodo te putes, si incorporea, & inextensa sis, sensus doloris esse capacem? Quippe doloris affectio non nisi ex quadam partium distractione intelligitur, cùm quidpiam interjicitur, quod continuitatis solutionem faciat. Videlicet status doloris, est quidam status præter naturam; quomodo verò potest præter naturam esse, afficíve, quod per naturam, uniusmodi, simplex, indivisibile, intransmutabiléque est? Et, cum dolor, aut alteratio aut non sine alteratione sit; quomodo potest id alterari, quod cùm sit puncto impartibilius, non potest fieri alterum, desineréve esse cujusmodi est, quin in nihilum redigatur? Addo &, cùm dolor ex pede, ex brachio, partibúsve aliis simul advenit, nonne oportet in te esse parteis varias, in quibus illum variè excipias, ne confusè, & quasi unius duntaxat partis dolorem sentias? Sed uno verbo, generalis semper difficultas manet, quomodo corporeum cum incorporeo communicare valeat; quam proportionem statuere alterius cum altero liceat.

RESPONSIO.

Quæ hîc habes de unione mentis cum corpore, similia sunt præcedentibus. Nihil ullibi in meas rationes objicis, sed tantùm dubia proponis, quæ tibi ex meis conclusionibus sequi videntur, etsi revera ex eo tantùm oriantur, quòd ea quæ ex natura sua sub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velis revocare. Ita hic ubi mentis, & corporis permistionem, cum permistione duorum corporum vis comparare, sufficit ut respondeam nullam inter talia institui debere comparationem, quia sunt toto genere diversa; partésque in mente non esse imaginandas, ex eo quòd ipsa partes in corpore intelligat. Vnde enim habes id omne quod mens intelligit, in ipsa esse debere? Profectò si hoc esset, cùm magnitudinem or-

bis

bis terrarum intelligit, illam etiam in se haberet, atque ita non modò esset extensa, sed etiam extensione major orbe terrarum.

INSTANTIA.

I. *Difficultates, quæ videntur in conclusiones objici, impetere ipsas rationes, seu principia, quæ debitæ firmitatis non sunt.*

BEne dicis ea, *quæ heic habeo, de unione Mentis cum corpore, esse præcedentibus similia.* Reverâ enim, ut præcedentia ejusmodi fuere, quibus non satisfeceris, sed solùm vel id, quod fuit in quæstione, vel authoritatem tuam opposueris; ita omnia, quæ heic habeo, hujusmodi sunt, quibus non satisfacias; quibúsque vel quæstionem solam, vel tuam solam authoritatem opponas. Dicis *me nihil ullibi in tuas rationes objicere, sed tantùm dubia proponere, quæ mihi ex tuis conclusionibus sequi videntur.* Sed fac me nihil objicere præter dubia: ipsa tamen dubia objectiones sunt: & nisi objectiones dicas, fortè quia scholasticâ formâ proposita non sunt; ejuscemodi tamen sunt, quæ solvere sit operæ-pretium. Et quod dicis *esse in conclusiones, non verò in rationes tuas*: Scito dubitari de conclusione non posse, quin dubii caussa (nisi etiam vitium) in ratione sit; Nam ubi ratio convincens est, de conclusione dubitari non potest. Quare & nihil dubitare, aut objicere in conclusiones potui, quin fuerit in tuas rationes objectum; & cùm permittendum Lectoribus sit, judicare, nihil-ne fuerit à me in tuas, quas existimasti rationes objectum; sanè si quid objectum fuit, propter conclusiones haud bene probatas, objectum id fuit. Dicis *dubia tantùm oriri ex eo, quòd illa, quæ ex sua natura sub imaginationem non cadunt, ad ejus tamen examen velim revocare.* Enimverò dubia reverâ oriuntur, ex eo, quod pondus rationum expendam, neque facilè, temeréve cuique se rationes afferre dicenti assentiar. Nam si ex eo quòd tu Imaginationem, & Intellectionem tuo modo distinguis, ac interpretaris, putas licitum esse tibi quidvis superexstruere; nos ii non sumus, qui quandiu Mens hærere sentit scrupulum, nihil decoquendum, aut præmandendum; sed quicquid demùm id fuerit, esse incunctanter deglutiendum putemus. Dicis proinde, *Mentis naturam non imaginatione quidem, sed intellectione tamen clarè, & distinctè cognosci.* Nostrâ verò parùm interesset, seu intellectione, seu imaginatione cognosceremus, dummodò clarè, & distinctè cognosceremus; At quia experimur nos nihil distinctione ista juvari, & intellectione tuo modo accepta, colligi duntaxat debere esse aliquid, præter id, quod imaginamur; non verò cognosci clarè, & distinctè quale illud sit, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

sæpius repetitum est; idcircò non patimur dari nobis verba; & dubitationes, quæ nobis supersunt, quales supersunt, objicimus; si qui objici sibi ipsas volunt, ut te per Mersennum voluisse mihi constitit.

II. *Petitum fuisse principium, & declinatas difficultates, circa objecta adversus commistionem Mentis, & sensum doloris, si Mens quidem sit inextensa.*

Pergis, *Ita hîc, ubi Mentis, & corporis permistionem cum permistione duorum corporum vis comparare; sufficit, ut respondeam nullam inter talia instituì debere comparationem, quia sunt toto genere diversa.* Quàm bene prædixi nihil aliud te respondere, opponeréve, quàm quæstionem ipsam, vel authoritatem tuam! Quæstio est, *utrum Mens, & corpus sint toto genere diversa, an-non?* hoc est, An Mens sit corpus tenue; an prorsùs incorporea sit? Defendis tu esse toto genere diversa; sive Mentem esse prorsùs incorpoream. Et quoniam tamen visus fueras in hunc modum ratiocinari,

> *Quod est cogitans, & inextensum, potest arctissimè conjungi, & quasi permisceri corpori, adeò ut unum quid cum illo componat, & famem, sitim, dolorem sentiat, sensúsque famis, sitis, doloris, nihil aliud sint, quàm confusi quidam cogitandi modi ab unione, & quasi permistione illius cum corpore exorti:*
>
> *Atqui Mens est res cogitans, & inextensa:*
>
> *Igitur Mens potest arctissimè conjungi, & quasi permisceri corpori, adeò ut unum quid cum illo componat, & famem, sitim, dolorem sentiat, sensúsque famis, sitis, doloris, nihil aliud sint, quam confusi quidam cogitandi modi ab unione, & quasi permistione mentis cum corpore exorti.*

Quoniam, inquam, censueras rem inextensam, & extensam, hoc est, res toto genere diversas, posse arctissimè conjungi, permisceri, &c. objeci, (seu mavis, dubitavi) Quî fieri id posset? postulavíque, ut probares, quomodo res non grandior puncto uniretur, conjungeretur, confunderetur, & quasi permisceretur cum partibus, ex quibus res extensa constat? Quomodo proinde, si Mens esset inextensa, hoc est, puncto non grandior, & partibus carens, fieri posset illius permistio, aut quasi permistio, cum corpore; quando licèt corpus habeat parteis, quæ misceri possint; Mens tamen non habet, neque dici potest, aut intelligi, quid sui permisceat, seu conjungat cum variis partibus, quæ ne habet quidem quod applicare ad unicam possit? Cùm deberes verò permistionis, aut quasi permistionis modum explicare, & difficultatis nodum solvere; quænam explicatio, quæ solutio fuit? Nempe nihil aliud dixisti; quàm *non debere me instituere comparationem cum permistione corporum, quia sunt*

ſunt toto genere diverſa. At nonne hæc ipſa fuit quæſtio, quomodo res toto genere diverſæ à corporibus, permiſceri poſſint inſtar corporum, aut cum corporibus quoque ipſis? Et putas-ne te ſic feciſſe ſatis hocce verbulo, ut non remaneret dubitandi locus? An-non ſaltem dicendum erat, qualis-nam permiſtio, aut quaſi permiſtio ex parte Mentis intelligeretur? Quomodo Mens poſſit intelligi præſens corpori, id eſt pluribus partibus; quoniam corpus nullum eſt, intelligitúrve ſine partibus; quæ inextenſa cùm ſit, ne poteſt quidem eſſe præſens uni, quantumlibet minimæ parti; ſeu ne minimo quidem puncto Phyſico, quod extenſum eſt; ſed ad ſummum uni puncto Mathematico, quod neque extenſum eſt, neque corpus? Et venerat quidem in Mentem, propter illam *quaſi permiſtionis* vocem Ciceronianum illud uſurpare, *Quid ſit quaſi corpus, aut quaſi ſanguis intelligere non poſſum. Ne tu quidem, Vellei, ſed non vis fateri.* Et, *Nunc iſtud quaſi corpus, & quaſi ſanguinem quid intelligis? Ego enim ſcire te iſta melius, quàm me, non fateor ſolùm, ſed etiam facile patior. Cùm quidem ſemel dicta ſunt, Quid eſt, quod Velleius intelligere poſſit, Cotta non poſſit? Itaque corpus quid ſit, ſanguis quid ſit intelligo: quaſi corpus, & quaſi ſanguis quid ſit, nullo prorsùs modo intelligo. Nec tu me celas, ut Pythagoras alienos; nec conſultò dicis occultè, tanquam Heraclitus; ſed quod inter nos liqueat, ne tu quidem intelligis,* &c. Venerant, inquam, iſta in mentem; ſed objicienda tamen, & inculcanda non cenſui; confiſus te quodam ſaltem modo aut verborum tuorum rationem redditurum, expliciturúmque; aut confeſſione ingenua ignorare te profeſſurum; at tibi neutrum placuit, ut neque etiam declarare, quî fieri poſſit, ut Mens, ſi incorporea, ſi inextenſa, ſi ſolutionis continui, ſi tranſmutationis, atque adeò alterationis incapax ſit, contingi tamen poſſit à corpore, & dolorem ab ipſo illatum ſentire; *ac universè quomodo corporeum cum incorporeo communicet?* Quæ prætermittenda profectò non fuerant, neque explicationis loco captanda effugia, quibus tacitè præterlabereris, regerendo nempe quod dubitationis præſentis non fuerat, ſed illius potiùs ex antecedentibus, in qua quærebatur, *quomodo ſpecies corporea recipi in Mente incorporea, ut corpus intelligat, poſſit?*

I II. *Etſi ſpecies extenſa ſit, non ſequi propterea eam eſſe tantam, quantum objectum, quod repræſentat.*

Nimirùm ſubdis, *Parteis in Mente non eſſe imaginandas ex eo, quod ipſa parteis in corpore intelligat.* Sed utcumque ſit, quidnam regeris? Pergis, *Vnde enim habes id omne, quod Mens intelligit, in ipſa eſſe? Profectò, ſi hoc eſſet, cùm magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in ſe haberet; atque ita non modò eſſet extenſa, ſed etiam extenſione major*

major orbe terrarum ? Acutè nempe, quia Continens debet esse majus contento. Imprimis porrò, propterea-ne solvitur à te difficultas? Allegas, ut ajunt, inconveniens; fac nescire me illud declinare, quia requiris unde id habeam; An mea ignorantia tibi proderit, ut non propterea ad scrupulum dubitationis eximendum tenearis? Deinde, non opposui quidem præcisè parteis esse in mente imaginandas, quòd parteis in corpore intelligat; sed perinde esto (quandò, suppositò quòd corpus per speciem, ideámve corporis intelligat, quæsivi quomodo talis species, cum repræsentet parteis, neque possit proinde partibus carere, recipi valeat in subjecto carente prorsus partibus.) Quæris consequenter, *unde habeam; id omne, quod mens intelligit, in ipsa esse debere ?* Quam lepidè verò id quæris? Quasi verò ex verbis meis captare ansam debueris fingendi me existimare totum Montem, dum à Mente intelligitur, esse reipsâ, seu per seipsum in intellectu, in cerebro, aut intra caput; adeò ut Cranium id contineat, debeatque proinde esse majus monte? An-non quæstio fuit de modo, quo res cognitæ sunt in cognoscente, & quo vulgò admittunt nihil esse in intellectu, nisi in sensu præfuerit? Et, cùm res soleat explicari per ideam, seu speciem, qua id, quod intelligitur, repræsentatur: an-non fuit solum quæstio de modo, quo talis idea seu species intellectionis objectum repræsentativè continens, est in Mente intelligente? Ecquid ergo quæris, *Vnde habeam id omne, quod mens intelligit, in ipsa esse debere ?* Inde quippe habeo, unde cæteri, unde etiam tu, qui admittis nos intelligere per ideas, seu species, quibus res repræsentativè, sive objectivè sint *in intellectu*, atque adeò *in mente ?* Quare, & cùm ais, *Profectò, si hoc esset, cùm magnitudinem orbis terrarum intelligit, illam etiam in se haberet*; id ipsum respondebo, & admittam, quod respondendum quoque, & admittendum tibi sit; scilicet Mentem habere in se objectivè, seu per ideam, ac speciem, magnitudinem orbis terræ. Cùm autem pergis, *atque ita, non modò esset extensa, sed etiam extensione major orbe terrarum*: Aut dicam te pravè colligere, qui ex modo inexsistendi ideali, seu, ut vocant intentionali, argumentaris ad modum inexsistendi realem, seu quo res in seipsis, extráque cognoscentem sunt; aut saltem concedam eo modo, quo dices Mentem continere non ideam Terræ duntaxat, verùm etiam Mundi totius; seu virtutem intelligendi ejus non terminari ad ideam magnitudinis terræ, sed extendi præterea ad ideam usque Magnitudinis Mundi; eóque sensu mentem non modò esse extensam, sed extensione

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

etiam majorem orbe terrarum ; utpote quæ non solùm ideam orbis terrarum contineat ; verùm ipsius quoque Mundi, qui orbe terrarum est major. Atque ita quidem, cùm respondero, tibi satisfactum putabo ; sed non erit, cur putes propterea mihi satisfactum ; quasi tametsi idea, seu species tenuissima sit, ac diminutissima res ; debeat idcircò inextensa, partiumque prorsus expers admitti. Quippe difficultas eadem semper manet, *quomodo idea parteis repræsentet, si caret ipsa partibus ?*

IV. *Qua ratione imago rei visibilis magnæ in parva oculi capacitate imprimitur ; eadem videri imprimi in longè minori, cerebri, aut mentis.*

Et, ut hoc verbum adjiciam, constat primùm de specie visus, eam partibus præditam esse. Est enim Retina in oculi fundo speculum quoddam concavum, in quo turris, exempli caussâ, imago sic depingitur, ut ipsa intercedente, facultas visus turrim percipiat. Porrò hæc imago in retinæ puncto non depingitur, sed in aliqua portione ipsius ; id quippe experientiâ constat, ex qua etiam habemus coire radios lucidos, à quibus species rei non differt, non in ipsa sanè retina, sed aliquantò citrà, hoc est, intra humorem vitreum ; adeò ut facta decussatione, propter trajectionem per crystallinam, dilatati non-nihil radii incidant distinctè in distinctas retinæ parteis. Et certè vel ipsa conspicilla, quæ prout convexa, vel concava fuerint, decussationem, coitionémve aut abducunt, aut promovent, satis arguunt dilatationem hujuscemodi necessariam esse ; potestque res peroptimè ex comparatione telescopii intelligi, per quod trajecti imaginis radii, ut picturam creent, non in ipso coitionis puncto, sed ultra ipsum sunt excipiendi. Occupat itaque imago certam portionem retinæ ; quantam nempe radii ex objecto, v. c. turri prodeuntes attingunt. Quare & cum apparentia maximi, seu totalis visionis objecti sit hemisphærium circiter, quod cavitatem retinæ apertione pupillæ limitatam sui specie compleat ; ideò tanta turris apparebit, quantam partem occupabit illius quasi hemisphærii ; atque adeò quantam portionem in cavitate retinæ per sui speciem obtinebit. Vnde si oculus tantopere recedat, ut turris semper minor, minórque hemisphærii portio evadens, non sit denique, nisi velut illius punctum, sicque ex ejus specie non-nisi punctum in cavitate retinæ sit, imagóque ipsa non pingatur, ut parteis habens, & alicujus extensionis ; tum ne imago quidem erit, & turris fiet planè invisa. Deinde, ut res transferatur in cerebrum, in quo vis esse speciem imaginationi inservientem ; non potest sanè ea species, si in puncto sit, imago turris esse, aut dici ; quandoquidem, ut imago sit, parteis habeat necesse est, quæ sint partium turris repræ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

sentativæ. Et fac minorem, quantum volueris eâ, quæ fuit in retina, ut reipsâ partes nervi optici, in quem retina colligitur, quique in cerebrum implantatur, contractiores sunt; quantulacumque tamen sit, necesse est semper ut parteis, extensionémque aliquam habeat. Denique, ut ad ipsam mentem; cùm saltem separata Mens intelligere turrim possit, atque adeò specie ejus informari, fac speciem, quantum voles tenuem, minutam, exiguam; oportet tamen, ut quia parteis, atque extensionem repræsentatura est, parteis, extensionémque habeat, sítque saltem extensior Mathematico puncto. Neque verò necesse est, ut sive imaginatricis, sive intellectus sit species, tot propterea parteis, quot ipsa res habeat; Nam ne ipsa quidem visus species tot habet; non dico ex internis, sed ex superficialibus; quoniam ob superficiei inæquabilitatem, paucæ illius partes sunt, quæ pupillæ, ac retinæ fundo obvertuntur, suíque picturam in ea exprimunt: Cui sanè rei consequens est, ut ex corporibus tam propioribus, quàm ad extremas usque stellas remotioribus, quæcumque videntur sub eodem angulo, seu eadem portione memorati jam quasi hemisphærii, æquè magna appareant; quod ex remotioribus, tametsi maximis, non plures partes oculo obvertantur, suíque speciem imprimant, quàm ex propinquioribus, minimísque. Quod quidem dico propter ideam magnitudinis orbis terræ. Nam veluti cavitas illa, seu capacitas retinæ est veluti Physicum centrũ, in quod terminantur omnes anguli complectentes magnitudinem Solis, Lunæ, cæterorúmque corporum, toto circiter hemisphærio supra oculum expansorum; & retina propterea non habet tantam magnitudinem, quantam Sol, Luna, & cætera corpora in seipsis habent; Ita nihil videtur obstare, quò minùs Mens quoque extensionem habeat, quæ tametsi illa cavitate retinæ, aut complexu quoque nervi optici longè minor intelligatur; sit tamen adhuc veluti centrum, in quod terminentur anguli rerum omnium ipsi objectarum, intérque ipsas res magnitudinis orbis terræ; absque eo, quòd propterea tantam magnitudinem habeat, quantam objecta simul omnia, ac specialiter orbis terræ: Quippe cùm latera anguli cujusque tantam circuli, ac sphæræ portionem analogicè complectantur, seu longiùs producta, seu propiùs terminata fuerint; & res proinde maxima repræsentari per minimam valeat. Quanqum hæc non possunt paucis explicari; & se utcumque res habeat, difficultas semper insoluta restat, *quomodo imago parteis repræsentet, si careat ipsa partibus.*

PRÆ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

PRÆTERITIO.

De quibusdam capitibus superstitibus ex postrema Meditatione.

CÆtera prætereo, quæ fusè & eleganter prosequeris, ut ostendas esse aliquid præter te, ac Deum. Deducis enim esse tuum corpus, facultatésque corporeas; itémque alia corpora, quæ in tuos sensus, ac teipsam immittant sui species, efficiántque voluptatis & doloris passiones, unde sunt in te prosequutio & fuga. Ex quibus hunc tandem fructum colligis, ut cùm omnes sensus circa ea quæ ad corporis commodum spectant, multò frequentiùs verum indicent quàm falsum; idcircò inferas te ampliùs vereri non debere, ne ea falsa sint, quæ tibi quotidie à sensibus exhibentur. Idem consequenter dicis de insomniis, quæ quia non perinde cum reliquis omnibus actionibus vitæ à memoria conjunguntur, ut ea quæ vigilanti occurrunt; ideò statuis tibi res veras non in somnis, sed vigilanti occurrere. Et, *ex eo*, inquis, *quòd Deus non sit fallax, sequitur omninò in talibus te non falli.* Quod, ut admodum piè dicis, ita cùm postremò concludis, *Esse humanam vitam erroribus obnoxiam, nostræque naturæ infirmitatem esse agnoscendam*, facis profectò quàm optimè.

RESPONSIO.

HIc nulla in re mihi contradicis, & satis multa nihilominùs dicis, ut nempe lector inde cognoscat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non esse æstimandam.

INSTANTIA.

DEVM immortalem, ecquámnam capis coronidis hujus constituendæ ansam! Insultas *me nulla in re, tibi hîc contradicere.* Et nonne ipse testatus sum velle me heic contradictionem præterire? Non sanè, quòd multa contradicenda non occurrerent, ac non subnotanda, inter cæteras, ratiocinatio illa videretur, quæ fuit tibi prima, & summa Camæna,

Fuisse occasionem insultandi abs re, & præposterè, (sed de industria tamen) captatam.

Tum solùm potui certus esse vigilare me, non dormire, cùm post

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

præcedentia omnia ratiocinia cogniturus fui Deum esse, & fallacem non esse:

Atqui nunc solùm post præcedentia omnia ratiocinia cognoscо Deum esse, & fallacem non esse:

Igitur nunc solùm sum certus vigilare me, non dormire.

Verùm nihil ampliùs contendendum duxi, partim quòd defessus jam forem, partim quòd hoc præsertim loco occurrerent quædam, quæ commendarentur. Itaque nihil ampliùs tibi contradicens comprobavi solùm ea, quæ dixeras; Tu nihil moratus meam præteritionem, nihili ducens comprobationem, fingis me voluisse contradicere, & non potuisse tamen; quoniam, *hîc*, inquis, *nulla in re mihi contradicis, & satis multa nihilominùs dicis.* Heinc enim est, cur cùm distingueres dubitationum articulos, istum, qui debuerat seponi, cæteris attexueris, ut esset unde insultares me in eo nihil dubitasse, seu, ut ais, contradixisse: Quanquam demiror te, si volebas articulum istum habere paris naturæ cum cæteris, non agnovisse quàm brevis esset ad præcedentia comparatus. Et quorsum tamen de eò dixisti, quod non dixisti de cæteris *me satis multa in eo dixisse?* An-non ut fieret tibi occasio, cur hæc verba subjungeres, *Vt nempe Lector inde cognoscat ex prolixitate verborum, rationum tuarum multitudinem non esse æstimandam.* Ego porrò, cùm is non sim, qui mearum rationum sive multitudinem, sive magnitudinem magni à Lectore æstimandam putem; considero tamen dicere id te, ubi neque usus prolixitate verborum sum, neque ullam volui rationem proponere; sed simpliciter enunciare *fuisse te fusè, & eleganter prosequutum*, &c. qua in re, si ratione carui; affectus saltem improbandus non fuit. An fortè verò ita feci sti, quia existimasti Lectorem cætera prætervolaturum, & immoratum solùm ad calcem, judicium exinde de tota Dubitationum serie laturum? An quia, cùm non pari encomio prosequutus cætera fuissem, ferre non potuisti sola hæc laudari, quasi suspicari Lector posset non esse omnia perinde laudanda? An quia, cùm dixissem *te admodùm piè facere*, credidisti posse hærere Lectorem, an-non potiùs concluderes ex principiis fidei, quàm demonstrares ex principiis naturæ? An quia cùm excepissem *feciss te quàm optimè*, dum diceres *humanam vitam esse erroribus obnoxiam, nostræque naturæ infirmitatem esse agnoscendam*; Subveritus es, ne vel seriò, vel de te dictum Lector putaret; quasi quicquam diffideres de rebus à te demonstratis? Vtcumque fuerit, ego tuam tibi de te opinionem nunquam invidebo; neque meum in scri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

in ſcribendo Genium propterea ſequi deſinam ; quantumcumque tu ſis in eo prolixitatem improbaturus. Poteris me certè occaſione eorum, quæ hactenus inſtiti, verboſiſſimum dicere ; Poteris ſalis ne micam quidem per tot iſta verba reſperſam cauſſari ; At non piget tamen, neque pœnitet, tum quòd non defraudârim genium ; tum quòd ipſe ſolus non ſis hujuſce rei judex futurus.

CONCLVSIO.

HÆc ſunt, Vir eximie, quæ mihi circa Meditationes tuas adnotanda occurrerunt. Repeto non eſſe cur ipſe ea cures, quòd meum judicium tanti non ſit, ut haberi debeat apud te tantilli momenti. Vt enim cùm aliquis cibus palato meo ſuavis eſt, quem diſplicere aliis video, non defendo guſtatum meum eſſe alieno perfectiorem ; ita cùm menti placet opinio, quæ non arridet cæteris, longè abſum ut tuear me in veriorem incidiſſe. Id potiùs puto verè dictum, ſuo quemque ſenſu abundare : ac tam propè iniquum habeo, velle ut omnes eadem ſententiâ, quàm ut omnes eodem ſint guſtu. Quod dico, ut exiſtimes tibi, per me, liberum eſſe, hæc, quæ cenſui, omnia flocci-facere, nullóque planè loco habere. Abundè erit, ſi pronum meum erga te affectum agnoſcas, & non ducas pro nihilo venerationem tuæ virtutis. Poteſt fortè aliquid eſſe inconſideratiùs prolatum, ut inter diſſentiendum proclivius nihil eſt : id ſi occurrat, planè devoveo : tu duc lituram, & ſic habe, nihil mihi fuiſſe antiquius, quàm ut demererer, & ſartam tectámque tuerer amicitiam tuam. Vale. Scribebam Pariſiis, Poſtridie Eidus Majas, an. ſal. 1641.

RESPONSIO.

HActenus verò mens cum carne diſſeruit, atque ut par erat in multis ab ipſa diſſenſit. Sed jam in concluſione verum Gaſſendum agnoſco, illúmque ut præſtantiſſimum Philoſophum ſuſpicio, ut virum candore animi, atque integritate vitæ celebrem amplector, & ejus ſemper amicitiam quibuſcunque potero obſequiis demereri conabor. Itaque rogo ne illi grave ſit, quòd libertate Philoſophica uſus fuerim in ejus objectionibus refutandis ; ut mihi profectò pergratum fuit quicquid in ipſis continetur. Et inter cætera gaviſus ſum quòd à viro tanti nominis, in Diſſertatione tam longa, & tam accuratè conſcripta, nulla ratio allata ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

quæ meas rationes oppugnaret, nullâque etiam in meas conclusiones, ad quam mihi non perfacile fuerit respondere.

INSTANTIA.

Fuisse objectiones absque duplicitate. Actumnon de ipsa rerum veritate, sed de ratiociniorum vi. Benevolentiæ testatio gratè excipitur, ac refertur.

EGo, vir eximie, idem sum, qui priùs. Scilicet unus sum, non duplex; neque video quomodo caro secluſa Mente ratiocinetur, aut ratiocinari se putet. Tibi, qui videre potuisti, licitum fuit distinguere, & providère ne Mens tua ineptè contenderet, ac operam luderet, dum rem Amentem affaretur. Mihi, qui non sum tam acutus, licitum fuit meam ratiocinationem, si aliqua sum adversum te usus, non ad carnem, sed ad Mentem, si aliquam habeo, referre; ac existimare proinde tuam Mentem mea cum mente, non cum carne differere. Ac si actum quidem fuisset inter nos (quemadmodum præmonitum, & interdum quoque repetitum fuit) de ipsa rerum veritate, ut puta Dei existentia, & Animorum immortali natura; tum, si ea insania, quod absit, occupasset me, ut adversus ipsam argumenta congessissem; concludere sanè jam posses, *Mentem cum carne differuisse, atque, ut par erat, ab ea dissensisse.* Verùm quia perpetuò contestatus sum de nulla re ampliùs agi inter nos, quam de energia ejus Ratiocinii, quod tu demonstrationem esse, ego non esse defendimus: vide quo jure te Mentem dicas, me carnem, hoc est rem Amentem voces. Quod certè dicis *gaudere te nullam rationem allatam esse, quæ tuas rationes oppugnaret, nullámque etiam in tuas conclusiones, ad quam tibi non perfacile fuerit respondere*; non est cur gaudium tibi invideam, quod ad *Rationes* attinet; cùm suo quisque sensu abundet, & gaudere perinde valeat. Sed quod ad *Conclusiones* spectat, quatenus nempe propositiones de ipsa veritate sunt; non est profectò cur tu solus *de ipsis, tanquam tuis* gaudeas; *cùm sint meæ quoque, & omnium piorum, rectéque sentientium*; neque ullam adversus ipsas rationem adferre aut voluerim, aut venire mihi potuerit in mentem. Prætereo porrò, si conclusiones, quatenus ex tuis principiis deducuntur, accipias; tum declaratum superiùs esse nihil adversus ipsas aliud objici, quàm quod ad oppugnandum rationes, hoc est consequutionum vim ad eliciendum ipsas adfertur; tum heic permittendum lectoribus esse, ut dijudicent, nulla-ne ratio sit à me allata, quæ tuas rationes oppugnarit; & idém-ne, an aliud sit, *facile esse respondere*, & *facile esse bene respondere.* Quod superest, non modo gratè, sed gratissimè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

tiſſimè etiam, ut par eſt, accipio, quicquid hoc loco benevolentiæ, commendationiſque reſpergis. Non ſanè, quòd me eum agnoſcam, quem te dicis ſuſpicere; ſed quòd, dum mihi plus tribuis, quàm merear, id referendum ſit ad affectum, quo me devinciendum voluiſti. Heinc tametſi mihi huc uſque ſtylus fuit paullò agreſtior; non idcircò tamen de mea in te colendo, amandòque propenſione quicquam deceſſit. Perſpectum mihi ſemper eſt, quantum inter ingenia noſtri hujuſce ævi excellas: memini ſemper quanti habuerim poſſe colere amicitiam tecum. Quare & velim ſic accipias, ut ſi quid auſteriùs dictum ſit à me, id attribuas ſimplicitati, qua reputavi poſſe me legem abs te præſcriptam ſequi. Tu viſus es id appellare Philoſophicam libertatem; ego, cùm non ſatis intelligerem, tuum mihi exemplum propoſui. Et quamvis ſollicitè cavi, ne paria iis regererem, quæ tu in me congeſſeras: ſi quid tamen fortè irrepſit, quod improbandum exiſtimes; eſt cur condones, tanquam priùs tuo ipſius facto probatum. Is ſum, qui naturâ, & ſtudio, ad morum lenitatem feror; ſed viſus tamen ſum videre, voluiſſe te meam ſollicitare patientiam; ratum impunè illudi Tauro, cui fœnum in cornu non ſit. Exinde ſanè effectum eſt, ut nihil alioquin repoſiturus, intereſſe cenſuerim inſtando ſubmonere te, non fuiſſe eo pacto cum viro nihil de te malè merito agendum. Impoſterùm fiet, ut ipſe præſcribes; Quod me attinet, hoc ingenuè teſtor, non fore unquam, ut per me ſtet, quin me, ſi tanti duxeris, tui obſervantiſſimum, & obſequentiſſimum experiare. Vale. Pariſiis, Eidib. Mart. M D C XL II.

FINIS.

ERRA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]

ERRATA.

IN Epistola Typographi ad Lectorem, *pag.2.l.4.* ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε. *& l.12.* λαβὼν. *Pag.5. lin.25.* alterique. *ibid.32.* Quamobrem. *p.8.l.10.* putârint. *ibid.32.* percipi *non* intelligi. *p.9.l.18.* perinde. *p.10. l.16.* Dicis. *p.16.l.35.* arripiendas. *p.17.l.19.* rectam non facere. *p.18. l.28.* angulos, &c. te. *ibid.l.33.* anguli, &c. fiant. *p.19. l.18.* ut ipsis. *p.21. l.6.* πάντα ἃ διανούμεθα. *p.24. l.32.* quidpiam. *p.37.l.32. illa. p.39. l.9.* Archimedei. *p.44.l.21.* excepi. *p.57.l.19.* Bruti esse. *p.74.l.3.* consilii; ut. *p.85.l.12.* quale. *p.89.l.14. Liquida, &c. ita etiam in mente totidem sunt; unum, quòd habeat vim cognoscendi albedinem ceræ; aliud, quòd habeat vim cognoscendi ejus duritiem; aliud, quòd mutationem duritiei, sive liquefactionem &c. Potest enim quis nosse duritiem, qui non ideò novit albedinem, nempe qui cœcus natus est, & ita de cæteris. Vnde clarè colligitur nullius rei tot attributa cognosci, quàm nostræ mentis; quia quotcumque cognoscuntur in qualibet alia re, tot etiam numerari possunt in mente, ex eo, quòd illa cognoscat; atque ideò ejus natura omnium est notissima. Denique hic obiter reprehendis, quòd cùm nihil in me esse admiserim præter mentem, nihilominùs loquar de cera, quam videam, quam tangam; quod sine oculis, & manibus fieri non potest: sed notare debuisti me accuratè monuisse non ibi agi de visu, & tactu, quæ fiunt ope organorum, sed de sola cogitatione videndi, & tangendi, ad quam organa ista non requiri quotidie in somnis experiuntur. Nec sanè hoc non notasti; sed tantum monere voluisti, quàm absurdæ sæpè, atque injustæ cavillationes ab iis, qui non tam aliquid intelligere, quam impugnare satagunt, excogitentur.* Omissum *pag.95*, Dubitationis I, argumentum, supplebit Lector ex Indice huic operi præfixo. *p.112.l.12.* Et, putas, re. *p.122.l.10. nullam me habere. p.126.l.3.* acari. *p.133.l.27.* aliquid. *p.141.l.1.* serim; ad phantasiam reduxerim; ad mentem. *p.146.l.20.* ob *non* ad. *p.147. in marg. Capitalis illa. p.149.l.6.* faceres. *p.153.l.23.* qualeis. *p.156. in marg. Falsum. p.162.l.7.* cæterà. *ibid.l.14.* ne *non* nec. *p.163.l.32. infinita. p.164.l.33.* non ab. *p.166.l.25. quæ sit à se. p.171. l.37.* ob suæ naturæ. *p.179. l.2.* & non. *p.180. l.28.* te cum. *p.186.l.6.* attinet. *p.188.l.8.* loquendo, materiam, & formam, videlicet. *p.190.l.7.* dices. *p.195.l.18.* qui ne. *p.201.l.12.* Scirpos. *p.205.l.28.* per illum. *p.206.l.6.* sed duo. *ibid.l.25.* fatear. *ibid.l.26.* quoque me. *p.209.l.31.* nunc sit. *p.216.l.9. de te ipsa. p.220.l.7.* sit. *p.228.l.33.* fit. *p.229.l.31.* vita ferretur. *p.230. l.19,20.* orichalcum. *p.231.l.1.* orichalci. *p.237.l.27.* similem. *p.245.l.16.* possint. *p.265.l.27.* chiliagonum. *p.266.l.4.* in se. *p.293.l.23.* Perges. *ibid.l.24.* perget. *p.300. l.14.* quàm quæ. *p.302.l.4.* gloriareris. *p.305.l.31.* gratiâ defendunt. *p.316.l.17.* præcedenteis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
367 D 29 [1]